A. V. ŠMILOVSKÉHO

SPISY VÝPRAVNÉ.

ÚHRNNÉ VYDÁNÍ.

SVAZEK IV.

STAROHORSKÝ FILOSOF.

V PRAZE.

Tiskem a nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka.

1883.

I.

Starý Pišvejc měl dnes kulaté podpatky. Však si také pomedil. Po deváté hodině přiběhl pro něj Dovoralčin kluk, aby honem běžel na zámek, že mu slečna Hedvika něco chce. Pišvejc si letmo pomyslil: Tohle by se mohlo vyplatiti, a než bysi zdrávas odříkal, byl už na cestě.

„Kam pak, kam pak?“ volala za ním jeho žena Apolena, jež v síňce prala.

„Na zámek za službou,“ odsekl Pišvejc a běžel jako s troudem zrovna na zámek.

Apolena vyběhla ze síňky na můstek, jenž přes příkop z baráku na silnici vedl, a hledíc za ním kroutila nad tím spěchem hlavou.

Když přišel v zámku do průjezdu, zabočil Pišvejc v pravo na schody. Tam u výklenku při okně do dvora vedoucím stála slečna Hedvika.

„Dej pánbůh dobrýtro,“ pozdravil Pišvejc a políbiv slečně ruku, že to mlasklo, postavil se jako svíčka opodál, čekaje mlčky, co mu bude vyříditi.

„Poklasný, půjdete rovnou nohou do Podboří k panu Ledvinovi,“ nařizovala slečna poněkud se zajíkajíc, „a odevzdáte mu do vlastních rukou, rozumíte, do vlastních rukou toto psaní. Tu máte napřed od cesty.“

Přijímaje zpropitné odpověděl pokorně Pišvejc:

„Podbořskému milostpánovi. Vyřídím všecko na chloupek, milostslečno. Víc nic?“

„Víc nic, jděte.“

Pišvejc políbil znova slečně ruku, jaksi divně se tetelící, pozdravil a odcházel. Než vyšel z chodby do průjezdu, ještě se obrátil. Slečna byla už asi uprostřed schodův a tolikéž se k němu obrátila. Bylo viděti na ní pohnutí a neodhodlanosť, ba zdálo se, jako by svůj rozkaz chtěla odvolati. Pišvejc čekal.

„Jděte jen, starý, jděte,“ vypravila slečna ze sebe nejistým hlasem.

Pišvejc odcházel a zastavil se v průjezdě prohlížeje peníze, které dostal od slečny.

„Dvoušesták a šesták! Uhodila se přes kapsu. Apoleně je všecky neodvedu. Bylo by jich pro ni věčná škoda. Však ona nepůjde k slečně, aby se zeptala, kolik mi dala. Vím, co udělám. Dvoušesták jí odvedu a šesták si v bázni boží propiju. Co dostanu ještě od Podbořského pána, také propiju. A co bych nepropil? Jsme jen jednou na světě, a toho věčného chození do města pro poštu a hlídání v polích mám už po krk. Co bych se neposilnil, ať si Apolena bramborčí! A misionáři? Ďas je vem, však oni tak brzy do Polomi k nám nepřijdou!“

To dopověděv vycházel Pišvejc z průjezdu zámeckého a zahnul v pravo na silnici stranou k Podboří. Neměl na spěch. Vzpomínka na Apolenu a misionáře pobrala mu jaksi kuráž. Několik kroků před židovnou se znova zastavil. Přemejšlel, rozmejšlel, až rozmyslil. Vstoupil do židova krámce a koupil si tam za celý šesták gramatiky. Když po dobré čtvrthodince ze židovny odcházel, byl všecek vyměněn: ve svraštělých lících mu prokvítaly pivoňky a oči jeden smích, jedna blaženosť! A což te-

prve ty čapí nohy jeho! Pletly se mu a smekaly, jako by chodil po sudech, a přece byla silnice jako dlaň.

Pišvejc se zastavil a rozjímal:

„Houby! Všecken svět co je? Pleva, když se člověk tak z té boží duše nenapije. Však do Podboří trefím. Za hodinu jsem tam, jestli si v hájku trochu nelehnu. A před pána se postavím, jako by mne k zemi přibil. Kde pak mám ten papír?"

Pišvejc si ohmatal kapsy. Měl psaní a dal se na pochod. Sotva se trochu rozešel, nadběhl mu ještě ve vsi kluk.

„Pišvejc ji má, šněruje silnici," škádlil poklasného. „Pišvejci, oč že mne neznáte?"

„Aby tě husa, ty skrčený knote," dopálil se Pišvejc, „co víš ty, co je svět? Kopa máku! Až si vysloužíš kapitulaci, až budeš mít osmnáct let Apolenu na krku, až ti misionáři duši vymáchají a vyždímají jako mně, pak mluv se mnou, ty pouchle."

Při tom napřáhl po klukovi hůl a když chlapec vzal do zaječích, odplivl si a šel dále. Silnice se mírně táhla s kopce do zeleného údolí. Pišvejc si pískal cestou. Nejednou se zastavil a opřel o hůl.

„Přešel jsem nebo nepřešel jsem?"

Rozhlížel se a protíral si oči.

„Nepřešel," odpovídal si. „Tamhle jde cesta ze silnice. To je ona. A tamhle nahoře něco se bělá. To je Podbořská kaplička. Však Pišvejc se nezmate."

Došel k vozové cestě, jež příkře v levo ze silnice odbočovala, a stanul zrovna před ní.

„Tohle má býti cesta pro pořádné lidi? Že ten Podbořský pán si nevystaví pořádnou silnici! Inu, nemá jich. Však až se ožení, on si ji vystaví. Slečna Hedvika mu do měšce přinese. Ale teď jak dolů? Proklatá cesta. Jen opatrně, Pišvejci, tak hezky opatrně . . ."

Za těch slov již slézal dolů po kamenité horské cestě. Pracně dostal se dolů a utíral si rukávem pot s čela. Hlava se mu zatím vypařovala a nohy již cítil pod sebou.

„Jen až budu míti mostek za zády! Pak bude hej. Tahle Studenka má vodu jako led. Ani zábradlí k tomu mostku nedají. Kdyby tam pořádný člověk se skoupal, brrr . . . Půjdem' hezky prostředkem. Zaplať pánbůh, jsme za potokem. Teď ať mi někdo řekne, že se skoupám! Mám-li psaní? Mám, všecko v pořádku. U kříže si zapálím. Pak to půjde parou do kopce."

Od mostku šla cesta lučinou a pak chrastinou k háji. Na kraji při háji stál kříž železný na kamenném podstavci. Pišvejc si sedl na jeho stupeň, vyndal dýmku, hubku a křesadlo a zapaloval si. Počítal, co asi od pána Podbořského od cesty dostane. Hádal aspoň na pět šestáků. Pomyšlením tím se rozjařil a vyskočil a dal se chutě na další cestu. Bylo mu jíti do hodného kopce, ale což mu byl kopec proti pěti šestákům! Obtížnou cestou střízlivěl a když měl asi polovici cesty za sebou, vykouřila se mu jakž takž židova gramatika z mozku. Když byl asi sto krokův od kapličky, spozoroval v pravo od cesty muže v prostý šat venkovských vzdělaných ekonomův oblečeného, jenž šourem přes zorané pole těžkým krokem měřil ke kapličce.

„Vida, vida," rozjímal Pišvejc zastaviv se, „totě Podbořský pán. Přichází mi jako na zavolanou. Půl hodinky cesty mám v kapse."

I Ledvina poznal z dáli Polomského posla. Srdce v něm zabušilo a krev mu z něho rázem vystřelila do tváří. Domníval se právem, že dostane od drahé nevěsty Hedviky list. O chvíli dříve došel ke kapličce, kdež pod řeřáb na kámen si usedl, čekaje toužebně na posla. Pišvejc už z daleka smekl kašket a usmíval se nahoru.

„Co mi nesete, Pišvejci?“ volal mu v ústrety Ledvina.

Pišvejc došel zatím nahoru ke kapličce, pozdravil poníženě a vyhrabav z kapsy psaní, odpověděl:

„Od milostslečny ze zámku psaní.“

„Mně nebo Lotince?“

„Milostpánovi.“

„Dejte sem.“

Pišvejc odevzdal vážně dopis do vlastních rukou Podbořského pána. Ten přijal list chvatem mileneckým a oči mu radostí se rozjiskřily. Prohlédl pečeť a vstoupiv do stínu pod předstřeší kapličky rozlomil pečeť a dal se hltavě do čtení. Pišvejc zadíval se zatím dolů do lesa.

Podbořský pán zabral se do čtení. Četl pozorně, důkladně, neb ani oka s papíru po hodnou chvíli neodvrátil. An četl, dála se v obličeji jeho změna za změnou. Jiskry v očích jeho hasly a opět se rozbřeskovaly, ruměnec ve tvářích jeho bledl a opět se rozhoříval, ústa brzo těžce, brzo snázeji oddychovala, až posléze po všem obličeji jeho rozlila se bledosť smrtelná a nastalo v něm strnutí, obraz to duše netušeně a náhle děsnou novinou skormoucené a sdrcené. Po dlouhé chvíli sklesla mu ruka s listem a popsaný papír tetelil se v ní jako list na osyce. Oči mu zakalila jediná, ale palčivá slza a zuby mu zaskřípaly. Bolestí něm stál chvíli, jako přimrazen na témž místě, a teprve, když Pišvejc významně zakašlal, všiml si, že je tu ještě někdo druhý, a nepodívav se ani na posla, vypravil ze sebe jediné slovo k odpovědi:

„Dobře.“

Ač Pišvejc nebyl nikterak bystrozrakým a útlocitným, přece mu připadlo, jako by to slovo Podbořskému pánu od živé duše se odtrhlo. Leč neměl času rozjímati, neb pan Ledvina hned jak „dobře“ řekl, se prudce obrátil a zaměřil od kapličky k Podboří. Toto pohnutí

pánovo Pišvejce polekalo. Spřátelil se tak pěkně v duchu s pěti šestáky, které asi od cesty dostane, a nyní bylo na tom, že odejde z Podboří s prázdnou. To mu dodalo srdce, že hlasitě zvolal za odcházejícím Ledvinou:

„A co, milostpane, mám milostslečně v Polomi vyříditi?“

Podbořský pán se obrátil a odpověděl:

„Nic.“

Pišvejci bylo, jako by byl napařen spadl do Studenky. Všecek udiven otevřel ústa dokořán a hleděl malomyslně za odcházejícím pánem. Přišed o zpropitné střízlivěl tak rychle, že hlava jeho posud ochmuřená málem už byla na přirozené míře.

„Sklaplo mi, sklaplo,“ bručel k sobě v duchu. „Podbořský pán jindy neškrtívá groše a dnes právě, když mám tisíc laskomin . . .“

Obrátil se nevrle a sestupoval smutně od kapličky dolů k Polomi. Před sebou viděl jen vyzáblou prázdnotu skutečnosti a v ní svou ženu Apolenu, ana očima jej bodajíc a jazykem šlehajíc s koštětem v ruce mu dává „pěkně vítám.“ Nebo že už Apolena ví, že dnes ráno u žida přebral, to mu bylo jasnější nad boží slunce. Ostatek jeho myšlení shrnul se v jedinou veleváżnou myšlénku, jíž vyjádřil se všeliké cti hodný nebožtík sir John Falstaff k svému pacholeti v králi Jindřichu: „Nic než samé taškářství v tom hamižném člověčenstvu.“

Světobol a dešperace osedly Pišvejce a vehnaly jej znova do židovny, kdež, aby se důkladně na přivítání Apolenino posilnil, na tabulce židově se zakřídil.

II.

O hodnou chvíli dříve, nežli Pišvejc do Polomi, došel Podbořský pán do svého dvorce. Na nádvoří uvítali jej dva novofoundlanští psové veselým štěkotem, on

však ani jediným pohledem jich se nedotknul, oči maje k zemi sklopeny, jako by hledal ztracený nejdražší klenot. Všecek v sobe zatonulý šel po několika stupních nahoru do panského domu, vstoupil do široké síně a odtud v levo do svého pokoje, jehož úprava nejevila sice nádheru, ale za to příjemné pohodlí, jaké jenom pečlivá ruka ženská umí zařizovati. Pokoj páně Ledvinův měl dvě okna; obě šla na nádvoří. K pravému přistoupil statkář ani klobouku nesundav. Z náprsní kapsy vyndal Hedvičino psaní a četl je znova. Nečetl je, studoval je. Když byl hotov, přejel si studené a vlhké čelo a hlasitě si zavzdychl:

„Veta po všem. Ráji mému odzvonili. Kdo dá mi zapomenutí, abych ztopil do něho všecky smysly své!?“

Odmlčel se a nejsa sebe mocen obešel prudce několikrát pokoj. Najednou stanul u lože svého a zahleděl se do fotografie mladé dívky, jež nad ním v hnědém rámečku visela. Oči jeho vpily se takořka v oči a rysy spanilého dívčina obličeje. Po chvíli povzdychl znova:

„Možno-li, co mi učinila?! Oči jsou prý zrcadlem duše! Blbá fráse románopisců! Oči, ústa andělská a duše ještěrčí. Krev ze srdce svého pláču nad tou neshodou.“

Statečná jeho postava svezla se při loži na kolena. Hlavu ukryl v ruce a v peřiny a hlasitě škytal. Divoké rozlítostnění sklátilo patrně muže na pohled tak silnoduchého. Vyplakal se, vyskočil.

„Chabá ženská zbabělosť, a já starý ostřílený kozák padám do ní jako rozmazlený hejsek. Jinak, přisámbůh, jinak odpovím já na urážku, kterou mi z lehké ženské mysli živou duši navždy rozťala. Neštěstí, jež se mi posud s bratrskou láskou věšelo na paty, posud jsem se nedal. Musím je snésti, musím, ale jak?“

Posledními slovy vybuchla z něho nejen bolesť, ale srdceryvné zoufalství. Důstojně a poklidně poslední

otázku rozebrati nebyl více schopen. Míra bolesti jeho byla převršena, mužná rozvaha jeho potácela se jako zbloudilá lodice v ohlušném jekotu bouře. Přistoupil ke stolku při dveřích a vyndal z něho kožený pás s pouzdrem, jímž se opásal. Ohlížel se po slaměném klobouku, jenž válel se na podlaze. Zvedl jej a chtěl z pokoje vyjíti. U dveří sahaje na kliku se zarazil. Rozvaha jeho se vracela.

„Co řekne tomu Lotinka?“ položil si otázku. „Ženská ženské nejlépe rozumí, největším nepřítelem ženských jsou opět ženské. Znají se; vyslechnu Lotinku.“

Vyšel z pokoje do síně a přistoupiv k schodové mříži volal nahoru do prvního poschodí:

„Lotinko!“

Po chvilce vstoupila do pokoje dívka, jež na pohled již dvacátý rok měla za sebou. Spanilá právě nebyla jako dívka na fotografii, byla však sličná a půvabna, a což jde nad všecku akademickou spanilosť, dobrota srdce a vyspělosť rozumu zračila se poeticky z očí, rtův a všech linií přibledlého jejího obličeje. Stanuvši v otevřených dveřích tázala se hlasem měkkým a zvučným, zrovna k srdci se lichotícím:

„Chtěl-li jsi mně něco, Emane?“

Zvuk upřímné sesterské lásky dotknul se dobrotivě rozbolněného srdce Emanova.

„Mám tu něco pro tebe, Lotinko,“ pravil oko k zemi klopě.

Na to vzal Hedvičin dopis, jenž ležel uprostřed pokoje na stole, a podav jej sestře doložil:

„Čti.“

Lotinka vzala dopis a čtla, Eman hleděl zatím oknem na nádvoří. Nastala dlouhá, trapná pomlčka. Lotinka se neměla k řeči. Eman neobrátiv se tázal se sám:

„Co tomu říkáš?“

„Překvapuje i nepřekvapuje mne koš, který ti slečna Hedvika v tomto psaní dosti poetickým pérem presentuje,“ odvětila laskavě Lotinka.

Mlčky a udiveně podíval se Eman na sestru.

„Ty se divíš tomu, Emane,“ pokračovala Lotinka, „bez pochyby, že jsi pro nešťastnou vášeň svou zapomněl na to, co jsem ti pravila, když loni před vánocemi jsme jeli spolu z Polomi, kdež jsi mně zbožňovanou Hedviku po prvé představil.“

Lotynka se odmlčela, Eman se jí na to netázal.

„Od toho času, co jsi mně svěřil, že všecky osudy budoucnosti tvé jako dítě důvěrně skládáš do lásky Hedvičiny, trnula jsem o tebe strachem. Od té chvíle, co jsem Hedviku spatřila a nějakou hodinu s ní se pobavila, strachu mi neubylo. Jsi ty, Emane, v jistých věcech v pravdě praktickým, v jiných však nad slušnosť a míru ideálním. Z této neshody povstává povah tvých neurovnanosť, jež bývá tobě tytýž osúdnou. Pro tuto neshodu zaplétáš se druhdy do rozporův, jež na dobrý konec tobě vyjíti nemohou. Mluvím nepodjatě, nepokrytě, jak pudí mne srdce a káže mi svědomí, a ozývá-li se drsnosť ze slov mých, jest to jenom drsnosť, jíž pravá pravda nikdy prosta není.“

„Já ji tak miloval a posud miluji, že bych jí modro s toho nebe snesl!“

„A jakou za to béřeš odplatu? Dej bůh, abych byla na omylu, ale ten celý dlouhý dopis její, v němž vypovídá tobě lásku a ve dví trhá posvátný svazek zasnoubení vašeho, není nikterak ovřelen útlým citem srdečnosti; všudy a u všem prosvítá z něho chladná, klidně odvážená rozvaha, a což nad to jest, nevidím v něm pravdu, nýbrž lež, promyšlenou a chytře nalíčenou.“

„Myslíš?! Na srdci mně odléhá. Snad ze ženské

vrtošivosti chce Hedvika zkoušeti, jak stálá a pevna jest má láska k ní?!“

Místo odpovědi zabrala se Lotinka poznovu do čtení dopisu, jejž posud v ruce držela. Po chvíli zvedla pohled k bratrovi; oči jejich se setkaly.

„Tvé oči házejí mně otazníky, Emane,“ pokračovala Lotinka. „Špatně jsi mně porozuměl; projádřím se zcela zřejmě. Lež v psaní Hedvičině není nevinnou lží vrtošivé ženské mysli; Hedvika proto lže, aby s tebou konec učinila, aby se tebe zbavila.“

„Nemožno,« zvolal vášnivě Eman. „Ty ji, Lotinko, křivě posuzuješ! Kdybysi znala průběh lásky naší, nemluvila bys tak. Či snad dokonce myslíš, že by Hedvika za mými zády někoho jiného . . .“

Eman nedopověděl. Sklesl na stolici, sepjal ruce a svěsil hlavu. Bolesť z urážky, již na něm Hedvika spáchala, rozčeřila v něm divoce cit pekelné žárlivosti a nenávisti proti domnělému sokovi.

Lotinka zakroutila hlavou.

„Skoro bych tak myslila,“ přejala znovu pásmo hovoru.

Eman vytřeštil na ni oči, hněvem a lítostí rozpálené.

„Vezmi rozum do hrsti,“ pokračovala, „a rozhlédni se se mnou po situaci zrakem, s něhož spadlo všeliké bělmo rozvichřené vášně. Zde, v psaní jejím, stojí černé na bílém, že první a poslední popud a důvod, proč k tobě tak jedná, byl sen, vidění. Nevím, píše tu, byla-li jsem ve sně čili na jevě, minulý pátek v noci přistoupil k loži mému nebožtík otec můj v černém taláru pohřebním. Studenou pravici svou položil mi na horké, spocené čelo a pravil: Nepojímej Ledvinu za manžela. V zamýšleném tom svazku manželském ukryto jest osudem neštěstí, jež časem zdrtí tebe i matku tvou. Poslechni, dítě mé, poslechni pečliva jsouc čtvrtého

božího přikázání. Tak pravil záhrobní zjev k dceři uděšené a touž výstrahu opakoval k ní v sobotu na to a v neděli. V pondělí ještě Hedvika se rozpakovala, v úterý za slunce východu zhotovila psaní toto a odeslala je tobě. Nyní odpověz mi, Emane, k otázce, již tímto ti předkládám: Věříš-li, že Hedvika skutečně ten sen měla? Mlče k otázce mé jasně odpovídáš. Je-li Hedvika prosté venkovské děvče, odpola snad v bájích a pověrách odkojené? Pokud ji znám, odchována byla ve městě, ve školách dobrých, a na matce její neviděla jsem nikdy ani stínu pověrčivosti. Na to přišla Hedvika do Prahy na ústav, jenž podle obecného mínění statně se drží u výši časové naší vzdělanosti, a věru prospěla a vyspěla tam nevšední měrou. Nadhodíš mi třeba, že snad psychologicky takový sen dá se vysvětliti. Hedvika jest nevěstou, namítneš, dívkou sotva devatenáctiletou, a nevěsty často tonou ve strachu o to, jakou budoucnosť jim přinese nastávající manželství. Ale to je záhada bezpodstatná. Dívka, jež opravdu svého ženicha miluje, skládá veň všecku naději svou a všecku víru v budoucnosť, již on jí ustrojí, a podobné sny nemučí mysli věrnou láskou projaté a ovládané. A na takovém přízraku sypkém a plitkém, vší pravdy prázdném, staví Hedvika všechen důvod, proč odmítá tvou upřímnou a obětovnou lásku. Či ještě neprohlédáš, Emane?“

„Těžko prohlédati, když bolesť srdce zastírá všechen průzor.“

„Jest sice pozdě setínati trní, když jsme se o ně bodli, ale nesetneme-li ho, ubodneme se třeba po druhé. Když jsi s Hedvikou známosť si začínal, nebyl jsi dosti praktickým, jak toho požadovaly stav i zájem tvůj. Hedvika jest z plné úřednické krve, neb pokud vím, i otec i matka její byli dětmi úřednickými. A kdo se zná do našich úřednických rodin a kruhův — a já je znám, neb když jsem byla v Praze na cviku, bydlela

jsem přes půl třetího léta v takové rodině — ten ví, jak od krku až ke kamaším pečlivě se zapínají proti duchu časovému, aby se jím nenastudili, jak důsledně dvéře i okna příbytku svého před novotnými myšlénkami uzavírají, aby nevnikly do jejich příbytkův a neuškodily jim. Jde jim o tradice a autoritu a především o vlastní blahobyt. Neznají jiného národa nežli toho, který vládne, poněvadž je to jim a dětem jejich s prospěchem, a vychovávají důsledně své děti v tom genru, aby nevybočily z dobře ujetých kolejí, jež vedou k jistému a dobrému zaopatření, k hodnostem a vyznamenáním. Každý svobodomyslný člověk, jenž má svatou víru, že člověčenstvo vlastní silou lepších poměrův se dopracuje, v nichž určovati bude samo osudy své a ne, jako posud se to dělo, že si jich nechá určovati vyvolenými stavy, stavěkými výsadami k tomu obrněnými; každý šlechetný muž, jenž jako ty, Emane, veřejně i soukromí ujímá se svého uhněteného národa a o to pracuje, by vytrhl jej z úlohy služebnické a vdechl mu ducha pravého občana — jest jim nepohodlným a nebezpečným. Všecky snahy jeho vyhlašují za vyprošťování ze vší tradice a autority od věkův uznané; všecko počínání jeho za drzý shon po škodlivých novotách, a kde lze jest, splítají naň metlu. A Hedvika jest tímto úřednickým mlékem odkojena, tímto duchem odchována: pověz mi spravedlivě, Emane, jak jsi mohl ty, zjevný, snažlivý český národovec, své bytosti nejdražší část složiti do klína ženě, jež jádra tvého ani pochopiti nemůže a jež, jak právě byla vychována, již pro lásku, kterou máš ku svému národu, k tobě musí míti nechutenství?“

„Příliš černě vidíš, sestro,“ odpovídal zasmušile Ledvina. „Celkem ovšem jest tvůj soud o našem úřednictvu případný, leč nepřipouštěti četných výminek, bylo by tuším málo spravedlivo. I ve státních kancelářích bije mnohé bodré české srdce a pracuje leckterý duch

o světohybných novověkých ideách. Otce Hedvičina, nebožtíka krajinského radu Mníška, jsem ovšem neznal. Leč pustil jsem uši mezi lidi a odevšad šla o něm dobrohlasná pověsť, že byl muž správný a s každé stránky počestný. Matku Hedvičinu jsem poznal a s dostatek se přesvědčil, že je paní zdravého ducha i srdce, hodná, rozumná a řádná. Také když jsem se u Mníškův o Hedviku ucházel, nevydával jsem se nikdy za nic jiného než za to, co jsem, dobře věda, že klam a mam před sňatkem, byť i dobrodružný, k šťastnému manželstvu nevede. Netajil jsem se před ní, že jsem Čech tělem duší a muž v pravdě svobodomyslný, jemuž trnem v oku každé copařství, jakoukoliv autoritou zasvěcené a provozované. A přes to klonila se ke mně přízní svou i srdcem, ba viděl jsem na vlastní oči, že ráda přijme mne za syna. A když jsem Hedviku žádal konečně o ruku, výdatnou mi byla přímluvkyní!“

Lotinka pokrčila rameny.

„Možná,“ pokračoval hlasem jistým, „že mé brejle jsou proti tvým trochu tmavy, ale tolik jest jistého, že kdyby nebožtík rada Mníšek býval na živě, když jsi činil si známosť s Hedvikou, že by nebylo došlo k zasnoubení vašemu. Byl by se zajisté znamenitě ostýchal dáti dceru muži tvých povah. Paní radová je vdovou, jmění její i Hedvičino je skrovno, tys statkářem nepříliš zadluženým — neb do knih se jistě dříve podívala — a titul „statkář“ je přece jen silným magnetem pro touhy úřednické vdovy, jejíž dcera nemá značnějšího věna. Tu věc jistě s Hedvikou a s příbuznými tetami a strýci dříve do podrobna rozebrala a uvážila.“

Ledvina přes všecku urážku, již mu Hedvika spůsobila, zarděl se nevolí:

„Křivdíš Hedvice,“ odvětil kysele.

„Nerada bych, bratře, a věř mi, že spíše křivdíš

jí ty. Neb smýšlíme-li o někom růžově, jenž jest jenom všedním bejlím, činíme mu také křivdu.“

„Opakuji, ubližuješ Hedvice. Za půl osma měsíce, co známosť má s ní trvá, poznal jsem, že Hedvika je dívka mysli nevšední a lahodné a že city mé nalezly v jejím srdci upřímného souhlasu a milovděké ozvěny. Pravím to i rozbolestněn a rozlítostněn dnešním jejím psaním. Ó kdybys byla věděla, jak nebesky plály její blankytné oči, když jsem se jí svěřil láskou svou; jaký ruměnec prokvetl jejími běloučkými lícemi; jak vřele mi tiskla ruku; jak ochotně přijala a odvětila žhoucí můj polibek; jak radostí div neskákala, když po dvaceti dnech rmutného rozloučení jsem opět přišel k Mníškovům; jak útlocitně a důvěrně spřádala se mnou v těch hodinách žití mého nejspanilejších zlaté pásmo budoucnosti naší: ty bysi, Lotinko, jiný o ní pronesla soud, ty bys ho nepřikalovala rmutem hrubé všednosti, ty bys živěji cítila se mnou neskonalou bolesť, jež trhá každou žilkou mou a div mne nepřipraví o rozum.“

„Věř, Emane, že co tobě učinila, i mně jest učiněno a že nenalezneš na světě srdce, jež by tak s tebou trpělo, jako trpí s tebou srdce mé.“

„A co se jejích povah týče, vím, že odchována v oné bezbarvé světoběžnosti, jako veliká většina úřednických dětí v Čechách, ale láska mění a ustaluje charakter dívčí. A třeba neměla posud Hedvika smysl a soucit pro národní zájmy naše, jichž do smrti věrným budu obhájcem a pěstitelem, přece, kdybych si ji byl jen od oltáře odvedl, byla by si dala ode mne říci, a věř mi, byla by pochopila svatou naši věc a byla by se vroucně k ní přivinula. Však já bych si byl ženušku svou po svém rozumu odchoval a byl bych z ní učinil Češku takovou, jakým já jsem Čechem.“

„Tvá řeč mi je novým toho dokladem, jak jsi v jistých věcech příliš ideálním, Emane. Bůh ví, jak vy

mladí muži podjatě pohlížíte na nás ženy, když nás snoubíte! Ty bysi ji byl sobě odchoval! Z desíti devět ženichů tak mluví a deset bez jednoho sklamou se, když se stali manžely. Jako by žena mužem v manželství se dala odchovati! Věř již mně, sníh v peci suší, kdo tak smejšlí. To je tím, že nás ženy neznáte a že, když se o nás ucházíte, nás krásíte gloriolou svých ideálův. Vdaná žena stojí vedle muže. Nebyla-li hodnou před svatbou, po svatbě hodna nebude, byla-li všední před svatbou, po svatbě nevšední nebude, a kdyby si pan manžel hlavu umyslil a ústa umluvil. Jsi bratr můj, jejž tak ctím, jak jej miluji, proto ti to povídám. Spíš na tureckou víru přivedl bys Hedviku, než bys z ní učinil uvědomělou, ráznou Češku.“

„Tys pesimistka!“

„Nechceš-li věřiti, nehádejme se. Věř jen, že kopa filosofů starověkých i novověkých nezná ženu tak, jak ji zná žena. Vracím se opět k Hedvičinu koši, jejž ti dala tímto dopisem. Psaní její je věc zcela určitá. Napověděla jsem ti to již, co pravou je pohnutkou, že ti tak psala. Napověděla jsem a dopovím. Hedvika tě opravdově nemilovala, aspoň do dnešního dne tě opravdově nemilovala. Statkář oslnil jí i matce její oči, a poněvadž nebylo lepšího ženicha, byl jsi jim dobrým. Když ale se naskytla lepší naděje . . .“

„Ještě ke všemu rozbuřuješ ve mně peklo žhavé žárlivosti!“

„Nemohu jinak, svědomí mne nutká, musím mluviti resolutně. Nic jiného nevězí za tím listem než onačejší ženich. Uraž se o má slova nebo neuraž. Zavolals mne na radu, a do smrti bych si neodpustila, kdybych v této kritické chvíli pro tebe neučinila, seč vůbec jsem. Považ, Emane: tys statkář, ale statek tvůj leží o samotě mezi samými luhy a lesy. K tomu v horách, nevlídných horách, na míle vzdálen vzdělaných spole-

čenských kruhův. Myslíš, že taková suchoparná samota může vábiti dívku, vyrostlou v šumivých zábavách městských, dívku, jež nad to na kráse své a vzdělanosti si zakládá? Ty máš své příjmy, pro rodinu dostatečné, ale ne tolik skvělé, po jakých baží městská slečna, jež ráda by se před jinými ukazovala ve vzácnější strůji nežli sousedky její.“

„Pravda, vy ženské se znáte.“

„Nad to: mladá sličná dívka, jako Hedvika. hledí při budoucím svém manželi především na zevnějšek, na mládí a krásu.“

„A já z těch mladých nejsem. Ovšem mám už na zádech třicet a šest let.“

„A bez toho, žes jí to ve své dobrosrdečnosti pověděl?“

„Pověděl.“

„Vidíš!“

„A holohlav jsem jako řecký cynik.“

„Vidíš a kdybys nosil paruku, poznala by brzy, že máš vlasy někde od Kapičky. K tomu jsi národovcem.“

„Dost již, sestro! Kokem dokola vzato, myslíš: Hedvika má v oku ženicha bohatšího, mladšího, spanilejšího, v městě bydlícího, před nímž otvírá se vábivá karriéra, a proto mi dala košem. Při nebesích a zemi! Co je proti tomu všecka láska má, co všecka obětavosť, kterou bych vykoupil její lásku. Bídný tulák na silnici lépe je na tom nežli já. Lotinko, ty nevíš, ty neumíš posouditi. Tys ještě nemilovala . . .“

Lotinka zbledla. Neodpovídala. Oči její svezly se k zemi a utkvěly ztrnule na jednom místečku na podlaze. Eman si toho nevšiml a skřípaje zuby procházel se divoce po pokoji. Po chvíli postavil se těsně před Lotinku a otázal se jí bezzvučně, polohlasitě:

„Co mi nyní zbývá?“

Lotinka se vytrhla se svých dum.

„Mužem býti, trpěti statečně, až čas přinese úlevu.“

„Mužem býti! Snadno se ti řekne. Buď mužem, když neštěstí učinilo z tebe sketu!“

„Nevím pro ten čas lepší rady.“

Eman se opět po pokoji rozchodil. Na to vytrhl Lotince z ruky psaní Hedvičino, ukryl je v náprsní kapse, vzal klobouk a odcházel nepromluviv z pokoje. Když se dvéře za ním zavřely, přistoupila Lotinka k oknu. Eman šel mimo temně pod sebe hledě. Veselý štěkot hafanův rozlehl se po nádvoří. Těžký povzdech vyvinul se Lotince z ňader. Sáhla si prudce k srdci, oko jí zvlhlo . . . Vzmuživši se vyšla z pokoje bratrova a stoupala zvolna a ztěžka do prvního poschodí. Prošla tři větší pokoje a vkročila do své komnaty. Byl to pokojík nejútulnější ze všech, co jich bylo v panském domě v Podboří. Byl nárožní a měl tři zamřížovaná okna. Jedno z nich šlo na nádvoří a naproti němu v koutě a mezi zdí a kolnou, pod starodávnou lipou, hrčela voda do kašny. Z ostatních dvou oken na druhé straně viděti bylo na obecnou cestu a svahem dolů na roztroušené pohorské chalupy. Kus od panského domu táhla se vysoká dvorská zeď pod okny a před ní stálo řadem několik velmi starých jilmův, jejichž rozložité větve takořka na okna Lotinčina listím svým klepaly. V korunách stromův bylo plno ptačího štěbetu.

Lotinka přisedla k šicímu stolku, jenž stál při jednom z oken, jilmy ostíněných a vzala do ruky fotografické album. Otevřela je a zahleděla se do podobizny mladého muže, dle kroje a odznaků vojenského nadporučíka. Zahleděla se, zamyslila se . . .

III.

Dlouho se dívala, dlouho se zamýšlela Lotinka. Najednou vyskočila, jako by jí včela byla dala žihadlo. Myšlenka, patrně děsná, projela jí duší. Na chvíli byla zapomněla na drahého bratra; nyní postavil se v duchu před ní a z kalných očí jeho sršela jí do duše neštěstí jeho a zoufalosť.

„Neštěstí učinilo ze mne sketu.“

Tato poslední slova rozležela se jí nyní v mysli a poděsila ji.

„Kam šel?“ mluvila k sobě. „Neměla jsem ho nechati samotna, aspoň v nejprvnější čas! Kde jej naleznu, jak jej naleznu?“

V rychlosti vzala hedbávný šátek, jejž měla po ruce a uvázala si jej na hlavu, jak venkovská děvčata v polích jej nosívají. Pospíchala ze dveří. Tu zaslechla na sebe volati.

„Lotinko, kde jsi?“ volal ji z pravé strany chraptivý, chorý hlas.

„Tady jsem, tatínku,“ odpověděla a odešla v pravo do jiného pokoje. Jizba ta byla poněkud nízka, čistě obílena a měla dvě okna zádu do zahrádky. Nábytek v ní byl starosvětský, asi takový, jaký býval modou za dob Napoleonských, a v pravém koutě při kachlových kamnech viděti v ní bylo starého muže, jenž oděn v strakatý župan více ležel nežli seděl u vysoké, koží potažené lenošce. Tváře jeho, svadlé a tělesnou bolestí rozorané projevovaly mnoholeté utrpení. Zapadlé, bezlesklé oči věštily ducha zemdlelého, apatického.

Starý pan Ledvina nevšiml si ani vstupující dcery, a teprvé když se ho lazkavě otázala, co by mu bylo libo, prohodil:

„Hlava. Bolí moc.“

Lotinka namočila ve vaničce u dveří přichystaný ubrousek a dala mu na hlavu čerstvý obklad.

„A co ten Eman?“ promlouval churavec. „Bude se ženiti, či se neožení?“

Lotinku bodlo u srdce.

„Však on se brzo ožení, tatínku,“ odvětila laskavě.

„Brzo. Já už mám pět let na špejchárku dubovou rakev přichystánu a ve spořitelně dvě stě zlatých na pohřeb. Rád bych už za nebožkou . . .“

„Dá bůh, že ještě budete choditi.“

„A jestli pak se letos brambory uvedly? Jsou hrozně zdrávy k jídlu, a chudí lidé co by si bez bramborů počali . . . Jdi, dítě, zahraj mi trochu.“

Lotinka odešla a sedla v pokoji, s nímž její komnata sousedila, k pianu. Zahrála třikrát po sobě: „Sil jsem proso na souvrati.“ Na to chvíli čekala, bude-li ji otec volati. Nevolal. Zvedla se spěšně, sběhla se schodův a zamířila na nádvoří. Na domovním prahu se zastavila. Něco ji napadlo. Šla do pokoje bratrova a vytáhla šuplík ze stolu při dveřích, odkudž byl dříve Eman kožený pás s pouzdrem vyňal. Šuplík byl prázden. Smrtelná bledosť polila Lotinku a na čele jí vyvstaly krůpěje potné. Vyrazila ze dveří a přeběhla letmo dvůr. Kus za vraty na místě, odkudž bylo lze se rozhlednouti, stanula.

„Kam odešel Eman? Milosrdný bože, kdyby . . .“

Nedopověděla, nýbrž dala se do běhu v pravo, zrovna přes pole. Patrně měla zaměříno k vrchu, na jehož ještě rovinatém úpatí byla. Vrch ten měl téměř zcela holé, byl na něm kámen na kameni. V levo však na jeho svahu, kus pod temenem, byl borový les. V levo za lesem bylo lesní mlází, které Eman sám sázel a pěstil. Dařilo se mu pěkně, proto tam za prázdných a trudných chvílí rád chodíval. Lidé říkali těm místům „na lomišti,“ snad se tam někdy lámal vápenný kámen.

Lotinka uháněla, co jí dech stačil. Všecka spocena a udýchaná dostoupila za dobrou čtvrt hodiny temene vršního. Rozhlížela se kolem; po Emanovi nikde ani potuchy. Sběhla k lesu a dala se po schůdnější pěšince v pravo podél lesa. Najednou zarazila se v běhu. Ještě u boru při samém mlází seděl Eman na hromadě kamení, mechem a ostružinami porostlého. Mlčky blížila se k bratrovi. On byl tak do sebe zahluben, že neslyšel kroků jejich a těžkých oddechův. Před kamením se Lotinka zastavila. Dech se v ní zatajil, krev v ní zledovatěla. Eman držel na koleně revolver s nataženým kohoutkem. Lotinka sebrala všecku sílu svou a vystoupivši na několik hrubých kamenů položila Emanovi levou ruku na rameno. I toho si Eman nevšiml.

„Emane," promluvila hlasem měkkým, lichotivým, „dej mi revolver."

„Nedám," osupil se Ledvina, ani k sestře nevzhlednuv.

„Emane, dej mi revolver," doléhala naň Lotinka prosbou nejvroucnější. „Vždyť jsem tvá sestra, kterou máš tolik rád. Do smrti už nebude nic na tobě chtíti, jen dnes mi buď po vůli. Dej mi revolver."

Zlatá ta slova sesterské lásky neminula se účinkem. Eman pozdvihl strhané své zraky k Lotince, vstal, zahodil od sebe revolver, přižehl co měl síly tu drahou duši k srdci svému a dal se do usedavého pláče. Trvalo to hodnou chvíli, než těžkosť duše své na ňadrách Lotinčiných vyplakal, a slabá dívka měla co dělati, aby na nohou udržela muže silného a jinak běhy životními dosti kaleného. Když slzami tesknost jeho popustila, vyvinul se z náručí sestřina a pravil hlasem, v němž stud a hanba nad vlastní nemužností se obrážely:

„Nešťastná vášeň!"

Na to vztáhl k Lotince ruku a srdečně jí potřásaje pravicí dodal:

„Genius srdce tvého tě sem za mnou přivedl. Přišla jsi ještě v čas; o čtvrt hodiny později byla bys tu místo mne bezduchý trup nalezla.“

Zimničná úzkosť lomcovala Lotinkou. Nebyla s odpověď.

„Uchovala jsi mne bezectného činu. Co živ budu, vděčně ti budu toho vzpomínati.“

„Sám nahlížíš. Díky bohu,“ ozvala se Lotinka a oko jí radostí zajiskřilo.

„Přes osudnou krisi přenesla mne zázračně láska tvá, Lotinko. Dobře že mám pleš; vlasy by mně byly jistě sešedivěly,“ dodal sarkasticky Eman.

„Nepůjdeš se mnou domů?“ tázala se měkce Lotinka. „Čas k obědu už dávno vypršel.“

„Vrať se sama, sestro, a zbraň vezmi s sebou. Dej si ji pod klíč, abys strach svůj upohojila. Já rozběhnu se po horách a lesích.“

„A kdy mám tě očekávati?“

„Někdy večer. Uběhám se, unavím se. Snad již nějak noc přečkám.“

„Slovo sto, Emane. Večer jistě přijdeš?!“

„Stojím v slovu svém. Tu máš ruku.“

Podali si ruce. Eman odešel do lesa, Lotinka zdvihla revolver a vracela se domů. Ob chvíli se ohlížela po bratrovi, dokud se jeho postava v stínu sosen kmitala. Když nebylo více po něm památky, sedla u pěšinky na kámen, aby poodpočinula. Měla oddechu nanejvýše potřebí. Dojmy dnešního dne omámily jí duši jako prudký výpar jedovatého bejlí. Hlava jí šla kolem mrákotami. Horečný spěch, jímž hnala se do příkrého kopce za bratrem, přepjal síli útlého jejího těla tak, že umdlením ani na nohou se udržeti nemohla. Sklíčena, schvácena na těle i na duchu chtěla Emana zavolati, aby ji domů doprovodil. Leč neměla hlasu a síly k tomu. Po drahné chvíli teprve vstala s kamene a sebravši všecku sílu svou

dala se na cestu k domovu. Šla krok za krokem, nejistě a nepevně, dech se jí krátil a každou chvíli bylo jí odpočívati. Myslela již, že do Podboří nedojde, ale pomyšlení na nešťastného bratra a chorého otce povždy znova zpružilo kroky její. Za dobrou hodinu dostala se konečně domů. Zavolala služku, aby jí pomohla na schody, a přišedši do své komnaty uložila se v lože. Služka jí připravila sodové prášky, hořečnosť poněkud ulevila, leč dobrotivý spánek, po němž Lotinka tak práhla, nepřicházel, zemdlenosti neubývalo. Odpoledne přešlo k večeru. Červánky zapadajícího slunce pomalovaly rudými pruhy stěnu nad její posteli. Živá barva jich připomněla Lotince teplou, lidskou kev. Rozohněná fantasie její viděla před sebou Emana, jak leží na hromadě kamení se zkrvácenou hlavou na lomišti. Každičkou kapku krve viděla jak lpí na listí ostružinovém. Rudé pruhy na stěně bledly, temněly, byly užší a užší. Šero večerní je zastřelo a loudilo se blahodárně v roztetelenou mysl churavé dívky. Šero konejšilo ji v spánek. Lotinka podřimla.

Hvězdy již proskakovaly po obloze, když vracel se Eman z bezděčných svých potulek v lesích domů. Silné tělo jeho hlásilo se k svému právu. Od bílého rána neměl nic v ústech. Chtělo se mu vína, blouznil o opojení, aby lépe spal. Přišed do síně volal na Lotinku.

„Slečinka se rozstonala. Leží,“ odpověděla mu služka se schodův přiběhnuvší.

Eman odhodil klobouk a běžel nahoru k sestře do její komnaty. Lotinka se probudila a obrátila k němu oči radostí rozjasněné.

„Díky, Emane, že jdeš,“ zašeptala mu v ústrety.

Eman klesl při loži jejím na kolena a zulíbal jí vlhkou ruku. Zalkal:

„Což i tebe má blbá vášeň připraví do hrobu?“

„Jen když jsi tady,“ odvětila Lotinka, „je mi už lépe. Zůstaň tu u mne.“

„Živá moc mne od tebe neodtrhne. Co jsi ty proti Hedvice? Démant proti kameni na silnici. Jen když tebe mám na světě, ty mé zlaté koťátko! Za ňadry bych tě do nebe vynesl.“

„Nemluv. Dej mi ruku pod hlavu. Tak. Teď dřímnu.“

Lotinka zavřela oči. Eman pozoroval její dech. Zdálo se, že dýchá volněji, že usnula. Jako nehybná socha seděl tak asi hodinu při loži sestřině. Tu zaslechl hlas otcův, jenž volal Lotinku. Jemně vytáhl ruku Lotince zpod hlavy a po špičkách šel k otci. Když přistoupil k lůžku jeho, naříkal starý pán:

„To spaní, spaní. Nechce a nechce jíti na mne. Lotinko, zahraj; snad pak usnu.“

Eman mu laskavě vymlouval, že Lotince není dobře, že právě usnula, že by ji hra na piano zbudila, ale choroduchý stařec stál na svém, naříkal na děti a dal se do pláče. Nevida jiného zbytí odhodlal se býti otci po vůli. Odešel do pokoje vedlejšího a sedl k pianu. Sedl, ale nehrál, mysle, že otec zapomněl zatím na svou libůstku. Leč po chvíli volal otec hlasitěji:

„Hrát, já chci hrát.“

Eman sáhl do klavesův a pod prsty jeho bolestně se rozzvučela písnička: „Když jsem plela len.“ Zpíval si v duchu slova k ní, když však došel k posledním veršům, tu bezděky se ústa jeho hlasitě rozzpívala:

Škoda toho milování,
že netrvá do skonání,
škoda na stokrát!

Cit jej překonal. Slzy mu kapaly z očí jedna za druhou. Po drahné chvíli vrátil se k Lotince. Ona nespala více a patrně slyšela jeho zpěv.

„Škoda toho milování, Emane,“ vítala jej. „Je tak krásno a byť i bylo nešťastným. Poď sem, Emane, a dej mi ruku. Někdy až ti bude nejhůř, povím ti také něco o tom milování.“

IV.

Polom bývala někdy za starých časův městečkem. Leč hrůzy třicetileté války rozmetaly asi příbytky pracovitých občanův a obyvatelstvo z části zadávily, z části rozptýlily do všelikých koutů země. Na to seděl tam asi dvorem nějaký přistěhovalý, hrabivý, „panský“ vydřiduch odněkud z Flander neb Španěl, a ten se již svědomitě o to postaral, aby rozptýlencům zašla chuť po válce se opět v otčině usazovati. Tak časem scvrklo se starožitné městečko v pohorskou vesnici prostřední velikosti, neb čísel domovních sotva bys tam na půl druhé kopy napočítal.

Co při residenci Pišvejcově nejvíce oko vábí, jest malebná její poloha. Rozkládá se zajisté na samém temeni vrchu a z půlnoční strany jest ji na několik hodin viděti. Kol do kola jsou ovšem samé vrchy a mnohé vyšší a statnější nežli Polomský, ale když je pánbůh po Šumavě rozhazoval, skupil je na štěstí přece tak, že Polom závistivě nepřikrývají. Jdeš-li do Polomi odkudkoli, musíš do kopce; jdeš-li z ní, musíš s kopce. Krásná silnice, velmi důkladně a uměle přes největší vrchy vedená, táhne se do Bavor samou vesnicí, jenž lemuje ji po obou stranách. Od sv. Vácslava až do sv. Jana Nep. mají v Polomi zimu. Na jednotvárnosť netřeba jim naříkati: mlhy, deště, plískanice, ledy a sních poskytují rozmanitosť. O větry ze všech konců světa není po celý rok zle. V létě za to jest na Polomi příjemnější býti než v bezdeštných krajích vlasti naší. Ovoce a pšenice

tam ovšem nezrají, ale kde není pšenice, je dobrý oves, a koňské pšenice roste kolem Polomi dost a dost.

Domky v Polomi jsou téměř všecky ze dřeva a mají vesměs horský ráz: krčí se zimou takřka samy do sebe. Baráky, v nichž obývá chudina, jsou až malebně sešlé. Jen sem a tam, porůznu, viděti onačejší stavbu kamennou. Nade všemi vévodí jen tři mohutnější budovy: v levo, jdeme-li od Podboří, zámek a v pravo od silnice kostel se zvonicí a vysoká škola s rozkošnou vyhlídkou dolů, přes vrchy do šírého kraje. V zámku jsme již byli, leč podívali jsme se naň jen letmo. Jest na čase důkladněji jej prohlédnouti a projíti, neb bude nám leckterou chvíli v něm tráviti.

Vtip a krasoum stavitelský nevzal do rozpočtu, kdo první měl uloženo zbudovati zámek Polomský. Šlo mu asi popředně o to, aby za málo peněz vystavěl budovu pořádnou a důkladnou, která by s prospěchem vzdorovala i „plačícím" oblakům i „kvílícím" vichřicím. A věru cíle svého nepřestřelil: stavba vypadla tak střízlivě, jak střízlivě byla narejsována. Popisujíce do podrobností se nepustíme; postačí tuším, povíme-li, že zámek jest o jednom poschodí a průčelí jeho že stojí k východu. Nad hlavním průjezdem jest něco jako věž. Věž ta jest jen asi o sáh vyšší než hlavní zdi, a má nízkou stříšku proto asi, aby do ní často neuhodilo. Pokryt je zámek šindelem, protože přibitý šindel větry tak snadno nestrhnou jako nepřibité cihly. Mimo hlavní průčelí má zámek ještě dvě krátká křídla. Zámeckým pánům není pranic na závadu, že v pravém křídle dole jsou konírny a nad tím pokoje, jakož v levém křídle dole kolny jsou a dřevníky a nahoře sýpky. Prostranný dvůr súžen je dlouhými hranicemi polenového dříví a hned za ním, chatrným dřevěným plotem od něho oddělena, je zahrada. Je, aby byla, a zahradníka nevidí celý boží rok. Málo kdo do ní chodí, ale kus poesie dřímá přece v malebném

jejím bezladí. Ku konci nelze nám pomlčeti o jediné okrase na zámku. Jsou to hodiny na věži. Ukazují sice už asi dvacet let na půl sedmé, a zlato s cifer jejich smyly už dávno deště a roznesly větry, ale okrasou jsou přece a to jedinou.

Majetníkem zámku a statku jest pan Lípa. Jest již toho jmena třetím vladařem na Polomi. Děd jeho z počátku našeho století zakoupil se na Polomi, hospodařil na ní v bázni boží asi dvacet let a splácel dluhy, až i povinný dluh smrti zaplatil. Synu jeho vedlo se již lépe. Přikoupil dole v Brtníkách poplužní dvůr a jinde dva mlýny, aby měl více starostí a sil, a sklízel a kácel dříví až do zrušení roboty. Nic ho na světě nedopálilo, jako tato událosť, a proto rozmrzev se nad novým v zemi pořádkem, neb jak on tvrdil „nepořádkem,“ odešel asi po dvojích žních za svým panem otcem do krypty. Po něm ujal se vlády náš pan Lípa, toho jmena třetí. Nejznamenitější událosť za jeho panování zběhlá byla, že přikoupil dole v Ovsářích pivovar, jejž strhl a od základů vystavěl a podle nejnovějšího pokroku lučby upravil. Ten pivovar mu dělal horkou hlavu. Zabředl jím do dluhův a pivo nešlo na odbyt. Měl i hromadu jiných starostí. Oženiv se musel se souditi s rodiči své paní o věno a s dětmi měl také kříž. Jsa náruživým ekonomem doma se sotva stavil a milostpaní Polomská si myslela: k čemu se namáhati s panskými dětmi. Měli dva syny a dvě dcery. Starší syn byl důstojníkem u husarův a měl dluhův jako oficír; starší dceru provdal za Vídenského advokáta a ten se soudil o slíbené věno. Doma měl ještě mladší dceru, Krescinku, jež byla již na vdávání, a synka Alfreda, výrostka to asi šestnáctiletého, jehož slabou stránkou byli koně a mladé děvečky. Pan Lípa byl po celý boží den na koni. Jezdíval jen koňmo od pole k poli, od dvora k dvoru, nejraději k pivovaru a nejčastěji do okresního

města, kde uzavíral obchody své a u advokátův a židův stále byl engažován.

Sestra jeho paní, rozena Slezanovská, byla provdána za krajinského radu Mníška, otce Hedvičina. Svaka Mníška měl pan Lípa rád. On se nikdy s ním nesoudil a vytáhl jej leckdy moudrou svou radou z mrzutých pletek. Jel mu také osobně na pohřeb a pravil odjížděje k vdově i dcerušce: „Jen jezděte ke mně na Polom jako domů. Nebožtík byl muž, jakých pohledati. Jeho rada byla nad všecky advokáty. Škoda věčná té hlavy, že už hnije.“

Paní Mníšková použila pozvání svakova. Dvakrát po sobě trávila s dceruškou letní měsíce v Polomi. Tenkrát byla ale Hedvika ještě slečinkou z ústavu, „buchtičkou,“ jak případně říkáme. Na to asi tři léta do Polomi na prázdniny nepřijely. Teprve třetí pobyt jejich v zámku Polomském byl Ledvinovi osudným.

Poslední, ze všech nejzajímavější osobnosť na zámku Polomském byla stará paní Slezanovská, matka paní Lípovy a Mníškovy, či „babička,“ jak ji vůbec říkali. Bydlela samotna se služkou v pravém křídle, odkudž byl nejpůvabnější výhled do šíré, v zimě v létě mnohotvárné dálky. Před babičkou měli všichni více respekt, než ji měli rádi. Byla dobrou šedesátnicí a dosti ještě statna až na tu migrénu, která ji asi dvakrát za měsíc pravidelně pokoušela, a na to, že v zimě mívala rheumatickou bolest v nohou, pro kterou někdy i po několik neděl z pokojův svých vyjíti nemohla. Babička nejedla na Polomi chléb milosti; měla ještě své jmění a to jí dodávalo neodvislosti. Proto ji také Lípa a jeho paní v ničem ani stéblo nekladli přes cestu, počítajíce, že umře-li na Polomi, budou po ní děditi. Ona se jim také za slavnějších výročních momentův dárky odvděčovala a vnučky a vnuci se jí lichotili vědouce, že to není zadarmo. Na Polomi se jí líbilo proto, že tam bylo

zdrávo jako prý nikde jinde. Skutečně, pohřeb býval ve vsi událostí a v neděli v kostele bělala se hromada šedivých hlav.

Stará paní Slezanovská trpěla hrozně na klepy, bez toho že aby jí ušel čas. Jí nebavilo jen to, co se stává a stalo, nýbrž zvýšenou měrou i to, co se mohlo státi a co se ještě může státi. Hlava její byla učiněná registratura. Jsouc již několik let v Polomi na zátiší, znala do podrobna kroniky všech okolních statkářských domův, ba i jinak nepatrnější dějiny rolnického lidu z okolních vesnic měly pro ni dost vnady, aby se o ně starala. O popudy a důvody, proč někdo tak a nejinak jednal, nebylo jí nikdy zle. V žádném člověku nehledala nic dobrého, leda v zamilovaných lidech, a to jen proto, že jsou hlupáci a na rozum si šlapou. Učinil-li někdo něco, co zoveme dobrým skutkem, byl to zázrak, když ho nepodezřívala.

„Lidé nejsou podle toho, aby dělali dobré skutky, nýbrž skrze dobré skutky, po oklikách, loudají se za vlastním svým užitkem.“

Farář Polomský jí v tom často odmlouval, a to měla ráda, neb odmluvou oživuje se konversace, a proto chválívala faráře, že má dobrou společenskou žílu. Vůbec farář byl u ní tak dobře zapsán, jako nikdo jiný v Polomi. Byla to živá hlava a poznav brzo slabosti babiččiny, přinášel jí klepů celé koše, aby se v nich do sytosti pohrabala. Když neměl dosti zpráv, vymýšlel si tytýž jako novináři původní novinky. Což, za klepy nemůže nikdo státi, a odvoláme-li je zítra, jen když byly včera. Jinak měl s ní farář někdy svatý kříž, zvláště nemohla-li z pokoje. Celé hodiny musíval se s ní na zavolanou baviti a posílal ji někdy v duchu do horoucího pekla; za to ale dostal hned k druhému štědrému večeru, co byla na Polomi, Ježíška pěknou, těžkou stříbrnou pikslu s monogramem jejím a s letopočtem a o svátku svém

aspoň šest velkých láhví s ohnivým uherským vínem s vtipným přípiskem, jako na př.:

„Račte vystříleti přiloženou batterii k oslavě vzácného svého svátku.“

Že častěji dávala babička na mše, podotýkáme jen mimochodem a z přirodilé nám vypravovatelské důkladnosti.

V rodinných záležitostech netiskla se babička radou svou a vlivem nikdy v popředí. Přemílala je ovšem na svůj vrub soukromí co nejdůkladněji, ale náhledy a soudy své pronášela o nich jen tenkráte, když byla vzata na potaz. Pak ale mluvívala od plic, a mohla tak mluviti, poněvadž každé slovo své aspoň desetkrát už dříve odvážila.

„Učiňte, jak vám libo,“ dodávala, „na konec přece uvidíte, že já měla pravdu.“

Záležitoti sňatečné vábily ji jako každou paní nade všecko. Když Lípovic provdávali starší sestru Adelu za advokáta, nebylo jí to po mysli. Zrazovala přes to, že Lípa namítal: „Ale paní matko! Pomyslete, advokát ve Vídni, peněz jako želez a může to přivesti třeba na ministra.“

Babička zůstala při své závěrečné formuli a když Vídeňský zeť chtěl důrazně peníze a hrozil soudem a Lípa si do něho u babičky stěžoval, odpověděla vítězoslavně:

„Nu vidíte, že já měla pravdu.“

Po ten čas byla palčivou otázkou staré paní Slezanovské známosť vnučky její Hedviky s Podbořským Ledvinou. Sledovala tu věc pozorlivě od nejprvnějších kořínkův, ano tušila ji dříve a sestavila v mysli, nežli se stala fait accompli.

Vloni, na samém začátku srpna — bylo to v sobotu odpoledne ke čtvrté hodině — vylézaly zpod obzoru na rozpálenou oblohu šedočerné, zlověstné chmury. Stará

paní, jenž stála u okna své ložnice a jejímuž ostřížímu zraku nic neušlo ani na zemi ani na nebi, zarazila se nad tím a dívala se chvíli, jak chmury ze všech stran se sbíhaly, jak slévaly se u větší mračna, jak mračno s mračnem splývalo v spousty těžké, ježto shlukše se zatáhly oblohu tak, že jen tam a sem kus slunečného modra jako z děr prohlíželo. Babička šla k druhému oknu a prohlednuvši tlakoměr pravila k sobě samé:

„Tenkrát jsi nelhal. Bude bouřka.“

Na to pomyslila:

„Kde pak jsou děvčata? Uvidí-li mračna, poběhnou asi domů, aby ušly bouřce, a boží dopuštění zastihne je někde u prostřed cesty. Hloupy jsou k tomu dost.“

Pomyšlení to táhlo se ku Krescince a Hedvice. Obě dívky vyšly si hned po obědě do dvorce Brtnického, aby se podívaly na hříbátko, jež se včera narodilo. Brtnický šafář byl dnes dopoledne na Polomi a vypravoval, jaké pěkné hříbě jim přibylo do stáje. Je prý to běloušek železné barvy a všecky čtyři nohy má až po kolena bílé. „Dávno,“ dodával, „jsem tak kloudného hříbátka neviděl.“

To bylo tak něco pro zvědavou Krescinku, a Hedvice nemusela také dvakrát říkáti. Po obědě byly na cestě. Když se s hříbátkem náležitě pobavily a kyselé smetany nasvačily a nic nového se oku jejich v Brtníkách nenaskytovalo, chystaly se k odchodu. Teprve když ze dvorce na silnici vyšly, všimly si oblačného nebe.

„Nechoďme, zmokneme,“ namítala choulostivá Hedvika.

„Co ti napadá,“ chlácholila ji kurážná Krescinka. „Znám zdejší přírodu naši jako své modlicí knížky. Před šestou hodinou nebude z toho déšť, bude-li vůbec jaký.“

„Jistota je jistota. Ale myslíš-li, pojďme,“ spokojila se Hedvika.

Šly hodný kus cesty silnicí nahoru. Tu z pravé strany z daleka ještě zaduněl rachot hromový. Hedvika se leknutím zastavila.

„To je strachu," kárala ji Krescinka. „Zrychlíme kroky, ačkoli je to nazbyt."

Ušly opět kus cesty. Hrom znovu zahřímal, silněji, důrazněji.

„Pro Krista! já se bojím bouřky jako smrti," naříkala Hedvika.

„Utíkejme, jsme hned u pěšiny, a brzo-li nejsme doma?" odvětila Krescinka.

V tom zadul větřík, obrátkou ruky na to zdvihl se vítr. Prach na silnici se kotoučil a zahalil běžící dívky v oblaky, štípal je do očí a stavil jim dech.

„Já se zalknu," volala úzkostlivě Hedvika. „Vidíš, jak jsi mne svedla."

Krescinka vzala Hedviku za ruku a táhla ji ku předu. Strhl se vichr, těžké chmury se nížily a nížily, již počaly z nich kapati jednotlivé krůpěje. Stmělo se, vyšlehl blesk, za bleskem zaburácel hrom, ne temně avšak praskavým lomozem. Déšť se spouštěl a za chvilku lilo se jako z cedníku.

„Bůh nám buď milostiv," úpěla Hedvika.

„Však nejde o krk," těšila ji Krescinka, ale družka jí neslyšela pro strašlivý lomoz hromu, pro blesky, vítr a liják. Dívky nevěděly si rady, zmálomocněly, poroučely duši bohu, úzkostí nebyly ani s to, aby pomodlily se. V tom dojel k nim povoz. Byl to dvouspřežní kočár bez střechy. V něm seděl pán pod deštníkem. Spozoroval obě dívky a poznal je po šatech, že jsou z Polomi. Krescinka se vzpamatovala.

„Bůh vás nese, pane Ledvino," zvolala, „smilujte se, vemte nás s sebou."

Ledvina dal zastaviti a skočil s kočáru.

„Vemte Hedviku k sobě," prosila Krescinka, „ona mi tu umře na silnici strachy. Já skočím na kozlík a Matěj mi půjčí houni. Tak, já se do ní zachoulím. Teď ať se leje."

Ledvina vzal bez okolků slečnu Hedviku do náručí a vysadil ji do kočáru. Vyskočil za ní a křikl na kočího:

„Ujížděj tryskem!"

Matěj práskl do koní, koně se dali do trysku. Bouře burácela, že oči přecházely a uši zaléhaly. Najednou vjel blesk kus od silnice někam do stromu. Praskot hromový pronikal cestovníkům našim kosti. Koně, jinak bezpeční, nechtěli ku předu. Hedvika vykřikla a chytila se křečovitě Ledviny za ruku. Matěj práskl do koní, dali si říci. Ledvina svlekl plstěnou čubu, již měl na sobě, a stáhl deštník, jejž držel nad Hedvikou.

„Pomozte," úpěla uděšená dívka a svezla se smrtelnou úzkostí se sedadla k nohám Ledvinovým. Eman vyhoupl si ji na klín a celičkou ji zabalil čubou svou, aby neviděla blesku a byla jista před lijákem. Dívka jej obemkla lokty svými a přitiskla se k němu co měla síly.

Slasť, o níž posud ani v nejbližším snu svém nezavadil, projela kouzlem divomocným Emanovu duši, zažehla žárem oči jeho a líce, prudkým lijákem smáčené, a stavila mu v prsou dech. Skutečnosť rozklenula se v něm v nebe nedostupné hloubi, a výše blaživých pocitů zastkvívalo se v něm jako po božím těle jahod na lesním trávníku. Srdce mu varem překypělo a zabušilo horečným záchvatem, a všecka mysl jeho letěla zimničně nedočkava vstříc štěstí, jež třímal ve svém náručí. Hlava Hedvičina přiléhala k hlavě jeho a v kadeřavé vlasy její, jež jako hustý závoj ji ovívaly, bořila se brada jeho až ke rtům. Eman cítil na šíji své její lokte měkčí nad prach labutí; její krátké oddechy, podobné rychlým oddechům právě chyceného ptáčete, prohřívaly jej teplem nevýslovně libým; rozkošná hádanka jarobujných jejích

ňader, obepjata jen tenounkým kartounem, rozhoupávala se na mužských jeho prsech poprvé v divoluznou dithyrambu, s níž tlukot srdce jejího i jeho splýval v rhytmus divokého kvapíku. Dechy v prsou taje vinul k sobě elastickou plnosť těla jejího, jež pod rukama jeho jevilo nejměkčí linie kvetoucí ženskosti. Což dbal on o to, že nad nimi a kol nich litice bouře divoké orgie slavily, že liják sršel, vichřice svištěla, blesk šlehal, hrom třískal: on nemněl se býti na zemi, nýbrž letěl žhoucím meteorem po nebi, zaplaveném rozkoší a slastí nekonečnou, pověčnou . . .

Ač jeli tryskem, přece bylo potřebí dobré čtvrť hodiny, než dojeli do zámku Polomského. Teprve když Matěj v průjezdu u schodův upěněné koně zarazil, procitl Eman z opojného svého snu a bylo mu, jako by s nebe spadl v neblahou skutečnosť. Krescinka odhodila houni a skočila s kozlíku jako laňka. Při tom mrkla okem po párku vzadu na sedadle, ani ne tak ze strachu o Hedviku jako ze zvědavosti. Ač Eman dost pospíchal, aby slečnu Hedviku s klína sesadil, přece neošidil Krescinku, jež šibalsky se pousmála nad tím příliš důvěrným skupením sestřenice s panem Ledvinou za bouřky.

V.

Co zatím na silnici, mezi Brtníky a Polomí, za lomozu bouřę a v povodni přívalu v duši Emanově tak z nenadání se rozbřeskl pozemského nebe jas, klečela stará paní Slezanovská při rozsvícené hromnici u klekátka a říkala si ze zamilovaných svých knížek „modlitbu za bouřky a krupobití.“ Před bouřkami sebe silnějšími neměla zvláštního strachu, vždyť Polomský zámek byl peven jako skála, a přežila již v něm mnohou srážku rozlícených živlů přírodních, a přece byla dnes nad

míru roztržita, ano strápena. Chvělať se stařena o obě vnučky své dobře soudíc, že opatrnosti u nich sotva bude nazbyt. Ještě před bouřkou zavolala služku Kačenku, jež zároveň jí byla panskou, a poslala ji dolů k dceři se vzkazem, aby rychle poslala povoz do Brtník pro dívky, kdyby snad už byly na cestě do Polomi. Paní Lípová, jež právě psala psaní miláčkovi svému, synovi oficírovi, ledabylo odpověděla, že není povozu právě před rukama a že děvčata aspoň tolik rozumu míti budou, aby před bouří nepouštěly se na cestu. A bude-li bouřka, že je šafář Brtnický po dešti bez toho přiveze.

Odpověď ta se starostlivé babičce nelíbila a v duchu hubovala na dceru, že není v ní pravého mateřského citu, a umínila si také, že jí o svačině za ten vzkaz řádně vyčte latinu. Zatím spouštěla se bouřka, až nastal pravý soudný den. Babičce nezbylo než poručiti děvčata do ochrany boží, rozsvítiti hromnici a modliti se. Za chvíli přišla paní Lípová nahoru, aby stará matka za strašlivého nečasu nebyla o samotě, ale rozdurděná stará paní byla velmi skoupozvuka v hovoru, jejž s ní dcera zapřísti se snažila. K otázce, zda-li bouřka jí nervy nerozčiluje, prohodila pichlavě babička místo odpovědi:

„Bůh naprav ty nynější matky, že jsou takové necity. Kdy by se bořil strop jim nad dítětem, řekla by mnohá: však ono uteče.“

„Jiný čas, jiní lidé,“ odpovídala paní Lípová, jež dobře cítila, že nevinná slova „mnohá“ a „necita“ šla na její adresu. „Ostatně, maluješ si, máti, zbytečné strašáky. I Krescinka i Hedvika sedí pěkně v suchu u šafáře v Brtníkách.“

„Ty máš rozum Šalomounský. Já jsem jen hloupá holubice proti tobě,“ odsekla babička; „ale přinesou-li ti domů mrtvolu, bleskem spálenou, pij si své slzy v skrytosti, až se opiješ. A teď nech mne se modliti.“

Šalomounský rozum paní Lípové nahlížel, že když „holubice“ vrká, od posledního slova neupustí. Proto se raději odmlčel.

Nastala dlouhá, trapná pomlčka mezi paními. Bouřka nad Polomí dvojnásob se rozzuřila.

„Proč toho páva ze dvora nevyhodíš,“ vytrhla se babička z modliteb. „Lesklá oka na ocase přitahují hrom. Viděla jsem jej po obědě z okna, jak dělal kola. To věští bouřku.“

„Pověra,“ vyjelo paní Lípové maní z úst.

Babička šlehla po dceři jizlivým okem. Dopálila se a přemýšlela o peprné odpovědi. V tom vrazila do pokoje Kačenka.

„Co je?“ vyskočila stařena.

„Slečinky jsou doma. Podbořský milostpán je přivezl. Sebral je někde na silnici. Jsou mokry jako myši.“

„Vidíš, ty Šalomoune,“. rozkázala se paní Slezanovská k dceři, „jak seděly pěkně v suchu v Brtníkách? Kdybych já je nebyla vymodlila, byl by už z nich černý škvár.“

Paní Lípová se mlčky sebrala a běžela dolů do jídelny. Babička jí v patách. Trnula zvědavostí, jak se to dobrodružství na silnici zběhlo. Dole v jídelně stál u stolu pan Ledvina až na kůži promoklý. Hlava mu šla posud samým štěstím kolem. Děvčata byla zatím odběhla do své ložnice, aby se převlekla.

Dcera i. matka zahrnuly Emana díky za službu, kterou zavděčil se děvčatům i jim. tak že hrubě ani k slovu nepřišel, což mu bylo velmi vhod.

„A teď veď pana Ledvinu do pokoje svého muže,“ nařizovala stará paní dceři, „aby se nenastudil. Vždyť není na něm suché niti. Jděte se převléci, jděte. pane Ledvino.“

Paní Lípová odvedla Ledvinu a vrátila se za okamžení.

„Kde jsou děvčata?“ ptala se kvapně.

„Teď se po nich ptej,“ kárala ji stará paní, „když jsou doma! Dříve ti nenapadlo, ty bezcitná osobo.“

„Jen když se jim nic nestalo! Musím připraviti něco na posilněnou Ledvinovi.“

Odešla. Babička se zamyslila.

„Tohle by mohlo míti následky,“ splétala si v duchu osnovu do budoucnosti. „O Krescinku nejde, ta se mu nelíbí. Sic by jinak býval častěji na Polomi a některak by se k ní točil. Ale Hedvice by se to dobrodružství mohlo vyplatiti. Je to děvče, jak by ji vyrejsoval, a mám ji také radši, než tu prostořekou Kresku. Ledvina má dluhy, ale co z toho? Statek je statek, a byl by mně milejší, než leckterý úředník. Ke mně se posud laskavě neměl, ale zdvořilosť a uhlazenosť mu nikdo neupře. A pak má tak něco mužného v sobě, to stojí také za něco. Vypadal, jako by jej zařezal. Že mu to děvče padlo do oka?! Však já mu v tom překážeti nebudu a přijdu tomu dříve na kořínek než on sám. Šlo by to, šlo, a proč by to nešlo? Děvče je v nejpěknějším věku. To je magnet, který táhne muže. Musí se mu dáti železo, aby časem neseslábl. A Ledvina by byl dobrým železem. Však já už to vyšetřím.“

Zatím vrátil se Ledvina převlečen a v patách za ním paní Lípová se služkou, jež přinášela svačinu. Stará paní by byla ráda nějakou chvíli s Ledvinou mezi čtyřma očima promluvila, aby mu trochu sáhla na zub. leč tenkráte jí sklaplo. Dcera jí v tom byla na závadu. Ledvina se nedal pobízeti k jídlu a pije kávu vypravoval do podrobna, jak za Brtníky, na druhé silniční zatáčce, v bouři a lijáku slečinky dohonil a všecko, co se dále stalo. Že poděšenou Hedviku na klín vzal, tím se ovšem před paními nepochlubil.

Babička nespustila s něho oka a dobře pozorovala, že častěji kradí pokukuje po dveřích, zdali děvčata, nebo

aspoň Hedvika, nepřicházejí. Proto, když byl na konci svého vypravování, hlasitě se podivila: „Kde pak jsou děvčata, že nejdou, aby se osobně poděkovaly?“

Vstupující právě Kačenka přinášela k její otázce odpověď.

„Slečinky prosí,“ vyřizovala, „by je panstvo mělo omluveny, že nepřicházejí k svačině. Jsou prý po té hrozné cestě velmi unaveny, a bude to trvati hodnou chvíli, než se vzpamatují a si trochu odpočinou. Slečna Krescinka mi nařídila, abych jim svačinu nahoru do jejich pokoje přinesla. Má prý hlad, že by snědla vlka.“

Eman se zasmušil; práhl po pohledu Hedvičině. Babička si jeho pohnutí dobře všimla. V duchu si řekla: „Jak pak bych já neuhodla! Podbořský kos šel na lep,“ a hlasitě odpověděla:

„Není to nic pěkného, že děvčata nejdou se za tepla poděkovat, ale pan Ledvina bude snad tenkráte shovívavým a odpustí jim tu chybu. Není divu! Mne samé chytá se závrať již z pouhého vypravování, což teprve bázlivá děvčata, když všecky hrůzy osobně prodělaly! Jak znám srdce vaše, pane Ledvino, přijmete zajisté i v jiný čas díky z úst děvčat, i béřeme si z bezděčného toho dobrodružství dnešního pevnou naději a jistotu, že od nynějška častěji k nám do Polomi zajedete, nežli jindy jste to činíval.“

Eman ochotně přislíbil a bavil se ještě nějakou chvíli s paními. Bouře zatím odtáhla a přestalo již téměř pršeti. Vzav propuštění od paní, odjížděl k večeru domů. Odjížděl v duši své nepokojen, rozladěn, ba rozerván. Doufal najisto, že ještě dnes Hedviku spatří. Omluvu slečinek považoval právem za strojenou a přemýšlel o příčinách, proč Hedvika nesešla do jídelny. Přemýšleje o tom zaplétal se nevědomky do růžových tenat lásky, a fantasie jeho, jindy nepříliš živá a plodná, unesla jej znova za Polom na silnici do lijáku a bouře, a posadila

mu na klín Hedviku a . . . Eman zavřel oči, aby zevnější svět nevedral se mu do snův, v pravdě rajských.

Hned jak pan Ledvina ze zámku odjel, zdvihla se stará paní, aby se podívala nahoru k děvčatům. Mladá paní zůstala v jídelně, sedla ke psacímu stolečku svému u okna a dopisovala rozepsaný list miláčkovi svému.

Vstoupivši do komnaty Krescenčiny vzala babička obě dívky ostře na mušku a hned vypátrala tolik, že Hedvika je vážnější, nežli obyčejně bývá, a Krescinka že něco v sobě tají, co ji jaksi k smíchu ponouká.

„Co jste to vyvedly, vy nešťastnice,“ spustila na dívky babička. „Kdyby nebylo bývalo mých vydatných modliteb a pana Leviny, byly byste už třeba na marách pro svou nerozumnou splašenosť!“

„Kdyby — jsou ve vodě ryby, má zlatá babičko,“ přetrhla jí Krescinka řeč. „Buďme rády, že to tak šťastně dopadlo. Ale tvoji modlitbu do zlata zasaditi, že nám pana Ledvinu přičarovala.“

„Já jsem se nechtěla z Brtník vydati na cestu,“ namítala Hedvika; „bála jsem se deště. Ale Krescinka si stavěla hlavu a svedla mne.“

„Moudrý člověk se nikdy nedá svésti,“ odsekla Krescinka, „ani takovému spanilému andílkovi, jako jsem já.“

„Ještě se ke všemu škádlete,“ kárala je babička. „Raději povídejte, jak se všecko sběhlo.“

„Což pan Ledvina nevypravoval?“ otázala se Krescinka.

„Což mužský! Pořádně vypravovati neumí z nich nikdo. Jazyk jim kulhá po paměti.“

„Ó, pan farář umí krásně vypravovati,“ nadhodila pichlavě Krescinka.

Babička se zapálila. Krescince to neušlo, a aby svou špičku zamluvila, jala se staré paní nový, obšírný

referát podávati. Babička poslouchala vážně jako zpovědník a sivé oči její těkaly s jedné dívky na druhou.

„A jak jste si to do toho kočáru sedly?“ pomáhala Krescince otázkou.

„Já vyskočila rovnou nohou na kozlík a zatočila se do Matějovy houně. Ani na mne nekáplo pod ní,“ vykládala Krescinka.

„A co Hedvika, když umírala úzkostí!“ vyzvídala babička.

Krescinka mrskla potutelně očkem po sestřenici. Ta rozpaky se lehce zarděla a sklopila oči.

Krescinka odvětila za ni:

„Ta si sedla do kočáru vedle pana Ledviny.“

„A že jsi, dítě, nespadla, kočár nemá dvířek?“

„Já jsem se chytila za ruku pana Ledviny, babičko,“ vysvětlovala Hedvika.

„Tak, tak. A on tě držel za ruku?“

„Držel, babičko.“

„Pevně?“

„Pevně mne držel.“

„A vzal tě pod deštník?“

„I ne, babičko,“ přidala Krescinka. „On svlekl čubu a zabalil do ní Hedviku jako kočičku, aby nepromokla.“

„Ale to jsi mohla, dítě, i s čubou spadnouti někam pod kolo, když blesk do toho stromu vedle udeřil.“

„Oh! on mne pevně držel.“

„To bylo pro tebe štěstí. Jinak by tě byli snadno ztratili a třeba přejeli. To on tě vzal asi okolo pasu, abys nespadla?“

„To už nevím, babičko, šly na mne mdloby.“

„Tak tak. A mdloby na tě chodily! To jste ani nic spolu nemluvili?“

„Ani slovíčka.“

„Děkujme andělu strážci, že vás vzal do své ochrany. Mně jste nahnaly strachu, že mně hlava brní. Budu míti asi špatnou noc dnes. Žaludek mne tlačí. Ta nešťastná migréna se ve mně ohlašuje. Ani čtyři neděle mne nenechá na pokoji. Půjdu si raději odpočinout a ráno si pošlu pro doktora Sluku. A vy také už dnes nechoďte z pokoje, abyste se nenastudily a ty dnešní hrůzy neodstonaly. U večeře mne asi neuvidíte."

„Já tě, babičko, doprovodím," nabízela se Krescinka.

„To to, tady zůstanete; venku je zimno."

Stará paní odešla, Krescinka propukla ve smích.

„To jsme ji napálily," švitořila. „Ale byla v tobě už malá dušička, Hedviko, když vyzvídala, jak jste spolu s Ledvinou seděli. Bála jsi se, že jí všecko vyklopím. Ale to mne neznáš, já mám charakter. Kdybych jí byla takhle vypleskla, že si tě vzal Ledvina na klín, že tě tisknul k srdci, že jsi vzala toho vousatého anděla strážce takhle okolo krku . . ."

„Prosím tě, nech si už jednou ty špičky, až bude trh."

„Nevídáno! Aby tebe neupadlo! Myslíš, že bych já také nebrala? Ó kdyby to byl takhle nějaký oficírek s černými knírky a bylo se mně stalo co tobě: na mou duši, hodinu bych mu ve mdlobách v náručí ležela."

„Žvástáš do větru."

„Ovšem, Ledvina. Kdyby byl aspoň o deset let mladší! A pak kdyby nebyl tak holohlav jak Sokrates a kdyby nebyl ultra . . ."

„Jaký ultra?"

„Nu, ultračech."

Hedvika neodpovídala.

„Ale Podboří je pěkný statek. Starší sestru, Lidunku v Horvatsku, má už vyplacenu a Lotinku některak vyplatí. Proč by nešla ruka do rukávu? Škoda, že tě už trochu popletl doktor Samec v Budějovicích,

Víš, co, Hedviko, dám ti radu jako perličku. Drž se Ledviny, a Samce nech mne. Vybídni jej některak sem, na Polom, aby mne poznal. Když se vystrojím, nejsem přece žádná škareda? A několik tisíc se mnou dostane. A na to advokáti jdou jako raci na hrachovinu, a Samec bude co nevidět advokátem. Ale, Hedviko, ty nic neříkáš, což skládáš kalendáře?"

„Za to napleskáš toho ty plné uši."

„Vidíš, Hedviko, kdybych tě neměla ráda, já bych tě samou závistí snědla. Tobě bude půldevatenácta roku a já mám hnedle devatenáct. Ty už máš dva ženichy na vybranou, a o mne ještě ani mužský kabát nezavadil. To je smutek, dcero boží. Pomysli, dvacítka tu bude jen to kmitne, a po dvacítce aby se šlak vdával ne ženská."

„Však mně ještě nepleteš věneček."

„Však ty dlouho zelený vínek nositi nebudeš. Pamatuj na mne, že se Ledvina přihlásí. A jak by ne, vždyť jsi mu zrovna s nebe spadla do klína. Starší muži, jako Ledvina, když chytí, nehoří jako sláma ale jako smolnatý pařez. A Ledvina chytil, musil chytiti od tebe. Věř mi, panenka Maria ti seslala tu dnešní bouřku. A abych se ti, Hedvičko, svědomitě přiznala, mne už ten zeleny vínek také mrzí. Co má ženská na světě, není-li pod čepcem? Ani toho muže nemůže soužiti. Když začne některý ťukati na udici, nesmíš mu ani stéblo do cesty vložiti. Hned se durdí jako indián a vymykne se ti a upláchne za jinou. Věř mi, mne už ten svobodný stav netěší. Děvčat je jako paliček na jetelišti, každá šilhá po ženiších a jedna závidí druhé. Víš co, udělám tomu konec. Já ti půjdu za družičku, až budeš míti s Ledvinou svatbu . . ."

„To ještě hodně šálků kávy vypijeme."

„Ať si, ale bude to, bude. Já mám prorockého

ducha, věř mně, že bude. Tak tedy: ty dostaneš Ledvinu a postaráš se svědomitě o to, abych já dostala Samce.“

„Dobrá, posejpátko na to.“

Obě dívky se zamlčely. Po chvíli otázala se Hedvika: „Měl už Ledvina nějakou známosť?“

Krescinka se chvíli prohrabávala ve své paměti.

„Bez toho že někdy před lety, ale já nevím na něj nic. Na mou duši, pranicoucí nic.“

„Divná věc,“ prohodila zamyšlena Hedvika: „je přece už kolik let svým neodvislým pánem.“

„Vidíš! Jiný na jeho místě byl by už měl srdce samou díru, známostí na kopy. Ale on — nu on je nějak podivný z té stránky.“

„Jak to myslíš?“

„Snad měl někdy nějakou nešťastnou lásku.“

„Hm! A matka tvá nikdy o tom nevypravovala? A babička?“

„Babička proklepe každou živou duši z okolí jako Pišvejc kabáty, ale něco podobného jsem od ní nikdy neslyšela. Matka mně sice kolikrát pravila, abych se hodně přívětivě k němu chovala, kdyby si snad se mnou chtěl začíti, ale co je naplat, když on nezačal a nezačne.“

„Podle toho si ho matka tvá váží?“

„Váží. Má hezké jmění a všecko jeho jednání je hodno úcty, až na to, že přílišný Čech.“

„A co se volné lásky týče — však ty mně rozumíš.“

„Nic na něj nevědí, to mi můžeš věřiti.“

„Nepodíváme se trochu ven?“

„Bude tam bláta po kotníky. Ledvina ti leží na mysli? Viď?“

„Poněvadž je trochu neobyčejný muž. Ale obraťme list. Pojďme dolů k matce tvé. Zapomněly jsme na ni jako na smrť.“

„Dobře jsi vzpomněla. Pojďme. Ale ještě slovíčko. Proč jsi, Hedviko, mermomocí nechtěla dolů do jídelny, dokud tam ještě Ledvina byl? Mohly jsme se mu hned slušně poděkovati.“

„Zítra neb pozejtří může se to slušněji státi. Ale nyní nech už ptaní. Pojďme.“

Dívky se pobavily nějakou hodinu dole v jídelně a pak odešly záhy nahoru spat. Když již světlo shasily a v ložích se uložily, vzdychla si Krescinka, jež i před spaním Hedviku Ledvinou škádlila:

„Panenko Maria, dej mi aspoň takový sen, jakou měla dnes Hedvika skutečnosť. Tím bysi mně ustlala nejpěknější podušku pro noc po dnešním dobrodružství.“

Hedvika ani nemukala. Jí nebylo potřebí o takový sen prositi; měla jej i za bdění, jen že se šířil zpovolna v dáli i v šíři nedozírnou, nekonečnou . . .

Krescinka už dávno byla v limbu, než usnuly krásné oči Hedvičiny.

VI.

Po bouřlivém dni a pošmurném večeru vzešlo blahodějné jitro letní. Čerstvý východní větřík, prohřát teplem slunečním, roznášel po polích vůni lesní a občerstvoval rovněž tak prsa jako mysl. Pan Ledvina vyšel sobě záhy z rána do polí, aby se podíval, zdali včerejší bouře mu nenadělala škod. Obilí ovšem místy silne leželo, ale to nekalilo vyhlídky na očekávanou žeň, a počítavému hospodáři odpadly od srdce starosti, které jej nepokojily, pokud se na svá pole nepodíval. Ač rozkoš přírodní již pro jeho povolání byla proň věcí všední, lichotila se přece duši jeho poesie jitra dnes měrou neobyčejnou. To snad proto, že od včerejšího odpoledne duše jeho byla zcela svátečně naladěna. Mluvme přímo:

Hedvika nešla Emanovi s mysli. Tajemné půvabné šero, jež v očích jeho ovívalo její zjev, roznècovalo jen a stupňovalo sváteční jeho náladu a rozdýmalo jeho touhy po ní. Včera na silnici viděl ji jen v přítmí bouře a v mlze lijáku, a spěch téměř myšlénkový, s kterým ji posadil k sobě a proti výbuchům rozzuřených živlův chránil, ani nedopustil, aby se byl pořádně na dívku podíval. Letos posud se mu nenaskytla příležitosť, aby se byl s Hedvikou sešel. Před třemi a čtyřmi lety viděl ji ovšem na Polomi, ale tenkráte byla ještě slečinkou z ústavu, květinkou posud nerozvitou, a pokud se na ni pamatoval, nevzbudila v něm ani takových dojmův, jaké ve svobodném muži zůstavuje každá mladá a sličná dívčí tvář, s kterou se setkává. Ba zdálo se mu, že na slečně Mníškové nenalezl ani sličnosti nějaké, ani nějakého půvabu jen poněkud původního. Po včerejším dni vzal jeho soud ovšem podstatnou změnu. On cítil a tušil, že Hedvika musí býti dívkou spanilou, cítil to a tušil, ale nevèděl to posud a proto si ji ve své obraznosti tím luzněji vyšňořil, proto práhl po ní jako ušlý chodec za večera práhne po teplém, pokojném lůžku.

Ač pozemky jeho s Lípovými sousedily, viděli přece zřídka kdy Ledvinu na Polomském zámku, a jemná babiččina výčitka, uzavřena v slovích, že má naději, že po dnešním dobrodružství s děvčaty častěji, než jindy činíval, do Polomi Ledvina zajede, byla skutečnè odůvodněna. Že Ledvina o Polomský zámek nestál, mělo leckterou příčinu. Ač s Lípou povždy loyalně vycházel, přece nikdy spolu z jedné mísy nejedli. Lípa byl člověk, jakých dvanáct vejde se na tucet, družebnosť společenská nebyla jeho ctností a ustavičné starosti o zadlužený majetek tak mu plnily hlavu, že všecky jiné zájmy ztrácely se v něm jako déšť v písku. Byl ovšem na štěstí tak klidné povahy, že nikdy nikomu neublížil, kdo se mu nepostavil v cestu, ale někoho k sobě přivábiti neumèl.

Milostpaní Lípová nejen že nebyla lepší svého manžela, nýbrž vzbuzovala nad to osobností svou i antipathii. Povrch její byl ovšem hladký a na pohled i poněkud lesklý, ale pod ním nebylo jádra duševně plodného a jímavého. Nejpečlivější byla o svůj zevnějšek, a ač jí bylo již čtyřicet pět let, strojila se jako mladice. „Bazar“ a „Viktorie,“ jichž byla po dlouhá léta horlivou odběratelkou a čtenářkou, platily jí za kvintesenci veškeré literatury. Takto podle svých rozumů držela se na hladině časové; co tu hladinu vlní a čeří, bylo jí posud neodkrytým dílem světa, vyjímaje snad trochu žvastu o ženské emancipaci, z níž chápala jen plané výstřelky její a leda zásadu, že žena rovněž tak je paní jako muž pánem a že žena neústupně má se vymykati z odvěké tyranie mužův. Zkrátka vzato: na milostpaní Lípové více bylo „paní“ než „milosti,“ a přidáme-li, že mívala tytýž jazyk utrhačný, jenž vady sousedův i sousedek rád zveličoval, a že děti své více považovala za břímě než za životní úlohu, bohem ženě svěřenou, nebude nám zajisté na div, že Ledvina nikterak nebažil po bližší známosti s Polomskou milostpaní.

Krescinku již známe a připojujeme jen k jejímu obrazu, že ač ji matka co do krásy hned vedle sebe stavěla, že to bylo mínění přece jen příliš subjektivní. Znalci i znalkyně z okolí tvrdili, že je slečna Polomská trochu príliš buclata a že má oči nade slušnosť vyvalené. Také prý do výšky, esthetikou předepsané, jí scházejí dva nebo tři palce. Jinak jí neupírali jistou roztomilosť: hybna jako živé stříbro a ústům nedávala darmo jísti. Niť hovoru se jí nikdy nepřetrhla i bývala často pravdivější, než dovoloval dobrý tón, a ač ji doma matka za to plísnila, přece obecně říkali, že ten rys jejím povahám pěkně sluší. Krescinku mohl Ledvina dobre vystáti. jen to jej od ní odráželo, že za jeho přítomnosti mluvívala ráda o vdavkách, o výbavě, jakou jí matka

strojí, a o podobných věcech. Také proskakovala pověsť, že milosťmaminka její ráda by ji vyvdala a že prý on na její kandidátní listině stojí hned nahoře. Nad to švitořivá Krescinka někde jednou vypleskla, že matinka jí dává tajné instrukce, jak by oko Podbořského pána k sobě obrátila. To Ledvinu rozladilo a proto, když nemusel, nezajížděl v Polomí do zámku.

O babičce šel jeden hlas, že prý jistou srdečnosť jí nelze upříti, ale jiřičky prý nadarmo nad jejími okny nehnízdí a jiřičky prý se od jakživa rády táhnou ke klepnám a kafíčkářkám.

Ledvina se záhy z rána procházel po svých polích a lukách. Přemýšlel, rozpakoval se. Všecko se mu zdálo, že včerejší bouřka zahájila novou dobu v jeho živobytí. Tolik aspoň považoval za jistotu, že mimoděk ve vší jeho podstatě stala se změna neobyčejná, jíž brzkého konce neviděl, jíž daleko jest všecko zapomenutí. Tušilť, že kolo budoucích jeho osudův silně zatáčí se nahoru k Polomi. Měl-li, dokud ještě čas, ocelivou vůlí a ráznou odvahou je v běhu zaraziti, či svěřiti se mu oddaně a důvěrně? Nebylť mladíkem, jenž lehkou a vzletnou myslí za milovanou ženu prodává budoucnosť svou; bylť mužem, jenž vyspěl ve vlastních starostech, jemuž život praktický, skutečný značně polámal perutě vší blouznivosti. A přece mužnosť jeho vracela se v jistou mladistvou blouznivosť; vůle, druhdy jasná a klidná, přecházela v mlhavé a úchvatné touhy; soudnosť snážela se v prohlubeň blaživě rozkošných citův. A to všecko což jiného jest ne-li problesk lásky, tím žhoucnější a mohutnější, čím v zralejším zasvítí věku.

Ledvina si sedl v olšovém háječku na žulový balvan při potoku a zadíval se do šplounající vody. Jednotvárný šplechot vlnek, odrážejících se o kamení, roztetelenou útrobu jeho jaksi ukojil, sladiv protivy

z nitra se vyvírající v libozvučnější souhlas. Dospělý muž, statkář, hospodář přihlásil se k svému právu.

„Bude-li chtíti dívka, v májovém ránu mládí svého stojící, muže věkem pokročilého za muže? Hodí-li se podle vychování svého do statku za dobrou hospodyni? Přinese-li muži tolik věna, jakého statek téměř nutně má potřebí?“

„Odkud vzíti k otázkám těmto uspokojivou odpověď?“

„Ovšem,“ rozumoval Ledvina, „posud jí neznám. Ani ty spanilé rysy jejího zevnějšku, neřku-li mravné jádro jejích povah. A přece jen z těchto povah jejích žádoucí odpověď se může řinouti. Nad všecku pochybnosť nutno jest, abych ji prve poznal; ale což jest-li poznávaje ji utopím rozum svůj ve vlnobití rozvřelených citův a rozháraných tužeb?“

Eman se zasmál sám sobě. Připadl mu na mysl muž hypochonder, jenž i za nejpěknější pohody z dusného svého pokoje nevychází, boje se na jaře nastuzení a v létě zapocení a při tom po celý rok naříká, že radostí života a boží přírody nic neužije. Nebyl-li on pošetilejším takového člověka rozbíraje anatomickým nožem cit lásky své, jenž jej tak rozhříval, jako pole rozhřívá červnové sluníčko?

„Úvaha bez odvahy mrtva jest,“ pravil k sobě; „k štěstí životnímu aspoň nevede. Nutno, abych Hedviku co nejdříve poznal. Dnes ještě půjdu do Polomi. Co dále z vajíčka se vyklube, uvidíme.“

Na to vzpomněl na sestru Lotinku. Ji miloval posud jako nikoho jiného na světě. Láska jeho k ní byla tím vroucnější, čím více ji živila jeho vděčnosť k sestře. Věděl dobře, že šlechetné a laskavé mysli zaň se obětuje. Nemuselať mladé dni své tráviti s ním na nevlídné, horské samotě, odtržena takořka od nadějí ve své životní blaho. Mohlať pohodlněji a příjemněji žíti

u dobře provdané sestry, nebo v Praze u příbuzných, kde spíše by nalezla muže, a přece nešla od bratra, vedouc mu nezištně a vzorně bedlivě hospodářství. Bez ní nebyl by se Eman obešel, a buď jak buď, byl by se již musel před několika lety oženiti. A on se k ženění neměl, poněvadž vlastní svobodu svou a stav manželský vysoko vážil jsa přesvědčen, že jen pravá láska do něho vésti smí. A pravé lásky k ženě on posud nepoznal. Ovšem asi před dvanácti lety jednou miloval se zápalem jinošským, ale láska ta rozešla se v něm ve sny, jež třeba v paměti jeho docela nezanikly, přece jen mdlé již do ní vrhaly pablesky. Nebyla to pravá láska.

Měl se Lotince se vším svěřiti, co od včerejšího odpoledne v něm se dálo? Svědomí, láska bratrská jej k tomu ponoukaly. Ostýchavosť, až ku podivu mocná, jej z toho zrazovala. Bylo to přirozeno. Kdo v pravdě miloval, ví, že první květy lásky nejraději v sobě skrýváme co nejhlouběji.

Když včera přišel domů a o večeři sestře vypravoval dobrodružství, které se mu za Brtníky přihodilo, byla všecka její k tomu odpověď: „To byla nebezpečná situace pro starého mládence, jako jsi ty.“

Žert ten nevinný tenkrát Emana poranil, sám nevěděl proč. Bez pochyby, že srovnal si letmo v mysli starého mládence s mladinkou Hedvikou.

„Toť,“ odvětil Eman žertovně napolo a napolo mrzutě. „Aspoň jsem při tom na kůži promokl.“

„Jen když to nešlo hlouběji,“ dodala Lotinka.

Eman se napolo kysele usmál a spolkl své tajemství, jež se mu již vloudilo na jazyk.

Dnes ovšem žerty Lotinčiny již vlídněji a laskavěji vážil, ale s barvou se mu před ní ven nechtělo.

„Uvidíme,“ rozumoval již při potoce v háječku. „Nebude-li z mračna déšť, roznese-li je vítr, zbytečně bych sestru nepokojil. Času dost svěřiti se jí a obrátiti

se k ní o radu, až budu více věděti, neb až bude po všem.“

Nejposlednější myšlénka Ledvinu tak zkormoutila, že ani nepozoroval suchého a vysokého muže, jenž za ním u skaliska se zastavil. Hledě do potoka spatřil najednou vedle svého obrazu poprsí cizí osoby, jež mu velmi nevhod přicházela. Trhl sebou a ohlédl se. Před ním stál Pišvejc.

„Co dobrého?“ oslovil zhurta příchozího.

„Mám se, milostpane, v Podboří pozeptati, zdali milostpán bude na večer, tak po čtvrté dnes doma.“

„Kdo vás posýlá?“

„Milostslečna zámecká.“

„Která? Jsou tam dvě.“

„Bože, která? Ta menší, milostpane, Krescinka.“

„Tak. A kudy tady po potoku jdete na Podboří? Či jste byl už nahoře u nás?“

„Nebyl. Byl jsem s vyřízenou v Zástěrovském mlejně a musím ještě skočiti do lesa k pile také s vyřízenou. To jsem si chtěl dříve odbyti a na zpáteční cestě zaskočiti na Podboří k milostpánovi. Tu jsem však zdaleka zahlédl milostpána. Procházel se pěkně v polích a pak zašel do háječku sem. Vzal jsem nohy na ramena, aby mi milostpán někam nezaběhl.“

„Tak jdete tedy ze Zástěrovského mlýna?“

„Vyřizoval jsem mlynářce, že obě slečinky odpoledne k ní přijdou na svačinu. Pak asi Zástěrovským dolem přijdou na Podboří. Ale abych svou řeč nezapomněl, co mám vyříditi, milostpane?“

„Budu jistě doma. Poroučejte mne slečnám.“

Pišvejc se nehýbal. Ždímaje v ruce čepici šilhal upjatě po Ledvinově kapse, jako by nějaký magnet v ní oči jeho přitahoval. Ledvina porozuměl jeho mlčenlivé výmluvnosti. Sáhl do kapsy a vyňal z ní hrsť drobných.

Pišvejcovi se oči zaleskly a na jazyku se mu dělaly sliny.

„Což, Pišvejci,“ žertoval, „máte pořád tak sucho v krku?“

„Jako v peci, milostpane. Žízeň u starého granatýra, jako jsem já, je jako žid. Kdyby ho desetkrát dveřmi vyhodil, po jedenácté vleze zas oknem.“

„Tu máte něco pro toho svého židáka.“

„Zaplaťte to všichni svatí patronové milostpánovi a dejte mu za to milostpaničku, hezkou jako melounek a samými dukáty posázenou.“

Na to políbiv Ledvinovi ruku, že to mlasklo, „skákal“ do lesa k pile.

Ledvina se usmál; přání sprosťákovo mu zalahodilo. Pomyslil na Hedviku.

Všecek rozradostněn nadějí, že odpoledne uvidí Hedviku tváří v tvář, rozběhl se jelením skokem znova do polí. Proběhav dobrou hodinku a nastaviv si celé Prahy zlatých nadějí do budoucnosti ubíral se pak zvolna k domovu. Posnídal ledabylo a šel pak za každodenní prací. Nikdy posud tak často nedíval se na hodinky jako dnes. Minuta za minutou ubíhaly mu dnes jako olověnί ptáci, a když posléze zvonek na panském domě poledne zvonil, vzdychl si z hlubokosti své netrpělivosti:

„Teprve poledne. Ještě celé čtyři hodiny! Ukousám se, než je přečkám. Ty, jež železná vrata probíjíš, trpělivosti, probij již ty dlouhé čtyři hodiny se mnou.“

Po obědě přinesl posel s novinami psaní. Přijímajíc je od něho, mrskla Lotinka zvědavě okem po nadpisu. Poznala asi rukopis, neb živý ruměnec proskočil jí na lících a psaní se jí lehce v ruce zachvělo.

„Od koho?“ tázal se.

„Od Královce.“

Ledvina rozevřel psaní a četl; Lotinka nespouštěla se čtenáře ani oka.

„Něco zajímavého?“ tázala se přitlumeným hlasem.

„Posud nic. A přece. Nepřijde letos domů, nedostane prý dovolenou, dělej co dělej. Těšil prý se velmi na nás.“

Lotinka zbledla a mlčky rozbalovala noviny.

„Tu máš,“ pravil Eman. psaní jí podávaje. „Přečti si je.“

„Pak si je přečtu.“

Ledvina vzal noviny a odcházel dolů do svého pokoje. Ve dveřích se zastavil a pravil: „Byl bych tomu velmi rád, kdyby byl Tomeš přijel. Škoda!“

„Služba je služba,“ odvětila tiše Lotinka.

Eman odešel. Lotinka vidouc, že je sama, dala se dychtivě do čtení dopisu. Přečtla jej dvakrát, třikrát a jedno místo z něho asi desetkrát.

Stálo tam výslovně: „Slečinku Lotinku mně mnohokrát upřímně pozdravuj. Myslívám-li na Tebe, Emane, myslívám i na ni, a věru srdce mi to tlačí kamenem, že letos už ani Tebe ani ji neuvidím. Pro něžné a líbezné povahy své toho hodna, aby kvítí jí rostlo, kamkoli kročí noha její a kamkoli zaletne mysl její. Škoda, že štěstěna mi nenastavuje osudí: věru, Vám dvěma vybral bych losy, že by za to stály.“

Podpis na psaní zněl: „Tomáš Královec, nadporučík u císařských myslivců ve Vídni.“

VII.

Farář čekal takořka za kulisami na vřadné slovo, aby vystoupil na jeviště. Stará paní Slezanovská dopověděvši dobrodružství, jež včera tak divadelně, za rachotu nebeských děl, mezi slečnou Hedvikou a panem Ledvinou zahájilo počátek děje pro budoucnosť mnohoslibného, dodala tonem ne-li prorockým, aspoň velevýznamným:

„Co tomu říkáte, velebný pane? Není-li to mračno, z něhož za nedlouho může býti déšť?“

„Drahá naše milostpaní!“ odpovídal farář. „Losové lidští složeni jsou v rukou božích. On různo otáčí běh lidských dějův, a předpovídati do budoucnosti jest voditi vodu na Tábor. Leč přes to přese všecko skoro bych se domýšlel, že bude z toho mariáš.“

„Béřete mi slovo z úst, příteli. A myslela bych, že ten mariáš by nebyl bez figur.“

„Naše drahá milostpaní daleko od pravdy asi neuhodila. Podle mých sprostných rozumův nebyla by to sice skvělá partie, ale přiměřena by byla, a kolem do kola vzato, vhodna a příjemna.“

„Pro kterou stranu?“

„Rozumí se, že především mám na očích slečnu Hedviku. Podbořský pán věru by sobě mohl gratulovati, ba blahořečiti by mohl štěstí, kdyby mu slečnu Mníškovu za ženušku do jeho domácnosti přivedlo. Jest slečna rovněž tak vzdělána jako spanila a roztomila.“

„První dvě vlastnosti přijímám, leč ku třetí psala bych otazník, milý příteli. Rozumí se, že mluvíme mezi sebou a že vy jako já se rádi vyhýbáme na deset kroků každé domácí mrzutosti.“

Farář přikývl hlavou.

„S tou roztomilostí to jaksi kulhá. Inu zrcadlo jí mate rozum, jako každé mladé dívce. Než nechme toho. Chytrému mrkni. Však vy, příteli, nepůjdete daleko pro výklad. V té nynější mládeži ženské je mnoho větrův a málo jádra; plev je nazbyt, zrna pomálu. Dobře jste se projádřil. Partie nebyla by skvěla, ale přiměřena by byla a vhodna. Zda-li Hedvice by byla i příjemna, toť je ovšem jiná. Domnčnlivá děvčata jdou především na sličnou larvičku při muži a léta nápadníků svých počítají důkladně jako profesorové mathematiky. Ovšem zaopatřiti se, státi se paní, jest všech jejich po-

žadavkův paragraf první, ale věk, v němž stojí Hedvika, má ještě výběr před sebou a nadějí rozumí se na kopy.“

Na to jala se babička rozpřádati přirovnání mezi Hedvikou a Ledvinou. Při stránkách temnějších ovšem již z křesťanské lásky déle prodlela a snad i s větší oblibou než při stránkách světlejších, a mohli bychom směle na to cyankali vzíti, že nezapomněla na žádnou skvrnu, jež podle jejího domyslu lpěla na vnučce její a na Podbořském pánu, leč na konec, odváživši všecko všudy na vážkách lékárnických, přivinula se přece zcela k mínění farářovu, že partie ta byla by přiměřena i vhodna.

Farář poslouchal jako pěna. Když se stará paní odmlčela, prohodil lichotivě:

„Ze všeho svítá panu Ledvinovi pěkná naděje, že pro žádosť srdce svého nalezne v naší drahé milostpaní mocnou přímluvkyni.“

„Nešalme se, velebný příteli, takovými myšlénkami,“ dávala babička v odpověď. „V záhadných záležitostech rodinných ráda tulívám se v pozadí. Teprve není-li na jiném, mluvívám své slovo a někdy nechávám si je pro sebe.“

„Za to však slovo naší drahé milostpaní vydá jako dvacítiliberka.“

Babička se pyšně i blaženě pousmála.

„Inu protřela jsem se životem a obrnila um svůj zkušenostmi. Než načněme z jiného soudku. Vy jste, velebný příteli, s Ledvinou znám, ba více než znám. Obcujete spolu, pokud vím, právě po přátelsku. Nepřijde vám jistě za těžko, důvěrně a opatrně s ním pohovořiti a na něm vyzvěděti, jak se věc mezi ním a Hedvikou má. Však vy nepotřebujete návodu a vyzvíte již, co bychom oba dva rádi věděli, tapáme-li totiž na nejisto či jsme-li na dobré cestě.“

„Byl bych tak učinil i na svůj vlastní vrub. Nyní,

když mne milostpaní k tomu vyzvala, mám to za milou povinnosť."

„Jděte tam, příteli, dnes ještě, nebo aspoň zítra, za tepla pěkně. Budu vás netrpělivě očekávati a těším se, že mi přinesete plný koš hodně zajímavých novin."

Farář si v hlavě formoval vhodnou odpověď. V tom zaklepáno silně na dvéře.

„Doktor Sluka," pravila babička přitlumeným hlasem. „Znám jeho klepot nazpaměť."

Do pokoje vstoupil zhurta muž padesátník. Postavy byl nadprostřední, suchý, ale silných, zdravých kostí. Oděn byl až příliš jednoduše v lehký letní šat. Na levici houpala se mu silná rákoska, nahoře zahnutá.

Pozdraviv pravil doktor důvěrně, beze všech ceremonií: „Vždyť jsem si to myslil, že zastihnu milostpaní s dotýkanou černou pentlí na čele."

„Tu jej máte, doktora," obrátila se babička řečí svou k farářovi. „Sotva vstoupí, už si nabírá pentli, v Římě svatým otcem dotýkanou."

„Jak bych si ji nenabíral," hovořil Sluka. „Čekám pořád, pomůže-li ta pentle proti migréně, a ono nic. Na šípek s ní jako s tou celou naší latinskou kuchyní. Bůh mne trestal, že učinil mne latinským kuchařem, velebníčku. Ani byste neřekl, jaký zarytý kacíř je ta migréna. Jest-li vy ji na milostpaní nezažehnáte, já ne. Jsem už s ní v koncích se svou latinou."

Stará paní Slezanovská se lehce zapálila. Narážka na farářovo zažehnávání jí nevoněla. Farář se hladce usmíval.

„Povždy šprýmovný, ale trochu posměvačný pán, ten pan doktor," prohodila sladkokysele babička. Farář se omlouval, že nebude v lékařské konsultaci překážeti, a stisknuv doktorovi ruku poroučel se a odešel.

„Tak co uděláme s tou migrénou?" tázal se doktor potutelně k babičce vzhlednuv.

„Což vím já?“ naříkala stará paní. „Od toho jste vy doktoři.“

„Což je o to. My jsme ode všeho, ale víme o tom zrovna tolik jako koza o vepřové pečeni.“

„A přece mám k vám neobmezenou důvěru, pane doktore.“

„Co platna důvěra, třeba byla jako trám. Nepřišla jste, milostpaní, na žádný nový prostředek?“

„Čtla jsem ondyno v novinách inserát o preparátech, které dělá doktor Paclík v Brně.“

„Nepomohly?“

„Nepomohly.«

„Vida.“

„Co byste řekl karmelitské vodičce z Paříže? Eau de Carmes?“

„Pije-li se, čili se jí maže?“

„Toť dá rozum, že maže.“

„A vymaže-li se jí migréna?“

„Bůh to ví! Vidíte, pane doktore, jaká jsem já nešťastná osoba s tou svou migrénou! Každý migrénista uhodí konečně na dobrý prostředek. Jednomu pomůže černá káva, druhému odvar puškvorcový, třetímu řebříček s perníkem . . .“

„Což abyste zkusila, milostpaní, kyselé okurky?“

„Jděte!“

„Inu, ‚tentare licet,‘ říkali staří latináři. To jest po česku: i kyselé okurky bývají někdy s prospěchem.“

„Že už proti zimnici pomohly, o tom jsem slyšela, ale proti migréně . . . A chovají-li skutečně v sobě nějaké léčivé prvky?“

„Chovají. Předně vodu, jež, jak známo, jest sice doktorka bez diplomu, ale více dokáže než všecky lékařské fakulty. Pak kysličník, řečený okurečný, a tak zvanou kyselinu octovou, nezpomínaje ani jiných užitečných ingrediencí, jako kmín a p.“

„Kmín je rostlina velmi pamětihodná.“

„Zůstaňme při kmínu, milostpaní.“

„Ondyno, pane doktore, snědla jsem tak říkajíc z dešperace kousek telecí pečeně, dušené s kmínem. A účinek byl z toho velmi blahodárný. Zajisté, že jen z kmínu.“

„Zajisté. Odvaříme pěkně kmín, osladíme si odvar cukrem a budeme jej pěkně píti. Tak šestkrát denně a ne mnoho na jednou. Od toho jsme my doktoři, abychom hledali, nepomůže-li jedno, zdali pomůže druhé nebo třetí. Uvidíme, jaký z toho pojde účinek.“

„Což už vstáváte? Či máte tak naspěch? Nezůstanete na svačinu? Mohl byste místo mne svačiti.“

„Nezůstanu, milostpaní.“

„Stavíte se snad na cestě na Podboří?“

„Co bych tam dělal? Ledvina je zdráv jako pstruh v Studence, slečna Lotinka jak by smet a starý pan Ledvina má už bez toho zapřažíno. U toho je škoda každé visity a každého šestáku do lékárny. A Ledvina nemá bez toho peněz na prometenou.“

Stará paní se na okamžik zamyslila. Věděla, že Ledvina, jinak nesdílný a nedružebný, doktora Sluku má za přítele, v celém okolí aspoň za nejlepšího. Leč bála se prozraditi své zájmy před doktorem, o němž jí bylo známo, že ústa i srdce nemá daleko od sebe. Nechtíc tedy s bubnem jíti na zajíce, prohodila ledabylo:

„Slyšela jsem něco pozdálečí zvoniti. Pan Ledvina prý se bude ženiti?“

Doktor Sluka vypukl v smích, že zařinčela okna. To zarazilo babičku.

„Což na tom divného?“ otázala se vyčítavě doktora. „Či je Ledvina tak zarytým odpůrcem krásného pohlaví, že vámi nad tím smích pobíjí?“

„Inu křemenem není a i křemen dá jiskry, kopne-li do něho prudký oř lásky. Ale takovým hřibem nebude,

aby zavěsil blaho své na větrnou korouhvičku ženských vrtochův.“

„To je pravda, doktore; pro galantnosť k dámám nebudete nikdy bit.“

„Pravda, pravda, milostpaní; z koštěte nebude už nikdy růže. Já jsem už ztracen. Ale co se Ledviny týče, přebral jsem asi. Nemějte mi za zlé. Musím jít a doufám, že kmín se osvědčí.“

Po té vzal hůl a klobouk a jako přišel, tak i zhurta odešel.

Brzy po obědě, dříve ještě nežli farář přišel k babičce na klepy, vybrala se Hedvika a Krescinka ze zámku do Zástěrovského mlýna. Den byl slunečný, vzduch, očištěn včerejší bouřkou, příjemný a lahodný. Na obloze sem tam plovali obláčkové šedobílí, a stíny jejich, kdykoliv přišli pod slunce, oživovaly malebně zlatozeleň lučin, prostírajících se po obou stranách říčky Studenky. Z Polomi šlo se do Zástěrovského mlýna touž silnicí, jež vedla z Podboří, avšak vozová cesta, jež odbočovala ze silnice k mlýnu, o hodný kus doleji byla nežli cesta k Podboří. Ze zámku do mlýna bylo po silnici dobré půl hodiny cesty; dívky naše šly alespoň hodinu. Krescinka byla by již pospíchala, leč Hedvice nechtělo se do rychlejší chůze. Pomyšlení, že sejde se s Ledvinou, vlnilo jí podivným nepokojem ňadra a probouzelo v ní nerozhodnosť a ostýchavosť, jíž nebylo lze ovládnouti a jež olovem věšela se jí na paty. Také nešly slečny obecnou a nejkratší cestou a zastavovaly se častěji hovoříce. Nejvíce ovšem vedla Krescinka slovo a škádlíc Hedviku Ledvinou nejednou ji div nerozhněvala. Nejednou zachmuřil stín nevole hladké čelo Hedvičino, nejednou v duchu na tom se usnášela, že dále nepůjde nežli do mlýna. Usnášela se, ale neusnesla. Jednak se jí zdálo, že by porušila dobrý ton, kdyby Ledvinovi osobně se nepoděkovala za jeho ochranu, jednak již

ženská zvědavosť ji k tomu připuzovala, aby pozvala blížeji včerejšího svého rytíře, jejž ovšem mimoděk a škádlivé snad jen náhody vrtochem prvního na světě objímala panenskými lokty svými. Chvílemi jí připadalo, jako by cítila palčivé jeho rty na svém čele a krev jí ze srdce vystřelila do tváří; ale na to pomyslivši, že Ledvina není více prudkokrevným jinochem, nýbrž usedlým mužem, opět vychladla a bylo jí skorem líto, že za tak svůdné příležitosti neměl dost ohnivé smělosti, aby byl žár roznícené duše své vlil v dlouhý, prudký polibek . . .

Nejednou, ale kolikrát denně pásla se Hedvika v zrcadle na vnadách svých a byla přesvědčena, že nejen usedlý muž ale i otrlejší stařec by musel se rozpáliti, kdyby všecky vnady ty k srdci svému přižehl. A ona ležela celou čtvrť hodiny Ledvinovi na srdci, a on . . . Slečna Hedvika zaplétala se do protikladů, z nichž aby se vyvinula, nebyla s to a proto byla ráda, když veselý klepot a šumot mlýnských kol jim zvěstoval, že jsou u prvního cíle vycházky své. Dívky vešly do mlýna a bavily se tam, jak zábava podávala. Mlynářka byla žena, jak ji pán bůh stvořil, a bodrá její naivnosť připoutala na hodinku k sobě mysl slečinek. Krescinka pochovala nejmladšího kluka jejího, jenž ještě byl v peřince, a strčila jej také na chvilku Hedvice do rukou.

„Vida, vida, jak ti sluší dítě chovati,“ škádlila družku, „a je to klučina cizí. Což až budeš takhle po pokoji choditi s nějakou Ledvinkou.“

„Ještě jedno takové slovo,“ durdila se Hedvika, „a nehnu se ti z mlýna. Jdi si sama do Podboří.“

„Nevídáno, zůstaň si; ale pak řeknu na mou duši Ledvinovi, proč jsi se mnou nepřišla.“

„Bylo by ti to podobno; nebo v tobě není, Krescinko, ani dobré žíly. Pomoz pán bůh muži, který ti přijde pod pantofel.“

„Klepnu jej pantoflem přes prsty, bude-li chtíti dělat, co nemá, a bude to docela po manželském řádu.“

„Modlím se už napřed za něj otčenáš.“

„A já zdrávas za ubohého Ledvinu.“

V tom vstoupila mlynářka se svačinou libě páchnoucí. Slečny posvačily, šukaly chvíli ještě po mlýně a pak zamířily k Zástěrovskému dolu. Bylo asi půl čtvrté. Silná káva rozehřála jim žíly a tváře jim jenjen hořely. Mysl jejich se zbodřila a jazyky rozvázaly; byly tomu rády, když ovanul je libý lesní chlad Zástěrovského dolu.

VIII.

Zástěrovský důl náležel od jakživa k mlýnu a přešel koupí na pana Lípu. Bylo to nejvnadnější aspoň na dvě hodiny do kola místečko, a i sprostí rolníci dovedli oceniti jeho půvaby; neb když o žních bylo pěkně pod mrakem, že práce šla jako po másle, říkávali: „Dnes je pěkně jak v Zástěrovském dole.“ A věru bylo tam pěkně. Byl to les, smíšen z bukův, jedlí a smrkův, nepříliš hustě stojících, a jen sem a tam červenal se kmen zádumčivé sosny. V ochranném stínu statečných stromův roztroušeny stály brsleny, kaliny a krušiny, a nachové hrozny lesního bezu vábně kynuly ze zeleného šera. Za jasné oblohy, jako dnes, dýchal lesní stín zvláštní poesií: listí bukův prosvítalo zlatou zelení, a na kypré mechaté půdě malovalo slunce, prodírajíc se skulinami mezi větvemi stromovými, měnivá kola, pruhy a hranaté obrazce zlaté barvy, jež jemně lichotily se k citlivé duši vnášejíce do ní poesii nebes zasnoubenou s poesií lesa. V dole bylo kvítí, jahod a ptactva více než kdekoliv jinde, a všecka příroda v něm jevila se v panenské své ryzosti; neb mimo cestu, málo jen ujetou a větším dílem travou a mechem porostlou, nebylo tu stopy po ruce lidské.

Sám pan Lípa, jenž jinak krásy přírodní málo si všímal, šetřil jaksi z tradice Zástěrovského dolu a dal-li některý kmen v něm zkáceti, byl to jistě strom již přerostlý neb nezdravý. Les v dole netáhl se bez přetržky; tu i onde zelenaly se šťavnaté lučinky a válely se v malebném neskladu balvany skalní, pokryté ostružinami, mechem a různobarvými lišejníky.

Celým dolem, v levo od cesty, po níž se chodilo z mlýna, vinul se horský potok, příjemně bublavý. V lese byl čím níže tím širší a popoháněje kola mlýnská, ústil se u samého mlýna do Studenky. Byl to týž potok, při němž dnes záhy z rána, ovšem hodný kus nad Zástěrovským dolem, pan Ledvina seděl a včerejší příhodu rozjímal. V lese vroubilo jej místy bujnými vějíři svými kapradí a v létě třasořitky bílé, v zimě modří ledňáčkové byli u něho domovem. Kus od potoka, v levo, stála kolmo skalní stěna; protější pravá strana vybíhala ve stráň méně příkrou a lesem porostlou. Mírný chodec potřeboval asi dvacet minut, než prošel celý důl, jenž na druhém konci svém, směrem k Podboří, silně se rozstupoval v široké, polnaté údolí. Role Ledvinovy sahaly až k samému dolu.

Již před třetí hodinou šel Ledvina do Zástěrovského dolu slečnám naproti. Nemohl se jejich návštěvy dočkati a vypočítával si, že za chůze spíše bude se moci porozpráběti mezi čtyřma očima s Hedvikou nežli doma za přítomnosti sestry své. Lotince ovšem ohlásil, že slečny polomské se na odpoledne daly Pišvejcem opověděti, neprozradil však, že staví se ve mlýně a že jim půjde do Zástěrovského dolu naproti. Naopak odcházeje předstíral, že než-li slečny přijdou, podívá se ještě dolů k lidem na pole.

Dříve o chvíli, než slečny do lesa vstoupily, byl již Ledvina na protější straně v lese. Minouti ho dívky nemohly. Sedl si na kámen v levo od cesty a zahleděl

se na stranu k mlýnu. V dole znal téměř každý strom a každou skalinu, neb často, zvláště v neděli odpoledne, rád se tam prošel neb poseděl si tam s knihou v ruce; a přece nacházel tam dnes celé hejno nových půvabův. Nebylo ani jinak lze. Vždyť duše jeho, tknuta láskou, rozzvučela se v něm v tisícerých luzných akkordech, a všecko okolí, ba všecken svět splýval s ní v jedinou harmonii neskonalé líbeznosti. Zelené lesní šero, vůně jehličnatých stromův, hrkot potoku, vánek, jenž sametovým listím bukův sem a tam províval, přenášely na perutích obraznosti jeho Zástěrovský důl v sad krásných Hesperidek, a pro libý zálud svůj si ani nevšiml, že kus od něho na pařezu slunila se strakatá úžovka, svinuta do kolečka. A sad ten Hesperidek nebyl neobydlen. Mezi kmeny míhala se divomilá postava, jedva se dotýkajíc země, jež s horoucím spěchem líbala jí paty . . .

Někde na buku, v hloubi lesní, zahvízdala žluva. Měkký, flétový její hlas, ač výborně připadal k náladě duše jeho, vytrhl Ledvinu z rozkošného blouznění a připomenul mu skutečnosť. Podíval se na hodinky. Slečny tu mohly již býti. Či snad změnily svůj ranní plán a zabočily jinou, kratší cestou ze silnice k Podboří? Či snad zhatila mu nějaká nepřejná náhoda dnešní s Hedvikou shledání? Věc tu měl za pravdě podobnou, neb často již, když nejvíce na něco se těšil, nepředvídaná náhoda mu odvála radosť, po níž takořka už rukou sahal. A jak se dnes těšil na Hedviku, netěšil se posud nikdy na nic jiného. Přemítal již, má-li dále čekati, či vrátiti se na Podboří, an zaslechl z lesa zvučný dívčí smích a hned na to jednotlivá slova hlasitého hovoru. Poznal hlas Krescinčin; slečny přicházely; Hedvika byla na blízku. Proud krve, jak šumná peřej větrem rozehraná dmula se a padala o překot v roztesknělém srdci jeho. Mimoděk ustoupil za objemný kmen jedle a upjal zrak na cestu v lese se vinoucí. Než by deset napočítal,

vynořily se z šera Krescinka se širokým kloboukem v ruce a za ní dívka postavy v pravdě Junonské, Hedvika . . . V Ledvinovi zatajil se dech, srdce v něm bušilo, div mu prsou nezbořic. To tedy byla dívka, jež včera celou čtvrť hodiny visela na jeho šíji, to bylo to čelo, v jehož panenském sněhu žhoucí jeho rty se chladily, to byla ta ňádra, jež jako bouřlivé vlny na hráz jeho srdce dorážela . . . Dívky popošly a zastavily se několik krokův od Ledviny. Tento nespouštěl s Hedviky očí a všecka jeho bytosť rozletěla se plnými křídly do služby milence, činíc se její otrokyní.

„Podívej se," švitořila Krescinka. „Je to krásná hromádka! Kvítky jako sníh! Jako by je vyšil mezi těmi jasně zelenými trojlístky."

„Jak říkají té květince?"

Krescinka se shýbla a trhala květinky.

„To máš zaječí jetel. Zajíci by se po něm zabili. Tu máš, okus několik lístků. Jsou desetkrát lepší než-li šťovík. Když je horko, jsou lepší než-li limonáda. Okus je, naostříš si lásku k Ledvinovi."

„Ukaž."

Hedvika vzala z ruky Kresciněiny něco lístkův a kousala je.

„Viď, že jsou lahodně kysely?" tázala se Krescinka.

»Máš pravdu. Až bude hodné parno, půjdeme na ně."

„Já natrhám dvě kytičky a dáme si je do vlasů. Počkej, jak nám budou slušeti. Až tě Ledvina uvidí, že mu přeskočí kolečka. Ať se sfanfrním, nezabouchne-li se do tebe až po uši a ještě o nějaký coul výše."

„Prosím tě, dej už ten svůj prostořeký jazyk na chvíli do pense. Pořád meleš stejnou."

„Tak, tuhle ti ji zastrčím k copům. A jak ti vkusně sluší. Bílá a zelená barva, k tomu na drobných kvítkách v kaštanové hnědi! Šesták bych dala za zrcadlo, abysi

se do něho podívala. Ale ty tvé vlasy, Hedviko, ty mají takový lesk jako hedvábí. Prosím tě, čím si je mažeš?"

„To jsou samy od sebe."

„Já nemohu přijíti na pořádnou pomádu, musíš mi dáti od tvojí. Věř mně, kdybych nebyla ženská, hned bych ti řekla, že jsi tuze hezká; ale ty to bez toho sama víš a více, než bysi měla. Teď dej mi tuhle kytičku ty do vlasů, ale na druhou stranu. Tak a teď pojď, podíváme se do potoka."

Ledvinou to zachvělo. Byl v nebezpečenství, že dívky jej zahlídnou v jeho úkrytu. Nebylo na jiném než vystoupiti.

Vystoupil.

Dívky leknutím vykřikly.

Hedvika zbledla a hned na to rozhořelo se jí líce červánkem večerním.

Statečná Krescinka v okamžení se vzpamatovala.

„To je krásné od vás, pane Ledvino," vyčítala mladému muži, na oko se kaboníc. „My tu pleskáme, a vy nás tajně posloucháte."

„Stalo se to bezděky, slečno."

„Bezděky, což jste nemohl kýchnouti, anebo aspoň zakašlati?"

Hedvika se ještě více zapálila. Cítila, jak Ledvinovy oči jí až do duše vnikají. Rozuměla té němé řeči jejich, rozuměla, že jsou to ohniví tlumočníci srdce výmluvného.

„Přicházíme k vám se poděkovat," vysvětlovala slečna Krescinka, „za rytířský kousek, který jste nám včera za Brtníky prokázal."

Ledvina míval jindy vtip na hřebíčku, ale dnes nevěděl žádné moudřejší odpovědi než tuto:

„Nestojí za řeč, slečno."

Krescinka podala Ledvinovi srdečně, po sousedsku, ruku. Hedvika, jež se zatím probrala z překvapení, vzhledla

vděčně k Ledvinovi a nastrčila mu také pravici. On chytil chvatně ručku její, měkkou jako holubí pírka, a všecka duše jeho vlila se v prudké stisknutí. Zapomněl ručku tu pustiti a držel ji nad slušnosť déle ve své. Při tom zahleděl se do očí jejích, jež ve stínu dlouhého obočí zároveň svítily a temněly a jako pomněnky z lůna čisté studánky k němu nevýslovně vnadně a vroucně vzhlížely.

Krescinka se zachechtala. Hedvikou a Ledvinou to trhlo, jako by elektrická jiskra je projela.

„Tohle se mi líbí," dováděla Krescinka. „Kde pak's nechala, Hedviko, svou řeč, tak pěkně připravenou? Postav se přece do pořádné pozice a spusť ji. Což já; já seděla na kozlíku, ale ty . . ."

Hedvika se zarděla nevolí. Její hnutí Ledvinovi neušlo.

„Ta kapitola už odbyta, slečno Krescinko," prohodil ke Krescince.

„Že odbyta? Jděte," odpovídala tato potutelně. „Já bych si podle hloupé své filosofie myslila, že naopak potáhne se ještě hodný kus cesty dále. Co říkáš, ty naše zamlklá Hedviko?"

„Jako vždycky, sázíš slova na vítr," kabonila se Hedvika. „Však pan Ledvina ví, jak tvoje tlachy machy vážiti."

„Jsem nespravedlivě odsouzena, ale zadám mastný rekurs proti tomu," hájila se Krescinka. „Ale jak sem přicházíte, pane Ledvino? Já myslila, že pěkně na Podboří očekáváte vzácnou naši návštěvu."

„A návštěva ta je mi vskutku velmi vzácná," odpovídal Ledvina, „v pravdě, slečno Hedviko, velmi vzácná. Starý Pišvejc mně dnes ráno prozradil, že budete, slečny, svačiti ve mlýně, a tak jsem vám šel naproti do Zástěrovského dolu."

Hedvika zbystřila pozornosť svou a kradí si prohlížela Ledvinu.

„To je v pravdě rytířsky jednáno, pane Ledvino," přisvědčovala Krescinka; „co bys myslila, Hedviko?"

„Jsme vám věru díky za to zavázány," odvětila Hedvika; „jak se z té vděčnosti vyvážeme, věru nevím."

Ledvinovy oči, jež pásly se na milovzácných vděkách, jimiž příroda vyvolenou jeho tak štědře zasypala, udávaly Hedvice nad pochybnosť zřejmě způsob, kterým, aby se mu odměnila, si žhoucně jeho duše přála. Démantový problesk, jenž zamihl, ana tak mluvila, v očích Hedviččiných, vykládal si tak příznivě, že mu srdce samou slastí jihalo.

„Což zůstaneme tu věčně?" prohodila Krescinka.

„Je-li libo, pojďme," navrhla Hedvika.

„Tedy pochodem pochod," komandovala Krescinka a rozběhla se napřed.

Zvolna stoupali Ledvina a Hedvika za ní. Šli chvíli mlčky vedle sebe, zatonulí ve svých myšlénkách, Krescinka byla o kus napřed, a Ledvinovi kynula nejvábnější příležitosť k rozmluvě, ku které po celý den se chystal a jíž sympathie k sobě v duši Hedviččině probuditi doufal: leč jazyk, jako by se bylo olovo naň položilo, upíral mu zarputile službu. Vinil se v duchu z bláhovosti, nemotornosti a bůh ví z čeho, a přece mu každinká myšlénka, než na jazyk přišla, uvázla v hrdle. Zástěrovský důl už měli chvíli za sebou a posud nepromluvili. Hedvika sama přerušila pomlku otázkou:

„Nahoře Podboří, není-li pravda?"

„Ano, to již Podboří."

„Vaše residence! Leží tam pěkně přiozdobena stromovím. Jsou to jilmy, není-li pravda?"

„Ó kéž by se vám tam líbilo!"

„Nepochybuji."

Ledvina nemoha se přemoci vzal Hedviku za ruku. Ona mu ji jemně vyvinula, ale přece se mu zdálo, jako by byly její prsty lehýncě jeho stiskly.

„Jste vždy tak málomluvný?" otázala se dívka, bezpochyby, aby přikryla zapýření své nějakou otázkou.

„Nebývám, slečno. Bůh ví, čím to je, že dnes jsem tak nemotorným."

„Měl byste u Krescinky nějakou lekci vzíti," zažertovala Hedvika.

Ledvina se pousmál a zastavil. Sňal klobouk s hlavy a utíraje si vlhké čelo odvětil, nutě se k žertovné odpovědi:

„Nezbude mi už, jak vidím, nic jiného než zapsati si vaši zlatou radu za uši."

Laskavý pohled Hedvičin se přitemnil najednou mráčkem nelibosti. Ledvina držel chvilku smeknutý klobouk v ruce a bystré oko dívčí všimlo si dobře nepěkné lysiny na jeho hlavě. Vzpomněla si na včerejší úsměvek Kresinčin, a sympathie její k Ledvinovi rázem se ochladila. Odmlčela se znovu a byla tomu ráda, že družka její napřed se zastavila a k nim zavolala:

„Všecko se mi zdá, že vás oba nějak bolí nohy. Pojďte již přece, sic se usmažím na slunci. Slečna Lotinka tamto nahoře již na nás čeká."

Hedvika a Ledvina zrychlili kroky a dohonivše Krescinku stoupali s ní spěšněji do kopce k Podboří. Lotinka dělajíc švarnou hospodyňku, uvedla je do panského domu, kde se slečny asi hodinu zdržely, bavíce se více s Lotinkou nežli s Ledvinou. Na večer doprovázeli je Lotinka a bratr její až ke kapličce, nám již známé. Když se vracel, měl Ledvina srdce těžké, ale nesl břímě své s tak radostnou oddaností, že sobě samému byl pohádkou. Nebyl více svým. Láska zapsala si jej do knihy vrtkých svých osudův, unášejíc mužně prohlédavý jeho um do oblačné výše omamných fantas-

magorií. Pro dnešek i budoucí dni horovala duše jeho v té modlitbě, aby nebe vyrosilo milosť svou na čarodějnou květinu, jež mezi ním a Hedvikou právě vypučela.

S citem svým bedlivě se tajil i před Lotinkou, jež jinak bývala důvěrnicí všech jeho tužeb, starostí a tajemství. Při tom snažně vyhledával a používal příležitosti, aby duší svou Hedviku pro sebe získal, a domníval se, že nemíjí se s žádoucím zdarem. Hedvika chovala se k němu povždy laskavě a byla na to hrda, že muž tak vytříbených povah, za jakého obcujíc s ním jej poznala, tak neobmezenou a bezohlednou láskou k ní zahořel. Když asi po třech nedělích z Polomi odjížděla, věděla najisto, že Ledvina dlouho bez ní nevydrží. Nepřepočítala se. Asi po dvaceti dnech, jeda do Prahy, vykonal Ledvina u matky její první návštěvu. Paní radová Mníšková byla už dcerou na to připravena a Ledvina učinil na ni dojem dobrý, ano příznivý. Šlo jí ovšem o to dceru zaopatřiti, a partie, jež kynula jí Ledvinou, zdála se jí dosti příjemnou. Pokročilejší věk Lípova souseda neměla opatrná matka ovšem za závadu a pozastavovala se jen na tom, že Ledvina jest rozhodně národního smýšlení. Jsouc vychována rodiči úřednickými a měvši úředníka dobrého zrna za muže, dívala se paní radová na ruch světový, novodobý podjatým okem a přirovnávajíc doktora Samce k Ledvinovi dávala z té stránky onomu přednosť. Při tom však nemohla neviděti, že Ledvina povahami svými soupeře svého předčí. Doktor Samec, ač věděla, že náklonnosť má k Hedvice, jevil se posud velmi opatrným, zdrženlivým, jako by se obával, že před časem by si něco zadal; Ledvina mluvil a jednal nepokrytě, a k čemu se posud doktor Samec odhodlával, k tomu zdál se již býti odhodlaným, padni co padni. Proto přijala paní radová Ledvinu tak vlídně, že mohl si její chování vykládati rozhodně ve prospěch svůj,

a frási její, že zajisté až z Prahy se bude navracovati, několik prázdných dní jí a dceři věnuje, vzal za bernou minci. Přislíbil z té duše, po čem tajně práhl, a nežli odjel, promluvil mezi čtyřma očima důtklivě s Hedvikou, zdaž k tomu svoluje, aby až pojede z Prahy, s matinkou zcela vážně projednal záležitosť svého srdce. Slečna jen na krátko se rozpakovala a zapýřivši se až po uši, podala Ledvinovi ruku pravíc:

„Bude mi to s potěšením; učiňte tak."

Ledvinovi zdála se Hedvika tak krásnou, jako posud nikdy. Srdce v něm slastí překypělo a nežli se Hedvika nadála, strhl ji šťastný milenec k srdci svému a vlil všecku tíseň a slasť duše své v první, dlouhé, horké políbení, jež elektrickým ohněm jí projelo kosti i ledví.

Ledvina odjel do Prahy, ale bez srdce. To nadobro nechal u Hedviky, aby na zpáteční cestě opět se o ně přihlásil. Ještě téhož dne psala paní radová matce své do Polomi o radu vyprošujíc si rychlou odpověď, aby věděla, čím se říditi má, až Ledvina z Prahy k ní přijede. Štěstí bylo, že Ledvina navštěvuje Hedviku na zámku Polomském babičku zúmyslna nezanedbával a že nad to farář, na ručesť starou paní zavolaný, také hřivnu svou přímluvnou na váhu Ledvinovu přiložil. Odpovídajíc dceři zanechala si babička ovšem kozích vrátek, neb to jí bylo už od jakživa zvykem, ale celkem projádřila se příznivě o Ledvinovi. Náš rek vrátiv se z Prahy nalezl u paní radové půdu, pro svůj záměr příhodně upravenou, a štěstí lásky, s nímž posud o samotě se nosil, pustilo první, zdravé kořínky své do skutečného života. Byl by ovšem nejraději hned viděl zasnoubení s Hedvikou, ale tomu se ještě paní Mníšková opřela, laskavým spůsobem mu dávajíc na vědomí, že pro věci důležitosť prve potřebí jest radu o to vzíti s celou rodinou, popředně však s babičkou na Polomi.

„Vím jistotně,“ dodala, „že babička vám přeje, jak toho také sutou měrou zasluhujete, a proto co odkládáme, odloženo jest jen potud, pokud se společně na Polomi o to v rodině neuradíme.“

Odjížděje domů stavil se Ledvina na zámku Polomském u babičky a jazyk jeho, štěstím trojnásob výmluvný, jí toho tolik napovídal o tom, co prožil u Mníškových, že dopis paní radové, jejž třetího dne na to Pišvejc jí donesl, jen chudičkým byl doplňkem obšírného jeho vypravování. Maje se k odchodu zároveň poprosil starou paní, aby všecko, čím se jí svěřil, zůstalo před každou třetí osobou tajemstvím, čímž jí velmi vděk přišel.

„Buďte jist, pane sousede,“ odvětila ruku mu podávajíc, „že naše tajemství uloženo jest ve tmě jako v knize, sedmi pečetmi uzavřené.“

A dostála slovu. Sám farář, jenž odpoledne téhož dne k ní přišel na výzvědy, dověděl se toho tak málo, že všecek rozladěn od staré paní odcházel.

To vše stalo se tak koncem září. Na sklonku měsíce listopadu přijela, jak byla slíbila, paní Mníšková s dcerou na Polom k rodinné poradě, jež měla rozhodnouti nad žádostí Ledvinovou. Komnata babiččina proměnila se jednoho nedělního odpoledne v poradní síň. Za stolem zasedly babička, obě dcery a pan Lípa. Tento byl mrzut, neb měl komitétem uloženo, doptati se dříve zevrubně na peněžné záležitosti Ledvinovy, což mu přimnožilo starostí, jichž měl bez toho sám dost. Což mu také na tom sešlo, dostane-li Hedvika za muže x nebo ypsilon. Kdyby bylo šlo o Krescinku, pak ovšem byla by jiná. O týž náhled dělila se s ním v duchu i drahá jeho manželská polovice a durdila se potají na to, že Ledvina místo dcery její Hedviku si vzal do oka. Bylo již dávno po poledni, když uzavřeli poradu. Nejvíce času pohltila ovšem debata o tom, že Ledvina lne k těm hloupým novověkým ideám a že rozhodně stojí

při straně národní a české, jež usilovně vymaniti se snaží z nadvlády odvěké německé vzdělanosti. Milostpaní Lípová, majíc na zřeteli Krescinku, chytila se pevnýma rukama této zásady a vytloukala z ní pro svůj záměr kapitál, pokud bylo lze. Leč babička ku konci i tuto překážku odklidila dokládajíc:

„Myslím podle sprostného svého rozumu, že jsou to strašáky, jež v niveč se rozpadnou, až Ledvina se ožení. Praktický život manželský, Hedvika i my její příbuzenstvo vypudíme mu z mysli jalové blouznění a vštípíme mu do ní náhledy pravé a zdravé. Buď ráda, dcero, že nemá žádné horší chyby."

Když odpoledne Ledvina do zámku přijel, přiběhla mu Hedvika v ústrety, a on ji objal poprvé jako zaslíbenou svou nevěstu. Večer svěřil se se vším Lotince.

„Přicházíš mi s hotovou událostí," odvětila mu Lotinka vyčítavě. „Tušila jsem sice, co se stane, ale domnívala jsem se, že než se rozhodneš k věci, pro tebe snad nejvážnější, přijdeš ke mně o radu. Tys to neuznal za dobré, a to mne na tobě bolí, Emane."

„Bůh ví, nechtěl jsem ti ublížiti, sestro," odpovídal chlácholivě Eman. „Já po všechen ten čas ani sobě nerozuměl; čaruplná lásky moc uzavírala mi duši na desaterý zámek, a nejistota, bázeň, že snad budu oslyšán, bránily mně, abych ti dokořán své srdce otevřel. Zkrátka, nebyl jsem svým, Lotinko. Kdyby Hedvika a matka její moji lásku odmítly, možná, že bych ji byl buď navždy v sebe pochoval a tobě nic o ní nerekl, možná že teprve po letech . . ."

„Ty tedy Hedviku v pravdě miluješ?"

„Miluji ji tak, že nevím, jak bych vypověděl. Ode dneška věř, že stojím na prahu zcela jiného života."

„Nuž provoď tě dobré nebe na nové cestě tvé a uchovej tě neštěstí všelikého."

Eman jí stiskl ruku.

Třetího dne na to přijel Eman se sestrou na Polom a slavil s Hedvikou zasnoubení své. Mimo faráře nebyl nikdo pozván k rodinné té slavnosti. Umluvili se vespolek, že svatba bude asi za rok. Hedvika s matkou brzy na to odjela.

IX.

Půlnoc již dávno minula, když Lotinka usnula. Eman seděl posud při loži jejím, hlavu maje k prsům svěšenu. Dřímota, po níž tolik prahl a jíž byl tolik potřeben, nechtěla nikterak na něj přijíti. Dnešní list Hedvičin nescházel mu ani na minutu s mysli a hnětl, pálil a bolel jej až do dna duše. Co přimělo ji k tomu nešťastnému činu? Či uhodila Lotinka na pravou vykládajíc jej? Výklad její nebyl nikterak hledán, byl přirozen, a kdo lépe zná ženu nežli opět žena? Takové a podobné otázky honily se bouřlivými chmurami duší jeho a ač seč byl rozum svůj sebral, neprohlédal přece k žádnému určitému konci. Nebylo ani jinak lze, byl podjat láskou tím silněji, čím rozhodněji vtíralo se mu pomyšlení, že jest se mu rozhodovati s myšlénkou nejspanilejšího života svého. V bludném temnu zasvitla mu někdy světlejší chvíle. Napadalo mu, že Hedvika z tvrdošivosti ženské jeho cit chce zkoumati a že není posud všecka naděje v štěstí zmařena. Ale proti tomu ozýval se v hrudi jeho mocný hlas, tak neúprosný jako zákon přírodní, že zaplétá se v jalový klam a mam. Jindy opět vybrala se rázná, mužná jeho rozvaha nad bolestivou zmalátnělosť.

„Což naplat oddávati se nemužnému bolu," napomínal sama sebe; „možna-li ještě náprava, vykonej nápravu. Neroztříští se zlo o statečnou odvahu, podlehneš mu najisto. Ale jak sjednati řeč se skutkem?" Kde vzíti dobrou radu? Král daleko, pán bůh vysoko,

říkávají, a dobrá rada rovněž tak dalcka a vysoka.“ Kolikrát chtěl Ledvina z komnaty Lotinčiny dolů do svého pokoje odejíti a zemdlenému tělu na loži odpočinku popřáti, leč neodešel. Bál se samoty. Když posléze první zábřesk jitra zašeřil oknem do komnaty a vrabci před okny na jilmech počali cvrlikati a Lotinka tiše spala, vzchopil se a opatrně sešel dolů. Položil se na pohovku a usnul tvrdým, těžkým snem. Když se zbudil, bylo již na dvoře živo a byl už bílý den. Hodiny ukazovaly na devátou. Vstávaje mrskl náhodou okem po stěně. Visela tam fotografie doktora Sluky. Humoristicko-satirický vzhled očí doktorových připoutal na vteřinu zrak Emanův.

„Kam jsem dal hlavu,“ prohodil, „že nevzpomněl jsem na doktora! On má mě v pravdě rád, a o zdravou radu mu nebude. S ním vezmu radu o svou nehodu.“

Ostatek dopoledne chodil po hospodářství, odpoledne dal si zapřáhnouti a odjel do Starých Hor. Z Podboří byla tam dobrá hodina jízdy. Staré Hory jsou chudé pohorské městečko. Mimo pěknou polohu, jak už v horách jinak tomu není, a dva kostelíky, archeologicky dosti zajímavé, není na něm nic zvláštního. Ale lhali bychom: doktor Sluka je zajímavější obou těch gotických chrámů. Zajíci tam dávají dobrou noc a lišky dobré jitro a svět je v něm jako prkny zabedněn. Který vítr doktora Sluku sem zavál, nikdo nevěděl. Že to nebyla starosť o chléb, bylo nad pochybnosť; neb Sluka měl dříve mnohem lepší postavení než nyní v Starých Horách.

Ledvina nechal povoz v hospodě na kraji městečka a zahnul ze silnice v pravo dolů k slušnému, čistě obílenému domku. Na rohu domku přibita byla černá tabulka se zlatým nápisem: František Sluka, magister v porodnictví a doktor v lékařství. Kol domku táhla se z dvou stran zahrada. V části její před průčelím stálo

v řadě asi deset úlův. Sluka rád včelařil, bez pochyby aby si život ve Starých Horách trochu omedil.

Ledvina vešel do jediného pokoje doktorova. Tento seděl u stolu mezi okny zády ke dveřím obrácen. Před ním ležel chumáč rostlin, on sám hledal v knížce. Bez pochyby, že si je určoval. Sluka se ohlédl po příchozím ani nepovstav.

„To jsou k nám hosté," oslovil Ledvinu pravici mu nastrkuje. „Vida, nadarmo dnes ráno dříví v kamnách tolik nepraskalo. To ukazuje na hosti. Pozdrav vás ruka páně. Co mi nesete?"

Místo odpovědi proběhl Ledvina sem a tam pokoj. Pak zastaviv se před doktorem upjal naň zraky a tázal se úsečně:

„Doktore, řekněte mi spravedlivě, miloval-li jste někdy?"

Doktor samým podivem otevřel na tazatele ústa. Neodpovídal.

„Miloval-li jste někdy? Rozumíte, tak z celé, plné duše," opakoval Ledvina.

„Čerti vědí! Má paměť už chodí s Homerem. Dušovat bych se na to nemohl."

„Tedy jste nikdy nemiloval?"

„Jsem vdovcem."

„Vy jste vdovcem?"

„Což jest vdovec nějaké zvíře, že se tak divíte?"

„Vždyť jste ještě nikdy ani slůvkem o to nezavadil."

„K čemu bych to věšel lidem na nos?"

„A paní vaše posud na živě?"

„Ta už hromadu pátků práchniví v obecném archivu pošetilostí lidských."

„Tedy mrtva. A vy jste ji miloval?"

„Povídám vám, že dušovat se na to nebudu. Snad

i nesnad. Hlavu si o to lámati nebudeme. Bůh mne učinil vdovcem, a co bůh činí, dobře činí.“

„Tedy nešťastné manželství. A neměli jste dítek?“

„Měli, dvě. Děvčátko umřelo od psotníku, nebylo mu ještě rok. Kluk byl jako lusk. Škoda ho. Byly mu už dvě léta a měsíc, když mi jej zahrabali. Narepentil toho jako arabský povídač pohádek a lísati se uměl k srdci, že radostí přetékalo . . . Co tam, to tam. Nic není hloupějšího na světě nad truchlivou upomínku.“

Doktor se zasmušil.

„Tedy jste přece miloval! Tu máte, čtěte.“

Ledvina podal doktorovi psaní Hedvičino.

Sluka četl pozorně, slovo za slovem, Ledvina se znova rozchodil po pokoji. Po dlouhé chvíli traplivé pomlky se otázal:

„Co tomu říkáte, doktore?“

„Nechoď za koněm, abys neutržil modřinu.“

„Co si mám z té vaší řeči vzíti? Věru nevím.“

„Tak mi ten kousek národní filosofie z huby vypadl. Nechte ho ležeti, chcete-li.“

„Modřinu jsem utržil, pravda, ale modřinu, doktore, jež do smrti nezbělá, jež mne uhněte a všecku moji budoucnosť užere, do níž jsem se po tolik měsíců tak vžil, jako dítě žije v lásce matčině.“

„Ledvino! Což jste se s rozumem rozpolčil?“

„Nechte mne. Já si musím slovy uvolniti, aby mně rozum nepřeskočil, aby se mi srdce nerozskočilo. Vy mně ovšem nerozumíte, proto že jste nikdy sám nemiloval . . .“

„Já miluji vás.“

„Zaplať vám bůh, doktore, za ta zlatá slova. Pak aspoň nehoukám do pustého větru, pak mluvím k živému srdci lidskému, a bolesť má nalezne aspoň upřímnou ozvěnu. Od včerejška, co jsem dostal tento koš od Hedviky, neproviniv se ničím, ničím, doktore, ani co

by za nehet padlo, potácím se bolestí, lítostí, hněvem jako bludná duše a kdyby nebyla v čas Lotinka za mnou na Lomiště přišla a revolver mi z ruky nevyvinula, nebe buď mi svědkem, že bych byl už dávno dodýchal.“

„Ledvino!“

„Co mi život bez Hedviky? Tretka, cetka, jež ani za to nestojí, aby hadrnice se po ní shýbla. Doktore, zavazuji se vám v tom ctí svou, že jsem jí ničím neublížil, že jsem jí ničím nezavdal příčinu, aby tak bezcitně, hanebně a sprostě mnou naložila. Já ji miloval srdcem srdce svého, já bych ji byl samou láskou za ňadry do toho nebe vynesl, každou, sebe tužší oběť za ni podstoupil, a jakou odměnu za to beru? Stojím tu před vámi jako pramen, bahnem od ní zkalený, postaven jsem od ní na pranýř útržkům a úsměškům každé báby... oh, oh, doktore, kdo nepocítí, neví, a kdo ví, nevysloví...“

Ledvina se odmlčel; doktor nepromluvil oči upíraje k podlaze.

„Ten její dopis jsou hrana štěstí mého,“ naříkal Ledvina, „štěstí, jež tak dlouho se mi v životě vyhýbalo, a které, když se mi posléze tak divnou příhodou objevilo, pozdravil jsem za jádro a cíl životní pouti své. Přicházím k vám o radu, příteli, vy jste moudrý...“

„Nechte na hlavě,“ prohodil doktor.

„Vy víte mnoho, mnoho...“

„Není moudrý, kdo mnoho ví, ale ten, kdo ví, čeho třeba.“

„Vy budete věděti, čeho třeba za mého postavení.“

„Kdož ví! Jsouť okamžiky, kde všecka filosofie, to ‚sladké mléko života,‘ se srazí.“

„Upadáte v obvyklé své vtipkování.“

„To odstup ode mne. Věřte mi do slabiky, příteli Ledvino, že mi ani ve snu nenapadá, abych svůj vtip na vás protíral.“

„Co mi tedy počíti?"

„Buďte činliv, příteli. V rozhodných chvílích života bývá každá nedba s hříchem a táhne jen silněji do zkázy. Napněte především zmužilosť svou na pravý kolík, aby nepovolila. Jednejte. Odepsal jste Hedvice?"

„Měl bych odepsati?"

„Odepište. Tamto na stole máte papír a péro. Sedněte a pište, co vám všecko vaše bytosť napoví právě do péra."

Ledvina poslechl. Sedl a dopsal za několik minut. Vstav odevzdával rukopis doktorovi podotýkaje: „Čtěte."

Doktor četl hlasitě:

Slečno!"

„Co odpověděti na včerejší váš dopis? Při nebesích a zemi! Nic nemohu odpověděti, nic, nic.

Ledvina."

„Co tomu říkáte," otázal se zpytavě pisatel doktora.

„Dopisek váš přečte se za sekundu, ale hodinu dává na přemýšlenou. V něm zračíte se mně lépe než v předešlé sáhodlouhé rozmluvě, vášní roznícené. O to mi předkem běželo. Teď vás mám v malíku, teď mohu já mluviti. Dopis ten vám obstarám, aby přišel na pravou adresu."

„Vy byste chtěl . . .?"

„Vám k vůli, protože vás mám rád a co nad to, protože si vás vážím. Jen jedné věci postrádám. Znám slečnu Hedviku jen ledabylo, ponejvíce jen od vidění. Rozbalte, Ledvino, její pravý obraz přede mnou."

„Od srdce rád bych tak učinil, příteli; ale přiznávám se, že nedostává se mi k tomu schopností."

„Tu je ten cvok, myslil jsem si to. Rozletěl jste se za něčím, co jste neznal, a pevnou půdu nechal jste za sebou, vem ji ďas! Že ti rozumní lidé jinak nedají! Každý druhý belhá se o překot za ideou, kterou si v duchu maluje Tizianovými barvami. Jedni prodávají

losy na lhůty, nábytek na splátky s percenty více než stonásobnými, zřizují inkasní obchody, banky, akciové podniky, asekurace, aby zbohatli; druzí tlačí své podřízence ke zdi, aby dostali pochvalné dekrety, přišli do vyšší diétní třídy a zvučnější a lesklejší titul mohli k svému jménu připisovati; třetí dřepí dnem i nocí při pianu, aby z něho slávu vybrnkal; čtvrtý jí papír a pije inkoust, až žaludku běda, aby si o něm řekli vrabci: to je kos, ten umí hvízdati; pátý a poslední, abych už svou litanii zkrátil, utápějí boží rozum svůj v božsky spanilých očích, uspávají jej na božském úbělu kyprých houpavých ňader a zamotávají jej do božsky rusých vrkočův. K tomu cechu přidal jste se i vy, Ledvino, a ač máte rozumu za deset jiných potomkův Adamových, přece jste nevzpomněl, že kochati se v lásce a přízni žen nic jiného není, než dávati se na výlety za dubnového počasí. Nač to člověku vyjde? Při nejmenším promokne jako myš, dostane notnou rýmu do obou dírek nosních a nastudí se, že otépka lipového thé to z něho nevypotí, anebo dokonce uhoní si souchotě. Všecka přirozenosť vepřů pomíjí v jitrnicích a šunkách, všecka přirozenosť lásky v bláznovství. První půli duchaplné té věty vyslovil jsem já, druhou pronesl Shakespeare.“

„Abyste se oběšel bez Shakespeara!“ durdil se Ledvina.

„Však víte, že on je tělesný můj básník; za všecky ostatní, co škrábali se nebo škrábou na Parnass, nedám ani borovou šišku. A to proto, že on jediný má filosofii, kterou s užitkem obzírati lze život na všecky strany, která je pravým mlékem těm, kdož v disharmonii světové polámali si zuby na kostech hubeného doktrinářství. Nechte mi Shakespeara s pokojem! Kdo se chce upřímně poučiti o člověku, životu a světě, nalezne více pouky v druhém jednání Leara než v setnýři foliantův mudrcův

nejmudrcovatějších. Humor, příteli Ledvino, vyškvařený na ohni lidskosti z kalného lektvaru lidského myšlení, chtění, konání a řádění, jest jeho filosofií. Nesmíří-li nás humor jeho s nehodami života a světa, nesmíří nás nic; neb každá jiná filosofie ubíhá do více méně matných konců. Řekněte mi, Ledvino, co jest člověk?"

„Nechci se uchýliti k obecné fraseologii a raději mlčím."

„A já vám to povím. Člověk je nevděčné zvíře."

Ledvina sebou trhl. Mlčky upjal zrak na doktorovy oči, jež svítily rovněž tak vážně jako humoristicky.

„Není Hedvika nevděčné zvíře?" otázal se doktor Sluka. „Vy jste jí hodil všecko štěstí své, bytosti své nejdražší část důvěrně do klínu, a ona vás za to zradila."

„Vaše filosofie je strašlivě pravdiva."

„Sám nahlížíte. A věřte, že nejen v tom případě, ale i v tisíci jiných. Pravil jste před tím, že přicházíte ke mně o radu. Dobrá. Já vás vezmu pod plášť své filosofie a ručím vám za to, že zmoknuv jednou po druhé nezmoknete, ba co více, budete-li chtíti, Hedvika bude ještě vaší."

„A vy byste to chtěl dokázati?"

„Sázím milion proti zlatce, že to dokážu."

„Doktore!"

„Co koukáte na mne jako Příbram na Svatou Horu?"

„Vy mne žertem chlácholíte."

„Nebudu přece rozpouštěti špačky, když běží o blaho vaše, o blaho muže, o němž jsem přesvědčen, že jediný z hromady lidí našeho okolí není loutkou."

„Váš vzácný úsudek naplňuje mne pýchou."

„Nechte na hlavě. Hloupé, tuctové lidi krmte si chválou jako husy šiškami a půjde to jim i vám k duhu; u mne spláčete nad výdělkem. Ostatně jsem střelil Chlumeckým prachem, když jsem řekl, že vy jediný

z našeho okolí nejste loutkou. Na Polomi je ještě jedna figurka taková."

„Kdo?"

„Pišvejc."

„Pišvejc?!"

„Ano, starý Pišvejc. On má svou ideu."

Ledvina se rozesmál přes všechen svůj zármutek.

„Idea Pišvejcova zní: Co je do světa, nemůže-li se našinec opiti breberkou. Věřte, hloubky té idey nedostihne olovo; leží v ní humor v pravdě Shakespearovský."

„Odbočujeme," namítal Ledvina.

„Odbočili jsme, ale nezaběhli se. Pišvejcem dostali jsme se šťastně na Polom a nemáme daleko k Hedvice. Snad tam asi nějaký čásek pobude?"

„Sotva dlouho po tom, čeho se na mně dopustila. Jsem jí na blízku, to ji musí páliti svědomí."

„Myslíte tedy, že co nevidět práskne do špalíčkových botek svých?"

„Asi."

„Nevzdychejte, příteli. Není a nebylo tak dlouhého deště, aby nepřišlo po něm slunce."

„Měl bych snad s ní, dokud neodjede, osobně promluviti, měl bych jí vyložiti . . ."

„A dáti se do prošení? Ne, ne, Ledvino, co prosbami kupujeme, je nejdražší. A pak myslím, že byste chybu neopravil, nýbrž zpříštipkoval. A taková práce nestojí za balatku. My musíme se na slečnu Hedviku jinak obouti."

„A co hodláte učiniti?"

„Abych vám pravdu řekl, nevím posud, poněvadž její povahy neznám, a chceme-li od někoho něco koupiti jako my od Hedviky, musíme přece věděti, od koho kupujeme. Tolik jen na mne spolehněte, že za

sprosté železo zlato nedám. Myslím, že mluvím po česku.“

„Rozumím, doktore, ale velikých nadějí si nedělám.“

„Čím menší naděje, tím radostnější vyplnění.“

„Kdy půjdete na Polom?“

„Dnes už nelze; zítra.“

„A kde vás zítra zastihnu?“

„Zaběhnu k vám na Podboří. Nebudete-li doma, naleznu vás v polích.“

„Budu čekati na vás jako na smilování boží. Do těch dob . . .“

„Už některak tu dlouhou chvíli prohvízdejte.“

„Slib platí?“

„Platí, protože stojí na mé cti. Pomoc má se nikdy v prázdných slovích nepotlouká a netočí. Od toho jsem doktor Sluka. Máte-li tu povoz?“

„Mám.“

„Vraťte se domů pěšky. Nebude vám to na škodu. Zaražená krev se vám chůzí hezky po těle rozběhne a občerství. Matěj váš mne zatím doveze do Habřinek k Slavíkovi. Má chuďas tyfus jako horu a dětí jako mšic. Nemůže mi cestu zaplatiti a já bych jej rád ještě dnes viděl a ohledal.“

„Pošlu vám sem z hospody koně.“

„Dobrá. Děkuji vám za Slavíka. Buďte s bohem.“

„Zítra na lepší shledanou.“

„Uvidíme.“

Doktor vzal domácí čepičku a doprovázel Ledvinu ze stavení na dvorek. Tam potkali Brtnického šafáře.

„Jděte do pokoje mého a sečkejte,“ oslovil jej doktor a vyprovodil Ledvinu až před dvorní vrátka. Vrátiv se do pokoje spatřil, že šafář drží v ruce lístek.

„Někdo nemocen?“ otázal se úsečně.

„Nikdo, milostpane,“ odpovídal šafář. „Přináším psaníčko od mladé milostpaní z Polomi.“

Doktor mu vzal z ruky lístek a postaviv se k oknu přečetl jej letmo.

„Vyřiďte,“ pravil po chvíli, „mou úctu a že zítra přijdu.“

Šafář se měl k odchodu.

„Ještě na slovíčko, šafáři,“ dodával doktor. „Nezmiňujte se nikomu ani slovem, že jste tu dnes potkal Podbořského pána.“

„Nezmíním se.“

„Bůh vás opatruj.“

Šafář odešel.

Doktor vyňal plášť z almary a položil jej přes lenoch stolice. Po té odešel do vedlejšího pokojíku, kde si potřebné léky z domácí své lékárny shledal. Uloživ je do postranní kapsy v plášti postavil se k oknu čekaje, až Matěj předjede.

„Je nějakého bodláčí v tom karafiátovém světě,“ bručel před sebe na tabulku v okně poklepávaje. „Z Ledviny mne zrovna jímá strach. Kdyby mně někdo třetí tu tragickou historku vypravoval, vysmál bych se mu na vrch hlavy. Div na div! Muž vyspělý, po němž už osud olověnými svými náukami dost se naházel; muž rozumu protřelého, snah čistých a dobrých, srdce šlechetného zahoří vášní k ženě jako koudelový mozek ulízaného holobrádka a sáhne sklamán po revolveru. Dobře jsem učinil, že jsem mu jeho mátohu z duše nevymlouval; byl bych jen foukal do ohně a foukáním se oheň neuhasí. Třeba počítati s tím, co jest a ne co by mělo býti. Výsledek bývá jistější.“

Doktor se rozchodil po pokoji. Přemítal.

„Buď mu v tom vůle,“ pravil k sobě po chvíli v duchu. „Pro všecko zkusím na Hedvice, zda-li filosofie má je skutečným drahokamem, nebo jen oblázkem ze

Studenky. Jak jen uhoditi na vhodný a vydatný prostředek, který by vedl k žádoucímu konci! Doufejme, že přijde dobré vnuknutí, až poznáme situaci. Ledvina věru za to stojí, abych se za něj propotil. Jeho srdce je bez toho poslední kus poesie, který mně zbyl v tom všedním puchu a ruchu."

Venku před zahrádkou zadusali koně a zadrnčela kola. Matěj přijel.

Doktor Sluka přehodil plášť a omakal kapsy, zdali nic nezapomněl. Odcházeje rozhlédl se po pokoji a všiml si dopisův Ledvinova a paní Lípové, jež svorně vedle sebe na psacím stolku se válely. Zavíraje je do šuplíku prohodil:

„Ležte tu spolu a nepokousejte se. Ať zdráv neodejdu, nesouvisí-li psaní odkvetlé milostenky Polomské s historií Ledvinovou. Co by mi také chtěla, jenž nelíbám její vrchnostenskou ruku, již mi pokaždé tak graciosně nastrkuje? Nějaká klička v tom je; však ji vykličkujeme."

Odcházeje odevzdal klíč od pokoje své věrné hospodyni Francce, jež majíc pytlík na opuchlé tváři v otevřených dveřích v kuchyni jej očekávala, sedl do kočáru Ledvinova a ujížděl horskou vozovou cestou v levo dolů do Habřinek k nemocnému Slavíkovi.

X.

Dlouho-li, krátko-li v židovně seděl, Pišvejc nevěděl. Mrzuté trudy, jež na celé cestě od Podbořské kaplice až do Polomské židovny duši jeho jako olovo tlačily, byly šťastně spláknuty a zapity. Svět se mu nezdál více tak taškářským, naopak nalézal, že je jak náleží příjemným, ano starému granátníkovi bylo okolo srdce a mozku, jako by byl v nebi na kraji. Když

vystoupil ze židova krámku na silnici, zvonili právě poledne. Pišvejc se zastavil a rozjímal, je-li to poledne neb večerní klekání.

„Což na tom sejde," rozkládalo v něm jeho napařené ,já,' „zvoní-li poledne nebo klekání?! Jen když starý Mikula zvoní. Našinec aspoň ví, kolik je hodin. Kudy do toho? V levo-li, v pravo-li? Tamhle je kostel, protože má věž. Věž je věž, člověk si nezmate cestu. Přijdeme k nám. Zdřimneme si. Apolena . . . brrr!"

Chvíli byl na vahách. Pak nevěda sám proč, štrachal se domů. Šel opatrně, jen co noha nohu minula; to aby Apolena nepoznala, že jím židova gramatika strká. Žena jeho věšela na plotě vedle baráku prádlo. Ostříží její oko seznalo na padesát kroků manžela. Byla hned doma a viděla, že si ji Pišvejc vede. Vráskovitá její tvář ušklíbla se zlostí a z očí její vystřelily jizlivé střely na manžela.

„Počkej, ty bezedný ochlasto," zasípala, „já ti dám na pamětnou. Nabíháš mi zrovna tak na pěsť."

Pišvejc byl ve svém desátém nebi. Oči jej pálily, viděl sotva na deset kroků před sebe. Manželky své nespozoroval, dokud před ní nestál. Spatřiv ji usmíval se co nejlépe uměl.

„Co se na mne směješ jako Filip na jelito?" osopila se naň Apolena.

„He, he . . . líbíš se mi. Jsi dnes, jako by tě narejsoval . . ."

„Aby ti jazyk zdřevěněl, ty nestydatý močihubo. Podívejte se, kde jste která dobrá duše, on si mne chce dobírati!" rozčepejřila se Apolena. „Povídám, kdes tak dlouho byl?"

„Za službou, v Podboří; odváděl jsem psaní. Nalili mi tam, co bych nepil, když dají."

„Ty bys mi dopad, abych se dala od tebe ošiditi.

Pojď do světnice. Lidé tu chodí, děláš mi hanbu hanboucí.“

„Nevídáno, že jsem trochu opilován. Dali mi, co bych nepil . . .“

Místo odpovědi chopila Apolena muže rukou svou, mokrou ještě od prádla. Pišvejc sebou škubl, jako by smrť na něj sáhla, a jak beránek dal se do světnice odvésti.

„Kdes tak dlouho byl?“ zahromovala Apolena znova.

„Za službou u Podbořského milostpána . . .“

„Kde máš od cesty?“

„Jednu prázdnou a druhou vysypanou. Na mou duši, ani krejcaru jsem od něho neviděl.“

„A tím mně chceš zaslepit oči, ty opelichaný nedopito? Jako bych ho neznala,· že u žida všecko prokvasí, a já abych doma sháněla na brambory! Dal jsi si zas z ruky do hlavy, viď? K tomu jsi jako ušitý.“

„Nebruč, stará, nebruč,“ chlácholil ji Pišvejc hrabaje se v kapse. Vyhrabav šťastně šesták dokládal jako pěna: „Tu máš. To je všecka remunerace, co jsem dostal.“

„Tohle že je všecka remunerace? Takový pán a dá od cesty šesták? Plete se ti napitý jazyk, vždyť jsi před chvílí řekl, žes neviděl od něho ani krejcaru.“

„On . . .“

„Mlč a nevymlouvej se divně a jináč. Kde máš ostatní peníze? Nevíš kudy z konopí? Zelí mi dáváš a uzeninu jsi si nechal jako vždycky. Ale nebude mi toho líto, ustrojím se a půjdu se zeptat na Podboří a do zámku, ale pak, Pišvejci, běda, povídám ti, běda . . .“

„Což ti ujelo na rozumu, Apolenko?! Takovou ostudu, mne . . . Na mou věrnou duši, on mi nedal ani krejcaru, a slečna ze zámku, ta větší, Hedvika, dala mi šesták od psaní.“

„Dětem svěřit vejce a tobě peníze! Jak mne, bože, za mou lásku k němu tresceš! Já abych doma a na poli táhla jako kůň, abych za tři pracovala, by vypadal k světu trochu podobný: a on necita pije jako duha. Ale přijde vždycky na mou: kavka, byť se na sněhu válela, nezbělí, a starý voják starý ničema. Co si na něm popadnu?"

„Já neměl nikdy žádnou faleš k tobě . . ."

„Mlč, andělská trpělivosť už mne přechází," rozlítila se Pišvejcová a strčila tak neandělsky do manžela, že vrávoraje sklesl na lavici.

„Ta mrcha kukačka!" naříkal Pišvejc.

„Co, já že jsem kukačka?" sápala se Apolena.

„Ne, ne, ty ne, ale ta kukačka, co byla dnes ráno v zahrádce. Jak přiletí do zahrady, máš jistou mrzutosť v domě. Já hodil po ní klackem, ale minul jsem ji tak na půl lokte."

„A já vezmu klacek na tebe a neminu tě ani na palec, to ti dám písemně."

„Pro boha tě prosím, Apoleno, neubližuj mně, vždyť vidíš, že už jsem jako rosa na trávě."

„Od chlastu."

„Od zármutku, že tak na mne nevražíš. Pamatuj, holka, na kašnu v Praze na Koňském trhu, když jsme se tam před dvacíti lety pod lampou scházívali."

„Ty na to pamatuješ, když zabrousíš k židovi."

„Tenkrát se nám láskou hory doly zelenaly . . ."

„Přemíláš staré otruby, ale mně se nevymkneš, to ti povídám já, ty lotře, šibalem podšitý."

„Tohle mi neříkej, ženo. Člověk je od pána boha křehká nádoba, rád si někdy přihnu, ale co je do světa, když někdy našinec se neopije? Proto ti hlava s krku nespadne. Věř mně, raději bych šňupal hlínu, než abysi mne tak nekřesťansky brala na zub."

„A kdyby tě všichni černí vzali!"

„Však ty spustíš píšťaly, až mne na ramenech ponesou ke mši.“

„To by bylo, na modlení dám, že budu míti od tebe svatý pokoj.“

V tom zaklepáno silně na okno, v němž objevila se hlava děvečky ze zámku.

„Je už Pišvejc doma?“ tázala se hlasitě.

„Doma,“ odpovídala Apolena; „před chvilkou přišel.“

„Má přijíti rovnou nohou k slečně Hedvice. Čeká naň na schodech.“

„Hned tam bude, hned,“ prohodila Apolena, a když poslice odešla, osopila se na muže:

„Vidíš, ty otrapo, jak jsi propil paměť. Kde máš vyřízení z Podboří?“

„Mákni do kapsy, že nic nemám.“

„A co tedy vzkázal po tobě?“

„Počkej, já se rozpomenu. Už to mám. Nejdříve řekl „nic“ a pak „dobře“ a pak mi nedal ani řádky. Bylo to u kapličky. Já myslel, že asi pět šestáků padne, a ono nic.“

„Takhle na zámek nemůžeš, vzali by na tě hůl a zasloužil bys porci liskové masti na ten hříšný hřbet. Musím sama za tebe. Vidíš, kam bys beze mne došel. Já abych se pro tebe ustarala. Co, snad neklemžíš?“

„Berou mne dřímoty.“

„Pánbůh rač mně hříchy odpustit! Já abych si nohy uběhala za něj, a on klímá na lavici. Pišvejci, budeš-li spáti, až se vrátím, pak uvidíš, zač je toho loket. Klacek z plotu na tebe vytrhnu.“

Apolena odešla. Pišvejc se protáhl a zívl. Klacek se mu chvíli kmital před očima, ale vždy temněji a temněji, až mu oči zapadly a s nimi i klacek.

Na štěstí Pišvejcovo se Apolena ze zámku tak brzy nevrátila. U slečny Hedviky se dlouho nepozdržela.

Omluvivši muže, že pro pilnou práci sám přijíti nemůže, vyřídila, co od něho slyšela, a nepřidala proti svému zvyku nic ze svého. Slečna ji pozorně vyslechla a dodala: „Psaní tedy Pišvejc nepřinesl?“

„Nepřinesl ani písmenky, milostslečno.“

Slečna ji propustila.

Když Apolena odcházela, zavolala ji paní Lípová a dala jí něco na práci. Chtěj nechtěj musila uposlechnouti a před večerem nedostala se už ze zámku.

Hedvika odešla nahoru do svého pokoje, kde Krescinka při okně nějaké prádlo vyšívala.

„Jak to dopadlo?“ otázala se zvědavě Hedviky.

„Dost prosaicky,“ odpovídala tato. „Pišvejc nedostal žádného odpisu. Když Ledvina svůj dopis přečetl, řekl prý „dobře,“ a když se posel ptal po odpovědi, kterou by mně vyříditi měl, prohodil prý „nic.“ Méně ovšem nemohl říci.“

„A více také nemohl,“ dodala Krescinka. „Co do mne, myslela bych, že ta krátká dvě slovíčka jsou důstojnou kritikou toho, co jsi mu učinila, a vidím v nich více smyslu nežli v archu popsaného papíru.“

„Však on mne oželí, hlava mu proto s krku nespadne.“

„Myslím, že by tebe doktor Samec snadněji oželel. Ledvina je zkušený muž, učiněná rozvaha. Dala bych krk za to, že tě vášnivě miluje a že jej tvá urážka do té duše bolí a že v něm podryje všecku víru v poctivosť lidskou. Takový člověk se ovšem neukvapí, a kdyby i strop nad ním praskal. Proto neměl na tvůj dopis jiné odpovědi nežli „dobře,“ ovšem že před poslem. Co se však v něm dělo, když byl o samotě, o tom historie mlčí. Že tě spravedlivě odsoudil, to je jistější nad samu smrť. Mluv si co mluv, jednalas bezcitně, nespravedlivě proti němu.“

„Nemohla jsem jinak činiti.“

„Dávej si jednání svému sebe kloudnější barvičku, ohavné skvrny nezabarvíš. Kdybych jen byla věděla, co máš za lubem, než Pišvejc odešel! Na mou duši, před tvýma očima byla bych to osudné psaní roztrhala.“

„Běží o mne a ne o tebe. Což tobě na tom sejde!“

„Co není pravdivo a poctivo, může mne dopáliti! Což myslíš, Hedviko, že mu něco zavěsíš svým nastrojeným zjevením nočním? Myslíš, že Ledvina nepronikne lživou nástrahu tvou?“

„Ať pronikne nebo nepronikne. Mé zjevení není pouhou lží, je v něm také kus pravdy.“

„To si mluv pověrečným babám, mně oči nezamydlíš; jsem ženská jako ty a dobře vím, kolik rafička u tebe ukazuje. Proč jsi mu spravedlivě nenapsala: mám starší lásku, doktora Samce, on nyní o mne stojí a určitěji se ke mně vyjádřil. Onť mladší, hezčí nežli vy; on bude advokátem a nadělá si více peněz, než vy kdy můžete míti; on žije v městě, vy o samotě na vsi; u něho budu vznešenější paní dělati nežli u vás na Podboří; u něho očekávají mne měnivé společenské zábavy, u vás jen hloupá láska vaše a hloupý život rodinný. Tak jsi měla, děvče, psáti, to by byla pravdivá pohnutka a té by on také dobře porozuměl.“

„Kdybych tak byla psala, byla bych venkovská husička. Ať si mužští pletou námi rozumy.“

„Venkovská husička? Lépe jí býti nežli městskou pávicí, jež si nevidí na nohy.“

„Ty se dopaluješ!“

„Nedopaluji; jsem již dopálena.“

„Víme, proč. Doktor Samec vrtá ti na mysli a proto lámeš kopí svého vtipu pro Ledvinu a lámeš je o mne. Svítá mi. Vloni, ten den po bouřce, tuším, co začala má známosť s Ledvinou . . .“

„Téhož právě dne.“

„Vida, ani den ti nevypadl z paměti. Tenkrát jsi sama od sebe udělala si hloupou naději na doktora Samce. Pokud vím, já ji nikterak v tobě neprobudila. A nyní, když od těch dob žádný ženich se o tě nehlásil, a já nad to od Ledviny k Samcovi se vracím, béře tě dopal ze žárlivosti, a potíš se, abys mne k Ledvinovi přichýlila a od Samce, který ti tolik v mysli leží, oddálila. Nemysli si, že mám mlhu na očích.“

„Pro mne, budiž tomu tak, jak pravíš, Hedviko. Má naděje na doktora Samce je hloupa. A jak by nebyla, vždyť neopírá se o žádné předběžné, skutečné události, jako na příklad tvůj chytrý poměr k Ledvinovi. Viděla jsem ho jen jednou u vás, kam to stačí? Pravda také, že se ženichové po mně nefantí jako po tobě; nebo to' víš, malá krása je slabý magnet pro mužské. Nuže dejme tomu, že uhodila jsi při mně na pravdu, že prohlédáš bystře popud, z kterého tě odvracuji od Samce: z toho všeho přece ještě jde, že jednám stokrát šlechetněji a poctivěji nežli ty, jež utíkáš se ke lžím a zřejmou křivdu pášeš na Ledvinovi. Nedopouštěj pán bůh, aby se ti nahodil nějaký druhý, lepší Samec! Oč že bysi znova prvního Samce prodala za nějakou novou baladu o novém nočním zjevení?“

„Ty máš ostrý jazyk, Krescinko.“

„Nic tupější, nežli ty, Hedvičko.“

„Samec bude mužem mým.“

„Který? První, druhý nebo třetí?“

„Tys pichlava jako trnka.“

„A přece nepíchám tak do krve, jako tys pichla Ledvinu.“

„Hašteříme se nazbyt.“

„Není to vinou mou.“

„Odpusť, byla-li jsem poněkud drsna k tobě, Krescinko. Bůh ví, že si dnes dobře nevidím na jazyk a že mi jde hlava kolem samými starostmi. Nenadála jsem

se, že mé psaní k Ledvinovi mně způsobí tak traplivý nepokoj. Věř nebo nevěř, nevím dnes co vzíti do rukou a všecko smýšlení mé jako by je vítr rozmetával. Měla jsem tě vždycky za nejlepší přítelkyni a mám tě posud za ni: nemyslíš snad, že by Ledvina si sáhl na život?"

Krescinka pokrčila ramenoma.

„Rozumný skutek by to nebyl," odpovídala chvilku se rozmyslivši; „neb jednání tvé za něj nestojí. Povídám ti to bez obalu, jako přítelkyně, jež ti dobře myslí. Ostatkem všecka odpovědnosť z toho, co se stane, padá na tvé svědomí."

Hedvika ani nehlesnula na to. Postavivši se k druhému oknu zahleděla se na chvíli do slunečného nebe. Krescinka ji nevytrhovala ze zadumání.

„Mám k tobě snažnou prosbu, Krescinko," pokražovala nesmělým hlasem Hedvika, „a doufám na jisto, že již z přátelství mne neoslyšíš."

„Pověz ji."

„Co se dnes mezi mnou a Ledvinou přihodilo, neví mimo mne a tebe ani živá duše. Na dlouho však nemůže to býti tajemstvím; aspoň v rodině naší. Vyjde to tak nebo tak na jevo a moudřeji bude, povíme-li my to samy, než kdyby odjinud se pověsť o tom do Polomi dostala."

„Postarej se o to. Já nemám ani za mák chuti. spáliti si při tom prsty."

„A přece bysi mně mohla prokázati službu, za kterou bych ti byla do smrti vděčna. Matku svoji a tvoji vezmu si již ráda na starosť. Matce své všecko řádně v dopise vyložím a odůvodním, a jsem jista, že třeba se nějaký čas na mne hněvala, přece se dokonale smíří s novým obratem věci, jenž ve skutečnosti nebude pro ni tak překvapným, jak se ti třeba zdá. Hůře bude asi s babičkou, jež prísněji mne bude souditi."

„A tuším i spravedlivěji."

Hedvika přistoupila rychle ke Krescince a vzavši ji za ruku upjala k ní zraky, prosbou rozvřelené.

„Mé zlaté děvče," lichotila se k ní, „udělej mi to k vůli a jdi k babičce. Prosím tebe za to z toho srdce. Jdi k ní brzy, hned, a pověz jí mírným spůsobem, čeho je potřebí."

„To je na rozmyšlenou, Hedviko. Vidím už napřed, jak se na mne utrhne, jak se do mne dá. Bude se domýšleti, že vězím s tebou pod jedním kloboučkem, a vysype na mne plným košem všecku svou nevoli. Ledvina je u ní v zlaté knize zapsán, a kdyby ani toho nebylo, bude jistě považovati to, co jsi mu z vrtkavé snad rozmarnosti učinila, za hrubou hanbu, učiněnou celé naší rodině. Tolik nebudeš přece na mně chtíti, bych nevinně odnášela za tebe?"

„Milá, dobrá Krescinko, jdi k ní a sveď všecko na mne. Uvidíš, že ti do smrti tu laskavou oběť nezapomenu. Vymaluj si mne u ní, jak uznáš za dobré, jen když jí všecko povíš. Nevím proč, ale povídám ti, že se babičky bojím jako ohně, a dala bych za to nevím co, kdyby se to nebylo stalo na Polomi."

„Strach je nemoc špatného svědomí."

„Nemudrujme, děvče, není k tomu kdy. Odepřeš-li mně prosbu tu, budu za to míti, žes mne nikdy upřímně neměla ráda. Jsem v tísni, a ty mně můžeš uleviti; dokaž skutkem, že věrnému přátelství na nějaké oběti nesejde."

„Měj si vůli nabaženu," odvětila po chvilce Krescinka; „aspoň ti dokážu, že přátelství mé má pevnější nohy, než si snad myslíš. Půjdeme jedním vrzem, ty k matce mé a já k babičce. Že vypukne z toho hromobití na zámku, je na bíledni. Kam se ty hromy svezou, uvidíme. Za hodinku se můžeme tady opět sejíti. Pak budeme alespoň více věděti, než-li nyní víme. Pojďme!"

Dívky vyšly z pokoje; Hedvika k paní Lípové, Krescinka k paní Slezanovské. Nežli slečna Lípova na dvéře babiččiny zaklepala, udělala si kříž a oddechla si z hluboka. Měla sto chutí vrátiti se, ale pak dodala si srdce praví k sobě: „Kdo ví, k čemu to není dobré.“

Vstoupila.

Obava Krescinčina se na vlas vyplnila. Asi za půl hodiny strhla se na zámku Polomském bouřka, jaké nebylo pamětníka. Manželé Lípovic a paní Slezanovská nemohli ani Hedvice na jméno přijíti. Chladnocitný Lípa a jeho milostpaní nechovali k Ledvinovi, přes to, že jako ženich Hedvičin již jako do jejich příbuzenstva náležel, žádné vroucnější sympatie. Leč zakládajíce sobě nemálo na zevnější cti domu svého dopálili se opravdivě na neteř, že lehkomyslně překročila všecky ohledy, jež byla dlužna domu jejich. Ledvina byl Hedvice ženichem, jejž sama dobrovolně přijala a jejž celý svět — rozumějme okolní statkářstvo — za něj uznával a považoval. Známosť jich počala na Polomi, tam rozvíjela se a upevňovala, tam po společné rodinné úradě řádně bylo slaveno zasnoubení jejich, tam i — což nejvíce padalo na váhu — roztrhla Hedvika z čista jasna úvazek, vešlý v obecnou platnosť a pomalu již rok trvající. Kdyby se byl celý děj nebyl na Polomi odehrál, aneb kdyby byla aspoň Hedvika nešťastný svůj koš z domova, od matky, Ledvinovi zaslala, byli by manželé Lípovi nejen jedno oko nýbrž obě nad tím zamhouřili, ale takto popadla je zlosť proti neteři. Vinili Hedviku nejen z lehké ale i zlé a bezcitné mysli a viděli v jejím jednání skandál, učiněný domu jejich, z něhož nic jiného nehledí než úsměšek, ostuda a potupa. Sám pan Lípa, jenž se tak brzo nedohřál, rozpustil se o Hedvice: „Čert nám byl sem tu falešnou kočku dlužen! Kdyby mi má dcera něco takového spískala, holí bych jí dal poučenou.“

Milostpaní mu celkem ctila barvu, ale při tom kradí si pomyslila:

„Což kdyby nyní Ledvina, Hedvice na vzdory, oko na Krescinku vznesl? Ten nápad stojí věru za uváženou.“

Víme také, že dlouho marně tou myšlénkou se nenosila; neb hned druhého dne psala o tom, ovšem hedvábnou rukou a pozdálečí doktorovi Slukovi, jejž sice ve zvláštní lásce neměla, ale o němž věděla, že Ledvinovi jest nejlepším přítelem.

Hůře ještě než-li s manžely Lípovými dopadalo to s babičkou. Nechtěla ani vlastním uším věřiti, když jí Krescinka zajíkajíc se celý příběh vykládala. Leknutím div nezkameněla a probravši se poněkud ze strnutí vyhrkla zlostně v tato slova: „Což pak to bohaprázdné děvče zvrtohlavělo!? Což smí se tak barbarsky jednati s mužem, jakým jest Ledvina? Ještě jsem tu bohudíky já! Však já jí napravím rozvrzanou hlavu, té nafoukané princezně!“

Na to následoval výklad as hodinku dlouhý o nynějších ženských vůbec, pak o chování jejich k mužům vůbec a zvlášť; o povinnostech panen, nevěst a žen, o lásce, lehkomyslnosti, marnivosti, a bůh ví o čem všem. Při tom Hedvika ani neodstoupila s jeviště, a mluvíc o ní babička nešetřila ani soli ani pepře, že Krescinka, pobožně poslouchajíc ani nevěděla, na čem jí hlava stojí. Na konec nařídila Krescince, aby jí přivedla Hedviku.

„Není jí dobře,“ omlouvala Krescinka sestřenici; „snad bysi mohla, babičko, do zítřka počkati. Jinak by byla Hedvika sama přišla.“

„Láry, fáry,“ hněvala se babička, „jen mi ji přiveď. Já si nedám straky na vrbě malovati.“

Krescinka šla pro Hedviku; té se nechtělo mermomocí k babičce, otálela, až babička sama pro ni přišla.

Krescinka měla pravdu, že prorokovala hromobití na zámku. Spustilo se jekotným lomozem na hlavu Hedvičinu. Ani svačina ani večeře nestála za nic, ba ani klidná veleba hvězdnaté noci nepřinesla míru pobouřeným a rozčeřeným myslem obyvatelův zámku Polomského.

X..

Chraplavý hlas Starohorských hodin odbíjel právě jednu s poledne, když doktor Sluka vydával se na cestu do Polomi. Přes noc se povětrnosť valně proměnila; den byl pošmourný a řídkou mlhou a drobným deštíkem byla všecka krajina zakryta. Doktor nebyl ve své obvyklé míře. Miloval pohodlí a byl by si za dnešního deštivého počasí raději doma, pěkně v suchu, poseděl a pohověl. Mrzelo jej, že dal včera příteli Ledvinovi slovo, že s jeho listem půjde dnes na Polom. Leč jsa mužem od slova byl by mu dostál, i kdyby byla šídla padala. Cesta mu dobře ucházela. Skrčen ve svůj plášť přemítal o Ledvinovi a Hedvice, a hejno rozmanitých myšlének a plánův kroužilo mu myslí. Připadal sobě sám jaksi cizím; neb že bude jednou prostředníkem mezi dvěma zamilovanými lidmi, na to by si byl do nejdelší smrti nepomyslil. A přece nebylo na jiném. Rozmarným asi — jak se domníval — srdce svého ponukem poboden, uvázal se včera dobrovolně v úlohu, z níž se ctí vyvinouti se nemohl. Že ji rozřeší, bylo mu kromě všeliké pochyby; jak ji rozřeší, bylo mu babinskou pohádkou. Nejvíce mu bylo na závadě, že neznal povahy Hedvičiny; leč spoléhaje na zkušenosť a bystrovtip svůj těšil se tím, že je dobrým mathematikem, jenž pro jednu neznámou veličinu neošediví.

„Vraty do domu vpadnouti nesmím,“ hovořil sám

k sobě; „do Prahy vede na sta pěšin a do srdce dívčího na sta cestiček. Půjdeme na pannu Hedviku hezky z opatrna pěšinkami.“

Doktor si vzpomněl na psaní milostpaní Lípovy. To mu bylo první vhodnou pěšinkou. Když došel do zámku Polomského, šel rovnou cestou k milostpaní.

Neušlo mu, jak milostpaní, když jej zočila, oko jindy hrdě mdlé radostí zajiskřilo. Uvítala jej kvapnou otázkou: „Pro boha vás prosím, doktore, co říká Ledvina tomu skandálu?“

Doktor vyvalil na ni oči. Spoléhaje na mlčenlivosť šafářovu stavěl se nevědomcem a odvětil pokojně: „Nerozumím ani slova, milostpaní.“

„Jdete! Což vám Ledvina nepověděl, co mu Hedvika učinila?“

„Jsem v Jiříkově vidění!“

Milostpaní změřila jej bodavým zrakem. Doktor jí hleděl do očí, jako by neuměl pět spočítati. Milostpaní sedla na vějičku a dala se do dlouhého povídání. Doktor zbystřil oči i sluch Milostpaní prodlela ovšem více u Krescinky než u Hedviky. Líčila živými barvami, jak přebolestně dotkla se urážka Hedvičina útlého srdce Krescinčina, jak na včerejšek a dnešek Ledvinu oplakala; jak jest jí ho líto z té duše, že vřelá jeho láska tak hanebně byla zrazena; jak si po všecky časy vážila Ledviny jakožto muže rovněž tak ctihodného jako dobrosrdečného a šlechetného, úhrnkem vzato: milostpaní pokrytými slovy namlouvala doktorovi, že Krescinka už dávno Ledvinu tajně miluje, ba že jej nosí v srdci svém nešťastnou se trápíc láskou.

Sluka poslouchal jako pěna ob čas jen kroutě hlavou jako člověk, jemuž samým podivením zrak i sluch přechází. Když se milostpaní odmlčela, bezpochyby aby vyzkoumala, jaký účinek její řeč má na doktora, nahlédl tento, že na čase jest vhodným obratem rozhořčenou

matku v proudu udržeti. I vyskočil s pohovky a zvolal tónem napolo divadelním:

„Vaše dvě noviny mne, milostpaní, zrovna ohromují. Kdyby nevycházely z vašich hodnověrných úst, nevěděl bych věru, co s nimi počíti! Ubohý Ledvina! Ale takoví jsou lidé! Za luznou fatou morganou honí se až na kraj světa a doma, za humny, zraje pro ně ovoce nejsladší pravdy. Nejednou, desetkrát jsem Ledvinovi řekl: Slečna Krescinka by byla pro vás nevěsta jako výlupek; kde naleznete rodiny rovné rodině její? Česť si může každý muž z toho dělati, přižení-li se do takové spořádané, ano vzorné rodiny.“

„Vy že jste mu to řekl?“

„Nejednou, milostpaní! Ale svobodný muž! Aby co se lásky týče neklopýtal přes rozum! A tahle slečna Mníškova! Znám ji ovšem jen tak od vidění. Pravda, je to děvče jako višně a dobrá zdá se jako hodina . . .“

„Na pohled. Ale jádro, doktore, jádro churaví.“

„Když vy to, milostpaní, pravíte . . .“

„Já to pravím, doktore, já. Však mne znáte, že ani zvířeti neublížím, nad to dceři sestry své! To by bylo, abych jí štěstí nepřála! Co v ní vězí, vidíte z toho, jak se zachovala k Ledvinovi.“

A milostpaní Lípová spustila dlouhatánskou litanii o své neteři. Doktor mnul si v duchu ruce, že přivedl milostpaní tam, kde zelenala se mu pro jeho úlohu pšenice. Z hovoru Polomské vladařky vystupoval obraz Hedvičiných povah před duchem jeho v obrysech určitých, ovšem znešvařen šedou plísní nepřízně a pomluvy, ale na tom mu nesešlo: jeho bystrovtip věděl již, jak zrno od plevy odloučiti.

Když milostpaní svou litanii doříkala, pravil vážně a významně: „Líto mi Ledviny, opravdu líto. Než doufejme, že zmoudří z nešťastné příhody a že mu bělmo

spadne s očí aspoň tolik, že není mu třeba jezditi na míle z Podboří za štěstím manželským.“

Milostpaní v duchu zajásala. Leč nechtíc sobě nic zadati položila doktorovi otázku na pohled nevinnou:

„Myslíte, že by Ledvina po takovém skandálu znova pomýšlel na ženění?“

„Kdyby přirovnal slečnu Krescinku k slečně Mníškově, proč by nepomýšlel? Šlo by jen o to, aby přirovnal.“

„Pravda. Vy jste mu od dávných let důvěrným přítelem a znáte jej z nás nejlépe.“

„Co do mne postarám se o to, aby přirovnával.“

„Jsem jista, milý doktore, že přejete povždy našemu domu, a každý takový krok z vaší strany přišel by nám velmi vděk. Jak vás ctíme a rádi máme, netřeba mi snad jistiti.“

„O tom jsem nikdy nepochyboval, milostpaní.“

„Podáte-li mi v té záležitosti pomocnou ruku svou, nebudu bohdá nikdy nevděčnicí k vám, a můj muž zajisté také rád se vám díky zaváže. Leč věc je choulostiva sama o sobě a především za nynějších okolností. Smím vaší diskretnosti zplna důvěřovati?“

„Jako v svého zpovědníka, milostpaní. I kdybych mužem nebyl, lékařem jsem. Toť známka zajisté spolehlivá.“

„Muž mi váží nad lékaře, a z té stránky kladu vás vysoko. Bohdá brzy promluvíme si o tom více, až porozprávíte s Ledvinou.“

„Promluvíme, milostpaní.“

„Vy se ohlížíte po klobouku? Pozdržte se chvíli ještě, milý doktore; není na spěch.“

„Jde pomalu na čtvrtou, milostpaní, a mám ještě dvě chůze před sebou. Musím se podívati především nahoru k staré milostpaní.“

„Ta vám neuteče, doktore. Ostatně jděte si; pak vás ale budu očekávati se sklenicí čaje.“

„Nebude mi lze.“

„Že pozdě domů přijdete, nemějte strachu. Libo-li, dám vám zapřáhnouti.“

„Díky. Hodlám se pak ještě v Podboří zastaviti.«

„To je jiná. Chcete asi za tepla s Ledvinou pohovořiti?“

„Milostpaní trefila tomu na zub.“

„Nerada vás, doktore, propouštím. Zábava s vámi mně povždy byla mila a ode dneška je dvojnásob. Kdy vás opět na Polomi uvidím?“

„Co nejdříve.“

„Necháte-li mne dlouho čekati, do smrti ode mne dobrého oka neuvidíte.“

„Doufám, že budete se mnou spokojena, milostpaní.“

Doktor Sluka se poroučel. Stoupaje do schodů k paní Slezanovské smál se v duchu, až se za boky popadal. Nahoře na chodbě si myslil: „Ta by mi tak z oka vypadla, abych já pomáhal Krescinku pod čepec dostati. Hezky se to kličkuje, pravda; jen jak to vykličkujeme!? Půjdeme na zvědy ke staré. Jsem žádostiv, co u ní sklidím do své stodoly. Ta mne jistě na prázdno nepustí.“

Vstoupil k paní Slezanovské.

„Radosť,“ zvolal klobouk a plášť odkládaje; „nevidím na čele dotejkanou pentli. Kmínová kůra se stále osvědčuje?“

Babička mu pošla několik kroků v ústrety a chopivši jej za ruku chvatem se tázala: „Co dělá Ledvina? Já tam už včera odpoledne poslala faráře, leč ten se vrátil s prázdnou. Ledvina někam odjel. Nebyl u vás?“

„Včera byl jsem v Habřinkách u nemocného Slavíka.“

„Je to kronika! Hanba mluvit, viďte?“

„Aby ji čápi sklektali!“

„To děvče se strhlo boha a dobrých lidí! Nemohu vám ani vypověděti, jak mi jde osud Ledvinův k srdci. On by jí byl samou láskou modro s nebe snesl, a není divu, aby . . .“

„Aby si paklík sirek do černé kávy neuvařil.“

„Stydťe se, vy byste ani bratra svého úsměškem neušetřil.“

„Kdyby toho zasloužil, neušetřil bych. Jinak mi tento úsměšek nešel od srdce.“

„Věřím ráda; odkud o tom víte?“

„Milostpaní zámecká mi právě dole všecko vypravovala.“

„Ona to má teprve z druhé ruky. Já vím všecko z gruntu. Vzala jsem včera Hedviku na paškál a zatopila jsem jí, že ani suché nitky na ní nezůstalo.“

„Děkuji, milostpaní, za ten spasitelný skutek. Děkuji za Ledvinu.“

„Sedněte, doktore. Předevčírem odpoledne přijde vám ke mně Krescinka a vypravuje . . . Ale to není všecko nic. Nevím opravdu, kudy do toho. Zavolám si k sobě Hedviku. Tvrdošijná slečna nejde. Dobře. jdu sama k ní a vezmu ji na výslech. Nikdo to neví jako já.“

„Poslouchám na obě uši.“

„Krescinku jsem poslala pryč. Sedla jsem si; Hedvika se třásla jako z omraza, viděla dobře, že mám na ni spadeno. Cos to vyvedla, nešťastnice? povídám. Ona nic. Který dobrý člověk slyšel kdy o takovém škandálu, já zas na to. Ona opět nic. To by dopálilo i trpělivost Jobovu, neřku-li mou. Což máš hubu zašitu, povídám, či ti nestojím za to, abysi mně holou pravdu pověděla? Viděla, že je zle; odpověděla spouštějíc moldánky: Vždyť vám Krescinka všecko vyřídila. Co Krescinka, povídám; té jsi něco pověsila. Víš, že tomu přijdu tak jako tak

na kořínek. Mluv pravdu pravdoucí. Dostala strach a vylízala s barvou. Ještě před Ledvinou měla jsem známosť s doktorem Samcem z Budějovic, vykládala. On se sice nikdy opravdově ani ke mně ani k matince neprojádřil, leč viděla jsem zřejmě, že o mne stojí. Každé hloupé děvče, povídám já na to, si myslí, že se všichni mladí muži po ní fantí. On mně na plese dával rozhodně přednosť, ona na to; vyznamenával mne přede všemi slečnami a když se se mnou bavil, viděla jsem z jeho zmatených řečí a planoucích očí, že je do mne zamilován. A co ty? já na to. Líbil se mně, ona na to; je hezký človíček, trochu bledý ale zajímavý, a když vzdychal, slušelo mu to jak náleží! Vida, vida, já na to, sotva to odroste pannám a již to rozumí mužským vzdechům jako otčenáši. Já vím, že neumíš ani tak dobře maso a omáčku uvařiti jako rozumíš zamilovaným pletkám. Chodil k vám někdy do domu? Někdy, ona na to. Dali jste si někdy po hubičce? já na to. Nikdy. Nelži. Nikdy, on mi jen někdy půjčoval básně. Retigova byla by ti užitečnější bývala, já na to.«

„Svatá pravda,« ozýval se doktor; „tu já ze všech ženských autorek nejvýše kladu.«

„Nevytrhujte mne, doktore. Já na to: když jsi věděla, že doktor Samec na tě béře, proč jsi sobě začínala s Ledvinou? Proč jsi ochotně a přívětivě přijímala jej, když se o tě ucházel po nešťastné oné bouři? Protože se doktor Samec nikdy určitěji ke mně nevyjádřil, ona na to; a protože partie, kterou mně Ledvina nabízel, nebyla k zahození. Takový důvod, já na to, nestojí za šarapatku, když manželství stojí na takových nohách, nestojí jistěji nežli Pišvejc, když je našmodrchán. Pak mně Ledvina o té bouři zachoval takořka život, Hedvika na to. Z té poznámky tvé, povídám na to, je aspoň viděti, že máš kousek srdce v těle. Ale jen kousek, povídám; nebo kdyby jsi měla celé srdce, jak se na po-

řádnou dívku sluší, nebyla bys nám takovou hanbu a Ledvinovi takový zármutek svým hloupým jednáním způsobila. Povídej dále. Když známosť s Ledvinou šla do tuha, ona na to, a mělo přijíti k zasnoubení, bylo mi hrozně divno okolo srdce. Čekala jsem, že přijde list od doktora Samce; neb mluvilo se jistě u nás o tom veřejně a bez pochyby, že mu to došlo k uším. Leč o listu nebylo ani potuchy a když jste se v rodině uradili, slaveno zasnoubení. Kdyby byl doktor Samec před zasnoubením psal, byl by měl Ledvina mé odřeknutí uspořeno a vy a já všecku mrzutosť. On z důvodův, jež jsou mně posud pohádkou, nepsal a já si časem zvykla poměru novému a byla jsem skoro ráda, že jsem nevěstou. Někdy mne ovšem svědomí hnětlo, že nemyslím to zcela dobře s Ledvinou, ale výčitky vnitra mého rozcházely se samy sebou. Nejsi tak špatna, za jakou jsem tě měla, já na to, ale s poctivostí tvou to tuze dobře nevypadá. A doktor Samec ti přece psal? Je tomu asi čtrnáct dní, ona na to. A co ti psal? tážu se já. Že nemůže beze mne žíti, že raději by smrť uviděl, než abych byla ženou jiného. Jalový tlach, povídám na to. Kde máš psaní! Hedvika se chvíli zdráhala, ale pak vytáhla mi z psacího stolku psaníčko. Není to žádný tlach, pravila pichlavě, přečti si, babičko, co píše. Čtla jsem, co tam stálo . . .“

„Zpívá se starou notou, jen že do jiného klíče,“ prohodil doktor.

„Skoro máte pravdu,“ pokračovala stará paní. „Já na to k Hedvice: Odpověděla jsi mu? Ona na to: Posud neodepsala jsem. Po celých čtrnáct dní byla jsem jako na trní, a rozum i srdce šly mi kolem. Pořád jsem se odhodlávala a nemohla se odhodlati. Rozpadla jsem se ve dvě bytosti, jež spolu vedly vojnu. Konečně včera v noci, všecka zpocena sžíravými pochybnostmi, dohotovila jsem dopis k Ledvinovi, že nemohu nijakým

způsobem za manžela jej pojati. Zítra odpíšu najisto doktorovi Samcovi. Neodpíšeš, já na to. A proč bych, babičko, neodepsala? Hedvika na to. Protože nesmíš odepsati, povídám. A proč bych nesměla? rozhřála se Hedvika — či nejsem paní srdce svého a vůle své? Kdo mi podle práva božského a lidského může vázati ruce, abych nevykonala, k čemu mne nutká rozkaz vnitřního přesvědčení mého? O osud mého života tu běží, na mně jest, abych o sobě rozhodovala, a když klepe uzrálý čin na bránu mé duše, proč bych jej nepustila do života, aby mně zjednal životní blaho? Bohu díky, my ženské už jsme aspoň tak daleko dospěly, že nedáme si ani rodinou ani celým šikem jiných zevnějších poměrův předpisovati, kterou cestou nám jíti jest za svým blahem. Máme rozum svůj i vůli svou, proto i vespolný jich plod, čin, musí býti naším. Odpovědnosť z něho padá bez toho na naši hlavu a nikoliv na hlavu poručníkův, již snaží se naším činem vládnouti."

„To projevuje charakter," prohodil doktor více k sobě nežli k paní Slezanovské.

„Co charakter?" vyjela naň babička. „Emancipace je to, doktore, povídám vám, emancipace, která zplozuje jen svéhlavosť a neústupnosť, jež povaze ženské nikdy na ozdobu nebudou."

„Možná, ale jistý půvab jí přece mohou dodati. A co vy na to, milostpaní, jste odpověděla?"

„Lekla jsem se, jako by do mne střelil. Nu nu, povídám, ještě jsi Samcovi neodepsala. Neb kdo se zná do ženských jako já, ten ví, že náhlý odpor u nich svéhlavosť jen podněcuje a sílí. Řekni mi spravedlivě, povídám Hedvice, co má doktor Samec před Ledvinou, že jemu tolik přednosti dáváš! Tím jsem ji vehnala do kouta. Nevěděla, kudy do odpovědi. Připouštím, přiznávala se po chvíli, že charakter Ledvinův je pěkný, ano neobyčejný; snad i vzácný; ale mladému dívčímu

srdci je příliš vážným a málo vábným. Nadšenosť jeho pro zájmy českého lidu, pro českou politiku, nesetkává se ve mně s nijakou ozvěnou. Doktor Samec je mysli vzletnější a ač již pro svůj věk není v sobě tak ustálen jako Ledvina, přece všecka jeho bytosť, byť i všednější byla, vroucněji a lahodněji k duši mé se přimlouvá než vážný charakter Ledvinův. Já na to: O mnoho-li je Samec mladší než Ledvina? O nějakých deset let, odpověděla Hedvika. Toť ovšem šeredná položka pro počty nerozumného děvčete, dím na to já. On je i mladší i sličnější, rozvazovala horlivěji Hedvika; Ledvina má tak málo vlasův, že odporem se zachvívám, pomyslím-li na to."

„Vždycky jsem mu říkal," ozval se doktor žertovně i kysele: „kupte si paruku, přijde-li vám ženidlo na mysl."

„Měl vás poslechnouti, nebylo by mu to bývalo na škodu. I já jsem Hedvice odsekla: tu chybu spraví dobrá paruka."

„A ona na to?"

„Ona na to nic. Doktor Samec, pokračovala, drží s vládou a bude brzy advokátem. Jako advokát může si nadělati jmění, jemuž se daleko nevyrovná Podboří."

„V tom leží zajíc," prohodil doktor. „Kdoby to řekl, že poesie mladých dívek je tak praktická."

„Ó vy, doktore, ženských neznáte," horlila babička; „věřte mně, nic dobrého v nich nevězí."

Leč spozorovavši, že doktorovi retními koutky to ironicky škublo, záhy se opravila: „To jest, nejsou-li otuženy životem a zkušenostmi."

„Pak mají ještě lepší praxi," namítl nedbale doktor. „Povždy více při nich na pytli nežli v pytli."

„Nehádejme se. Ale abych své řeči nezapomněla. To všecko teď už nic nevydá, dopálila jsem se. To jsi měla, moudrá slečno, dříve pěkně uvážiti a rozvážiti,

než jsi dala Ledvinovi záslibné slovo. To by mně byl krásný pořádek! Ledvina se o tebe ve vší počestnosti ucházel a ty mu dáváš naději, ba ochotně jej vyslechneš a směníš s ním snubný prsten. Skoro rok jste spolu jako sto květův, a on ti nedal ani za mák příčiny, abysi se právem ze svého slibu vytahovala. A než rok se svou cestou obešel, sedne najednou na tě rarach vrtkavosti, a ty mu vypovídáš lásku a rušíš necitně svůj slib. Proč? Že si ho najednou neoblíbíš! To je šálivá úskočnosť, krásná slečno. Z muže ctihodného děláš si terč pro výstřely své popletené hlavy. Však já vím, co je ženská česť, a o živý svět bych něco takového neučinila a žádné dobře vychované děvče. Ale pamatuj na mne, ať neprodáš chléb a nekoupíš nůž!«

„A slečna Hedvika?«

„Když jsem jí pravdu pěkně do očí vyslípla, nevěděla jiné odpovědi nežli té, že za sebe nemůže a že co se stalo, již se stalo. Já na to: Víš-li, že smích a hříčku sobě strojíš z muže, jemuž rovný je k pohledání? I mne tvoje jednání tak mrzí jako moje hříchy. Stalo se! Bodejž se nestalo! Doktoru Samcovi neodpíšeš, abys sama i my ještě hlouběji nezabředla. Chyba se stala hrozná, nedá se zakřidovati. Na tobě jest, abys ji napravila. To by bylo proti mému přesvědčení, namítla mi Hedvika. Doktore, považte, že by to bylo proti jejímu přesvědčení! Jako by děvče osmnáctileté, splašené, mohlo míti svoje přesvědčení!«

„To je nějaký nápad!« podotkl ironicky Sluka.

„Viďte? Není-li to soběhrdý pych? Ale tím mi naběhla na plnou. Povídám: Přesvědčení sem, přesvědčení tam. Já, matka tvá, příbuzní mají také své přesvědčení o té věci, a že více vydá nežli tvé, tolik rozumu snad ti přece ještě zbylo. Věc je ovšem choulostiva a potřeba v ní nad míru opatrným býti. Opovrhne-li tebou Ledvina pro urážku, kterou jsi v něm spáchala,

pustí-li od tebe dobrovolně: nuže budiž po tvé vůli. Bude-li však přes to přese všecko na své lásce k tobě a na svém slibu státi, jako se mi všecko zdá, že bude, a odpustí-li tobě nepředložené jednání tvé: musíš svou vůli podříditi nám. Pak byla bych jen strojem ve vašich rukou, namítala Hedvika. Mluv si co mluv, já na to, jinak nelze jednati už pro česť domu našeho a rodiny. Co by si Ledvina o mně, o nás pomyslil! Prozatím nevím lepší rady, než abychom věc nechali se trochu odležeti, až v Ledvinovi, v tobě, v nás krev se poněkud usedne. Čas všemu přijde, i příhodné opravě; nechme si zatím k ní času, až jak uvidíme, co vzejde z nekalého semene, které jsi nám zasila. Psáti za nynějších okolností doktorovi Samcovi, bylo by k zmatku přidávati zmatek. Měly bychom s tím jen větší oplety, a nevidím, jak bychom byly z toho Ledvinovi i své cti právy. Myslím, doktore, že na mém místě by žádný moudrý člověk jinak nemluvil.“

„Sama moudrosť by moudřeji nemohla mudrovati,“ pochválil doktor starou paní a dodal zároveň: „A slečna Hedvika se tím spokojila?“

„Vy byste tomu dal; Ona a spokojiti se! Všecka rozkvašená začala vám nabírati k pláči, a než jsem se nadála, měla jsem už na talíři: Vidím, že jsem od vás prodána. Doktore, tohle mně říci plnými ústy do očí! Což pak jsem já, nebo matka její, nebo kdokoliv jiný ji Ledvinovi prodával?! Věřte mně, mne popadl takový spravedlivý hněv, že jsem sebe necítila. Nařknouti mne, že jako otrokářka prodávám lidské srdce, k tomu srdce vnučky své . . . Ukázala jsem jí dvéře. Ona táhla po svých.“

„Kdo by to řekl do té dívky,“ divil se doktor, hlavou potutelně potřásaje. „Na oko je učiněná něžnosť a dobrota. Já ji měl za holubičku, berušku, a ona takto . . .“

„Holubička, beruška!“ skočila mu babička horlivě do řeči. „Že vy mužští jste slepotou poraženi, co se ženských týče! Škoda, že myslíte, že máte na rozum monopol. Červené tvářičky, modré očičky, načechrané kučerky a úlisné jazejčky vyzrají hračkou na nejzaschlejší filosofy. Pravda, vy nejste žádné studnice dobroty, ale proti ženským jste svou poctivostí přece andělé, jenže trochu přihlouplí andělé.“

„Velká česť pro nás,“ popichoval chytrák doktor starou paní; „ale pokud se já do ženských znám, neřekl bych amen k vašemu úsudku.“

„Nic neznáte, doktore,“ dopalovala se babička. „Ženská není ani sama k sobě upřímna, ne tak k osobě druhé nebo třetí. Před zrcadlem si vám nalže lží do očí, že byste neuvěřil, a vlastní lži běře za dobrý peníz. Co vy mužští pěkného do ženských vkládáte, jsou jim neznámé veličiny, ale proto z chytrosti počítají s nimi, aby vám popletly vaši násobilku a myslí si jezovitsky: chtícímu se křivda neděje.“

„Ale slečna Hedvika . . .“

„Není z jiných. To pravím vám já, stará Slezanovská. Slična je, pravda, slična jako z pohádky, to už je dědictvím našeho rodu.“

Doktor se v duchu zachechtal.

„ . . . ale pod zevnějškem lesklým, ba luzným choulí se hromada nectností jako kopřivy pod keřem růžovým. Že nemiluje Ledvinu, odpouštím jí, však ona doktora Samce také nemiluje, myslím totiž tak, jak vy mužští slovu „milování“ rozumíte. Důvody její proti Ledvinovi jsou rovněž tak jen vymyšleny jako to její noční zjevení, kterým se proti Podbořskému zastírá. Tomu bych ještě nic neříkala, ženská je ženská. Ale něco jiného mne při ní mrzí, ta zpropadená emancipace, která se i v Praze chytila, když tam byla na vychování.“

Doktor zbystřil uši a upjal pobožné hledy na rozhovořené rty babiččiny.

„Pomyslete,“ pokračovala paní Slezanovská jedním proudem, „mně, ctihodné stařeně, vlastní babičce své, která jsem jí po všecky časy hověla jako svěcené kosti a všeho dobrého jí na bohu žádala a žádám, mně beze všeho ostychu vlípne do očí, že má rozum svůj a vůli svou, že může si činiti, co chce, a že nikdo nemá práva jí v tom býti na překážku, volí-li si Ledvinu nebo Samce za manžela. Podle ovoce poznáváme jabloň nebo hruši, podle toho zpupného emancipačního průjevu poznávám Hedviku. Věřte mi, doktore, do slabiky, že za tou celou historií s Ledvinou nic jiného se neskrývá než obava, kterou má emancipovaná slečna naše před Ledvinou. Do roka přesvědčila se, že jeho povaha jest rázna, ustálena, oceliva a že nedá se formovati podle jejích emancipačních choutek. Doktor Samec naproti tomu jest asi povah křehkých, podajných, jež snesou snáze vládu její a k ní se bez obtíže přispůsobí, a proto předkládá jej Ledvinovi. Neb v tom mně zajisté dáte za pravdu, že muž povah pevných a jistých nebude žebrati za lásku dívky, jež už hromadu měsícův jest nevěstou jiného muže.“

Doktorem to trhlo. Oči mu zajiskřily jako badateli, jenž tápaje mrzutě ve tmách. najednou dostihl paprsku, jenž svítí mu na cestu, vedoucí k dobrému rozřešení záhadného problematu.

Stará paní se odmlčela, bez pochyby že z únavy. Doktor přemýšlel. Po chvilce prohodila paní Slezanovská: „Myslím, doktore, že jsem trefila . . .“

„Jak z flinty, milostpaní,“ přejal jí Sluka řeč. „Komu česť, tomu česť. Zakládal jsem si na tom, že dobře rozeznati umím komára od tiplice, ale před vaším bystrozrakem milerád sundavám klobouk. Vy vidíte věci tak měnivé a ošidné až na samé dno. Vaše náhledy

přimlouvají se tak k pravdě, že jsou čirou pravdou. A slečna Hedvika co dělá po ty tři dni?«

»Je sklíčena. Já na ni nemluvím; ať cítí, jak mne pohněvala.«

»A doktoru Samcovi nepsala?«

»Rozpakuje se, bojí se. Nepsala; neb kdyby byla psala, byla by mně Krescinka o tom dala vědomosť. Nařídila jsem jí pod pukličkou, aby Hedviku měla dobře na očích.«

Doktor vstal a měl se k odchodu.

»Co už hodláte domů?« tázala se babička.

»Den se chýlí k večeru. Myslím se zastaviti na Podboří. Musím s Ledvinou mluviti.«

»Ubohý Ledvina! Vypadl mi samou řečí z paměti. Vyřiďte mu, doktore, upřímnou mou soustrasť, a vymluvte mu, co se dá z té prožluklé nehody vymluviti. Sama myslím, že všecko ne-li hned, aspoň časem obrátí se k lepšímu konci. Na mně nebude chyběti, to mu prosím vyřiďte. Do vás se však, doktore, naději, že přijdete mi co nevidět povědět, jak jste Ledvinu shledal. Možná, že budu míti pro vás o kousek aspoň veselejší novinky.«

»Mám jednu snažnou prosbu k milostpaní.«

»Mluvte jako doma.«

»Neračte, milostpaní, na slečnu Hedviku nikterak naléhati aspoň dotud, dokud opět k vám nepřijde. Mám k tomu důvody své a složím z nich svým časem milostpaní podrobný účet. Prozatím nechť postačí, že by každým naléhavým slovem svéhlavosť slečny Hedviky jenom se podněcovala a tužila.«

»Pravdu díte. Učiním vám po vůli.«

Doktor se poroučel. Když vyšel ze vsi na silnici stranou k Podboří, potkal Hedviku a Krescinku, jež vracely se asi z procházky. Zastavil se a rozmluvil se na chvíli s nimi. Po prvé za svého života všiml si co

nejbedlivěji Hedviky. Zjev její zdál se mu zářivým; byla slična jako z pohádky, babička měla pravdu. Zrůst měla bezúhonný, stepilý; formy téměř klassicky úměrny; z očí svítil oslňující lesk a nyvá lahoda. Připadala mu stísněna a přibledla; byla málomluvna. Doktor žertoval podle svého způsobu s děvčaty o všedních věcech. Zmínil se také, že jde do Podboří. Hedvice prosvitnul v lících lehký ruměnec, ale v minutce bylo zas po něm. Když odcházel, podala mu jako Krescinka ruku a podívala se naň nějakým zcela zvláštním zrakem.

Doktor odešel, listu Ledvinova neodevzdav. Když asi třicet kroků popošel, obrátil se. Dívky byly už při vsi a hleděly za ním. Hedvika, tak aspoň se mu zdálo, déle nežli Krescinka. Doktor zakroutil hlavou a hvízdaje rychle si vykračoval k Podboří.

XII.

Doktor Sluka dobře věděl, proč Ledvinovi radil, aby ze Starých Hor vrátil se pěšky domů. Z počátku šlo to ovšem těžko našemu rekovi, leč když se chutě rozešel, pozoroval blahodárnou úlevu na těle i mysli. Zaražená krev se v něm chůzí rozproudila a osvěžila, a stísněná mysl ponenáhlu se v něm pozvedla a zjařila. Ač nebyl z těch, kdož přese všecky pohromy naděje a slepou důvěru v neznámou budoucnosť chovají a frási ladně vyšňořenou ve mdlobách svých za hofmanské kapky berou: přece nebyl s to, aby se ubránil pomyslu, že v slibu doktorově leží zdravý zárodek pomoci, který bohdá časem vyspěje v prostředek, jímž životní jeho blaho, silně povadlé, opět oživne a se zazelená. Doktora znal již po léta. Že není krasomluvným sofistou, věděl najisto. Zcela vážně mluvíval doktor zřídka kdy, ale humor, jenž prosvítal z řečí jeho, nebyl onen mělký

a planý humor, jímž tisícové všedních lidí uchraňují se bolestí, které na šlechetnější srdce doléhají a před časem je hubívají, nýbrž byl to humor hluboký a úrodný, jenž rodí se z nehody mezi velevznešeným ideálem a titěrnou skutečností životní, humor podobný tomu, kterým horuje král Lear, vyštvaný za jekotu bouře v nelidnou pustinu, kterým filosofuje Hamlet, odkopávaje na hřbitově lebku. Ledvina dnes po prvé teprv dobře chápal, proč doktor Sluka čte jenom Shakespeara.

»Nejsi-li i ty kousek Leara?« pravil sám k sobě. »Hedviku miluješ do zbláznění, a ona asi z důvodův titěrné skutečnosti k lásce odpovídá zradou! Starohorský náš filosof pronikl rázem neshodu tu, snad dostihá ji až do dna a slibuje nápravu. Ovšem, pravil, že posud Hedviku nezná, ale on ji pozná. Jemu postačí několik hodin, k čemu mně by nestačila léta, ba snad dlouhý s ní život. Nedám, dodal, za železo zlato. Což může zlatem tím mysliti, ne-li mou k ní lásku. Uvidí-li, že Hedvika všedním železem, odzvoní hranu mému životnímu štěstí. A já bych přece Hedvikou se spokojil, i kdyby byla všedním železem; já bych je pozlatil láskou svou . . .«

Ledvinovi se přepjaly vážné vrásky přes čelo, oko jeho hledělo mdle a nestále. Tušil, cítil, že zvoliv si doktora za prostředníka zadal si mnoho, neřku-li všecko. Přemítal, nebylo-li by dobře vrátiti se do Starých Hor a odníti doktorovi odpis Hedvice, jenž staň se co staň v nebezpečných rukou byl uložen. Leč naproti tomu vyvíral se ze vzrušených jeho útrob jiný, divomocný hlas, by plně a zcela důvěřoval doktorovu věhlasu a přátelství.

Ledvina se zastavil. Cítil, že jest Herkulem na rozcestí. Vrásky na čele stopily se mu v studeném potu, srdce měl jako v kleštích, a jako bludní chodcové v půlnoční tmě tápaly v nejistu myšlénky jeho. Krušiv se

chvíli sžíravým zápasem duševním, pohodil vzdorně hlavou.

„Rozhodniž náhoda," vypravil ze sebe. „Padniž kostka podle toho, koho prvního potkám."

Stoupaje mladým smrčím do kopce zaslechl zpěv z mladého dívčího hrdla. Srdce v něm radostí poskočilo. Za chvilku setkal se s mladým selským děvčetem.

„Nevrátíme se do Hor," pomyslil si, „doktor bude nejlepším zástupcem ve smutné při mé. Trpělivě vyčkám konec, k němuž ji přivede."

Jako s čela krůpěje potné setřel i s duše traplivou sklíčenosť a statněji a rychleji ubíral se k domovu. Bylo již skoro tma, když sestupoval s kopce k Podboří. Večeře mu dnes po prvé chutnala a zemdlené tělo hlásilo se k svému právu. Šlo naň spaní. Slíbiv Lotince, že zítra jí všecko poví, dal jí dobrou noc a uložil se. Usnul brzy a spal tvrdě a pokojně.

Ráno před pátou hodinou se probudil, ustrojil se a odešel do dvora, aby dal chase rozkazy ku dnešní práci. Nebe bylo zataženo a podle vlhkého vzduchu soudil na déšť. Když prohledl ještě polní nářadí potřebné a tažný dobytek, vybral se s čeládkou do polí. Oči jeho točily se neustále stranou k Polomi a mysl jeho za nimi.

„Do večera," přemýšlel, „budu více věděti. Doktorovi trochu deště nebude na překážku. On neodstoupí od daného slibu. Dobrý bože lásky, doprovázej jej na Polom k Hedvice!"

Před osmou hodinou vrátil se domů. Všecka nedočkava předložila mu Lotinka obvyklé snídaní. Nasnídav se skládal jí ochotně účet ze všeho, co včera odpoledne s doktorem Slukou projednával.

„Co tomu říkáš?" otazoval se sestry dokončiv vypravování.

„Doktor je ovšem učiněná satira,“ odpovídala Lotinka přemýšlejíc; „ale satirikové mívají prohlédavou, na zkušenostech vyspělou mysl, a co více platí, i zdravé, dobré srdce. Že tě Sluka vysoko váží, dávno vím: že tě jako pravý přítel miluje, z toho jde, že v té choulostivé záležitosti propůjčuje se ti k službám. Myslím, že svěřiv se jemu s dobrou jsi se potázal. Že je doktor vdovcem, slyším po prvé.“

„I mně to bylo novinou, z brusu novou.“

„A novina ta je důležita pro tvou věc,“ pokračovala Lotinka. „Byv více let ženat bude znáti i ženské srdce anebo nalezne si aspoň snáze cestu k němu, aby je poznal. Na konec jsme my ženy sobě podobny jako voda k dešti. Kdo jednu zná, zná všecky. Poznav manželku svou nebude při Hedvice tápati ve tmách. Negratuluji právě jí, že podrobí ji Sluka své kritice, ale tobě proto gratuluji. A on pravil zcela vážně, že budeš-li chtíti, bude Hedvika ještě tvou?«

„Zcela vážně, ano dodal, že sází milion proti zlatce, že to dokáže.“

„Je to smělé slovo, a že on je vypustil z úst, vydá dvojnásob na váze. Vidím na tobě, že máš naději, že doktor dobře tvou při skoncuje.“

„Pochybuješ?“

„Bráním se pochybnostem, protože bych sama ráda viděla, aby nešťastný ten zápletek ve tvůj prospěch se rozpletl. Leč těžko nepochybovati. Pravil jsi, že doktor ještě dnes sem na Podboří přijde, aby nám pověděl, na čem jsi s Hedvikou?“

„Slíbil tak na jisto.“

„Tomu-li tak, čekejme s klidnou myslí na něj. Bylo by marno a zbytečno před časem něco rozbírati, co nám posud nejasno. Čekejme a doufejme.“

„A myslíš, že odpověď má bude míti na Hedviku dobrý účinek?“

Lotinka pokrčila ramenoma.

„Abych ti pravdu řekla,“ odvětila po chvilce, „spoléhám více na listonoše než na list.“

Ledvina si kroutil kníry.

„Poddav se doktorovi,“ dokládal, „vydal jsem se asi nad slušnosť ze svého. Leč nemudrujme o tom a čekejme do večera.“

Rozešli se; Ledvina do polí, sestra jeho za domácím svým řízením. Práce jí i dnes nešla dobře od ruky. Byla uvnitř nepokojnější, než před Emanem na jevo dávala. Přesvědčivši se, že láska Emanova je skutečnou vášní, trnula strachy o milovaného bratra. Schvalovala sice v duchu, že uchýlil se o radu k doktorovi, ale strachu jí při tom valně neubylo. Domnívala se, že satirický Sluka nepojal v celé hloubce nešťastnou vášeň bratrovu, a byla by tomu radši bývala, kdyby byl Eman sám, jako pravý a celý muž, si spornou věc s Hedvikou spravil, ač dala-li se vůbec spraviti. Nad to myslila od předvčerejška více než jindy na Královce. Neviděla ho téměř dvě léta. Psal ovšem ob čas bratrovi a Eman jí dal každé psaní přečísti, ale to, co by byla Lotinka nejraději mezi řádky vyčtla, posud v žádném listě jeho nenalezla. Lotinka byla jako na mučidle. Potají hlodala jí na srdci obava, žhavá i břitká, že mladý, sličný a dobrosrdečný vojín má asi ve Vídni známosť, jež tou měrou jej zaujímá, že ani na venek k svým rodičům nepospíchá. A že zdárným synem je, to věděla najisto. Za takových okolností nebylo by ovšem na jiném než oplakati a pohřbiti myšlénku, na níž visela celou duší svou, jež jediným útěšným cílem byla jejímu živobytí, jediným růžovým průzorem do mlhovité budoucnosti.

Lotinka milovala první, celou silou dobrého srdce svého. Milovala tajně a posud beznadějně, a tajná, samu sebe sžírající láska netlačí duši méně než láska zklamaná.

Proto Lotinka Emanovi tak dobře rozuměla, proto s ním tak trpěla, proto se tak oň bála.

Z bázlivosti, ženám milujícím přirozené, soudila, že naskytne-li se mrtvola, nepřiletí jen jediný sup, nýbrž i druhý a třetí, aby slavili své pospasy na ní. Lotince srdce strachem ustávalo, že nehoda, jež Emana potkala, nezůstane osamělou, že v zápětí jí přijde nehoda nová, nehoda, jež hůře nežli sup zatne se jí do živého srdce. Tím pomyšlením rostl její nepokoj tak, že přerostl všecku její rozvahu, jindy tak klidnojasnou.

Myšlénky Lotinčiny toulaly se bůh ví kde, proto se krušila i prací, jež jí jindy šla od ruky jako voda. I byla tomu skoro ráda, když nemocný otec po ní volal.

Vstoupivši do jeho pokojíka, otázala se přívětivě: »Nechtěl byste, otče, abych vám nějaký kousek na piáně zahrála?«

„Nech toho,“ odvětil posupně churavý stařec. „Hráti. hráti!? Mně není do hry.“

„Snad aby děvečka přinesla do vaničky čerstvou vodu ze studně.“

„Přineste mně ji, přineste a utopte mne v ní!“

Lotinka mlčela soucitně k otci vzhlížejíc.

„Bolesť a křeč,“ naříkal churavec; „v hlavě, v kříži, v nohách, všude, všude . . . k tomu nádavkem starosti o děti, starosti, až hlava brní.“

„Ty si z hlavy vypuďte, tatínku,“ odvětila laskavě Lotinka. „Já i Eman se máme rádi, my se už o sebe postaráme.“

„Krásně postaráte,“ prohodil kysele starý pán. „Co se Eman nežení, co se ty nevdáváš? Léta jsou zde, máte na to čas. Jak mám od vás odejíti s pokojem do hrobu?“

„Než umřete, otče, bude Eman dávno ženat a já dávno vdána.“

„Chytrá, na zmrzlé křepelky! Uč ty, panenko, se-

dláka orati. Než umru! Prosím pána boha co hodinu, abych umřel. Ale jak umříti, bez pokoje? Dej mi obklad."

Lotinka poslechla. Nemocný stařec se na chvíli odmlčel. Bylo na něm viděti, že si čerstvý obklad libuje.

„Sedni si," pravil laskavěji na to. „Mám leccos na srdci, co chce na jazyk. Sedni, Emane, sedni."

„Já jsem to, otče, Lotinka."

„Sedni a nevytrhuj mne."

Lotinka si sedla na podnožku nedaleko otce. Věděla, že má dnes otec svou povídavou hodinu. Pilné děvče jen litovalo, že nevzalo si s sebou žádné ruční práce.

„Štěstí, řekne se štěstí," rozvazoval churavec, „řekne se. Ale já nevím, co je štěstí, já vím jen, co je neštěstí. Kolik je mi let?"

„Šedesát devět."

„Deset, třicet, čtyřicet. Za čtyřicet let člověk zakusí, co je neštěstí. Kdybych se byl chytil pití, lépe by bylo bývalo. Vším se opiješ, pivem, vínem; neštěstím se neopiješ. Pálí na duši jako žhavý uhel. Kletba!"

Lotinka se vytrhla ze svých dum. Slova toho posud z úst otcových nezaslechla. Pohlížela zpytavě i zvědavě ke starci.

„Bratr byl vším vinen; já nebyl. On byl z ocele, bůh ví, z ocele. Co on chtěl, všecko ohnul, a co se nedalo ohnouti, přelomil, na kusy přelomil. Byl o šest let starší než já a rodiče vodil na provázku. Co on, to rodiče. Já byl jako z másla; slaboch jsem byl, a člověk slaboch, kletba. Já neměl se dáti přemluviti! Měli jsme se tak rádi s Bartoškovic Lenkou. Tak rádi jako dvě hvězdičky na nebi. Pod křížem na Oraném přísahal jsem jí věrnosť a lásku při časné a věčné spáse své. Bylo to v sobotu, na Všechny svaté. Právě se smrákalo. Zvonili klekání, když jsme přišli do města."

Nemocný stařec se odmlčel. Lotinka se třásla jako osyka. Tragika tajemství, z něhož otec před ní dnes

poprvé tajeplnou roušku odkrýval, omrazila jí ostrým severem duši. Že nemluví o nebožce matce, věděla; neb tato jmenovala se Marie. A když si vzpomněla na strýce, na tu suchou, posupnou postavu jeho, shledávala, že otec případně jej charakterisuje. I jí, jež tehdáž byla děvčetem ještě do školy chodícím, zdál se strýc býti mužem z ocele. Strýc byl advokátem a do své smrti se neoženil. Časem si nadělal jmění, že koupil Podboří a v Praze dům.

Trvalo to dobrou čtvrť hodiny, než stařec opět se dal do řeči, ale první myšlénky jeho nesouvisely s předcházejícími. Lotinka již se obávala, že na první svou řeč docela zapomněl, ale mýlila se. Z ničeho nic vzdychl najednou chorý stařec:

„Lenka, ubohá Lenka! Co měla dělati? Přinutili mne. Bratr. Bůh ho zatrať! Byla se mnou sama druhá. Před polednem jsem měl svatbu s Marií Blahoutovic, odpoledne ve tři hodiny křičeli na ulici: Lenka Bartoškovic skočila do rybníka. Je po ní, už ji nesou do márnice. A já se nesměl na ni jíti podívat!“

Stařec vypukl v křečovitý pláč; Lotinka zbledla jako křída. Srdce se jí škubalo bolestí, neb ohromila ji dnešní myšlénka: „Za slabosť otcovu, za vinu strýcovu trpí Eman, strádám já!“

Stařec pokračoval naříkavým tonem, jenž zpovolna přecházel ve vzdor a ironii: „Co z toho měli, že mne přikovali k Marii? Já ji neměl nikdy rád, ona mne. Já v pravo chodil, ona v levo, nikdy jsme se pořádně nesešli. Je už také pod zemí. Co z toho má, že svolila k sňatku! Věděla všecko, já jí to řekl, já ji prosil, ale bratr, bratr můj musel míti na vrchu. Co z toho má, ani červi se na něm nenajedli! Svědomí měl jak ten led; studené, tvrdé. Mrazilo mne, když na mne promluvil. Však ono mu roztálo v kalužinu, když na správě boží za mne musel odpovídati. Dobře ti, bratříčku, dobře.

Marie mela u mne zlé časy, já u ní. Nic nám nešlo po chuti a žádosti jako jiným lidem. Nebylo požehnání, byla kletba. Dělej co dělej, šlo to s námi s kopce. Chudli jsme, chudli, až jsme schudli. Dům vyhořel, potlouklo nám, zlí lidé nám brali, nemoc za nemocí, brzy já, brzy ona, neštěstí si nás vzalo do cviku. Co platno, že bratr pomáhal? Peníze jeho nevydaly, byly z ďáblova měšce. Chtěl napraviti, odkázal nám Podboří. To že štěstí? Kdo to praví? Marie byla už jako pára nad hrncem a ve mně nebylo zdravé žíly. Starostí jsem nevěděl kam hlavu položiti, aby se jmění nerozprchlo, aby děti aspoň něco měly. Nu máte; mějte si. Proč se neženíte jako jiné děti? Kletba!«

Stařec se znova odmlčel. V duši Lotinčině strhla se bouřka odporných citův. Bylo jí čtrnáct let, když matku na Polomi pochovávali. Jako vděčné dítě chovala v sobe obraz matky své v líbezné památce. Pokud její paměť do minulosti sahala, považovala matku svou za šlechetnou osobu. Tolik aspoň měla za věc jistou, že matka všemožnou péči na to vynakládala, aby děti její byly dobře vychovány. Třeba nebyla snad tak laskava jako jiné matky, nelaskavou nebyla nikdy k dětem svým. Všecko jednání její svědčilo o tom, že s rozumem svým svědomitou brala radu. A nyní najednou se dovídala, že manželství rodičův jejích bylo nešťastno. Či snad slova choroduchého otce byla jen prázdným přeludem nezdravé, nezřízené fantasie? Jak ráda by byla Lotinka tomu víru dala, ale nebylo jí lze. Otec její míval někdy za dlouholeté choroby své světlé hodiny, v nichž mluvíval nepokrytě, jasně, rozumně. Vše, co dnes jí vypravoval otec, přimlouvalo se ku pravdě, jisté a věrné. Také důvod, proč dal se do povídání o kalné minulosti své, zdál se jí býti logicky naskrze správným. Nedávalo mu pokoje, že dospělé děti jeho nevstupují ve svazek manželský. Měl za kletbu věc snad nahodilou, smítaje

vinu toho na slabosť svou a nesvědomitosť bratrovu. Nepokoj ten mu snad tak děsně skličoval duši, že nebyl s to, aby jej déle před svými dětmi tajil. Šlo asi ubožákovi o to, aby vyzradě tajemství, trudné a těžké, ulevil zkormoucené duši. V takové myšlénky zabírala se poděšená Lotinka, když starý otec znova se ujímal slova.

„Lenka hrávala na piano. Hrávala pěkné kousky; radosť poslouchati. Do rána byl bych ji poslouchal. Měla zlaté prsty!“

Několik těch vět bylo Lotince opětným důkazem, že otec mluvil holou pravdu. Co jí posud bylo temnem, to se jí po těch slovech náležitě vysvětlilo. Proto si dával ubohý stařec od svých dětí na piano zahráti, že staré národní písničky připomínaly mu jasné dni první šťastné lásky. Bez pochyby, že i Lenka šťastnému milenci ty písničky hrávala.

„Jest nejvyšší čas,“ dával se znovu churavec do řeči, „abych už šel do země si odpočinout. Rubáš mám už dávno ušitý, peníze na pohřeb ve spořitelně, rakev nahoře v komoře vystlánu. Nedávejte mne do hrobu nebožky ženy, někam jinam.“

Myšlénky ty, vyjímaje poslední, míval starý Ledvina téměř každého dne na jazyku. Lotinka soudila z nich, že duch jeho vrací se do obvyklé své apathie. Nebylo jí to vhod, neb přes všecku bolestnou tíseň svou byla by ráda ještě něco bližšího slyšela o otcově minulosti. Proto od otce neodcházela čekajíc trpělivě, nezabočí-li opět k představám prvějším. Uplynulo asi půl hodinky. Zakašlala hlasitě. Otec sebou trhl

„Jak je venku?“ tázal se ledabylo.

„Padá drobný deštík.“

„A nedává se na čas?“

„Kouří se z lesův.“

Stařec sklonil hlavu, jako by na nej šly dřímoty.

Lotinka odcházela všecka rozrušena z otcova pokoje. Odešla do kuchyně. Na panském domě zvonili poledne. Zaslechla z důli Emanův hlas. Měla Emanovi svěřiti tajemství otcovo? Nepodobalo se jí, že by dobře učinila. Mělť sám hoře až po krk. Útlocitná dívka uznala za dobré, ušetřiti jej hoře nového. Za krátko na to sešla se s bratrem v jídelně. Zasedli k obědu, leč nechutnalo nikomu z nich.

„Myslil jsem," prohodil Eman, „že zastihnu tu doktora. Nebyl tu?"

„Nebyl."

„To před polednem v Polomi nebyl. Anebo zůstal tam přes oběd?"

„Snad dopoledne obešel si nemocné a přijde až po obědě na Polom."

„Možná. Snad ho to přes noc přešlo a do Polomi ani nepůjde."

„Silně bych pochybovala, Sluka je muž od slova. Dal-li ti slib, nezruší ho."

„Kéž by dobře pořídil! Nevím, kam se podíti bázní i nedočkavostí."

„Počkejme do večera."

Klepáno na dvéře. Posel přinesl z pošty noviny a dopisy. Lotinka přeletěla hltavým zrakem adresy. Byly tři. v jedné poznala ruku Královcovu. Zbledla jako by ani kapky krve v ní nebylo; srdce se jí úzkostí div nerozskočilo.

„Psaní z Vídně od Tomše," pravil živěji Eman. „Necháme si ho naposled."

Když oba první dopisy pozorně přečetl. sáhl Ledvina po Královcově listu a rozlomil pečeť. Lotinka vzdychla mimovolně. Eman si toho všiml a podíval se na ni. Lotince vrazila se krev do tváře, ňádra se jí bouřlivě pnula a oko se svezlo rozpačitě na ubrus na stole. Emanovi to neušlo.

Četl dopis Tomšův a zabral se do něho. Kradí upjala Lotinka na bratra oči. Viděla patrně, že obsah listu je neobyčejný, ano překvapný. Eman změnil barvu a levicí si prudce hladil bradu. Lotinka znala jeho způsoby nazpaměť a věděla, že jen tenkrát prudce si sahá do brady, když jej něco nepředvídaného mocněji dojímá. Krev se v ní srážela hroznou předtuchou, a když Eman dopis dočetl, nebyla ani s to, aby se pozeptala po jeho obsahu.

Eman znova zadíval se do listu, pak jej složil a schoval do náprsní kapsy.

„Divná věc," vyjelo mu mimoděk z úst.

Kroutě povážlivě hlavou vstával od stolu. Oko jeho truchlobolně spočinulo na vteřinu na sestře.

„Musím do polí k lidem," omlouval se nutě se k poklidu. „Tomšův dopis beru si s sebou, abych si jej náležitě promyslil. Tomeš jindy průhledný jako sklo zabředl tenkrát v polotemné runy. Kdyby přišel doktor, pošli ho dolů za Zástěrovskou cestu. Nebo ať počká; na večer budu doma. Pak si důkladně pohovoříme o Tomšově dopisu. Nezapomeň doktora poslati za mnou, přijde-li."

Odešel. Lotinka ani nedutala. Když Eman byl ve dveřích, poháněla ji nepřekonatelná úzkosť, aby bratra nazpět zavolala, leč táž úzkosť zadrhla jí i hrdlo. Nebyla s to, aby jen jediné slovo pronesla. Snad panenská ostýchavosť, snad předtucha, že láska její tajná na tragický konec vychází, byly příčinou, že neměla síly protrhnouti strnutí, jež ji zachvátilo rázem bleskovým.

Když Eman odešel, nahlas zaštkala a z očí jí vyhrkly slzy potokem. Plakala, až se vyplakala. Když poněkud rozbolestněnou mysl slzami ukojila, jala se rozvažovati, proč jí Eman nedal psaní Královcovo přečísti. Či tušil již její lásku k příteli svému? Podobalo se tomu, ba Lotince se zdálo, že jest to kromě vší po-

chybnosti. Ze šetrnosti, útlocitu, bratrské lásky aspoň na několik hodin odvrátiti chtěl od ní jedovatou střelu osudu. Snad myslel, že přemýšlením uhodí na prostředek, jak by trpký jed nějak osladil.

Za těch několik hodin, než Eman se z polí na Podboří vrátil, div Lotinka nedočkavostí a nejistotou nezšílela. Málo že dvacetkrát vyběhla ze dvora na kopeček pod jilmy, aby se podívala, vrací-li se již bratr. Teprve k páté hodině spatřila jej, an zvolna a vázně stoupá do kopce k domovu. Lotinka vyběhla nahoru do domu, do své komnatky a zalomivši rukama před obrazem panny Marie, nad ložem jejím visícím, vykřikla úpěnlivě: „Marie matko! Smiluj se, nedej mi bolestí zahynouti!“

Vrhla sebou na stolici k oknu, kde nejraději sedávala, a čekala, co jí nastane. Okno do dvora bylo otevřeno, slyšela pádné kroky bratrovy, slyšela jeho hlas, jímž čeládce něco nařizoval. Čekala, bratr nahoru nepřicházel. Vyskočila a matným krokem šla dolů do pokoje bratrova. Eman zatím byl odešel. Bez pochyby že šel naproti doktorovi Slukovi. Lotinka prohledala jeho psací stůl. Dva z dnešních dopisů našla na něm, Královcova psaní tu nebylo; bratr je měl posud při sobě. Odešla opět nahoru a složila rozpálenou hlavu do dlaní. Jak dlouho tak seděla, sama nevěděla. Když se poněkud z mračných trudův vybrala, spozorovala, že se již stmívá. Přistoupila k otevřenému oknu. Psi vesele zaštěkali. Bratr se vracel. Zaslechla jeho hlas i hlas doktorův. Bylo jí znova čekati, až doktor Sluka odejde, anebo bratr ji zavolá.

Vpravila se již v osud svůj s trpkobolnou resignací.

XIII.

Oba pánové vstoupili do pokoje. Doktor odloživ plášť a klobouk usadil se na pohovce a opřel obě ruce o kolena. Ledvina přecházel po pokoji. Zastaviv se, tázal se důvěrně Sluky: „Odpis můj jste tedy Hedvice neodevzdal?“

„Neodevzdal.“

„A přece jste mi včera pod ctí a věrou slíbil....“

„Že přičiním se, aby Hedvika byla opět vaší,“ doplňoval doktor Sluka pokojně.

„Že to dokážete,“ opravoval Ledvina.

„Slib stojí na mé cti a na mém k vám přátelství. Dokážu to.“

„Prsní tón přesvědčení, jímž slib svůj obnovujete, nepokojí nikterak divokou bouřku, jež duší mou zmítá. Vždyť jste, jak jste pravil, s Hedvikou hrubě ani nemluvil.“

„Na tom nic nesejde, příteli.“

„Zovete mne přítelem. Bůh ví, že vám jím jsem z té duše. Na vás jest, abyste v nynějším nebezpečném položení mém prokázal, že i vy jste mně přítelem činlivým.“

„Jsem jím, milý Ledvino, jsem. Věřte, že neupřímnosti není u mne ani za halíř a že hladká licoměrnost tak ode mne vzdálena jako olovo od zlata. Ovšem, chlubné plíce vylézají z hrnce, ale není na jiném: za těchto okolností chváliti se musím. Vy si, Ledvino, zmužile nečiníte; rozum z vás nemluví. ale láska, náruživost se svým sobeckým příkalem. Úloha, jíž jsem se pro vás podjal, založena jest na čirém přátelství. A přátelství jest sobectvím ducha, kdežto láska jest sobectvím srdce. O to rozcházíme se, o co duch rozchází se od srdce. Přátelství je cit, jenž povážlivě jde ku předu, láska ubíhá rychlovlakem. Rozcházíme se, pravda; ale jist jsem, že

šťastně sejdeme se, ochladíte-li náruživosť svou tak, by podřídila se přátelství. Však tuším, nezbývá vám jiné cesty. Jen barevný přítel hoví náruživostem druha svého; přítel pravý, ať tak dím z milosti boží, nemůže jim býti po vůli. On ovládá je, béře na uzdu, ba bojuje proti nim, aby druha jeho nestrhly ve zmatek. Myslím, že mluvím k vám mateřským jazykem.“

„Frásím vašim nelze ovšem pravdu upříti.“

„Fráse, z nichž slyšeti prsní tón pravdy, nejsou frásemi; jsou plodnými myšlénkami.“

„Budiž,“ odpovídal chlácholivě Ledvina; „proč se však tajíte tím, co jste na Polomi v prospěch můj pořídil? Či nemám podle všeho práva a důvodu, býti nedověrným?“

„Což pouštíte mne ke slovu? Vždyť mračíte se, jako by vám s čela pršeti chtělo, a chcete hned všecko jako v soustruh míti! Rovná, nejkratší cesta nevede vždycky k nápravě.“

„Rovná cesta jest nejlepší.“

„Kde není rovné cesty, třeba zajížděti. I já si musil zajeti, protože opatrnosť tak kázala. A opatrnosť není jen matkou moudrosti, nýbrž i zdárného výsledku. Nešel jsem rovnou cestou k slečně Hedvice. Ani letošní pytlák nepůjde s bubnem na zajíce, na to já, kozák starý, dávno ostřílený. Včera jsem vám tuším řekl, že nevím, co za slečnou Hedvikou vězí. Zřídka přijdu na Polom a přišel-li jsem tam, nenapadlo mi, slečnu náležitě si vzíti na mušku. Přiznávám se, že mne nezajímala. Teprve když jste vy si známosť s ní učinil, nabývala slečna pro mne zajímavosti. Ale ptal jste se vy kdy na můj o ní úsudek? Neptal. Byl bych již zbystřil zrak i sluch. Když jsem býval na Polomi potom, co už jsem věděl, že je vaší nevěstou, nenahodila se mně nikdy kloudná příležitosť, sáhnouti jí důvěrněji na tepnu srdce i mysli její. Viděl-li jsem ji kdy, bylo to ve společnosti,

a sám uznáte, že studovati dámu ve společnosti třetích osob je nabírati vodu řešetem. Mezi čtyřma očima jsem s ní nikdy ani pět minut nemluvil. Také jsem nikdy nespozoroval, že by byla o mou společnosť stála. Bez toho, že jí Polomská vrchnosť napovídala o mně dost, že jsem hrubý lesní strom, jenž i v saloně čpí jadrnou svou pryskyřicí. Podávám se vždy a všude tak jak jsem, přízně u nikoho nehledám, poněvadž od nikoho nic nechci, a věru nebudu Kolínskou vodičku kupovati, abych těm Polomským palidem zavoněl. Myslil jsem také, že vy již máte dost hodnou bradu a že ucházeje se o slečnu Hedviku zajíce v pytli nekoupíte. Leč i ve vás jsem se přepočítal. Láska vám spletla mozek jako každému zamilovanému bloudu."

„Stáváte se urážlivým, doktore."

„Nestávám se; jsem jím od jakživa, poněvadž jsem pravdivým, příteli Ledvino."

„V čem jsem pochybil?"

„Že jste nevážil zlato štěstí svého podle věcné hodnoty, nýbrž podle rozbujnělých choutek rozvášněné duše."

„Soudíte křivě."

„Zcela případně soudím. Ostatně nedivím se, že jste zplanul plamenem. Jak jsem se dnes na své oči přesvědčil, je Hedvika zjevem ladným, spanilým jak ten boží den. Láska se živí pohledem a ne zpytováním nitra. Myšlénka nazývati takového milovábného tvora svou žínkou opila by i zaschlého mudráka, nad to vás, jenž přes všechen suchopar života zachoval jste si slušnou porci poesie."

„Vy jste cynik, doktore."

„Díky za uznání. Leč venku je již tma. Rozsvěťte, příteli, bychom si posvítili na sebe a na společnou naši záležitosť."

Ledvina rozsvítil lampu.

„A teď zhurta k veci.“

„Prosím vás snažne za to,“ pobádal jej Ledvina.

„Dopoledne dnes obešel jsem si nemocné. Mám, horribile dictu, zrovna čtyři, ale každého psa z jiné vsi. Tak mi uběhlo dopoledne. Hned po obědě vydal jsem se na cestu do Polomi. Nemaje rovné cesty k slečně Hedvice zajel jsem si nejprve k milostpaní Lípové, rozumí se, že na výzvědy. Ctnostná ta paní odsuzovala šmahem Hedviku za to, co vám učinila, ano dopalovala se zcela podle pravidel divadelní mimiky k hroznému hněvu na ni. Leč já viděl za kulisy. Byl jsem hned doma, že je to jen malovaný plamen a že má něco jiného za lubem. Však mne nadarmo včera večer zvláštním lístkem k sobě nepozvala.“

„Šafář vám přinesl lístek od ní?“

„Od ní. Jako zručný vozka zatočila pak k vám, pak ke mně, jenž prý jsem nejlepším vaším přítelem, a pak k tomu, co ji nejvíce na útlém jejím srdci pálilo, k slečně Krescince.“

„Jak Krescinka s tím souvisí?“

„Bože můj, jako jablko s jabloní. Osnova její je přirozena. Setkala si ji takto: Hedvika urazila do té duše svým košem Ledvinu. Ledvina ze vzdorů bude se jí chtíti mstíti. Bude se chtíti oženiti dříve, než Hedvika se provdá. O nevěstu se nebude tuze rozmýšleti. Je tu doktor Sluka, jeho pravá ruka. Udělejme ze Sluky svatého ducha Ledvinova, jenž mu vnukne, aby si vzal Krescinku . . .“

Ledvina se srdečně rozesmál.

„Co se smějete, člověče,“ káral Ledvinu doktor nalíčiv velmi komicky vážnou tvář. „Snad nemyslíte, že je milosťpaní Lípová jedním z ptákův, již zachránili Kapitól? To já jsem jinší kos než-li vy. Pomyslil jsem si, že je moudrá jako čep a nejen že jsem přistoupil k jejímu zámyslu, anobrž já mu dal i svou doktorskou

sankci. Jinak chyba člověkem vládne. Kdo může za to, že věhlasná vladařka Polomská měří vás podle svého lokte, a že vy jste pro její loket nezměrnou veličinou? Nemá-li vás v lásce, snoubí-li vám dcerušku svou Krescinku, kterou co do krásy klade jen o jeden stupeň níže než-li sebe?"

„A vy jste slíbil?«

„Co bych neslíbil! Neslibte bláznu a vezme na vás kyj."

„A vaše pravdivosť a přátelství ke mně?"

„Ty filosofie mého humoru držela zatím hezky v kapse; z lásky k vám. Zatočil jsem zábavný povoz našeho hovoru k Hedvice. Příteli, měl jste slyšeti, jaké chvalozpěvy na ni spustila!"

„Myslím, že nic zlého na ni pověděti nemůže," durdil se Ledvina.

„Jen si to myslete. Matka, která má dceru na vdaní a ráda by jí namluvila ženicha, jejž má její neť, věru andělem a ne ženskou by býti musela, kdyby neteř chválila. Ale což na tom! Mně šlo o to, bych pronikl povahu Hedvičinu. Poslouchal jsem bedlivě a odloučiv plevel od zrna, hodil jsem plevel do větru a zrno jsem si uložil do své tobolky na vaše konto."

„Vy jste člověk nebezpečný . . ."

„Hlupcům, jinak jenom opatrný, bych příteli prokázal službu veledůležitou."

„Ó prosím vás, pokračujte."

„Na to šel jsem o poschodí výše, k babičce. Dnes mi dobrá planeta svítila; stará Slezanovská neměla migrénu. Především mi řekněte, Ledvino, čím to je, že ta zlatozubá klevetnice vám tak přeje?"

„Snad že jsem povždy, co trvá znamosť má s Hedvikou, nepokrytě s ní mluvil a jednal," vykládal Ledvina.

„Možná," pravil doktor přemýšleje.

„Pak snad i důvěrný přítel její, farář Polomský, u ní za mne ztratil dobré slovo.“

„To mi také hned napadlo,“ pokračoval doktor. „Ostatně přiznávám se vám, že mi bylo s podivením, jak všecka babiznosť od ní ustoupila, když o vás rozprávěla. Jsem tomu rád, neb nebude-li nám její přízeň s prospěchem, na škodu zajisté nebude.“

„Co od babičky jste se dověděl?“

„To je dlouhá kronika, příteli. Ta osoba zná lidi. Věřte mně, kdybych byl mohl její myšlénky stenografovati, nebyl bych litoval práce. Nejednou, desetkrát jsem smekl v duchu před jejími úsudky. Jak ona umí ženu prohloubiti, nedovedl by žádný muž, a třeba byl takovým psychologem jako sám Shakespeare. Získal jsem od ní tolik pro svou filosofii, že téměř s jistotou vám mohu říci, že s Hedvikou máme vyhráno.“

„Doktore!“ vykřikl Ledvina. Oči mu zaplály radostí téměř divokou. Přiskočil ke Slukovi a chopiv pravici jeho oběma rukama vlil všechen jas rozpoutané duše své v jediné prudké stisknutí. Na to zaraziv se promluvil malomyslně: „Či snad jste jen žertoval?“

„Mám za to, že jsem pravdu mluvil, příteli,“ odvětil pokojně ale srdečně doktor.

„Pravdu?“ jásal Ledvina. „Bůh vám ji zaplať, příteli.“

„Upokojte se. Bude vám pokoje potřebí k tomu, co vám ještě dále vypravovati budu.“

„Nechci již nic více věděti, doktore. Mámť dost a dost toho, že podáváte mi jistotu, že Hedvika bude opět mojí. Což mi po ostatním? Já se vám důvěrně všecken, všecken, pravím doktore, svěřuji, neb vidím, že jste člověk démant.“

„Démant má ostré hrany, příteli,“ odpovídal poklidně doktor, „na nichž se třeba ještě dosti pořežete. Důvěra vaše ke mně mi rukojemstvím, že neklameme

se v sobě jeden ani druhý, a toť první, nejdůležitější věcí při tom, co pro vás podnikám. Leč nemyslete, že bouřka, která se na vaši hlavu sesypala, je bouřkou ve sklenici vody. Ač doufám, že ji šťastně zažehnáme, přece ještě dosti důtklivě může nad vámi burácetí. Nečiním nic od pola. Účet, jejž vám učiním ze své návštěvy v Polomi, daleko není skončen.“

„Vypravujte,“ vybízel jej Ledvina usednuv vedle něho na pohovku.

„Vám se snadno řekne,“ žertoval doktor. „Ale ubohé plíce mé nejsou z kaučuku, a v žaludku mi vrčí jako v mlejnici. Od božího poledne neměl jsem mimo vlastní jazyk nic v ústech. Konejte skutek milosrdenství; nasyťte lačného dříve a napojte žíznivého. Přineste něco k snědku a k ovlaze. Čas tuším k večeři, a nebylo by chvalitebno pomíjeti dnes zvyk, jenž je rovněž tak příjemný jako užitečný.“

Ledvina vyskočil a odešel. Za chvíli přišla kuchařka, prostřela na stůl a přinesla mísu se studenou pečení. Ledvina zatím vytáhl zátky z dvou láhví piva a nalil do sklenic.

Doktor se dal srdečně do jídla a pití. Když se posilnil, zapálil si doutník, odfukoval chvíli kotouče vonného dýmu a znova se rozhovořil: „Kde jsme zůstali?“

„Šel jste k babičce.“

„Když jsem vstoupil do její svatyně, byla všecka rozčertěna.“

„Na Hedviku?“

„Na Hedviku, že tak hanebně s vámi jednala. Její dopal přišel mi výborně vhod, nebo s ženskými je odjakživa nejlepší pořízená, když srší hněvem. Zapomínají na druhou přirozenosť svou, na přetvářku, a povědí vám tak pěkně pravdu o sobě i jiných lidech, jako nikdy jindy. Babička vyskočila ze své historické lenošky u okna,

popadla mne za ruku, a první její slova byla otázka: Co tomu říká Ledvina? Při tom hned přidala, že již včera odpoledne faráře sem k vám poslala na výzvědy. Byl tu bez pochyby, co jste vy byl v Horách u mne."

„Byl a odešel skoro s prázdnou. Sestru Lotinku není třeba k opatrnosti napomínati: Vy jste se neprozradil, že jsem byl včera u vás?"

„Činil jsem se nevěda z dobré příčiny. Neb nalíčená nevědoucnosť má pobodla rozdurděnou babičku tak, že rázem vytáhla stavidla u rybníku své vědoucnosti. Dala se vám chutě, bez pobídky, do výkladu sporné záležitosti vaší, jenž byl tak široký, podrobný a až makavě jasný, že rozprchlo se před mýma očima zpovolna všecko temno, jež mně ve při vaší posud všecken průhled zastíralo. Že všecka její latina nebyla slovem božím, rozumí se samo sebou; ale jádra v ní bylo aspoň tolik, že průběhem hovoru ovládl jsem šťastně i pevně situaci, do níž jsem se z přátelství k vám vydal. Znáte, Ledvino, doktora Samce z Budějovic?"

Ledvina zbledl, že by se kapky krve na něm nedořezal.

„Slyšel jsem o něm," pravil po chvilce zajíkaje se; „leč tváří v tvář jsem ho ještě nikdy neviděl."

Doktor si dobře všiml pohnutí Ledvinova a na vteřinu se odmlčel. Hlasem jeho, zvučným a jistým, zachvívala jaksi neodhodlanosť, když dále jal se vykládati.

„Je to advokátek in spe," pokračoval, „a on, jak aspoň babička se domýšlí, prvním je původem, proč Hedvika vám osudný koš zaslala."

„Jsem nešťasten!" zvolal Ledvina vyskočiv a rozchodiv se prudce po pokoji. „Lotinka měla pravdu, a já se té pravdě tak vzpíral!"

„Jsem tomu rád," vykládal doktor, „že novina má nezastihla vás nepřipraveného. Svatá pravda: dámám v takových zápletcích netřeba bráti brejlí. Hravě uhozují

na pravdu, kolem níž se věhlas náš v mlhách pachtí. Není na jiném: láska vaše má v Samcovi soupeře. Není to ovšem věcí ani neobyčejnou, ani podivnou, neb každá druhá, třetí známosť naráží na podobné úskalí, ale povážíme-li, že v mysli ženské více jest vosku než ocele, padává někdy těžce na váhu."

„Ó, všecky naděje mé v Hedviku byly ze skla!" naříkal Ledvina. „Chlapec s nalíčenější tváří, s výmluvnějšími ústy udeřil do nich, a ony rozlítly se na tisíce kousků!"

„Mluví z vás malomyslnosť, příteli. Vší naděje nezdá se mi býti konec. Barviti věc, jež je černá, na bílo, bylo by ovšem pošetilostí; ale nepohlédnouti sokovi směle mezi oči a nezastati se zmužile svatého svého práva, bylo by ještě větší pošetilostí. V takové bahno nezabředneme ani já ani vy, neb pak bychom byli dětmi a nikoliv muži."

„Ó kdybych vám mohl vypověděti, co se ve mně děje! Já ji tak poctivě miloval, jak ani politický vězeň svobodu národa svého nemiluje, pro kterou strádá v žaláři, a ona? Což ona jest, doktore, není-li pravšední koketou?"

„Ukvapujete se soudem, Ledvino," odpovídal klidně a důstojně doktor. „Dříve z vás vybuchla malomyslnosť a nyní rozvášněná kyselosť, kterou splodila protiva mezi vaším poctivým vnitrem a neodůvodněným jednáním Hedvičiným. Já, jenž pokojným okem dívám se z okna na bouřku, jež do vás pere, pravím vám prostě a jasně: Hedvika není všední koketou."

„Že není? Vy se jí, doktore, ujímáte?"

„Ujímám."

„Proti mně?!"

„Proti vám."

„Pak vás snažně prosím, abyste prostě vysvětlil, co si v mysli nikterak srovnati nemohu. Pokud vás

znám, vím, že v pohádkách nemluvíváte; a pokud vy mne znáte, víte též, že s pohádkou, sebe vtipnější za vděk nevezmu. Lačním po chlebu pravdy; podejte mi jej beze vší omáčky.“

„Sám jste vinen, že v pohádce jsme uvázli, vždyť nepouštíte mne k střízlivému slovu. Žádám vás, nevytrhujte mne, a věru podám vám chléb samožitný.“

„Již ani nedutám.“

„Ze zdánlivé olly potridy, kterou mně i Lípová i stará Slezanovská o Hedvice na Polomi předložily, překapal jsem si zcela správně jednotnou myšlénku, jež vládne veškerou bytostí vaší nevěsty. A jednotnou myšlénku nemá, Ledvino, žádná koketa. Nadhodíte: zalíbiti a přilichotiti se svobodnému muži; přivábiti a připoutati jej k služebnosti; pohrávati s ním jako kočka s myškou; odvrhnouti od sebe starou hračku, když nová, slibnější hračka se naskytne, a co všecko koketám přisuzujeme, podává přece s dostatek jednoty. Já však v tom jednoty nevidím, naopak vidím v tom složitosť různotvárnou.“

„A přece táhne se to všecko k jednomu zdroji, k nedověrnosti k muži,“ namítl Ledvina.

„Nedověrna k muži je každá žena, pokud v pravdě nemiluje.“

„Hedvika mne chladnokrevně odsoudila, a koketa soudí chladnokrevně.“

„Kdož to pravil?“

„Puškin.“

„Puškin žil, básnil a umřel po romanticku,“ odpovídal doktor Sluka; „a romantiky vylučuji já ze svého kreda.“

„Pak probůh povězte, kterou jednotnou myšlénku shledáváte na Hedvice!“

„Slečna Hedvika poznala za svých rozumných let jen samé palidi. Tu najednou za rachotu nebeských

varhan a v illuminaci z nebeské elektřiny svedl ji pan osud s člověkem, totiž s vámi. Z počátku měřila a vážila vás zrovna tak jako každého jiného mladého muže, jako na př. doktora Samce. Časem však přesvědčila se, že nejste z té pouličné adamské hlíny, že srdce nepodřizujete rozumu a rozum omamné vášni; že povahy vaše zoceleny jsou přemýšlením i zkušenostmi a míří k idei, jež vysoko pne se nad prchavé choutky krátkého života. Přičtěme dále k tomu, že když byla v Praze na vychování, přičichla k emancipačním zásadám a že si jistou měrou mladou hlavu jimi popletla. Teď udělejme pod všecko čáru, sečítejme a hledejme fácit. Hřebík, příteli Ledvino, leze dobře do dřeva, ale ztěžka do železa. Zmužštělé slečně muž, člověk Ledvina hrubě chutnati nemohl. Dostala před ním strach, že by se mu podříditi musela, a podříditi se statnému muži v manželství, to věru nestojí v katechismu emancipované damy. Tu najednou ohlásil se znova doktor Samec a žádal, jako by vás ani na světě nebylo, slečny Hedviky za ruku. O Samci věděla, že podajný bude jako dřevo, o vás, že tvrd jste jako železo, myslím ovšem co do povah: jářku, chápete nyní, proč poslala vám košem?"

Ledvina svěsil hlavu a neodpovídal. Doktor se neměl k další řeči.

Uvolniv sobě těžkým vzdechem prohodil po chvíli nešťastný milenec:

„Ona mne nikdy nemilovala!"

„Nemáte pravdu," odvětil určitě doktor.

„Pro svět světoucí, z čeho ještě chcete souditi, že mne Hedvika náviděla?!"

„Když jsem vycházel z Polomi, potkal jsem kousek za vsí Hedviku a Krescinku na silnici. Dal jsem se s nimi do řeči. Mluvili jsme ovšem jen abychom mluvili, ale já si vzal při tom Hedviku ostře na mušku. Věřte, že ani jednou brvou nepohnula, aby mně to bylo ušlo.

Proč měnila barvu, proč tak rozpačitě, ba úzkostně úkosem ke mně vzhlízela? Proč třásla se jí ruka, když mně ji na rozchodnou podávala? Proč zastavila se a ohlížela po mně, když jsem už kus cesty od dám odešel? Pro to, že věděla, že jsem dobrým přítelem vám a že k vám jdu. Věru, kdybyste jí byl lhostejným, sotva by byla vyšla ze své obyčejné míry. Z jejího pohledu vyčetl jsem celou kapitolu . . .“

„Což pohled!“

„Ženiny oči, příteli, mají němá ústa, ale, pravím vám, výmluvnější nad Husa a Skargu. Třeba jen uměti z nich čísti.“

„A na nohy tak slabé stavíte naději, že Hedvika může ještě mojí býti?“

„Přesvědčím vás, že lepším jsem stavitelem než se vám zdá a že se mi dům vašeho štěstí nerozboří. Chcete býti na čas trpěliv, chcete doufati?“

„Za takových okolností těžko slíbiti.“

„A když vám povídám, že nebudu stavěti na ženském pohledu ani na stisknutí ruky, nýbrž že kameny k domu svému lámati budu ze samých povah Hedvičiných, odepřete mi ještě svůj slib?“

„Mluvíte příliš diplomaticky. Podle všeho chcete rozhodovati o mně beze mne a snížiti mne k mrtvému neb aspoň němému stroji.“

„Strůjcem i strojem budu sobě sám, a věřte, že z čiré lásky k vám. Kdybyste vy vedle mne, na svůj vlastní rub něco v té záležitosti podnikl, pak nemohu nikterak za to státi, že s Hedvikou vyhrajeme.“

„Připouštím. Leč utajování budí nedůvěru. Proč mi zřejmě nepovíte, co zamýšlíte pro mne učiniti?“

Doktor vstal, zapálil si čerstvý doutník a přešel asi dvakrát pokoj.

„Z doktorského zvyku. Když léčíme churavce, neříkáváme jim, co jim předpisujeme, aby ozdravěli.

Nebylo by to nic platno, ba bylo by to léčbě na značnou překážku. I vy churavíte na duši, protože vás naděje vášnivé lásky vaší šeredně sklamaly. Pro bolesti tělesné má farmakopoea na sta lékův; pro bolesti duševní jsou však jen dva prostředky: naděje a trpělivosť. Jak vidíte. shoduje se tato zlatá průpověď moudrého Pythagory na chlup s tím, čeho jsem od vás před chvilkou žádal. A poněvadž všecko lidské konání cenívá se podle toho, jak vypadlo, prosím vás již po přátelsku, abyste mně touže měrou naměřil, až Hedvika bude vaší.“

Ledvina vzhlédl k doktorovi. Pohled Slukův byl tak klidně jasný a přátelsky teplý, že všeliká nedůvěra se v duši Emanově rozešla.

Vstal a popošed k doktorovi tiskl mu srdečně ruku a pravil upřímně: „Cítím, že churavím na duši a že vy jste rozumný a šlechetný lékař, jenž po otecku odpustí nemocnému nevrlé jeho námitky. Leč jednu otázku mi přece ještě dovolíte?“

„Jen ji předložte, ať se chutě do ní dáme.“

„Rcete, doktore, proč mne milujete?“

„Protože se mně na vás právě to líbí, co se slečně Hedvice nelíbí. Vy nejste, Ledvino, pačlověkem, vy jste člověkem. Na tom dost. Za našich dob, kde vzdělanstvo opile kolísá mezi vyzáblými reflexemi a sobectvím chtíčův duševních a tělesných; kde člověk nepokrytý, upřímný, pravdivý tak vzácen jest jako bažant na stole chuďasově; kde všelikou přirozenosť lidskou dusí můra společenské strojenosti: zda není to příjemný ledový obklad pro palčivé čelo myslitelovo, když potká se s ryzím člověkem, jako já s vámi? A pak si jen pomyslete, jaká to je pochoutka, pomoci takovému člověku k životnímu jeho blahu, které palidmi silně ohroženo jest. Ostatně doufám, že mé plíce k vám vykonaly svou povinnosť.“

Místo odpovědi rozpřáhl Ledvina ruce, padl dokto-

rovi okolo krku a poděkoval se mu krátkým a prudkým polibkem.

Vyvinuv se mu z náručí prohodil Sluka: „Tak jsem se u vás najedl, napil a namluvil do sytosti. Rozumím-li dobře, dává mi váš polibek plnou moc k jednání. Hle! táhne už na devátou a venku je tma jako v židově ranci. Dejte mi zapřáhnouti a nezapomeňte na lucernu, abych svou mrtvolu celou do Hor dovezl.“

Ledvina odešel a za čtvrť hodiny zarachotil kočár před okny. Poručiv se slečně Lotince odjížděl doktor Sluka domů. Ledvina jej kus cesty do vrchu doprovodil.

Když se vrátil, nalezl ve svém pokoji Lotinku, jež nedočkavě k němu vzhlížela.

„Nuž, jak pochodil doktor na Polomi?“ otázala se bratra.

„Odpis můj vězí posud v jeho kapse, a s Hedvikou hrubě ani nemluvil. Proto však přinesl mi dobrou naději, ba přesvědčil mne, že naleznu opět, co jsem měl za věc ztracenou.“

„Nejsou-li to choutky podivínské . . .“

„Nikoliv. Na něm není nic fantastického, a náhledy jeho hoví jistě skutečným mým potřebám.“

„Co hodlá pro tebe učiniti?“

„Neprojevil se. Leč věřím z plné duše v poctivosť jeho, věrnosť a lásku ke mně a spoléhám naň zcela. Také jsem mu dal plnou moc, aby za mne jednal.“

„Dejž bůh, aby ti jeho prostřednictví na dobré vyšlo,“ pravila vážně Lotinka. Po chvilce pak dodala nejistým hlasem klopíc k zemi oči: „Slíbil jsi po poledni, že na večer pohovoříme si o Tomšově dopisu.“

Emana bodlo u srdce. Pro vlastní záležitosti zapomněl jako na smrť na psaní Královcovo. Bolestné rozpaky, jež prosvitly jeho obličejem, poděsily znova Lotinku bez toho dost zkormoucenou.

„Jsem, Lotinko, unaven, velmi unaven," odpovídal polohlasně; „počkej s dopisem až do rána."

„Oh! jakou já budu míti noc!" vybuchla bolesť z Lotinky.

Emana rozrazila zima.

„Mé domněnky a obavy nebyly tedy lichy!" zvolal udiven. „Ty, Lotinko, ty Tomše miluješ?!"

„Více než sebe," zašeptala nešťastná dívka.

„A on . . ."

„Co on!" vykřikla Lotinka a přiskočivši k bratrovi chytila se křečovitě oběma rukama jeho pravice a upřela naň strnulé zraky.

„Co ti píše Tomeš?" vyjelo jí bleskem z modrajících se rtův.

Eman neodpovídal.

„Ty mlčíš?! Tuším, ba vím jistě, co ti píše. On se bude ve Vídni ženiti . . ."

Eman přitakal hlavou, leč litoval toho okamžitě, že tak učinil. Lotinka, schvácena mdlobami, svezla se bezducha k jeho nohám.

Střelhbitě pojal ji do náručí a odnesl ji na pohovku, kde si s ní sedl.

„Má zlatá, dobrá duše," lichotil se co nejvroucněji k omdlelé dívce, „vždyť máš ještě mne, Emana svého, jenž do smrti tě neopustí."

Lotinka zvolna jen k sobě přicházela. Když se vzpamatovala, a ruce její vlády nabyly, zavěsila se mu okolo krku a ukryvši hlavu svou na jeho prsech dala se do usedavého štkání. I Emanovi koulely se slzy jako hráchy po mužných lících.

XIV.

Mlčky vracely se slečny Polomské do zámku. Osobnost doktorova dotkla se jich různou měrou; každá měla o něm svoje myšlénky, jimž do vzájemného hovoru se jaksi nechtělo. Ač na silnici jen chvíli s nimi postál a o nepatrných věcech s nimi požertoval, tušily přece obě dvě, že z čiré náhody dnes na Polom nepřišel a že měl za lubem účel, jenž přímo táhl se k traplivé záležitosti Ledvinově. Až potud shodovaly se, dále však se rozcházely. Krescinka se domnívala, že Ledvina doktora na zámek poslal, aby za něj u rodičův jejích a u babičky do nešetrného a bezcitného jednání Hedvičina důtklivě si postěžoval, jí za ně peprně se poděkoval a ve jménu jeho jí upřímo opovržení jeho vyjádřil. Že ostrojazyčný doktor k takové choulostivé úloze je jako ušit, to jí bylo kromě všeliké pochybnosti. Hedvika naproti tomu, jejíž nitro přes všecky sofistické omluvy rozrušeno bylo křivdou, již na ženichu svém spáchala, domýšlela se myšlének pravdě bližších. Domnívala se, že přítel Ledvinův proto na Polom přišel, aby nechutné a mrzuté situaci tepnu ohledal a pokusil se samoděk o dobrou nápravu. Ač byla téměř již na tom, aby doktoru Samcovi ruku podala, přece jí pomyšlení toto nebylo proti mysli; naopak cítila, že ji jaksi vábí. Proč, nevěděla sobě vysvětliti. Kratičké setkání s doktorem sáhlo jí podivně k srdci a k mysli. Pomyšlení, že doktor nejvěrnějším jest přítelem Ledvinovi, nebylo jedinou toho příčinou. Tušilať, ovšem že temně, že setkává se poprvé s mužem, jenž duševní převahou svou umí sobě lidi podmaňovati, jenž však zároveň jen proto si je podmaňuje, aby jim dobře činil. Nezkušená, avšak bystrá dívka spozorovala, že i Ledvina i doktor jsou lidé zcela jiného rázu, než-li jakých posud na svých cestách

poznávala, a nahlížela zároveň, že je to ten pravý lidský ráz, jaký ve společenském životě takřka o překot vymírá.

Mlčky došly obě dívky k zámku. Nebylo jich tajno, že doktor Sluka byl hezky dlouho u paní Lípové a ještě déle u babičky. Co s nimi projednával? To posud kryla tma. Neřekly sice sobě nic, avšak obě v mysli své uzavřely, že opatrně budou po tom zpytovati.

Za večeře přitočil se hovor k doktorovi. Milostpaní Lípová, jež druhdy doktorovi přezdívala podivínův, staropanických vtipkářův, aneb aspoň jej zvala „dobrým člověkem, který však po parketách neumí choditi," obracela dnes list. Doktor jí byl ode dneška mužem řádným, dobromyslným, ctihodným, jenž z rozmarných jen vrtochův kryje se drsným, přihrubělým zevnějškem. Takový neslýchaný hymnus z úst paní Lípové vydal. Obě dívky vyrozumívaly z něho, že co s ní doktor Sluka vyjednával, jí bylo po vůli a mysli I babička, jež po tyto dni byla všecka rozvrzána a nad všecken obyčej skoupozvuká, projádřila se za řeči o doktorovi, že je „nejmoudřejším mužem na dvě míle v okolí," a přidala jizlivě nádavkem, že „každý, koho doktor důvěrou svou a přátelstvím vyznačí, zasluhuje, aby se s ním jednalo jako s mužem, všeliké úcty hodným, a ne jako se zamilovaným, bezhlavým hejskem, který se dává od fiflenky za provázek tahati, jako dřevěný koník pro děti."

Špička tato, hozená Hedvice, došla náležité své adresy rovněž tak, jako druhá, ještě pichlavější, „že prý v srdcích těch nynějších emancipovaných dámiček je zrovna tolik cti a citu jako v těch cuckách, jimiž si vycpávají své věžaté vrkoče."

Když po večeři slečny odešly do své ložnice, rozplakala se zlostí Hedvika a pravila: „Já tu déle na Polomi nevydržím."

„Co bych si dělala z babičky," těšila ji Krescinka. „Má na tě jednoduše dopal pro Ledvinu. Kdo ti ho

může oktroyovati, když ho nechceš? Lépe by bylo desetkrát, kdybychom věděly, co dnes s doktorem Starohorským projednával. Vsadila bych se o krk, že to byla zcela zvláštní věc. Proč by tak tvrdošijně držely všecko pod puklickou!“

„Co mně na tom sejde?“ namítla Hedvika.

„Prosím tě, nelži, mně bělmo neuděláš. Proč šel odtud rovnou nohou na Podboří?“

„Já se prodati nedám.“

„Neviděla bys také sobě na rozum, aby jsi se dala prodati. Ale já vím, co udělám,“ dodala Krescinka odskočivši od zrcadla, kde sobě účes rozdělávala; „já musím stůj co stůj těm tajným pletichám na kloub přijíti. Víš co, mne budou celou noc boleti zuby, strašlivě boleti, a ráno hned pojedu do Hor ke Slukovi, abych si dala zub vytrhnouti a zatím mu vytrhnu zub sama.“

„Však on ti nepůjde na lep jako hloupá sýkora.“

„To by bylo,“ odsekla hrdopyšně Krescinka. „Starý mládenec! Aby se nedal obalamutiti mladou hezkou dívkou, která k němu sama prijde, aby jí vytrhl zub, a která se k němu jako kotě přilichotí. A že to dovedu nazpamět, na to můžeš vypiti žejdlík cyankali.“

„A pojede-li někdo s tebou . . .“

„Kdo by jel? Ty nesmíš, to rozumí se samo sebou a matka a babička, jak uslyší o trhání zubů, zacpou si strachy uši a jedna přes druhou budou křičeti: jeď, dítě jeď, však on ti tam někdo hlavu podrží. A že mi Sluka hlavu neutrhne, že spíše já jemu, to máš tak jisto, jako že mne ten panenský stav bez ženichův už dopaluje.“

„Buď ráda, že jsi svobodna; aspoň tě nemistruje žádný tyran.“

„Tyran! Však já bych ho ztyranila, že by schlípil uši. A lepší jeden tyran, než hromada tyranek jako matka, babička, tety a ten celý rod. Však sama cítíš, jak ti ta

tvá svoboda hořkne . . . Ale teď strčme, Hedviko, hlavy dohromady a udělejme si tajný plán na doktora."

Obě dívky za řeči se svlékly a shasivše světlo uložily. Radily se z postele skoro do jedenácté hodiny; pak umlkly. Krescinka spala jako dub, Hedvika však usnula teprva po dvanácté. Hejno různých myšlének rozletělo se jí v mysli a nedalo se tak snadno zapuditi. Jak záviděla Krescince, že kus od ní tak olympicky šťastně chrápala.

K šesté hodině z rána strhl se rámus na zámku Polomském. Žalostivý nářek a pláč rozproudil se z ložnice slečenské po všem domě. Krescinka naříkala a kvílela, jako by ji bral na vidličky; domácí sbíhali se, aby viděli, co se stalo. Babička, jež už asi od čtvrté hodiny nespala, myslela nejinak, než že se Hedvika z hanby a lítosti nad svým hloupým jednáním otrávila. Dámy měly náležitou soustrasť s bolavým zubem, ne tak pan Lípa.

„Co ke všem čertům celý dům pobuřuješ s vyžraným zubem," huboval Krescinku. „Pošleme Pišvejce pro doktora Sluku do Hor a bude spraveno."

Ale tím návrhem propadl nadobro u babičky i milostpaní.

„Co vás to napadá, pane synu, aby si zde v domě dala trhati zub. Mé nervy by takovou operaci nepřečkaly. Jeďte s ní do Hor."

„Ta by mně přišla! Mám pilnou práci v polích, a koně také potřebuji všecky," namítal Polomský pán.

„Jeď ty s ní, dcero," obrátila se babička k milostpaní.

Krescinka spustila znova, že nebylo svého slova slyšeti.

„Jak živa jsem si nedala zub vytrhnouti," bránila se paní Lípová; „já bych toho pohledu nesnesla." Babička se obrátila k Hedvice, leč v čas si vzpomněla, že s ní nemluví. Milostpaní si toho povšimla a prohodila:

„Mohla by Hedvika s ní."

„Já bych to smrtí zaplatila," vymlouvala se Hedvika; „o živý svět nepojedu."

„Když mne celý svět tak hanebně opouští, pojedu sama k doktorovi do Starých Hor," naříkala Krescinka pohodivši vzdorně a zlostně hlavou.

„I jeď si ke všem všudy a dej svatý pokoj," povoloval Lípa.

„Počkej, dítě, počkej aspoň do osmé hodiny," chlácholila babička uplakanou vnučku. „Mám nahoře tu Krakovskou vodičku, přičichneš k ní a strčíš si namočenou bavlnku do ucha. Pojď, holoubku, se mnou nahoru."

„Ta mi více nepomůže, já to vím," namítala Krescinka. „Ta je pro mužské zuby."

„Pomůže, nepomůže, uvidíme; zkusíme to. Pojď, dceruško, pojď."

Krescinka si dala říci a po chvíli se utišila. Babička ji pojala za ruku a odváděla do svého pokoje.

Krakovská vodička babiččina se neosvědčila; zub nepřestal boleti. Starou paní aspoň to těšilo, že Krescince snídaní jak náleží chutnalo. K osmé hodině bolestí přibývalo. Nebylo jiné pomoci než Krescinku samu poslati do Hor. Babička rozhřála jí pytlík s otrubami, obložila jím tvář vnuččinu a zabalila jí hlavu asi třemi teplými šátky. Takto vypravena odjížděla Krescinka po osmé hodině do Hor.

Když přijela do Hor, nebylo doktora Sluky doma; byl někde za svým povoláním. Hospodyně šla ho vyhledat. Krescince to přišlo vhod, neb zbylo jí času úlohu svou si ještě jednou promysliti. Odhodila šátky a pytlík a přiskočila k zrcadlu, jež viselo u okna. Upravila si pocuchané vlasy a studovala svůj nejněžnější pohled. Byla jista, že před tím pohledem doktor se samou něhou musí rozplynouti jako vosk na kamnech. Na to se rozhlížela zvědavě po pokoji. Domácnosť starého mládence ji přirozenou měrou nemálo bavila a vábila. Přiskočila

k doktorově psacímu stolu a prohlížela policejním okem věci na něm rozházené. Mezi jinými papíry ležel tu lístek, ženskou rukou psaný.

„Vida, vida starého hříšníka,“ zajásala, „on dostává zamilovaná psaníčka, a když mu mluviti o ženských, mrská štiplavými vtipy!“

Popadla lístek a dala se hltavě do čtení. Rukopis jí byl znám, podívala se na podpis. Zarazila se. Lístek pocházel od její matky.

„Už jsem jim na stopě,“ zvolala vítězoslavně.

Čtla jednou, čtla dvakrát. Z dopisu matčina jen tolik vyrozumívala, že doktor byl matkou vyzván, aby na Polom přišel, že tam tedy včera nebyl z návodu Ledvinova. Krescinka si lámala hlavu, co matka má s doktorem za lubem, ale nějakého jádra se nemohla dobrati. V tom vrzla dvířka na dvoře. Doktor přicházel. Krescinka pohodila lístek, sedla si na pohovku, opřela tvář o dlaň a nalíčila posunek co možná nejbolestnější. Byla by se ráda dala do pláče, ale tenkrát jí umění její selhalo. Doktor vstoupil do pokoje.

„Ach! náš zlatý pane doktore, můj zub, můj zub!“ volala úpěnlivě v ústrety.

„Však my mu dáme,“ žertoval doktor; „vezmeme na něj kleště.“

Krescinka vyskočila a všecka splašena utíkala ke dveřím druhého pokoje.

„Já si jej nedám vytrhnouti,“ vzkřikla úzkostlivě, vklouzla do vedlejšího pokoje a přivřevši dvéře nechala jen tolik otvoru, že mohla hlavu prostrčiti. „Já vás k sobě nepustím,“ dodala opravdově.

„V koutě tam stojí kostlivec,“ napomínal doktor.

Krescinka leknutím vyskočila a blížila se bojácně k doktorovi.

„Živý?“

„Toť,“ odvětil usmívaje se potutelně doktor.

„To jsem hloupá, viďte, myslím, že kostlivec může býti živým. Ale já nechci vytrhnouti, já chci prostředek . . .“

„Až jak uvidíme,“ odvětil rázně doktor, vzal zdráhající se Krescinku za ruku a táhl ji k oknu do dvorka vedoucímu. „A teď otevříti pěkně hubičku.“

„Tak?“

„Jen více; pěkně dokořan.“

„Nesahejte tam, doktore, nebo vás kousnu.“

„Vezmu kleště!“

„Už jsem krotká jako holoubě. Zub přestává boleti. Už přestal jako by uťal.“

„Asi ze strachu. Zdráv není, nakazí jiné, vznikne pístěl, provalí se pěkně tvářičkou a bude krásy naší amen. A co tomu ženichové řeknou, to bude nádavek.“

„Ach! já nešťastnice! Co nás to na Polomi stíhá! Rána na ránu. Předně můj zub, pak to nešťastné rozdvojení Hedviky s Ledvinou. Kdybyste věděl, pane doktore, jak nám všem to k srdci jde, hluboko . . .“

„Na kolik palců?“

„Jen si vtipkujte, vy necito! Takhle šlehati vtipy a trhati zuby, to je salát pro váš pepř. Škoda, že jste nejlepší přítel Ledvinův.“

Doktor významně mlčel; Krescinka se rozhřívala.

„Věřte mi, nemohu vám ani vypověditi, jak mi Podbořského líto. Ostatně Hedvika není tak špatna, jak by se zdálo.“

Doktor se z úmysla neptal po vysvětlení. Mlčení jeho Krescinku dopalovalo.

„Kdyby byla tak špatna, proč by trnula o Ledvinu strachy?“

Doktor se studeně zachechtal.

„Co vám k smíchu?! Povídám vám, doktore, že umírala strachy, aby si Ledvina neublížil, když její psaní dostal.“

Doktor sbystřil uši.

„Sama jsem slyšela na tyto své uši, co ke mně o tom pravila. Kdyby ho neměla ráda, bylo by jí všecko pořád pět, ale že ho má ráda . . .“

„To je lež. Po tom, co mu učinila, není to možná.“

„To si vyprosím, je to svatá pravda, já to vím z jejích úst.“

„Co by se starala o Ledvinu, když chce doktora Samce?“

„Věřte mi, že ta známosť s doktorem Samcem je dost hubena. Ruka daleko ještě není v rukávě, a kdo ví, vleze-li kdy do něho. Doktor Samec je sice mužík jak náleží sličný, dvorný a příjemný a může se každé svobodné dívce líbiti a třeba i přání v ní probuditi . . .“

„Vám se líbí, slečinko?“ vpadl jí doktor živě do řeči.

„A proč by se mi nelíbil? Je to slušný, uhlazený mladík.“

„Zub už vás nebolí?“

„Nebolí.“

„Ani dost málo?“

„Pranic.“

„Pak si, milá slečinko, sedněte, aby vás nebolely nohy.“

Krescinka šla si usednout na sesli při pohovce. Doktor šel k psacímu stolku a všiml si, že lístek paní Lípové leží pohozen vedle stolku. Oko jeho od lístku zpytavě se upjalo na Krescince. Té pohyb jeho zraku neušel. Zapálila se studem, že by byl sirku o ni mohl rozsvítiti. Bystroduchý Sluka se dovtípil, proč k němu přišla. Nalíčiv tvář vážnou, ba přísnou oslovil slečnu: „Vy jste, slečno, nepřišla proto sem, abyste si dala zub vytrhnouti, zub vás ani vůbec nebolel, leda zub zvědavosti ženské, proč jsem byl včera na zámku.“

„Co si o mně myslíte!“ zapírala slečna.

Na místo odpovědi zvedl doktor lístek paní Lípové

a znova se pronikavě podíval na dívku. Tato úzkostí měnila barvu.

„Kdybyste, milá naše slečinko, byla ke mně upřímna," pokračoval doktor vlídně, ba laskavě, „kdo ví, nestal-li by se doktor Samec, jenž vám tak do oka padl, vaším manželem. Myslím, že by to šlo pěkně do párku: slečna Hedvika a Ledvina a slečna Krescinka a doktor Samec. Snad visí to na vaší ke mně upřímnosti, abych nebyl nepravdomluvným prorokem."

Krescinka seděla jako na trní. Slova doktorova otvírala jí velmi vábný průzor. Také neviděla v nich ani stínu jeho obyčejného posměšku, naopak cítila, že jeho výrok zcela se přimlouvá ku pravdě.

„A kdybych vás byla chtěla ošiditi . . .?"

„Pak byla byste šla s udicí na kosa."

„Odpouštíte mi, pane doktore?"

„Odpouštím. Vy jste se umluvily se slečnou Hedvikou, abyste dívčí lstí na mně vypátraly, co jsem včera s matinkou vaší a babičkou a pak snad i na Podboří vyjednával?"

„Přiznávám se, že nám o nic jiného nešlo."

„Máte ke mně důvěru?"

„Od této rozmluvy naší mám ve vás důvěru."

„Opravdovou, jistou?"

„Opravdovou."

„Což kdybychom si potají podali ruce na spolek, jenž klade si cílem štěstí a blaho vaše a slečny Hedviky? Že ve mně naleznete až po židovsku opatrného společníka, to víte sama; na vás bude, byste věrně k spolku našemu stála. Porušení jakékoliv z vaší strany půjde na váš vlastní účet."

„Tu je ruka, že budu mlčenliva jako sv. Jan Nepomucký a že ochotně ráda všecinko zachovám a vykonám, co mi předpíšete."

„Zaklejte se mi raději: ať se do smrti nevdám, jestli vás v něčem zradím!“

„To je hrozná kletba, ale buďsi, ať se do smrti nevdám . . .“

„To mi stačí. Až přijedete domů, řeknete slečně Hedvice: Tím zubem jsem ho rozkošně napálila, co se ale našich výzvědův týče, byl ten Starohorský kulich jako žulová skála. Všecky mé lichotiny odrazily se od něho jako dešťové kapky.“

„To jí řeknu.“

„Odepsala už doktoru Samcovi?“

„Neodepsala.“

„Tedy ji třeba ještě dnes opatrně přemluvte, aby mu napsala, by co nejdříve na Polom přijel. Ostatní že vyjednají ústně.“

„Ale to mi bude na škodu a zkázu!“

„Žádné ale, jestli mně důvěřujete. Což nestalo se už stokrát, že někdo přijel za nevěstou a místo ní namluvil si její sestru, nebo sestřenici, nebo přítelkyni? Vy se již svým ženským vtipem o to postaráte, aby Samcovo srdce od slečny Hedviky k vám se převážilo, když tomu opravdu chcete.“

„Řekněte mi na své svědomí, doktore, neděláte si ze mne blázny?“

„Tak-li mně důvěřujete, zrušuji naši vespolnou smlouvu,“ odpověděl přísně doktor stavě se uraženým.

„Ne, ne ne, nehněvejte se — prosím vás za to. Mně se jaksi točí hlava samým překvapením. Ale odkud pro bůh víte, že stojím o Samce?“

„Mám hospodáříčka,“ odvětil potutelně doktor; „ten mi poví všecky tajnosti lidské.“

„Jděte s takovou řečí . . . Inu, což naplat! Cítím, že jsem padla nebezpečnému čarodějníkovi do rukou, a nejmoudřeji bude býti mu věrnou.“

Krescinka potřásla srdečně doktorovi ruku.

„Tak se mi líbíte, slečinko. Jsem jist, že spolu uhodíme na cestu, jež povede ku svatbě. Však víte, kde hledati rady, kdyby se něco hatilo.“

„Vím, a nyní snad abych jela domů?“

„Bude čas.“

Rozloučivši se s doktorem odjížděla Krescinka z Hor všecka proměněna. Tam když jela, byla zřejmou důvěrnicí Hedvičinou; nazpět vracela se jako tajná její sokyně a protivnice. Přijedši domů hrála svou úlohu s Hedvikou mnohem přirozeněji a jistěji než u doktora. Hedvice ani ve snách nepřipadlo, že by ji některak podváděla, což již z toho bylo viděti, že odpoledne Pišvejc potají odnášel na poštu psaní, jež napsala doktorovi Samcovi v ten smysl, jak jí Krescinka poradila.

XV.

Po silnici, táhnoucí se mnohotvárnou horskou krajinou z kraje k Polomi, vyjížděl zvolna do vrchu kočár. Byl to Polomské vrchnosti kočár parádní, v němž jezdívało se jen na návštěvy k okolním statkářům, do plesův, do města, sumou za zvláštních jen příležitostí. Na zápřeží, dvou to silnonohých hnědkách, bylo přes všechen sváteční přístroj, čínským stříbrem okovaný, viděti, že chodívají více před pluhem než před kočárem. Hnědky řídil s kozlíku velezkoušený manžel Apolenin starý náš Pišvejc, jehož veškeren zjev ostkvívala dnes nedělní nálada. Tváře měl bezúhonně oholeny a oděn byl až do těch bot, rybím tukem napuštěných, v jediný Polomský panský liberaj. Na šedivé lebce měl pruskou placatou čepici se stříbrnou portou na dva prsty širokou a na hubeném těle jako na šráku visel mu dlouhošosý kočovský kabát modré barvy se žlutými knoflíky, na nichž vytlačena byla měšťanská koruna a z nichž ani jeden

nechyběl. Škoda jen, že rukávy na jeho dlouhé ruce byly poněkud krátky. V kostnatých rukách, navlečených v bílé kožené rukavice, trochu špinavé, držel graciosně otěže, usmívaje se blaženou nadějí, že padne dnes zlatka zpropitného. Býti kočím nenáleželo sice v obor jeho činnosti, ale dnes proto naň došlo, že pan Lípa panského kočího v polích potřeboval. Pišvejc byl jen prostředním vozotajem, ale Polomský pán si myslil, že hnědky jsou jisty a že není obavy, aby někde kněžoura slepé spravedlnosti, jejž bude Pišvejcovi vézti, do příkopu vyklopil. Také nedal Pišvejcovi mimo mejto ani zbytečného krejcaru, aby cestou někde se neopil.

V kočáře, pohodlně roztažen, seděl mladý muž, sporé, zavalité postavy. Měl rusé vlasy a oko sivé, pichlavé i potutelné. Rusé knírky měl na koncích po maďarsku v špičky stočeny a kravata a límec u košile svědčily, že se šťastně drží na hladině nejnovější mody. Že předvádíme v něm čtenářstvu svému doktora Samce, nebude tuším nikdo na pochybnosti. Nový ženich Hedvičin je na cestě do Polomi. Pěkná příroda jej nebaví; což na tom, že je tu trochu více vrchův, údolí a lesův nežli jinde. Myslíť on na některé zajímavé právnické případy z novější praxe své a pak také trochu na Hedviku a její list, nedosti uspokojivý. S Pišvejcem nemluvil posud ani o jednu větu více než bylo potřebí, a jeli už spolu dobrou hodinu. Leč humoristický a dobrosrdečný výraz chlapa, jako hrád velikého, padl mu přece do oka. Tak zhola, beze všeho užitku, nemínil doktor Samec kočího svého propustiti. Myslil si: dáš mu zlatku od cesty a máš právo za ni leccos se dověděti.

„Kočí,“ zvolal najednou doktor Samec.

„Milostpane, poroučíte něco?“ odvětil Pišvejc.

„Slečnu Hedviku ze zámku znáš?“ otazoval se doktor.

Kavalírsky pronešené „ty“ Pišvejcovi nevonělo. Roz-

čertil se v duchu a pomyslil si: Já nejsem žádné tvé „ty," holobrádku! Však ono ti přijde draho! Snad chce na mně vyzvídati? Dobrá, naleju mu lživých patok, že bude prskati. Nahlas však odpověděl: „Jak bych neznal, milostpane doktore. Nosívám od ní psaníčka Podborskému pánovi a to je pravda, od cesty dá mi vždycky."

Doktor Samec se ušklíbl.

„To snad dříve. Ale posledních deset neb čtrnáct dní sotva."

„Ještě včera odpoledne byl jsem tam s psaníčkem," lhal Pišvejc jako by tiskl.

Mladý advokát kroutil si nevrle oba konce knírek.

„Jen bych prosil milostpána, aby na mne nepověděl," ohrazoval se Pišvejc.

„Nepovím, tím buď jist. Ale Podbořský pán přece poslední čas na zámek nechodí?"

Pišvejc minutičku přemýšlel o odpovědi, aby se nezapletl.

„Pravda, nechodí," odpovídal. »Snad mu nějaká moucha přeletěla přes nos."

Doktor se mimoděk poškrábal po nose.

„Ostatně," přidával Pišvejc sám od sebe, „kousek hněvu zostřuje ženskou lásku."

Doktor mlčel. Pišvejci, jenž myslil, že advokát svatě za Krescinkou jede, a jenž nic o tom nevěděl, co se mezi slečnou Hedvikou a panem Ledvinou přihodilo, nezdálo se záhodno, pytel se lžemi zadrhnouti.

„Na tu cizí slečnu," pokračoval, „nemohu ovšem nic zlého říci, ale naše slečinka Krescinka je proti ní přece učiněný anděl."

Pravil to proto, že lakotná Krescinka nikdy ani krejcaru mu za konané službičky nedala a nad to ostrým svým jazejčkem často si jej dobírala.

Chytrý doktor pozoroval, že by kočí rád povídal, a viděl zároveň, že mu ta žvástavosť může býti s pro-

spěchem. Skládal si již v duchu plán, jak by povídavosť Pišvejcovu nejlépe zpeněžil, když najednou kočár před osamělou hospodou se zastavil.

Slézaje s kozlíka oslovil jej zdvořile Pišvejc: „Prosím, milostpane doktore, za odpuštění, že zde u zelené kobyly zastavuju. Musím hospodskému něco vyříditi a co nevidět jsem tu zase.“

Doktora projela vhodná myšlénka. Když se Pišvejc, jenž v nalévárně kradmo kalíšek pálenky do sebe vrazil, vracel, zavolal mu v ústrety: „Dej si naliti sklenici piva. Nechci, aby kdo mne veze, měl sucho v krku.“

Pišvejcovi zasvítily oči.

„Kmotře, sklenici piva. Milostpán poroučí,“ zavolal do okna.

Když hospodský s pivem přišel, zvedl Pišvejc sklenici řka: „Stálé zdraví milostpánovi,“ načež jedním dlouhým douškem sklenici vyprázdnil. „Pivo jako malvaz,“ oddychoval si panským rukávem ústa utíraje.

„Snad bys snesl ještě jednu?“ žertoval doktor.

„S pomocí boží a milostpána třeba dvě,“ usmíval se Pišvejc na hospodského mrkaje, aby rychle běžel do sklepa.

I druhá sklenice propadla se než by pět napočítal do Pišvejce.

„Té třetí už nech,“ napomínal doktor sáček otvíraje, „abys mne někde nepochoval.“

„To to. já a pochovat a na silnici jako stůl! Jezdím, chvála Kristu pánu a matce boží, už skoro padesát let a nikdy mi valach ani neklopejtnul. Na to když vezu tak dobrotivého milostpána.“

„Nalejte mu tedy třetí a poslední. Tu jsou peníze.“

Pišvejc spořádal se i s třetí sklenicí a vyskočil zručně na kozlík, aby ukázal, že něco vydrží. Jeli dále. Kus před nimi, v pravo při silnici, rozkládala se vesnice. Doktor se otázal kočího, jak jí říkají.

„To jsou Brtníky. Náš milostpán z Polomi má tu dvůr. Sena tu bývá na čtyřicet for a žito tu roste tak námelné jako nikde jinde daleko široko.“

„Polomský pán má asi peněz dost,“ vyzvídal doktor.

„Má jich, má, milostpane, jako hmyzu,“ vykládal Pišvejc. „Kam by se to také dělo! On leží v tom božím hospodářství jako stará bába v modlitbách.“

Na to vypočítával Pišvejc, co všecko Polomskému pánu náleží a co mu asi každé hospodářství vynáší, a vymaloval celkem takový obraz o jmění Lipově, že doktor Samec toho litoval, že dole v okresním městě do gruntovních knih na Lípu se nepodíval. Kdyby byl věděl, že slečna Hedvika si posud s Ledvinou dopisuje a že Lípa má za dceru učiněného anděla, nebyl by jistě opomenul tak učiniti. Pro všecko udělal si na své paměti uzlík, že bude-li se mu Krescinka jen poněkud líbiti, až nazpět pojede dole u listovního se zastaví.

„Což bez dluhův on pan Lípa asi nebude,“ dráždil doktor povídavosť Pišvejcovu.

Tento ač měl špičku, nebyl tolik v témě uražen, aby si byl něco proti svému pánovi zadal.

„Což dluhů všude jako kvítí,“ odpovídal diplomaticky, „a má-li náš milostpán nějaké, z jeho mísy jistě nejedí.“

„Co tím rozumíš?“ otazoval se doktor.

„Myslím, že dává-li náš milostpán ze sta pět, že z toho sta sám deset béře. Dobrý hospodář umí i s cizím dobře hospodařiti.“

„Jak viděti, umí tvůj pán z ničeho nic dělati pět. Ta ves nahoře je asi Polom?“

„Polom, milostpane doktore. V levo je škola, v pravo zámek; mezi nima ta špičatá věž je kostel náš, kus před ním to nízké stavení je fara.“

„Kolik je let slečně zámecké?“

„Slečince Krescince? Do dvou křížků chybí jí ještě hodný capart."

„Hezká-li?"

„Jako by ji narejsoval."

„Čím to, že je slična a bohata a že posud nemá ženicha? Či snad už měla nějakou známosť?"

„To to, ta ještě neví, co je ženich."

„Že Podbořský pán se k ní neměl? Vždyť znal ji před slečnou Hedvikou a zná Polomské panstvo."

„Kdo to ví, ať poví; můj rozum je na to krátký."

„Není mu snad dosti chytrá?"

„Naše slečinka pro rozum do kraje jeti nemusí. Ostatně Podbořský pán zakousl se do slečny Hedviky, že ho ani rarach od ní neodtrhne. Láska má pevnější zuby než řeznický pes."

Doktor se odmlčel a zasmušil. Dal se do přemýšlení. Za chvíli kočár zastavil. Doktor se vytrhl ze svých dum.

„Co jest?" volal na Pišvejce.

„Tuhle cestičkou přichází zámecká slečinka," odpověděl kočí smeknuv kašket.

Doktor se podíval v pravo. Po pěšině, sbíhající z Polomi k silnici, blížila se dívka, jednoduše, ale vkusně, ba svůdně oblečena. Na plných, vnadných ňádrech měla zatknutu kytici z lučních květinek. Sestupujíc z pěšiny do příkopu silničního pozdvihla koketně suknici a ukázala zvědavému oku doktorovu nožku, jíž by i přísnější znalec než on byl pochvaly neodepřel.

Doktor Samec se dvorně poklonil. Jedním dechem představil Krescince sebe, přidal, že již kočí jej před okamžením se slečnou oznámil, a přilhal, že již hodnou chvíli slečnin zjev jeho pozornosť bavil. Krescinčin zrak utkvěl na mluvčím s výrazem v pravdě holubičím, smíšeným z nevinnosti, rozpačitosti i vděčnosti. Ale jen bleskem. Na to jej hned sklopila ke kytici na ňádrech, spěšnější chůzí rozvlněných. Nevzhlédnuvši po druhé

k němu podávala mu srdečně ruku, na níž nebylo rukavičky, a rozmlouvala se k němu hlasem, pokud uměla nejlahodnějším.

„Naši na zámku čekají vás, pane doktore, teprve asi za hodinu. Do smrti bych se byla nenadála, že já budu první, jež vás uvítá na Polomi. Mám dnes nějak plnou hlavu a vyšla jsem si trochu do polí na čerstvý vzduch. Ale já vás snad svou řečí nudím. Neračte se zdržovati od další jízdy. Každou minutku, již tu spolu dlíme, ujímám vám i Hedvice, a to je věru s hříchem pro mne.“

„Jste příliš přísná k svému svědomí,“ namítal dvorně doktor Samec. „Jinak kdyby libo bylo použiti se mnou equipáže vašeho pana otce, věru byl bych tomu nemálo vděčen.“

„Odpustíte, že nepřijímám. Mám úmyslem broukavou hlavu trochu provětrati a k tomu třeba projíti se. A pak,“ dodala přidusivši hlas, aby Pišvejc ji neslyšel, „co by tomu řekla Hedvika, kdybychom spolu na Polom přijížděli? Vždyť by musila na mne žárliti!“

Doktor si letmo pomyslil: „To dítě je učiněná upřímnosť! Stálo by za peníze, vyvábiti z ní, jak to se mnou a s Hedvikou dopadá, měl-li kočí pravdu. A pak...“ nedomyslil, nýbrž promluvil hlasitě:

„Pak aspoň dovolíte, slečno, abych vás směl provázeti. Jsem nastávající advokát a hledím především k svému užitku, aspoň více než k vašemu. Jedu dnes už kolik hodin cesty a bude pro mne pravým občerstvením, uraziti po vašem boku kus cesty pěšky.“

Místo odpovědi nařídila Krescinka kočímu: „Pišvejci, jeďte zvolna napřed. U křížka za vápenicí počkáte na pana doktora.“

Pišvejc popojel a když byl dobrých dvacet kroků napřed, rozešli se Krescinka a Samec silnicí za ním. Silnice v těch místech tvořila dlouhé zatáčky, a Kres-

cinka dobře měla vypočítáno, že půjdou-li zvolna, před půl hodinou u křížka nebudou. K tomu bylo dnes k chůzi pěkně. Ač byly žně, nebylo příliš teplo. Chladivý východní větřík províval krajinou.

Doktor se první dal do řeči.

„Podotkla jste, slečno, že kdyby nás Hedvika viděla spolu přijížděti, že by byla na vás žárliva. Myslím, že by tomu nebylo tak.“

„A proč tak myslíte?“ tázala se Krescinka hledíc k zemi.

„Protože se mi nezdá, že poměr mezi Hedvikou a panem Ledvinou je na dobro přetržen, a že srdce Hedvičino více se táhne k Podboří nežli ke mně.“

„A kdo vám to prozradil?!“

Doktor se zarazil.

„Tento váš výraz, slečno, mi je zřejmou zárukou, že nechybil jsem se s pravdou,“ doložil živěji.

„Na slovo u mne nedejte. Mámť já srdce zrovna při ústech, a upřímnému člověku leccos vyklouzne, co nemůže se vážiti na zlatých vážkách.“

„Právě co vychází z úst upřímných, bývá často zlatem. Běží mně o pravdu. Považte jen, slečno, situaci, do níž se právě ubírám. Nevím, na čem jsem se slečnou Hedvikou a žízním po pravdě. Ne-li všecko, aspoň veliký kus životního blaha svého dávám do sázky ucházeje se o Hedviku. Kdo mi v této záležitosti podá živný chléb pravdy, bude dobrodincem mým. Prosím vás z té duše, slečno, staňte se mi dobrodějkou. Před vašima očima vznikl, rozvinul i zavinul se poměr mezi Hedvikou a panem Ledvinou, vy jste nejlepší přítelkyně Hedvičina, mysl její je vám zajisté knihou otevřenou, vy ji znáte nazpaměť, o chtějte jen, slečno, a zavážete si mne díky neskonalými.“

„Žádáte mnoho, pane doktore. Já na Hedvice

zrádkyní nebudu," odvětila Krescinka očí ze silnice nepozvedši.

„Zrádkyní?! To slovo by mně mohlo skorem postačiti," pravil doktor jaksi vytýkavě.

Krescinka vznesla k němu zrak. Oči jejich se setkaly a utkvěly v sobě. Doktor ji vzal živě za ruku a pravil naléhavě: „Jednu jedinou odpověď, slečno, jedinkou. Jsem na omylu v té věci čili v pravdě?"

Krescinka se stavěla, jako by bůh ví jak prudký zápas duši její rozbuřoval, a teprve po hodné minutě téměř šeptmo odpověděla: „V pravdě."

Doktor, jenž stále za ruku ji držel, sklonil se k ní a vtiskl jí na prsty vřelý polibek.

„Díky, slečno, díky nejvroucnější za vaši odpověď. Do smrti vám toho nezapomenu, že jste mne šlechetně zachránila."

„Ach! já nevím, co se ve mně děje," naříkala Krescinka, vyvíjejíc mu ruku. „Ubohá Hedvika! Snad jsem neměla to učiniti. Ta nešťastná moje upřímnosť! Matinka vždycky říká, že přílišná upřímnosť, holá škoda. Ach! vy nevíte, pane doktore, jakou bolestnou oběť jsem pro vás vykonala."

„O kéž bych, slečno, za vaši oběť se vám mohl odvděčiti!" zvolal doktor, jejž způsobem nevysvětelným všecka advokátská rozvaha opouštěla.

Krescinka zvedla k němu oči, tak něžně, tak přizývavě, tak tklivě a žhavě, že vzdorný zbytek chladného umu jeho se v žáru jich rozešel v omamnou páru citového blouznění.

Stiskl Krescince znova ruku a znova ji políbil. K slovům se nemohl dostati. V tom slyšeti bylo rachot kočáru. Na záhybce, kus před nimi objevil se povoz. Doktor i slečna ustoupili stranou. V kočáře seděl Ledvina a doktor Sluka. Spatřiv cizince po boku Krescin-

čině, uhodl ihned Ledvina, že to Samec, zbledl a zaskřípal zuby.

„Doktor Samec!“ zasípal k Slukovi, když byli oba mladé lidi minuli.

„Ano, s nastávající doktorkou Samicí,“ odpovídal suše a úsměšně Sluka. „Přiváží na Polom námluvy a odvádí zatím srdce na silnici, půl hodiny přede vsí, na zcela jinou adresu.“

XVI.

Když kočár kousek cesty poodjel, prohodila významně Krescinka: „Ten v levo byl Podbořský Ledvina.“

„Ledvina?! To jméno ztrácí pro mne všechen barbarský přízvuk,“ odvětil doktor vřele k dívce vzhlédnuv.

Chytlavá Krescinka porozuměla, co slovy těmi myslí, a vycházejíc od nich zapředla Samce v dialog, z něhož vysvítalo nad bílý den, že Sluka se nemýlil, když k ní pravil, že ženským vtipem svým o to se postará, aby srdce Samcovo k ní se převážilo. Ubírali se zvolna dále a za dobrou čtvrť hodiny přiblížili se teprve ke křížku za vápenicí, kde Pišvejc, nemoha se dočkati doktorovy zlatky, netrpělivě s povozem čekal. Za ten čas vyměnili mnohý horký pohled, mnohý vzdech, mnohé stisknutí ruky. Krescinka ke kočáru ani nedošla, nýbrž rozloučila se kus před ním s doktorem na šťastnou shledanou a odběhla v pravo od silnice do háje plna jasu, že porazila Hedviku.

Přijed do Polomského zámku uveden byl do salonu, kdež jej paní Lípová velmi laskavě přijímala. Věděla, proč tak činí. Doktor Sluka jí dal včera do péra, že by bylo marno spekulovati s Krescinkou na Ledvinu, a nastrčil jí při jednom surrogát mnohem slibnější a vděčnější, doktora Samce, přesvědčiv ji, že jen na ní a

slečně Krescince záleží, aby nebyl kárán ze lži. Za hodnou chvíli přišla babička a krátce za ní Hedvika do salonu. Ve chvíli té měl Samec s dostatek příležitosti, aby milostpaní svěřil, že se slečnou dcerou na cestě již se seznámil, což přimělo milostpaní k tomu, že velmi skromně podotkla: „Vidte, milý pane doktore, že dítě mé je pouhá boží příroda? Jistě vás ponudila; neb jak vidím, jste mužem velevzdělaným a uhlazeným. Prosím již za ni, byste poodložil spravedlivou přísnosť posuzuje ji. Jeť ona v horském ústraní vychována. a mého vychování první ctností nebo nectností je otevřenosť, upřímnosť, pravda.“

„Ctnosť to, milostpaní, ctnosť,“ odvětil laskavě doktor Samec, „za našich dnův nad démant vzácnější.“

Babička přijala Samce vlídně. ale důstojně a odměřeně. Šlo jí o to hned za prvního shledání ukázati, že ona nejváženějším je členem rodiny Lípovy. Co má dcera její s doktorem za lubem, bylo jí posud neznámou zemí, a že Samec měl při ní vroubek, to víme již z jejího hovoru s doktorem Slukou.

Když Hedviká do salonu vkročila, pichlo doktora Samce něco u srdce, a břitká výčitka rozechvěla mu svědomí. Bylať Hedvika mnohem spanilejší a smyslům vábnější nežli Krescinka a radosť, ostych i rozpačitosť, jež měnivou hrou v ladných jejích tazích se střídaly, ostkvívaly ji zvláštní luznou rozkoší. Cítil, že Krescinka není Hedvice nebezpečnou sokyní, a jen pomyšlení, že krása v manželstvu pomíjí a peníze zůstávají, ochladilo poněkud vzrušenou jeho mysl a učinilo mu možným, úsměvem nejpřívětivějším rozechvěvy svého nitra zakryti. Podali si ruce, stiskli si je vzájemně a promluvili spolu ledabylo několik frásí. Všeliký vroucnější pohovor byl také nemožným, neb cítili oba, že obě paní ostrým okem každého jejich pohybu střehou. Vyzvána paní Lípovou přisedla Hedvika ke společnosti. účastnila se však jen nepatrnou měrou rozmluvy, jejíž útraty z nej-

větší části doktor Samec vedl. I když milostpaní poodešla, nezměnila se situace. Babička jednak z dobrého tónu, ale více ze msty nad Hedvikou seděla na pohovce, jako by ji k ní přišil. Přání Hedvičino, aby soukromí s doktorem promluvila, zůstalo přáním. Zatím vrátila se Krescinka z procházky a po ní přišel její otec se synáčkem Alfredem. I když po svačině vybrali se společně na procházku, užila Hedvika svého ženicha jen velmi málo. Pan Lípa, beztoho že naveden chotí svou, napovídal toho tolik doktorovi o svém hospodářství, že téměř všecku pozornosť mu musel věnovati. Doktor poslouchal pobožně; chtělť si svou trpělivostí dobré oko u nastávajícího pana otce koupiti. Po procházce večeřeli a po večeři poseděli si asi dvě hodiny. Pak dali si na vzájem dobrou noc a rozešli se do svých pokojův.

Hedvika vstoupila s Krescinkou všecka rozladěna do své ložnice. Předtucha, tím trapnější, že si jí nijak nedovedla vysvětliti, a tím mrzutější, že se jí nijak nemohla zbýti, tísnila, ba kormoutila jí mysl.

„Co je ti?“ tázala se jí Krescinka zcela nevinně.

„Nic,“ odsekla Hedvika.

„Jen se nevytáčej. Něco ti přeletělo přes nos. Jsi-li snad na mne žárliva, nepromluvím už se Samcem ani slovíčka.“

Z Hedvičina oka vyletěl do Krescinky šíp zlosti a úsměšku.

„Není se čeho obávati,“ odvětila hrdě.

Krescinka se dopalovala.

„Jen se mne, prosím tebe, štiplavě nedotýkej,“ durdila se. „Což mohu já za to, že jsi se dnes s doktorem mezi čtyřma očima nemohla sřečiti. Zítra máte k tomu celý boží den a co zítra nedoděláte, můžete si pozejtří dopoledne skoncovati. Ostatně,“ dodávala pichlavě, „pozorovala jsem také, že v doktorovi více

chladu nežli tepla. Ale takoví jsou snad všichni advokátští ženichové."

„Taková moudrá osoba jako ty musí tomu rozuměti," podotkla posměšně podrážděná Hedvika.

„Moudrá, nemoudrá! Máš zlosť, že jsem ti zajela do živého."

„Kdo ví, bylo-li to náhodou, že jsi se setkala se Samcem na silnici."

„To víš, že náhodou to nebylo," odsekla ironicky Krescinka. „Kdybych ti ho nebyla chtěla odlouditi, byla bych pěkně v teple doma seděla."

„Kdyby on se ti dal!«

„Když jsi tak jista vítězstvím, proč mne podezříváš?!"

„Nechme šermu," omlouvala se Hedvika; „jsem nějak unavena a desátá již táhne."

„To bude nejmoudřejší, abysi na zítřek se posilnila," dodala pichlavě Krescinka.

Hedvika se odmlčela. Za chvíli byly obě dívky ve svých ložích. Hedviku dlouho míjel sen zrovna tak jako doktora Samce, jehož ložnice byla v přízemí pod komnatou slečenskou. Ona nahoře, on dole, házeli sebou nepokojně na loži. Ona přirovnávala v duchu doktora k Ledvinovi, on Krescinku k Hedvice, oba snažili se dospěti k úsudku, jenž by nejlépe svědčil životnímu jich blahu a o nějž by všecko, co zítra spolu vyjednávati budou, nejbezpečněji mohli opírati. Že logika jejich tytýž dělala krkolomné kotrmelce, nebude nikomu s podivením; hůře bylo, že přemýšlení jejich nedostávalo se oné vroucí oddanosti a prosté důvěry, jež nejdojemnější poesií krášlí ženicha i nevěstu. Když ráno oči protrhli, nevítali radostně mladý den. Oba hnětla předtucha, že než se nachýlí, sotva snubné prsteny na vzájem si vymění. Netřeba připomínati, že byla v mladém advokátovi silnější nežli v slečně Mníškové. Bylť on obezřelejším nežli ona a předkládal již od včerejška Kres-

cinku Hedvice, dav se polapiti její koketerií, již měl za milovábnou naivnost a upřímnost.

Hned po snídaní poprosil Hedviku, aby s ní soukromí porozprávěti směl. Hedvika navrhla za dostaveníčko polospustlou zahradu, jež zdála se jí býti místem nejjistějším před nepovolanými slídily; myslilať především na Krescinku, k níž od včerejška měla nedůvěru. Když odcházeli, zatajil se v Krescince úzkostí dech a v srdci jí hrklo jako ve starých hodinách. Přihlížejíc k situaci právem se domýšlela, že za hodinu nejen osud Hedvičin, nýbrž i její se rozhodne. Jako šipka přiskočila k Hedvice, chopila ji za ruku a zašeptala jí: „Dejž ti bůh štěstí."

Na to přistoupila k Samcovi a tisknouc mu křečovitě ruku, podívala se mu do očí zrakem, jenž stvrzoval výrok Slukův, že oko má sice němá ústa, ale tytýž výmluvnější nad Husy i Skargy. I doktor jí stiskl výmluvně ruku. Krescinka si oddechla. Doktor odešel s Hedvikou do zahrady.

V pravo od vchodu táhla se zahrada do kopečku. V protějším koutě, při samé zdi, stála na polo zbořená besídka, ostíněna několika starými jasany a ověnčena ze všech stran jasmínovými a hlohovými křovinami. Bylo to místečko, o jakém snívají mrzutí městští poetové a zamilované lidičky. Sem uvedla Hedvika svého ženicha. Cestou prohodili mezi sebou jen několik vět zcela nedůležitých. Hedvika si usedla na sedalo, srubené z hrubých březových dřev; doktor Samec uvelebil se na sedátku naproti ní. Hedvika byla dnes až luzně vnadna a místo tak k laskání příhodné, že by ji byl jistě doktor Samec k srdci přižehl a do jejích višňových rtů se zalíbal, kdyby mu včerejší řeč Pišvejcova a svůdné léčky Kresčinčiny nebyly pomátly hlavu i srdce.

„Jsem tomu z té duše rád," ujímal se doktor slova, „že mi konečně popřáno, slečno, důvěrně mezi čtyřma

očima s vámi promluviti. Myslím, že tu jsme zcela jisti před svědky.“

„Vidíme odtud k vrátkům a jiného vchodu do zahrady není,“ odvětila Hedvika zajíkajíc se.

„Asi přede dvěma nedělemi napsal jsem vám, slečno Hedviko, list zcela jasný,« pokračoval doktor jistým hlasem. „Pomíjím mlčením bolesti, které mne až do té duše hnětly a pálily, že jste se zasnoubila s panem Ledvinou, zjišťuji jen, že mám v rukou váš dopis, jímž mne voláte na Polom k sobě a v němž slibujete, že ostatní ústně spolu pojednáme.«

»K tomu čelí dnešní naše schůze.“

„Odpis váš, slečno, jest pohříchu nad očekávání stručný a třeba mu z vaší strany důkladnějšího komentáře.“

„Jsem hotova vysvětliti, je-li vůbec něco temného v dopise mém.“

„Píšete, slečno, že rozvázán je nadobro milostný svazek mezi vámi a panem Ledvinou. Je tomu skutečně tak, jak píšete?«

Hedvika se zapálila nelibostí. Doktor se na ni podíval pronikavě.

»Co vás opravňuje, pane doktore,“ odvětila dívka poněkud pichlavě, „pochybovati o tom, že jsem vám čirou pravdu psala?«

„Zvláštní náš poměr, slečno. Vy jste až skoro do těchto dnův byla zasnoubena jinému muži, kdežto já věrně a trpělivě stál přes to všecko v lásce své k vám, po jiné dívce oka neobrátiv, ač zajisté jsem měl k tomu mravné právo.“

Hedvika sebou trhla.

„Chtěla jste něco podotknouti?“ otázal se doktor. »Račte domluviti.«

„Jestliže jsem se statečně přenesl přes věc, o kterou by na mém místě z desíti mladých mužův sotva jeden se do krve neurazil, a přece vám nabídl ruku svou i srdce:

doufám, že mám k tomu i právo i povinnosť u vás samé důkladně se přeptati, je-li svazek mezi vámi a Ledvinou nadobro, ve dví roztržen.“

»Ač důvod váš na poslech je zcela správným,“ odpovídala nepokojně Hedvika, „přece dobře cítím, že ze slov vašich mluví ke mně nedůvěra. Zač mne máte, pane doktore? Bez pochyby za dívku rozmarnou a vrtošivou, již několikaměsíční známosť s mužem vážným a ctihodným, a takovým jest Ledvina bez odporu, omrzela; jež se domnívá, že, pokud jest svobodna, může svobody své k tomu užívati, aby z mužův dělala sobě kratochvilné frašky; jež bez výčitek svědomí svého, když jiný muž opravdově se o ruku její hlásí, starý svazek, a třeba utvrzen byl snubními prsteny, roztrhuje jako pentli z módy vyšlou, úhrnem vzato: v níž není kouska pravého charakteru. Tak-li mne vážíte, věru lépe by bylo bývalo, kdybyste mně nebyl psal, aneb kdybych já aspoň vám nebyla odpisovala, abyste se sem do hor za mnou nebyl namáhal.«

„Zdá se, slečno, že slova vaše nejsou dosti odvážena . . .“

„Možná, že nejsou po advokátsku odvážena,« přejala mu kvapně Hedvika řeč. „Ostatně již včera, na večer jsem spozorovala, že nějaký neviditelný, cizinský duch se mezi námi uhnizďuje, a tuším také, odkud se vzal. On asi rozdmychal ve vás ke mně nedůvěru. Však Krescinka nadarmo se s vámi nesetkala na silnici, než jste přijel na Polom.“

„Zakládám se vám svou ctí, že stranu slečny Krescinky jste na omylu.«

»Vy svou ctí se zavazujete, že není tomu tak?“ zvolala udiveně Hedvika. „Pak to ještě hůře s námi dopadá,« doložila blednouc. „Nebo máte-li nedůvěru ke mně sám ze sebe, věru se zlou bych se potázala, kdybych budoucí osudy své svěřovala nejistým vašim rukám.“

„Slečno, my odchylujeme se od věci, o níž jest nám se smluviti.“

„Neodchylujeme, naopak my jsme jejího jádra dostihli cestou, o níž jsme snad oba, a ne-li vy, aspoň já, neměli ani potuchy. Věřte, že ač jsem do té duše sklíčena, přece vděčna jsem prozřetelnosti za to, že uvedla mne na ni ještě v čas, dokud jsem daným slibem nepřipravila vůli svou o plnou svobodu.“

„Přiznáváte se, slečno, že jste sklíčena. Z toho mi svítá naděje, že sama na sobě cítíte, že co jste z předešlé mé řeči vyvodila, nepřimlouvá se docela ku pravdě.«

„Tápete v mlhách, pane doktore,“ odpovídala Hedvika a z hlasu jejího zvonil kovový tón mužného přesvědčení. „Má sklíčenosť je zcela z jiného kraje. Nejsem sklíčena proto, že se rozcházíme a snad navždy rozejdeme, jsem sklíčena pro něco zcela jiného. Odpusťte, pravím-li, že povahami svými toho nezasluhujete, že odkrývám před vámi tajnou skrýši své duše. Činím-li tak, jdu jen po svém vnuknutí a snad také proto, abyste poznal, s kým vám bylo dnešního dne činiti. Možná, že si pak ten den zapíšete zlatým písmem do kalendáře svého života. Já jsem proto až do té duše sklíčena, že pálí mou duši hořká pokuta věčné spravedlnosti. Ledvina je muž, jenž kdyby měl sto chyb na sobě, přece již pro svou upřímnou, ryzí lásku ke mně zasluhoval, abych mu růžemi postýlala cesty jeho. On by byl ty hvězdy s nebe mi do klína snesl, a já mu za to do duše nasypala pekelného hnusu. Či není hnusem pekelným, když vytrhneme z vřelé lidské duše všecku důvěru ve vroucí, pravdivý, lidský cit? A to jsem já mu učinila. Proč? Těžko odpovídati. Kdybych řekla, že mne kolísavá, rozmarná, bujná ženská mysl slepotou porazila, byla by to jalová fráse. Z části jsem to také pro vás učinila. Vy jste mi nešel z mysli, ač jsem na prstě nosila snubný prsten Ledvinův. Kdybyste se byl i ze začátku mé zná-

mosti s Ledvinou jen poněkud určitěji projádřil, že toužíte po ruce mé a srdci mém, možná, že bychom byli už spolu šli od oltáře. Hledala jsem ve vás, co ve vás není a nikdy nebude. Pozdě bycha honím, teprve dnes vím, že jste, jak bych to řekla, že jste pačlověk. Pravila jsem vám, že mi duši svírá a pálí pokuta věčné spravedlnosti. Víte, pane doktore, jak se nade mnou mstila ocelová Nemesis? Bludem zmámena, že by si jeho jasný, prohlédavý, mužný duch mou zpupnou, mlhavou, ženskou dušičku podmanil, hodila jsem po hlavě jeho kamenem zrady, rozťala mu srdce břitkým nevděkem. Tím upadla jsem u vinu a vinou v hořkou pokutu, již mne Nemesis za ni přisoudila. Ledvina mne jistě spravedlivě odsoudil, on mne nenávidí, on mnou opovrhuje, mezi ním a mnou je konec na všecky časy. Tolik o Ledvinovi. To první má jest pokuta. Leč jí v patách takořka přiklusala druhá, jež stihla mne v této s vámi rozmluvě. Vy, pro nějž jsem ve zlé hodině svědomí své vinou poskvrnila a na němž bych byla hrady stavěla, platíte mi za důvěru nedůvěrou, za otevřenosť pokrytstvím, za upřímnosť licoměrností . . .“

„Slečno Hedviko!!“

„Neviním vás, pane doktore; neb nejednáte tak na svůj vrub, nýbrž jste jen bezděčným nástrojem v rukách neuprosné Nemese. To nejen cítím a tuším, o tom jsem přesvědčena a kdybyste svému jednání sebe bělejší barvičku dával. Není již na jiném; i mezi námi je, pane doktore, konec.“

Doktor hleděl zasmušile k zemi. V prsech jeho vypukl boj, jenž všecku jeho duševní rovnováhu šumem svým ohlušil a do vřavy strhl.

Hedvika pokračovala důstojně sice ale zároveň i velmi dojímavě: „Tak jsem odtržena od Ledviny i od vás. Osiřela jsem z vlastní viny. Sama, samotinka stojím tu jako sloup v pustině a nic mně nezbylo, než šžíravá

obava, že štěstí více ke mně nezabloudí, a vlastní vina jež jako lačná zmije upíjí mně z duše sílu a tuk. Leč nemyslete, že jsem zmálomyslněla, že jsem, anebo že budu slaba. Tolik síly zbylo přes to všecko v povahách mých, že trpělivě snášeti dovedu trest, jejž mi podle zásluhy mé vyměřila spravedlivá Nemesis.“

Poslední věty hovoru Hedvičina škubly doktorem. Boj, jenž až po tu chvíli vnitro jeho rozechvíval, schýlil se překotně v prospěch první jeho milenky. Všední sobecký příkal, jenž na jeho lásce lpěl, zmizel bleskem; cit čistý, vroucný, neskonale blaživý projal mu srdce a a rozehřál je v divomocnou tíseň pravé lásky. Hedvika, odhalivši před ním tajiny útrob svých okázala se mu najednou v pravé podstatě své a stála před očima jeho v takovém světle a v takové výši, že připadal sobě, jako by byl proti ní jen titěrným pidimužíkem. Touha úchvatná a neoblomná jako přírodní zákon, aby stala se Hedvika ženou jeho, stiskla mu kleštěmi duši. Nad to, když k dívce zrak svůj zvedl, spatřil, že krásné elegie očí jejích skrápí slza jako ranní rosa pomněnky. To mu dodalo. Vyskočil, napřáhl proti Hedvice obě dvě ruce a zvolal vášnivě a prosebně k ní shlížeje: „Slečno Hedviko! Neměl jsem posud ani mdlé představy, jaký neobyčejně pěkný charakter máte. Hluboká jeho síla unesla mne. Ty tam jsou všechny pochybnosti mé, všechen nedůstojný příkal lásky mé; já hledím k vám udiven jako k světici. Prosím z toho srdce, odpusťte mi, čím jsem se proti vám prohřešil, odpusťte a přijměte laskavě vyjádření mé, že pokládám si za čest, než co dím, za nevýslovné štěstí poprositi vás za ruku i srdce vaše, jež považuji za největší poklady, jichž mi bůh na světě popřáti může.“

Pokojně vyslechla Hedvika skroušené a ohnivé nabídnutí doktorovo. Než mu odpověděla, zakroutila lehýnce hlavou a zdvihla ruku k odpudlivému posuňku

dávajíc na jevo, že nechce, aby se k ní nikterak přibližoval.

„U vás bych byla došla aspoň dostiučinění,“ odpovídala určitě a odměřeně; „ale na tom také přestávám. Jakož mně nikterak o to neběželo, abych vás k sobě naklonila, tak odmítám i s myslí zcela pokojnou návrh, jejž mi upřímně předkládáte. Svoji nebudeme nikdy, pane doktore, z příčin, jež jsem vám tuším jasně a důkladně vysvětlila . . .“

„Vy mně odnímáte, slečno, všecku naději?!“ vpadl jí doktor Samec vášnivě do řeči. „Nemohu ani věřiti, aby se vaše jemné srdce tak ke mně zatvrdilo!“

„Věrte již, že tomu tak. Srdce mé snad pobloudilo, ale více blouditi nemůže. Zkušenosť, jíž jsem se dnes dožila, uvaruje mne bohdá vší další nepředloženosti a veškerých z ní následkův.“

„Neukvapujme se, slečno,“ prosil doktor. „Odvolejte prozatím slovo své a nechme prozatím na odkladích rozhodnutí, na němž visí blaho mého života. Dokáži vám, tuším, s dostatek, v nejbližší budoucnosti, že hoden jsem, abyste zapomněla na mé chyby a abyste opět starou přízní a starou láskou ke mně se laskavě sklonila.“

„Já se, pane doktore, neukvapila a proto také neodvolávám aniž kdy odvolám výrok svůj. Jaký budete v budoucnosti, toť věcí vaší Mně na tom nesejde; neb osud můj nikterak se nebude dotýkati osudův vašich. My jsme spolu došli až na toto místo jako dva turisté, jež společný zájem svedl na kus cesty společné. Na tomto místě rozejdeme se, každý jinou cestou; jeden do hor, druhý k moři, jeden k východu a druhý k západu. Východ se se západem nesejde. Řekněme si na rozchodnou ‚šťastnou cestu‘ a udusme všecku hořkosť v duších svých. Buďte zdráv, pane.“

Hedvika nabízela doktorovi ruku na rozchodnou. On zdráhal se ji přijati a kroutil si prudce oběma rukama konečky knírkův svých. Tíseň, sklamání, hněv, hanba tak jej ohromily v divoké směsi, že nebyl s to, aby pomyslil myšlénku a promluvil slovo.

„Buďte zdráv, pane,“ ozvala se Hedvika po druhé hlasitěji a důrazněji.

Doktor sebou trhl. Zpamatoval se. Studený posměšek zašklebil se v zsinalém jeho obličeji a z očí mu vyšlehl kočičí třpyt. Oddechl si a více zasípal než-li promluvil: „A já byl takový tulipán! Myslil jsem, že skutečně je konec milůstkám s Ledvinou! A poslouchám tu celou hodinu mistrně nastudovanou deklamaci, opepřenou urážkou za urážkou. A ještě ke všemu blbě žebroním . . .“

Hedvika mu jizlivě přetrhla řeč: „Jest čas, abychom šli ze zahrady. Slečna Krescinka bude už na vás čekati jako na boží smilování. Však vám asi netiskla nadarmo ruku, když jsme se ubírali sem.“

„Pravda,“ odvětil doktor rovněž tak jizlivě, „jsem tu až příliš dlouho, a zábava se sebe lepší divadelní mistryní na konec ubíhá v nudy.“

„Jste příliš galantní, pane. Smím vás požádati o rámě? Výstup s vámi mne skutečně unavil.“

Doktor se hryzl málomyslně ve rty. Vtip, jehož nikdy nazbyt neměl, mu došel. Vykročil z besídky, a Hedvika za ním. Dívka se mu vyrovnala v kroku a lehce naň se zavěsila.

„Myslím,“ pravila vážně, „že dokud, pane doktore, jste na Polomi, není třeba, aby každý nepovolanec hned viděl, že jsme se rozešli. Nejde tak o mne jako o vás.“

Doktor kývl ledabylo hlavou. Vyšli ze zahrady na dvůr. Nahoře, v pravém křídle, stála v okně Krescinka nespouštějíc se zahradních vrátek oka. Stála tam jako na jehlách a ob chvíli vzdychala netrpělivostí. Každých

pět minut měnila barvu. Když spatřila oba mladé lidi ze zahrady vycházeti, podívala se na ně divadelním kukátkem, jež měla k tomu již připraveno. Starostlivá její tvář se rozjasnila, oko se jí rozjiskřilo, srdce se jí dalo do tak spěšného tlukotu, že bezděky levici k němu přitiskla. Doktor Samec nevypadal jako šťastný ženich, a Hedvika nevypadala jako blažená nevěsta.

„Rozešli se," pomyslila si Krescinka, a ústa její mimoděk opakovala šeptem: „Jistě se rozešli."

Ústa její se vítězoslavně rozesmála.

Nešla příchozím v ústrety a teprve po chvíli sestupovala dolů. V saloně, kamž své kroky zaměřila, nalezla mimo doktora Samce a Hedviku ještě babičku. Nezbylo jí ani času, aby obličeje jejich studovala, neb hned v patách za ní vstoupil Alfred vybízeje doktora, by s ním a děvčaty šel se ještě před obědem podívat na vrch Svatojirský, jenž strměl zrovna nad Polomí na jihozápadní stranu.

„Odpoledne tam nemůžeme," vysvětloval Alfred, „bude požárno a všecka vyhlídka zastřena bělavou mlhou. Trochu se ovšem nahoru zapotíme, ale za to nám bude oběd výborně chutnati."

Doktorovi i Hedvice přišel ten návrh vhod. Pánové posilnili se na chůzi skleničkou vína a vydali se s dívkami na cestu. Kus nad Polomí, když jim bylo jíti po jednom po úzké pěšince, zůstala Hedvika trochu pozadu a shýbla se pro jahodu, jež se pod šípkovým keřem na mezi opozdila.

„Nu, jakž to s vámi dopadlo?" otázala se jí letmo Krescinka.

Hedvika zvedla k ní zrak, usmála se sarkasticky a odpověděla: „Vem ty si ho, já ho nechci."

„Tedy navždy konec?"

Hedvika přitakala.

Krescince spadl centnýř se srdce.

Když se z vycházky vrátili, šla ještě před obědem Hedvika nahoru k babičce.

„Nuže?“ tázaly se oči staré paní.

Hedvika odpovídala zcela pokojně, jako by se jí někdo ptal, jak je venku: „Doktor Samec nebude nikdy mým manželem.“

„Vidíš, kam jsi to dotáhla,“ pravila na to stará paní; „boží trest padá na tebe za tvoje bezsmyslné, lehkovážné jednání s Ledvinou. Zbudeš-li matce na ocet, sama jsi tím vinna. Hodného Ledvinu jsi z vrtochů hrdopyšně zapudila, a doktor Samec ti dal sám od sebe kvinde.“

Hedvika jí nevysvětlila, jak se věc v pravdě má. Nestálo jí to ani za práci. Mlčky odešly dolů k obědu.

XVII.

Byla neděle, asi čtvrtý den po tom, co doktor Samec z Polomi odjel. V Podboří, kde po celý rok bývalo ticho jako v kostele, bylo dnes živěji. Od chalupy k chalupě roznášela se novina, že kovář si prorazil železem levou ruku.

„Vida, proč nesvětil božího dne,“ kritisovali horalé; „pánbůh ho trestal! Dá se do hříšné práce a tu máš, ruka má díru!“

Kovářka, jež svým jedovatým jazykem muže záhy z rána dopálila, tak že proklínaje odešel proti svému nedělnímu zvyku do kovárny, a jež takto původcem byla zlé nehody, byla po škodě moudřejší. Když ani pavučinami mu nemohla zastaviti krev, poslala honem dceru do Starých Hor pro pana doktora. Doktor Sluka přišel tam k jedenácté hodině, ohledal proraženou dlaň, vymyl ránu a obvázal ji nařídiv, jak se má nadále kovář chovati. Na to odešel do panského domu, aby tam pro

sesláblého kováře trochu polévky a kus masa na posilněnou vyprosil a aby si tam po cestě trochu pohověl. Ledvinu nezastihl doma; odjelť ráno do města maje tam nějakou pořízenou. Sluka šel rovnou cestou nahoru k slečně Lotince do její komnatky. I Lotinky tam nebylo; byla v kuchyni. Odloživ hůl a klobouk sedl si beze všeho ostychu k jejímu šicímu stolku. Na stolku leželo otevřeno album s fotografiemi. Známé oči nadporučíka Královce usmívaly se z knihy na něj. V tom vrzly dvéře a vstoupila Lotinka. Spozorovavši, že doktor si prohlíží fotografii Královcovu, lehýnce se zapálila. Doktor se šibalsky pousmál. Lotinka se ještě více zapýřila. Doktor nemohl odolati, aby nějakého ze svých špačků nerozpustil.

„Kdybych byl zlým člověkem,“ prohodil žertovně, „oč že bych uhodl, která z vašich fotografií je nejokoukanější.“

Při posledním slově se významně zakuckal.

Lotince nebylo při tom tuze volno.

„Jak dvojí sukno,“ pokračoval Sluka, „jest zpropadeně čarodějný magnet, a jsou-li k němu přidánkem ty dobré oči Královcovy, ani moudrý Šalamoun by se nepodivil, kdyby . . .“

„Víte, pane doktore, že Královec se bude ženiti?“ přejala mu kvapně Lotinka řeč.

„Královec?! Totě překvapení jako Polomská residence!“

„Což Eman se vám nezmínil?“

„Ani literkou. Koho si bude bráti?“

»Nějakou Vídeňačku.“

„Slanečka s cibulí? Kam pak mu ujel rozum?“

„Psal tak bratrovi,“ odvětila téměř pošeptmu Lotinka.

Doktor se podíval pronikavě na dívku. Lotinka sklopila k zemi oči a nápadně bledla. Doktor tušil, kolik

u ní bilo a litoval toho, že bezděky se ptal po hodinkách jejího srdce. Nastala krátká pomlčka.

„Tedy Němkyni?“ ujímal se dalšího slova. „To bych nebyl do něho řekl. Ale ovšem mi jsme už takovým národem, jenž sobě nikterak nechce stačiti. I srdce naše ubíhá z domácích luhů k cizím vřesovištím, což teprvé rozum, ten světoběžný tulák! A vezmeme-li to kolem do kola, není-li šťávnatá čáslavka lepší než ananas a míšenské jablíčko sladší než pomeranč?! Škoda Královce, měl jsem ho vždycky rád.“

Poslední větu pronesl doktor tak upřímným přízvukem, že se mu Lotinka za ni velmi srdečným pohledem poděkovala. Doktor si pomyslil: „Což pak do těch Podbořských lidiček všichni černí vjeli, že oba stůňou na nešťastnou lásku! Totě hotový špitál na srdeční nemoci.“

„Jde každý po srdci svém a rozumu,“ odpovídala po chvilce Lotinka k poslední doktorově myšlénce. „Královec není z jiných. Kéž by skutečné štěstí nalezl tam, kde ho hledá. Já i Eman z té duše mu toho přejeme. Jest jistě toho hoden měrou vrchovatou.“

„I já se všecek přidávám k vaší straně,“ pravil na to doktor; „leč netajím se pravdou, že bych byl raději slyšel, že sáhl po domácí květině, v níž bije zdravé, teplé srdce české.“

Lotinka se zapálila. Doktorova poznámka šla jí k srdci neštěstím rozbolněnému. Aby tíseň svou před Slukou zakryla, dala hovoru jiný obrat otázkou, nepodívá-li se na chvíli k nemocnému jejímu otci. Doktorovi přišla tím vhod. Vzchopil se a odešel k starému panu Ledvinovi, kdež dobrou čtvrt hodiny pobyl. Lotinka čekala naň ve své komnatě, až se vrátil.

„Co říkáte tomu našemu ubohému Lazarovi?“ uvítala doktora.

„Že je na cestě do lůna Abrahámova, víte již drahný čas, slečno,“ odpovídal doktor. „Dnes mohu vám jen tolik nového pověděti, že se se svou krušnou poutí už dlouho trmáceti nebude. Dovleče-li se o nějaký týden dříve k hrobu, než jsem myslil, bude to zbědovanému starci dobrodiním.“

Lotince vstoupily slzy do očí.

„Přitěžuje se mu?“ otázala se doktora.

„Silně, adventu asi nedočká.“

„Náš ubohý, dobrý otec! Ach! kdyby mu bylo tělesné bolesti snášeti, kdyby nestrádal i duševně. Těch světlých, pokojných chvil má ubožák tak pořídku a i ty zkracuje a ztrpčuje mu bol duševní. Vina, domnělá neb skutečná, straší jej pekelnými děsy, a hrozný pablesk z ní padá na mne i Emana. Pane doktore! Nejen Eman i já považuji vás za přítele, jenž věren jest jako zlato a práhnu již delší čas po příležitosti, abych s vámi se o té věci rozhovořiti mohla. Důvěřuji se dětinsky do vás, že mi v té palčivé záhadě, jenž jako štír mi na srdci leží, podáte i potěchu i radu.“

Doktor stiskl dívce srdečně ruku. Tím povzbuzena jala se Lotinka obšírně a věrně vypravovati, co slyšela z úst otce svého o minulosti jeho a připojila zcela nepokrytě, co z toho pro sebe a Emana vyvozuje.

„Za vinu, které se otec z malodušné slabosti dopustil na Lence, neuvalil jen na svou hlavu kletbu zmařeného života. Kletba ta stíhá i mne i Emana. Pro ni rozešla se Hedvika s Emanem bez nejmenší viny jeho, pro ni trpím i já, že nelze jazyku vypověděti . . .“

„Vy milujete, slečno, Královce,“ přejal jí doktor laskavě řeč.

„Vy jste to vyslovil, pane doktore,“ dodala Lotinka sklopivši oči.

Doktor chvilku přemýšlel. Pak vstal a rozchodil

se po pokoji. Bylo viděti na něm pohnutí, které Lotinka dojemnému svému vypravování přičítala. Leč tomu nebylo tak. Člověkem tak bystře ohlédavým a v sobě pokojným, jakým byl doktor Sluka, osudy lidské, sebe tklivější, nikdy nezahýbaly. Jako divák, krasoumně protříbený, z pohodlného svého sedadla dívá se na provozovaný kus, tak asi díval se on na skutečné dějiny lidské. A jako pravý krasovědec vtip svůj čerpá jenom z uměleckých výtvorův a o ně jej brousí, tak i on je ze skutečného dějinstva, jak mu právě na oči a um přišlo, vyhledával výzkumy, z nichž si zbudoval časem názor svůj o věcech veškerenstva. Že takto na konec dospěl k Shakespearovskému humoru, kdož, jenž nemudroval pouze z knih, nýbrž i ze života, se podiví? Viděltť v něm doktor náš ne snad spasitele, nýbrž rozporův lidských blahodárného mírnitele a libého v bahně běd a žalostí utěšitele.

Dnes však Starohorský filosof vyšel ze své obvyklé míry. Bylo na něm viděti, že je pohnut. Která toho příčina? Upřímo řečeno: historie chorého otce Emanova, již právě byl slyšel z úst Lotinčiných, zasahovala pojednou tajuplnou, neznámou mocí do ústrojí jeho plánu s Hedvikou. Plán ten měl již tehdáž hotový, když z Polomi šel do Podboří, aby Ledvinovi podal zprávu, že sice list jeho Hedvice neodevzdal, že ale zejména u staré paní Slezanovské nasbíral si údajův, jež mu s dostatek osvětlily záhadné šero povah Hedvičiných. Tato divotajná shoda neznámé moci s jeho plánem zachvěla duší doktorovou tak, že pro první chvíli takořka ztrnul sám nad sebou. Leč brzy opanoval silným duchem nitra svého rozechvěvy a stanuv uprostřed pokoje promlouval klidně a mírně, avšak přesvědčivě k Lotince:

„Ve vezdejšku našem tkví, milá slečno, podnět k odvěčnému žalu. Lidé zasívají zrno viny a sklízejí korce pokuty. Z toho vznikají záhady a rozpory, které

vzácné měkké duše, jež k zázemským ideálům tíhnou, do živa šlehají. Ale silné duše si myslí, že jim ještě kůže přes hlavu neleze, nedělají z toho kalendáře, berou pravdu za pravdu a když se s nimi srazí, jedním okem se jí vysmívají a druhým točí po nápravě. Otec váš zavinil po mém soudě z malodušné povolnosti a slabosti vinu, za kterou na stará kolena trpce a spravedlivě strádá. To všecko spraví při něm rozumný a lidumilný kněz. Že by však následky z ní na Emana a na vás, slečno, padaly, toť omyl, jenž vzniká buď z dětinské lásky vaší k otci, buď z křivého o té smutné historii rozjímání. Ovšem říkají lidé: co otcové nadrobili, musejí sníst děti. Ale ctihodná lípa národní filosofie má hromadu planých výstřelkův, na něž zdravý rozum musí bráti sekyru. Co se na příklad Emana týče, dokázáno nad bílý den, že příčinou jeho zármutku nikdo jiný není nežli Hedvika. On jen potud účasten viny, že dobrý vtip svůj nad slušnosť podřídil srdci svému, láskou rozvášněnému. Hledě pak k vašemu hoři, slečno Lotinko, zpíváte s ním skoro stejnou písničku, jen že do jiného klíče. Věřte již, že nic jiného to není, nežli škádlivá náhoda, že sdílíte s Emanem skoro stejný osud. Příčinou toho je, že Královec k jiné ženě srdce své přiložil a nikoliv, že otec váš zradil první svou nešťastnou milenku. Ad vocem Královec. On mi nejde dobře do hlavy. Neprojevil nikdy, že je vám srdečně nakloněn?“

„Výslovně neprojevil,“ odvětila Lotinka.

„A výmluvnými pohledy, významnými posuňky . .?“

„Zdálo se mi.“

„Co se zdá, je ovšem sen. Ale sny dívčího srdce, upřímného tak jako je vaše, připadávají zhusta k pravdě. Což ve psaních svých?“

„Bývala v nich místa, jež mi svůdně k srdci se lichotila, ale smysl jich měl přece na sobě obyčejně ráz více méně povšechný.“

„Královec míval humor, téměř Rubešovský," mluvil více k sobě nežli k Lotince doktor.

„Vy byste myslil, pane doktore . . ." ozvala se živě dívka.

„Pomalu s tou flintou, slečinko Lotinko," přejal jí Sluka řeč. „Krmiti někoho planými nadějemi je hladovci dáti ústřice. To není a nebude řemeslem mým. Slyšte mé poslední slovo v té záležitosti. Dokud nepřijde od Královce list, že se oženil, nevěřím ničemu."

Lotinka podala na ručesť doktorovi ruku a pravila důvěrně: „Díky za poslední slova vaše."

Na vížce panského domu zvonili poledne. Lotinka uvedla doktora do jídelny, kdež spolu poobědvali. Doktor žertoval za oběda po svém spůsobu a nedotekl se více ani slabikou Emana, Lotinky, nebo jejího otce. Vypil zcela pokojně černou kávu a zapáliv si doutník ubíral se z Podboří na Polom.

XVIII.

Přišed do zámku zamířil doktor rovnýma nohama k staré paní Slezanovské. Když zaklepal, probudila se babička, jež sedíc v historické své lenošce u okna při čtení novin usnula. Sivé oko její zajiskřilo se radostí, když spatřila vstupujícího doktora.

„Barbar Starohorský zahnal asi milostpaní slaďoučký poledníček?" žertoval Sluka.

„Podřimla jsem si," odpovídala živě babička; „než návštěva vaše stojí za deset poledníčků. Víte již, doktore, že Hedvika a doktor Samec na dobro se rozešli?"

„Slyšel jsem něco zvoniti. Bylo to tedy skutečně na mši?"

„Bylo."

Na to jala se stará paní po obvyklé své epické šíři i délce Slukovi vypravovati, co vůbec o té události, pro ni nemálo důležité a znamenité, věděla. Doktor ji pobožně poslouchal, ač už od předvčírka od Krescinky obšírný list o té věci měl v kapse.

„Co si v zahradě řekli, ví sám milý pán Bůh,“ dokončovala stará Slezanovská. „Kdybych s Hedvikou už od těch dob, co Ledvinovi dala tím nešťastným košem, nebyla na štíru, byla bych se na všecko důkladně a do podrobna vyptala a uptala. Ale takhle marně čekám, že sama přijde a mně se svěří jako zpovědníkovi. Ví-li už o tom Ledvina?“

„Ví, co vůbec věděti lze.“

„Co tomu říká?“

„Jdu právě odtamtud. Jel někam přes pole za svým obchodem.“

„Věčná škoda, že jste ho nezastihl doma. Věřte mně, myslím teď na něj dnem i nocí. Hedvika teď chodí jako zmoklá slepice. Ta aféra se Samcem jí dodala. Má na poučenou.“

„Kéž by tím dostala i za vyučenou!“

„I dostala, doktore, dostala, pamatujte na mne. Vždyť sedí na holičkách a dobře jí tak. Chodí vám jakoby chtěla rybník vypáliti a ač se zakrývá lhostejnou tváří, přece je dobře na ní viděti, zač je té její přetvářky loket. Jsou hodiny, kde z ní člověk ani slova nedostane, zamýšlí se, leckdys vzdychne a neví o tom ani sama, a což mi především je s podivením. v zahradě mezi kopřivami a bodláčím trávívá někdy celé hodiny a přece se zrovna tam se Samcem rozešla. Či měla ho přece jen ze srdce ráda?“

„Myslil bych, že ji špatné svědomí hněte,“ namítal Sluka.

„Máte svatou pravdu. A mně je jí ještě ke všemu

líto; vidíte, jaká jsem dobračka. Nemyslíte, že by se to dalo s Ledvinou spraviti?"

Doktor pokrčil rameny.

„To by muselo z ní samy vyjíti," prohodil po chvilce.

„Jděte! Mluvíte, jakoby jste nevěděl. jak hloupy jsou mladé ženské, zvláště když vyvedly z nepředloženosti pořádnou hloupost. Kdyby jim rozumný člověk nepomohl, umřely by hladem před plnou mísou."

„Což kdyby slečna Krescinka ..."

„Jděte mi s tou. Já ji mám v podezření, že ona Samcovi proti Hedvice přisolila, a nedám za to ani šarapatky, že ten čistý advokátek hází po ní udicí a ona po něm. Inu, Krescinka dostane více nežli Hedvika, a to vydá nade všecko u toho nynějšího mužského pokolení. Ostatně, co do povah, hodili by se k sobě jako švestka k slivě."

„Tedy bude přece svatba na Polomi?"

„Snad. Uvidíme. Ale nezamlouvejme Hedviku. Mně je jí přece líto. Skoro jsem ráda, že jste přišel ke mně. Už jsem si včera vzpomněla, že bych pod palcem měla pro vás do Hor poslati. To děvče hledá samotu již po kolik dní a je mně tak nějak přepadlá a bledá. Aby z toho nebyla nemoc. Nebylo by dobře, kdybyste se tak mezi čtyřma očima na ni pořádně podíval? Snad bychom mohli nemoc předejíti, která se do ní potajmu obouvá."

„Podívám se k ní, jako náhodou."

„Podívejte, je sama v zahradě. Když jsem šla nahoru, šla tam s nějakým časopisem. A pak což, vy jste doktor, v nějž máme plnou víru, a pak vás farář nepokřtil nadarmo příjmím starohorského filosofa. Vy byste mohl z ní vyzvěděti, jak to s Ledvinou v ní vypadá, nu a, což bych nešla s barvou ven, mně byste se velmi zavděčil, kdybyste tak mezi ní a Ledvinou .."

„Já jsem neohrabaný kuplíř, milostpaní,“ vpadl jí doktor do řečí.

„Máte-li mne, doktore, jen trochu rád. Vidíte, mně na tom záleží. Já to děvče mám přec jen ráda a radší než Krescinku. A Ledvina je jak náleží hodný muž, lepší než na sta těch nynějších pudivítrův. Pak si přece jen myslím, že on jí vězí v srdci. Proč pak odtud neodjela, když měla tu hanbu se Samcem? Nebo pro sličné mladé děvče je to přece jen hanba rozestanouti se se ženichem. Namítnete mně třeba, že se jí proto nechce z Polomi, že snad čeká na dědictví po mně; že si myslí, že jsem stará a že by ráda byla při tom, kdyby snad z nenadání pán bůh na mne těžkou nemoc seslal, abych snad v závěti na ni nezapomněla, a Polomští všecko neshrábli. Já už na to všecko pomyslila, ale přece si myslím, že Hedvika tak špatného srdce není, aby čekala, až zesnu na věky. Proč tedy odtud nejede? Myslí na Ledvinu. Člověk sebe moudřejší vždycky neuhodne, ale v této věci myslím, že jsem dobrou hadačkou. Co tomu všemu říkáte, doktore?“

„Nelíbám dámám nikdy ruku,“ odpovídal doktor neobyčejně vroucně; „leč dnes prosím, abyste mně, milostpaní, dala svou ruku políbiti.“

„Však já ji nedám,“ namítala živě stařena obě ruce schovávajíc.

Doktor vstal se stolice.

„Půjdu,“ pravil, „za slečnou Hedvikou do zahrady.“

„Jděte, doktůrku, jděte,“ volala radostně babička ruku mu tisknouc. „Pán bůh vás na dnešní cestě provázej.“

Když vstoupil Sluka do zahrady, Hedviku nikde neviděl. Dal se houštinou v pravo a zahnul k staré besídce. Najednou se zastavil. Asi dvacet kroků před ním seděla Hedvika v stínu na omšeném kameni při besídce. Na klíně měla rozevřený časopis, leč nečtla v něm. Byla

všecka sama v sebe zatonulá a hleděla napolo ztrnule k zemi. Po každém líci táhla se jí od oka vlhká cestička ke rtům, bolestně sevřeným. Byly to stopy po slzách, jež posud neuschly. Příchozího nespozorovala.

Doktor se ze svého úkrytu chvíli na ni díval. Bylo na něm viděti, že váhá vystoupiti. Od smrti dítek svých nepocítil pod levými žebry tak prudkého tlukotu, tak pronikavé tísně jako dnes. A všeho toho byly příčinou ty dvě vlhké cestičky po lících rozesmutnělé dívky. Do zahrady vstoupil jistým krokem, pokojným srdcem, s jasnou hlavou. Když se zadíval do Hedviky, zachvěla jím nejistota jako listnatým stromovím ranním vetřík. Cítil na sobě, že odvažuje se úlohy nad míru a pomyšlení důležité. Osud a budoucnosť dvou lidí závisely na tom, jak v nejbližší půlhodince úlohu tu provede. Byl si toho úplně vědom, že béře na se odpovědnosť velmi těžkou. Přemýšlel chvíli, nemá-li ještě s úlohou svou prodlíti, není-li plán jeho docela zralým. Najednou se vzchopil, vzmužil a ztužil. Vrátil se kousek cesty a vkročil na hlavní cestu krokem hřmotným. Hedvika se vytrhla ze svých dum a upiala k němu oči. Doktor ji důvěrně pozdravil, jako by ji byl odjakživa znal a přidal zcela přirozeným hlasem, že má babička o její zdraví starosť a že přichází se na ni podívat.

V Hedvice se zatajil dech, když spatřila doktora. V srdci i mysli zdvihla se jí pravá bouře. Za prvního okamžiku nemyslila jinak, než že doktor ji vyhledává, aby s ní promluvil ve jméno Ledvinovo. První chvíli nemohla se ani doktorovi do očí podívati. Teprve když tak nepodjatě ji oslovil, vzpamatovala se poněkud, podívala se mu upřímně do očí a zajíkajíc se odvětila, že babiččina starosť je bez podstaty, že sama myslí, že je aspoň tak zdráva jako jindy.

„To je smutná vyhlídka pro mne,“ žertoval Sluka. „Já se už v duchu těšil, že slečně aspoň tak na půl

archu recept napíšu. Ale buď jak buď, tolik mi aspoň, slečno, dovolíte, abych vám již pro upokojení staré paní puls ohledal.“

Hedviku polil živý ruměnec. Poslední jeho věta zněla jí podezřele v uších. Nebyl v ní jen humor ale i kus satiry.

„Pro všecko,“ odvětila rozpačitě podávajíc mu ruku, „vyhovuji tímto vašemu přání.“

Doktor obemkl lehce prsty svými měkké rámě Hedvičino, svěsil po spůsobě copatých Eskulapův učeně hlavu a kroutil povážlivě hlavou. Hedvika se lekla.

„Jsou nemoci, ctěná slečno,“ promlouval doktor tónem mentorským, „o nichž pacienti ani nevědí. Kdybych na příklad vám řekl, že vězí ve vás choroba, oč že byste mne vřadila do rubriky doktorů Punčoškův?“

„Pokud vás znám z doslechu,“ odpovídala Hedvika, „vím, že jste nepřítelem šarlatánství.“

„U chudých, slečno,“ zapřádal ji Sluka do hovoru; „u bohatých pacientův nesmím zapomenouti, že jsem vedle lékaře i svým vlastním lékárníkem.“

„Vím od babičky, že děláte rád vtipy na léky.“

„Máte tedy důvěru v mé umění? Za to dnes vám nedám receptu, zítra však se přijdu na vás podívat. Musím beztoho do Podboří.“

Hedvice při tom slově srdce zabušilo.

„Býváte tam často?“ tázala se otázkou hnutí své zakrývajíc.

„Jednou tak za uherský měsíc. Naši jadrní horalé nemají ani času ani chuti stonati vyjímaje starého pana Ledvinu, jenž už po mnoho měsíců z posledního mlátí.“

Hedviku rozrazilo horko.

„Má s ním asi mladý pan Ledvina kříž,“ dodala zajíkajíc se.

„Nemá. On je zdárným synem svého otce a chová věru nešťastného toho neduživce jako v bavlnce.“

„Proto přece hoden soustrasti.“

„Sotva svým uším věřím! Podle toho, co se mezi vámi a mladým Ledvinou přihodilo, myslil jsem, že vám Podbořský pán je nulou před cifrou, a on vás přece aspoň z té stránky zajímá.“

Hedvika se pachtila po odpovědi. Doktor pokračoval: „Předkem prosím, abyste si mou řeč křivě nevykládala. U mne zvykem mluviti od plic; jsem nezvedeným synáčkem horské přírody, jenž se žádné metly nebojí. Jak asi o mně z doslechu víte, nesmýšlím — vyjímaje ovšem lékařskou praxi svou — příliš růžově o krásné pleti a co se dokonce ženitby týče, tu jsem rozhodným a opovědným jejím nepřítelem. Proto jsem tomu rád, že pan Ledvina zůstane starým mládencem.“

Hedvika podívala se hněvivě na řečníka; doktor se ledabylo pousmál, a ona se zapálila.

„A to jste nejdůvěrnější prítel Ledvinův!“ zvolala kysele.

„Mé přátelství má tvrdou kůži, slečno. Kdyby se byl Ledvina oženil, nebylo by ani o mák jinší než když se neožení. Ale poslední případ je mi milejší. Leč nemohlo ani jinak býti, musilo se tak státi.“

„Že se musilo tak státi! A proč?“

Doktor se podíval na hodinky.

„Jsem tu dnes na Polomi už trochu dlouho,“ pravil suše. „Bude-li vám, slečno, libo, povím vám o tom někdy jindy. Však nám to neutece.“

Hedvika byla jako na trní. Ňádra se jí rozhoupala vnitřním nepokojem, žhavou zvědavostí a tajeplnou úzkostí. Mimoděk chytila doktora za ruku a vypravila ze sebe stěží tato slova: „Byla bych vám velmi povděčna, kdybyste mi to dnes pověděl.“

„Na celé věci není pranic zvláštního,“ vymlouval se doktor. „Jist jsem, že ani puls se vám při tom nezrychlí.“

„A přece vás prosím, abyste mně to pověděl," doléhala Hedvika.

„Pak dovolte, slečno, abych se posadil zde do besídky. Sedě se odjakživa lépe povídá než stoje."

Doktor si sedl na totéž sedadlo, na němž ondyno dr. Samec seděl, a Hedvika se posadila naproti němu. Zkříživ ruce na své zahnuté holi a bradu o ně podepřev otázal se:

„Neznáte-li, slečno, historii panského domu v Podboří?"

„Vím velmi málo z ní."

„Není divu. Však mimo mne a Ledvinu sotva bude komu známa. Ledvina sám se mně nikdy ani slovem o minulosti své šindelové residence nezmínil. Snad nikdy hovor náš o ten záhadný předmět nezavadil. Co já vím, mám z úst nebožtíka faráře horského Kubína. On byl asi dvacet let zde na Polomi a na Podboří pečený vařený. Když se dostal do našich zabedněných Hor, byl již starcem jako sníh šedivým. Ale paměti jeho jsem se nejednou znamenitě podivil. Jednou seděli jsme spolu ve farské zahradě pod hruší a popíjeli pivo. Tenkrát bývalo lepší než nyní. Bylo to na samém sklonku července, před osmi lety. Za hovoru zarejdoval starý farář na Podboří. Byla to zajímavá kapitola. Věřte, že sám Sue zajímavějších neskomponoval. Advokáta Ledvinu, strýce nynějšího Ledviny, vymaloval mi farář Kubín tak živými barvami, že ho posud před sebou vidím, jak drží dlouhou dýmku v levici a španělku v pravici a jak z bezzubých úst robotníky proklíná, že ho věčně odírají leností svou a taškářstvím. A což teprve volatý dráb Vystyd! Vidím ho s tou jeho vysokou kravattou, jak si plije do rozdrásaných dlaní a v síni panského domu těm zarputilým selským chlapům sází dřevěné baňky. Leč, jak pozoruji, zajíždím trochu daleko a přece bych byl už rád u konce. Zkrátka, stařičký farář tvrdil zcela určitě, jako by to četl

z evangelia, že na Podboří, rozumějme na jeho majetnících, spočívá těžká kletba. Žádný z nich, pokud lidská paměť sahá, nemohl se oženiti. Ať dělal co dělal, a kdyby měl třeba deset známostí, když už mělo přijíti ke svatbě, rozpadla se mu ženitba, jako by neznámá ruka kamenem do skla udeřila. To jsou vlastní slova farářova. Ba jeden z nich byl docela tu noc před oddavkami od zlodějův, které chtěl zahnati, v samém panském domě zavražděn. Advokát Ledvina, po němž nynější Ledvina Podboří dědil, byl bezženek. Hromadu let před ním držel Podboří nějaký císařský rada. Farář Kubín mi jej jmenoval, leč mně se jeho jméno z paměti vykouřilo. Ať to byl Hašek nebo Vašek, ženat nebyl nikdy. Po něm nastoupil vládu syn po jeho sestře v nejlepších prý letech. I on se neoženil. Když mu na Polomi odtroubili poslední pochod, ujal se statku, dědičně mu připadlého, mladší jeho bratr. To byl tuším ten, jenž zahynul tu noc před oddavkami rukou zlodějův. Farářova paměť unesla ještě více. Tak prý i Podborští páni před císařským radou byli vesměs neženati. Leč k čemu se uchylovati do historických mlh, z nichž jen jednotlivé, mdlé paprsky prosvítají, dosti na tom: pět posledních majetníků Podboří od císařského rady počínaje až k nynějšímu Ledvinovi, bývalému vašemu ženichu, nemohlo se živou věcí oženiti, protože démon odvěké kletby jim v tom bránil. I přítel můj musel před ním svou šíji ohnouti. Když uz neměl daleko s vámi k oltáři, zahromoval si naň zloduch Podboří ve spůsobě vašeho koše, slečno.“

Doktor, jenž po všechen čas, co vypravoval, oči měl přimhouřeny, se odmlčel. V besídce nastalo ticho jako v kostele. Hedvika tak se zahloubila ve své myšlénky, že jí ani nenapadlo promluviti. Doktor Sluka se opět podíval na hodinky a měl se k odchodu.

„Jak vidíte, slečno,“ dodal chladně, „není na té Podborské historii pranic zvláštního. Mne baví jen tolik,

že příběh Ledvinovy ženitby na ni tak pěkně připadá. Proto jsem vám hned z počátku pravil, že nemohlo mezi vámi ani jinak býti, že Podbořský pán dělej co dělej v předpeklí musí písek vázati. Zůstanete, slečno, ještě v zahradě, či půjdete se mnou do zámku?“ dodal zdvihaje se.

Hedvika mu neodpovídala, vždyť ani poslední jeho věty neslyšela. Hejno nových, překvapných ano omamných myšlének prochvátilo jí duši tou měrou, že pro tu chvíli nebyla ani svojí. Přišedši opět ku paměti přejela si rukou čelo, podívala se na doktora na polo tklivě, na polo zděšeně a promluvila hlasem, bázní a úzkostí přidušeným: »A vy věříte, pane doktore, v ktetby?“

Otázka tato doktora pomátla. Začervenal se lehce a po minutce teprve odpověděl:

„Což vám sejde, slečno, na mé víře? Každý má víru svou a musí si z ní na svůj vrub spraviti, co se mu v životě polámalo. Ohlíží-li se za takových ožehavých okolností po víře druhého, nepohne se vlastní jeho síla k ruchu a vadne spíše než aby se rozpružila.“

Doktor měl se k odchodu. Hedvika měla ještě deset jiných otázek na jazyku, než zapomínala pro jednu na druhou.

Doktor se poroučel. Dívka mu podala ruku studeně navlhlou.

„Přijdete-li zítra?“ otázala se tisknouc mu pravici.

„Ne-li zítra, pozejtří jistě,“ odvětil Sluka a odcházel spěšněji, než obyčejně chodíval, ze zahrady.

XIX.

V úterý na to, navečer, přijížděl od strany Polomské kočárek o jednom hubeném koni do nádvoří statku Ledvinova. V povozu seděl silně do předu nahnut

mladý důstojník, podle světlomodrého kabátce od některého pluku mysliveckého. Psi se dali do tak ohlušného štěkotu, že starý vozka, jemuž bylo mezi jejich boudami jeti, strachy koně zastavil a rozpačitě k důstojníkovi se obrátil.

„Jen jeďte směle ku předu,“ pravil tento, „však až mne hafanové uvidí. začnou hned z jiného soudku.“

Vozka uposlechl a skutečně jakmile psové důstojníka uviděli zjemněl hrubý jich štěkot a podobal se více radostnému vítání nežli varovnému hlasu.

„Což jste mne nepoznali hned, staří braši,“ hovořil důstojník ke psům. „Však počkejte, až večer budete odvázáni, porozprávíme si více.“

Kočárek dojel ke dveřím panského domu. Lotinka, jež byla nahoře a podle štěkotu psův soudila, že nějaký cizí host přichází na Podboří, sběhla se schodův dolů a šla cizinci naproti. Na prahu se zastavila a spatřila důstojníka, jenž pravici zdaleka jí nastrkuje po schodech k ní šel nahoru. Lotinka zbledla, že by se kapky krve na ní nedořezal. Nevěděla, čí je a kde je; mrákoty ji obcházely. Překvapení a úzkosť zadrhla jí hrdlo. Nebyla s to, aby aspoň jedno slovíčko na uvítanou ze sebe vypravila. Za to se z úst důstojníkových slovo za slovem jen jen hrnulo.

„Totě překvapení jako Cimboraso, není-li pravda, slečno Lotinko,“ uváděl se host po staročesku upřímne rukou potřásaje. „Kde máte Emana? Já si k vám do hor ještě zaletěl, dokud svatý stav manželský mi brka s křídel nesrazí.“

Lotinku píchlo u srdce. Přes to aspoň tolik se vzpamatovala, že mohla pronésti: „Vítejte nám jako vždy na Podboří, pane nadporučíku.“

„Prosím, ode tří dní je vítězná naše armáda o jednoho setníka bohatší, totiž o mou nepatrnou maličkosť.“

„Tedy pane setníku. Ale stojíme pořád na prahu. Pojďme dále.“

Lotinka uvedla Královce do Emanova pokoje. On odložil čapku a plášť a svlékaje rukavice rozhlížel se po pokoji.

„Všecko při starém, není-li pravda?“ hovořil k dívce; „obydlí i srdce?“

Lotince zvlhlo oko. Setník si toho nepovšiml a rozmlouval dále:

„Když mne povýšili, odbyl jsem si nevyhnutelné návštěvy a pitku s kamarády a požádal za tepla za dovolenou. Smilovali se nade mnou s pěti dni. Předevčírem večer přijel jsem domů, včera jsem po městě se ukázal jako novopečený setník a dnes po poledni zajel jsem si v ten váš útulný kout Podbořský. Do rána mne tu budete míti na krku, neb zítřek náleží ještě otci mému; svatosvatě jsem to musil přislíbiti. Pozejtří beztoho to zas půjde hajdy do Vídně. Ale kde vězí Eman?“

„Dole u Zástěrovského dolu. Doklízejí žito.“

„Skoro abych se za ním podíval. Což historie se slečnou Hedvikou? Já všecek zdřevěněl, když mi Eman o tom psal. Jak živ bych se nenadál, že mu vášeň tak srdce i hlavu splésti může. A věru mnoho mi toho nenapsal, to pravé mu asi uvázlo v péru. Jsem jako na trní, abych z jeho úst slyšel o tom neslýchaném kousku, který mu vyvedla.“

„Za těchto dní obrací se ta nešťastná příhoda k lepšímu,“ vykládala Lotinka. „Aspoň ze svatby mezi Hedvikou a doktorem Samcem nebude prý nic.“

„Dobře jí tak, té mrše! Pardon! Já zapomněl, že nejsem v kasárnách. Odpusťte mi, slečno, můj kasárenský sloh. Slečna Krescinka posud svobodna?“

„Na dlouho asi sotva. Odloudila prý Samce Hedvice podle našich novin.“

„A tohle je celý román! Kdo by ho hledal v tom idyllickém zákoutí! A což Eman? Snad by nechtěl znova roztržené konce svazovati?“

„On Hedviku příliš miluje a doktor Sluka mu dává dobré naděje.“

„Ten také v tom?! Padnu a bude po mně! Toť abych zrovna za Emanem běžel.“

V tom dvéře se otevřely a na prahu se objevil Ledvina.

„K čemu trhati boty,“ oslovil Královce; „máš mne tady.“

Oba mužové letěli si do náručí. Trvalo chvíli, než se pustili. Lotinka se Královci poručila a odešla nahoru, aby obstarala večeři. Královec si chvíli prohlížel Ledvinu.

„Bratře, to nejsi ty,“ zvolal soustrastně; „ta ti dala. Vždyť ti sem tam brada šediví!“

„Bodejť by mne lysina šedivěla,“ odtušil trpce Ledvina.

„A Lotinka je také všecka přepadlá. Snad není také...“

„O tom potom, Tomši, bez toho nám to neujde,“ přejal mu řeč Ledvina. „Po večeři si všecko povíme, abychom dobře ztrávili.“

Setník se rozchodil po pokoji.

„Bůh ví, čím to je,“ mluvil více k sobě nežli k Emanovi, „že jsem jaksi rozrušen. Je mi tak divně a jináč, kamaráde. To snad, že jsem šťastným ženichem a ty že... Eh! Máš pravdu, nechme toho.“

„A jak jsi se stal, prosím tě, tak z čista jasna ženichem?“ otazoval se Ledvina.

„Jako na sta jiných, milý hochu,“ vykládal Královec. „Tak z čista jasna to právě nebylo. Je to už trochu delší známosť od loňského podzimku. Sešel jsem se s Katuškou na parníku a líbila se mně. Kollega Červinka

byl s rodinou znám a představil mne. Pozvali mne do domu, já přišel jednou, po druhé a tak dále, jak vrabci zpívají. O masopustě jsme byli spolu ve dvou plesích a známosť se otužila. Otec její, starý Řehák, je hodný muž a nota bene bohatý. Je někde od Plzně a od chlapeckých let ve Vídni. Byl tesařským mistrem, pak stavitelem a vystavěl si krásný dům. Jednu dceru má major Vobořil od dělostřelectva; druhá, mladší, Málka, je svobodna. Dva syny má zaopatřeny. Jmění krásné. Co dělati? Léta ubíhají jako vlny po vodě. Čas svrchovaný, abych se oženil, nechci-li zkysati na ocet. Tak se to všecko stalo. Byl bych ti o tom psal, ale myslil jsem si, dokud není ruka v rukávě, že je lépe nepochlubiti se. Bál jsem se, brachu, koše."

„Což měla tvá Katuška více nápadníků?"

„Dost a onačejších než já. To víš, kde jsou peníze, tam je nápadníkův jako vos okolo sladké hrušky. Měl jsem se dost co oháněti, abych neoškrábal kolečka. Ale prorazil jsem. Někdy o masopustě bude svatba."

„Dej bůh, aby ti to dobře dopadlo."

„Však mám z toho sám strach."

„Proč?"

„Prosím tě. Ve Vídni dá mladá, sličná ženuška starostí dost. A ženská mysl je každá záletna a vrtkava. Eh! hlouposti, nechme toho. Dělníci čekají na tebe na dvoře. Pro mne se nezdržuj. Já zakouřím si zatím a podívám po dvoře."

„Přijdu za chvíli za tebou, až si to s lidmi spravím."

Setník odešel na dvůr ke psům a bavil se s nimi. Za hodnou chvíli přišel za ním Ledvina volaje jej k večeři. Šli nahoru do jídelny a navečeřevše se vyšli si na procházku nahoru do kopce ke kříži, kudy doktor Sluka do Podboří jezdíval. Tam si oba usedli na kameny, kus od kříže, větry nahnutého.

Byl krásný letní večer, za jakéhož i ňádra rozbolněná pokoj, zapomnění a smír do sebe vdechují. Velebným mlčením, jež příroda všemu tvorstvu uložila, by posilnilo se na lopoty zítřejšího dne, províval ob chvíli tichý, teplý vánek, a šum nedalekých hvozdův a cvrkot polních cvrčků splývajíce v jemnodechou harmonii vábily duši v kraje záludných, nekonečných snův. I obloha, jejíž přitmělé šedá modř i zeleň dávaly barvu nevýslovné jemnosti, byla plna rozkošných a luzných tajův.

Bodří naši přátelé, setník i Eman, si těch večerních kras málo všímali. Obírajíce se v duchu vlastními záležitostmi nebyli v té míře, aby zevnějšku věnovali pozornosť. Chvíli si poseděli mlčky vedle sebe, načež setník k Emanovi promluvil: „S chutí do toho, pane Emane; ať vím, jak to s tebou dopadá.“

Eman se dal do povídání, jak učinil známost s Hedvikou, jak ze známosti vznikla láska, vzájemné vyznání, úmluva a zasnoubení, a jakým spůsobem všecky ty hrady jeho nadějí se v rumy sesypaly. Vypravuje byl tak upřímným k příteli, že mu nezamlčel, kterak srdcemornou bolestí rozrušen a rozerván na Lomišti si chtěl na život sáhnouti a kterak Lotinka ze sesterské lásky jej uchránila tak zbabělého činu. Na to vykládal, jak k doktorovi Slukovi do Starých Hor šel na radu a co z toho všeho až posud pošlo. K závěrku připojil, že sice za posledních dnův akcie jeho lásky znamenitě stoupají, leč netajil se zároveň obavou, že sotva asi s Hedvikou se na zelený proutek dostane. Dokončiv vypravování přidal otázku:

„Co tomu všemu říkáš, Tomši?“

„Že z toho všeho nebude truchlohra, jestliže doktor Sluka stojí za kulisami,“ odpověděl prostě a jasně setník Královec.

Eman si povzdechl.

„Věř mně, bratře," pokračoval Královec, „kdybych tu Sluku měl, dal bych mu za jeho přátelské jednání hubičku, že by to mlasklo. Já řídívám se v záhadných věcech vnuknutím, jak se mi právě na mysli namane, a vnuknutí mé mi povídá, že dobrý duch tvého života vedl tě do Starých Hor k doktorovi. Pokud se do jeho povah znám, byl bych soudil, že se tvým milostným spletkám demokritsky vysměje; neučinil-li tak, ba nabídl-li ti sám pomocnou pravici, nemám ani za krejcar pochybností, že jest jist dobrým výsledkem. Než obraťme již list a dejme se do druhé kapitoly. Povídej, co se stalo Lotince."

„Zajímá tě ta věc opravdově?"

„Totě otázka!"

„Netáži se nadarmo. Bylo by snad lépe, kdybychom tu kapitolu přeskočili."

„Věř mně, Emane, že samým podivením nevím, co bych ti řekl."

„Nuže, chceš-li tomu, věz, že ta věc týká se především tebe."

„Mne?!" zvolal Královec upustiv leknutím doutník do trávy.

„Což bych ti pravdu líčil; tak jako tak vyjde jednou na vrch. Lotinka tě už dávno tajně miluje."

Setník vyskočil a rozchodil se prudce po mezi. Po chvilce zastaviv se u samého Emana, otázal se ho zajíkaje se: „A víš to z jejích vlastních úst?"

„Vypuklo to z ní, když jsem jí pověděl, že se budeš ženiti. Neměla s dostatek síly, by se opanovala. Bylo to zrovna toho dne večer, co dostali jsme od tebe psaní; dole, v mém pokoji."

Setník si kroutil mlčky kníry. Po minutce dodával: „Jak je bůh nade mnou, Emane: nejen že jsem o něčem podobném nevěděl, já ani nic takového netušil. Kam

jsem dal oči a rozum! A já té dobré zlaté duši nevědomky ucinil takový zármutek! A plakala...“

„Plakala a omdlela mi v náručí. Jaktěživ nezapomenu na tu hroznou chvíli.“

„A tys mně jakživ ani slovíčka o tom nepověděl.“

„Já věděl o tom zrovna tolik jako ty. Teprve v posledních dobách tušil jsem něco takového při ní a jistoty nabyl jsem, jak tvoje psaní došlo.“

„A mně jsi nic nepsal. .“

„Bůh ví, Tomši, že bych tu duši s tebou rozdělil, ale v záležitosti tak ožehavé, jak měl jsem pravdu ti podati? Třeba byl Lotinčiným bratrem, jenž jí díkami na věky zavázán jest, tolik jsem přece mužem, že bych považoval za pošetilosť, vtírati se do záležitostí srdce tvého. Tys pánem srdce svého jediným a neobmezeným. Milujeme se ovšem od chlapeckých let po bratrsku, ale to všecko nedává mi práva, bych sahal tobě na svobodu srdce.“

„Tys v jistých věcech přílišný idealista, Emane, a to ti na škodu. Každý jiný přítel by byl na tvém místě jinak jednal. Leč k čemu protřásati, což již hototo. Lépe bude, když tomu hledati budeme radu. A já vždycky, co mne v hlubině srdce tak podivně hněte, když jsem si začínal s Katuškou. Pořád se mi zdálo, jakobych poctivě nejednal ucházeje se o dceru Řehákovu. Zamýšlel jsem to, zamlouval, až to ve mně utuchlo. A nyní vím, co to bylo. Byla to temná tucha, že jsem od Lotinky milován, a snad i nevědomky jsem ji nosil v srdci. Věř mně, bratře, že mi jest jako nahému v trní. Ona trpí a strádá za to, že jsem svou útrobu do dna nevyzpytoval. A ona tvojí sestrou a co do hloubky a krásy povah svých nepodá snad ani Katušce vody. Vždyť vezmeme-li to venkoncem, jest všechen její život jedna oběť za tebe.“

„Že já jsem bratrem jejím, prosím, abys pustil z mysli.“

„Naposledy," přemítal setník námitky Ledvinovy si nepovšimnuv, „kupuji já v cizině mák a zahazuji doma šafrán. Bude tomu asi zrovna tak. Nebožka matka má, dej jí bůh nebe, říkávala, že z domácí mouky je nejživnější chléb, když jsme my děti chtěly na ní chléb pekařský. Že si právě na její řeči vzpomínám, snad je to pokyn pro mne ze záhrobných končin. Snad i po smrti neumírá mateřská láska a mateřský věhlas. Víš co, Emane, já nechám Katušku Katuškou a promluvím ještě dnes nebo zítra ráno rozumně s Lotinkou."

„Tomši!"

„Nevyvaluj na mne oči jako vejr! Což na tom divného, že spadlo mi s očí trochu pozdě bělmo. Hůře by bylo, kdybych nyní, když prohlédám do pravdy, samými ohledy si zastíral zdravý zrak. Rozejdu-li se s Katuškou, bude to ovšem na újmu mé cti. Než co z toho: blaho a zdar vlastního života mého musím předkládati zevnější cti, někdy beztoho klamné. Nemysli si, že si Katuška pro to strhne hlavu, jsem jist, že nebude dlouho seděti a že ji třeba do masopustu vyvede některý nápadník, jenž se k ní třeba lépe hodí než já. Já držím se jen svého vnuknutí. A starý otec můj! Jakou bude míti z toho radosť, že mu cizinku nepřivedu do domu. Ruku na to, Emane. věc je uzavřena a skoncována. Lotinku si již vezmu na starosť."

„Já tvé ruky prozatím nepřijímám," namítal Eman; „kvapné dílo nebývá milo."

„A já ti pravím," odvětil setník důrazně, „že mi všecken odpor tvůj připadá jako kapka vody, ukápnuta na žhavé železo. Co jsem řekl, to jsem řekl. Odpadnu-li od toho, nejmenuj mne více přítelem, nazvi mne ničemou, padouchem, čím ti bude libo."

„Aspoň mi slib, Tomši, že do rána si tu věc ještě dokonaleji rozmyslíš."

„Nic neslíbím. Byl bych bláznem, abych si zkazil noc, snad nejkrásnější, již kdy míti budu. Lotinka bude bez toho ještě na nás čekati. Poprosím ji, abych s ní soukromí směl porozprávěti.“

„Ty znáš, Tomši, její charakter a myslíš, že tě vyslyší? Nevím, brachu, nevím. Třeba tě nad svůj život milovala, raději by skočila se skály, než aby se stavěla mezi tebe a nevěstu tvou.“

Královec si kroutil kníry. Ukázav pak rukou k severu pravil vesele:

„Tam leží Staré Hory, není-li pravda?“

Ledvina přitakal.

„A v Horách leží již anebo sedí při sklenici piva doktor Sluka?“

„Co na tom.“

„Tolik, že hledě k Horám cítím, že jiskra jeho humoru sem ke mně právě zaletěla. Ta mne u Lotinky povede k cíli a přivede k němu. O Lotinku neměj starosti. Pojďme do Podboří.“

Mlčky zdvihl se Eman, a oba mladí muži sestupovali s kamenitého kopce dolů k Podboří. Krásný večer přecházel v teplou noc. Na obloze prosypala se hromada hvězdiček a mezi nimi plula do výše bílá luna jako starostlivá matka, jež bedlivým okem své drobotiny hlídá, aby žádná z nich jí nepřišla k úrazu.

XX.

V panském domě, v jídelně u okna, stála zatím Lotinka a hleděla do hvězdnatého nebe, v jehož nekonečných hlubinách její oko tak rádo se ztrácelo. Srdce měla tak těžké, jako by byl jí někdo olovo na ně položil. Ký div, že plakala; vždyť viděla, že všecka ta luzná fata morgana její fantasie v dravých a hltavých vlnách

životních se propadává. Spřátelila se již poněkud s myšlénkou, že jí u Královce svadla rozmarýna, leč když jej z čista jasna spatřila tváří v tvář a k tomu veselého a šťastného, strhla se v ní bouřka dvojnásob krutá. Když po večeři s Emanem odešel na procházku, poněkud se upokojila; leč přes to táhly duší její pusté myšlénky jako tmavé chmury po rozhořalé obloze červencové.

Když oba pánové přišli do dvora, spozorovali, že v jídelně je ještě světlo, že je tudíž Lotinka očekává. Setník Královec, jehož povaha nebyla ohledava a odkládava a jenž kdykoliv záhada k němu přistoupila, jí na jádro přijíti se snažil, pravil pevně a určitě k Emanovi: „Lotinka čeká, půjdeme nahoru.“

Ledvina mu neodpovídal. Mlčky vstoupili do síně. Tu zastavil se Eman, vzal Královce za ruku a všecken pohnut promluvil k setníkovi: „Nechoďme nahoru, Tomši. Rozvaž si to do rána.“

„Jest již rozváženo, bratře. Pojď a nech mne za chvíli s Lotinkou o samotě,“ odvětil Královec.

„Budiž tomu, jak chceš,“ dal mu Eman vážně v odpověď.

Šli nahoru, vstoupili do jídelny a hovořili chvíli o ledačems. Za hodnou chvíli odešel Ledvina dolů předstíraje, že ještě s poklasným musí promluviti. Královec a Lotinka byli sami.

Setník podíval se na dívku zrakem, před nímž ji všecky síly opustily. Na to prudce vstal ze sedadla a obešed stůl blížil se k Lotince. I ona vyskočila a chtěla o krok ustoupiti, leč nebyla s to. Chytila se křečovitě lenochu u sesle, sotva na nohách se držíc.

Setník napřahuje k ní pravici promlouval hlasem rovněž tak srdečným jako měkkým a tklivým: „Mám k vám velikou prosbu, slečinko.“

Lotinka se všecka udivena na něj podívala.

„Podejte mi na odpuštěnou drahou ruku svou,“ pokračoval setník hlasem plným něhy i bázně, „a udělte mi zdrcenému hříšníku generální absoluci.“

„Zač, pane setníku,“ otázala se žasnouc Lotinka.

„Můj bože, zač! Ó podejte mi jen ruku, já pak již snáze vám vysvětlím, co mně jako skála na srdci leží a co mně zadrhuje hrdlo.“

„Že jste nic zlého z úmyslu nespáchal, tím jsem jista,“ odvětila Lotinka a podala mu ruku.

Setník se její ruky oběma rukama chopil a vtiskl na ni horké políbení. Lotinku obcházely mrákoty, třásla se jako z omraza.

„Nyní, když mám od vás odpuštěno, mám také dosti síly, abych vylezl s pravdou,“ vysvětloval Královec. „Běží tu o poslední dopis, jejž jste ode mne z Vídně dostali. Všecko, co v něm stálo, nebylo žádná pravda.“

Lotinka strnula překvapením.

„Bůh ví, kam jsem dal svých pět smyslů, že jsem vyvedl takový přeloučský kousek! Abych jedním slovem všecko obsáhl, vězte, Lotinko, že vás už ode dávna z té duše rád mám a že je má nejvroucnější žádosť přivinouti vás k srdci svému jako svou dobrou, zlatou ženušku. Nevím, byl-li jsem slepotou poražen anebo čím to bylo, že jsem pořád nevěděl, na čem s vámi jsem. Tu mi připadlo na mysl: piš do Podboří Emanovi, že se budeš ženiti. On dá Lotince psaní přečísti a pak musí na jevo přijíti, má-li tě opravdu ráda čili nic. Emanovi jsem se ani slabikou o svém tajném plánu nezmínil. Myslil jsem si: nebude-li z mračna déšť, je dost času na to, později mu pravdu pověděti. Bůh ví, že zlého nějakého úmyslu při mně nebylo. My vojáci nemáme bohužel tolik útlocitu, bychom předvídali, jak žert i dobře myšlený může do živa poraniti měkké a něžné srdce panenské. Eman mi před hodinkou nahoře u kříže všecko pověděl, jaké hrozné hoře jsem svým

nešťastným dopisem srdci vašemu spůsobil. Teprve tam vzešlo mně světlo, jakým bloudem jsem byl tak nepředloženě jednaje. Dávám si z toho, Lotinko, vinu velikou, ale naproti tomu zase mne to omlouvá, že co jsem učinil vám, nebylo ze žádného planého humoru učiněno. Než nyní mám všecko od vás odpuštěno. Pustíme to mimo jako minutou zimu a těšme se spolu z té duše z jara, jež se nám otvírá a zelená. Ruky, kterou držím, více se nespustím. A kdyby mně hrom jednu ruku urazil, druhou přižehnu vaše zlaté srdíčko ke šťastným prsům svým.“

A co slovy tvrdil, skutkem setník vykonal. Lotinka byla bez vlády, svět šel s ní samým štěstím kolem. Kouzlo, v jehož tvrdých tenatech až posud vězela, rázem bylo rozrušeno. Oči její slastí na půl se zavřely a plavaly v slzách jako ty boží rybičky ve vodě. Teplá, vlnící se ňádra její přitulila se k mužnému srdci setníkovu, a hlava její sklonila se na jeho rámě. Leč nedlouho měla ji tam složenu. Setník ji chvatem pozvedl, zlíbal jí chmury s čela, slzy s očí a na rtech láskou kynoucích spočinul dlouhou, přeblaženou chvíli. A když ji pustil a oči jejich se setkaly, nebyly ani jedny ani druhé suchy.

„Víš co, Lotinko,“ pravil slastí se zajíkaje, „o masopustě budeme míti svatbu.“

„Jak budeš chtíti,“ odvětila Lotinka, a on jí za to první medové „ty“ div v náručí neumačkal.

Na to otevřel dvéře jídelny a volal dolů na Emana. Eman přišel všecek ustarán. Leč jediný pohled na šťastný párek ztlumočil mu více než celá kniha s výklady. Zajásal v duchu a kmitem pomyslil si: „Jestli že jediná jiskra z filosofie doktorovy vážnou Lotinku oblomila, jak odolala by tvá Hedvika jejímu plameni?!“

Mlčky stiskl Tomšovi i Lotince ruku, ale jediný ten srdečný stisk zavíral v sobě na kopu blahopřání.

A byla dnes noc na Polomi! První teplý jarní den po sychravých mlhách zimních a rozvichřelé plískanici není tak příjemným jako byla ta noc. Dlouho do noci seděli přátelé naši při víně a čaji a když Eman a Tomeš dolů odcházeli, šlo již na jednu hodinu. Lotinka teprve k ránu usnula a i pak spala ještě jako na nepokojné vodě.

Když ráno po osmé hodině setník měl odjeti, poslal svůj kočárek napřed. Eman a Lotinka doprovázeli jej až ke kapličce, jež měla pro Emana smutnou svou historii. Tam když se zastavili, pravil setník: „A nyní se, Emane, obrať. Nepotřebuješ viděti, jak se s Lotinkou loučíme.“

A Eman se obrátil. Loučení trvalo dlouho, vždyť padlo při něm na tisíce hubiček. Poslední slovo setníkovo bylo: „O masopustě.“

A libohlasá ozvěna z úst Lotinčiných odvětila: „O masopustě.“

Rozešli se. Eman a Lotinka stáli dlouho u kapličky hledíce na cestu k Polomi. Teprve když Královec na silnici do kočárku si sedl, odcházeli domů ani slova nemluvíce. Leč doma čekalo na ně divadlo smutné. Když přicházeli ke dvorci, běžela jim děvečka v ústrety zvěstujíc, že starý milostpán pracuje asi k poslední hodince. Eman i Lotinka šli rovnou cestou do komnaty otcovy. Utrápený neduživec jich ze začátku nepoznal. Teprve za hodnou chvíli, když mu Lotinka asi po třetí povídala, že provdá se za setníka Královce, přišel na chvíli k paměti.

„Tedy pan farář přece nelhal, když mi na jisto slíbil, že pán bůh mi vinu odpustil,“ šepotal stařec. „Buď jméno boží pochváleno. Eman už se neztratí.“

Lotinka a Eman klekli k jeho loži prosíce za poslední požehnání. Leč churavec jim více nerozuměl. Hudci již mu hráli v hrdle. Namáhal se promluviti, a slova jeho byla kusa a nejasna. Jen Lotinka z nich

srozuměla, že si žádá, aby mu nazvedla hlavu. Učinila tak. Stařec zakašlal a dokašlal. Bylo po něm.

„Už je v pánu,“ zalkala Lotinka skrápějíc slzami svraštělé líce mrtvoly.

„Odpočívej v pokoji,“ odvětil bolestným i srdečným hlasem Eman a políbil ruku již již chladnoucí.

Třetího dne na to, dopoledne o deváté hodině byl pohřeb. Rolníci Podbořští odnášeli starého pána na svých ramenech k Polomi. Za rakví kráčel vedle Emana a Lotinky doktor Sluka, za nimi čeládka dvorní a lidé ze vsi a z okolí střídavě zpívajíce a se modlíce. Ledvina i doktor měli po celou cestu hlavu obnaženou. Na míste, kde cesta z Podboří ústila v silnici Polomskou, očekávala průvod pohřební rodina páně Lípova do jedné hlavy. Vedle babičky byla tam i Hedvika. Byla bledší a vážnější než kdy jindy a za to také krásnější. Ledvina ji viděl dnes poprvé od těch dob, co se pro nešťastný její dopis rozestanuli, a zapomněl na chvíli, že provází otce k věčnému spánku. Doktora ta episoda neušla. Nežli se vrchnosť Polomská za nimi v průvod vřadila, prohodil potají k Emanovi: „Za rakví s mrtvolou shledávají se květiny života.“

Když starého pána pochovali, a zádušní mše dokonána byla, a z kostela vycházeli, zastavil se Ledvina s Lotinkou, by se poděkovali Polomským za jejich při pohřbu účastenství. Byla to ovšem jen věc dobrého tónu, ale z jedné stránky přece zajímavá. Ledvina i sestra jeho podávali děkujíce Polomským ruce. Když došlo na slečnu Hedviku, byl Ledvina na rozpacích. Leč jenom vteřinu asi. I jí podal ruku třesoucí se. Ale i pravice Hedvičina se třásla a což nad to, stiskla mu srdečně ruku. Užasnuv zdvihl k ní Ledvina oči, leč ona je měla k zemi sklopené. Babička si toho dobře všimla, a když se ubírały ze hřbitova do zámku, zašeptala potají k Hedvice, jež

vedle ní šla: „Ráda jsem to viděla, že jste si podali s Ledvinou ruce.“

Téhož asi času pomyslil si Ledvina vstoupaje do kočáru k Lotince a doktorovi Slukovi: „Za rakví s mrtvolou shledávají se květiny života. Kéž by se shledaly!“

Podbořští rolníci zustali v Polomi, aby zapili smrt starého milostpána. Pišvejc také nechyběl. I on z Podboří pomáhal jim nésti, dobře věda, že vědro piva aspoň od Podbořského pána dostanou za cestu. I o něm platilo slovo doktorovo, nahoře vzpomenuté, jenže jeho života květina nešla za rakví, nýbrž při rakvi těšíc se v duchu na ovlahu po pohřbu.

XXI.

Den po pohřbu otce Ledvinova vzešlo ráno, pěkné a jasné. Vzduch se brzy sluníčkem oteplil. a hojná rosa uschla po trávníku. V Zástěrovském dole, kde v létě tak bylo půvabno jako jinde v kraji na jaře, byla rozkoš pobyti v sladké nečinnosti. Kdo neměl nic na práci, mohl tam zcela příjemně nějakou hodinu pánu bohu ukrásti. Když slečna Hedvika ráno lože své opouštěla, napadla jí taková hříšná myšlénka. A v skutku. sotva že posnídala, vyhledala si nějaké básně, jichž už dlouho nečtla, a řekši ledabylo tetince, že půjde trochu procházkou, vyšla ze zámku. Krescinka byla při tom, leč nenabídla se sestřence, že půjde s ní. Obě dívky od těch dob, co doktor Samec byl na Polomi, spolu dobře nevařily, ač na oko si nečinily žádného zjevného příkoří. Nikdo se na tom nepozastavil, že Hedvika samotna odchází. Věděli všichni, že již po delší čas vyhledává samotu a nikoliv bez příčiny. Jen babičce, té neunavné strážkyni dobrého tónu, nebylo to po srsti. Leč přimhouřila již jedno oko nad Hedvikou vědouc, že by

zřejmou zápovědí její „mimořádný stav,“ jak se nejednou projádřila, ještě více zhoršila.

Hedvika vyšla ze zámeckého průjezdu a dala se v pravo na silnici, stranou k Podboří. První osoba, již jí bylo potkati, bylo boubelaté, asi pětileté děvčátko v roztrhané kytlici. Vycenilo na ni tak přívětivě a radostně zuby, že mu Hedvika dala šesták za přidánek na novou sukničku.

„Den začíná dobře,“ pravila k sobě v duchu Hedvika. „Potkala jsem hezké děvčátko; dnes mi bude sloužiti štěstí.“

Jako vždycky byla i dnes bývalá nevěsta Ledvinova vkusně oblečena. Na těle měla lehké bílé šaty s pruhy blankytné barvy, se životem úzce přiléhajícím a při hrdle bílými kraječkami lemované. Přes levou ruku měla přehozený kašmírový pléd a na hlavě měla slaměný klobouk se širokou střechou, otočený blankytnou pentlí. Leč korunou všeho byla nyvá lahoda spanilých jejích očí, jež točily se po ranních půvabech krajiny.

Šla dosti rychle po silnici až k Zástěrovskému mlýnu, tam odbočila v levo a překročivši lávku přes Studenku se pnoucí zaměřila rovnou cestou do dolu. Na pokraji lesním se na chvilku zastavila a zamyslila. Nevěděla sama, proč. Také se příčiny dlouho nedobírala. Vždyť všecken les zdál se jí tak voněti jako čerstvá kytice z bazalky na ňádrech venkovské krasavice.

Chutě vstoupila do zasvěcené tišiny lesní a ssála plnými doušky vonnou její ambru do sebe. Brzy si vyhledala příhodné místečko při potoce. Kámen, měkkým mechem pokrytý, ji přivábil, že si na chvíli usedla. Leč nebylo tomu dlouho. Ač si v knize zamilované své básně vyhledala, přece se jí do nich nijak nechtělo. Připadaly jí v krásné přírodě ji obklopující jako dělané kytice, pohozené v živé kvítí luční.

Vstala a jdouc dále vyhledávala si nové místečko k odpočinku. Konečně se jí jedno zalíbilo. Bylo suché a měkké, a kus před ním kreslilo ranní slunce, prodírajíc se mezi větvemi a kmeny, své čaruplné runy na tmavozelenou půdu lesní. Hedvika si tam prostřela pléd, zavěsila klobouk na blízkou kalinu a pohodlně si usedla. Opřevši si levicí bradu zahleděla se do měnivé hry zlatých pruhův slunečních. Na knihu nadobro zapomněla. V tom ji z dum vytrhl šust pádných mužských krokův. Otočila kmitem hlavu a oči v stranu, odkud jej slyšeti bylo. Krev se v ní leknutím srážela v led.

Před ní na cestě stál Ledvina.

Jak se sem dostal? Nepátrejte po příčině a věřte mi již do slova, že jej genius nešťastné jeho lásky sem zavedl.

Hedvika se namáhala vstáti. Leč nebyla s to, aby brvou pohnula, nad tož tělem. I Ledvinovi nebylo asi jináč. Stál tu jak osamělá skalina v poli a neměl ani tolik paměti, aby byl slečnu pozdravil. Oko jeho tkvělo na dívce, jako by je byl někdo k ní přičaroval. Leč oko to nebylo dlouho strnulé. Vytryskly z něho slzy; dvě, jenom dvě, ale takové, že pro ně brzy ani Hedviku neviděl.

V témž okamžiku, v němž dívka ty slzy jeho spatřila, vztáhla k němu obě ruce.

Ledvina sebou ani o vlas nehnul.

Hedvika zalomila rukama. Vykládalať si zdrženlivosť Emanovu tak, jako by ji ani za hodnu neuznával dotknouti se prstů jejích.

Vzpamatovavši se tolik, že mohla mysliti, úpěnlivě zvolala:

„Vím, pane, vím, že nejsem hodna, abyste mých rukou se dotekl; ale proto přece, když sama nemohu vstáti, měl byste mně k tomu podati ruku.“

Ledvina ji oběma rukama zdvihl ze země. Stanula před ním tím půvabnější, čím více pravá vřelá lítosť a bolesť klasicky ladné linie jejího obličeje oduševňovaly.

Ledvina se zatím tolik vzmužil a vzpružil, že byl s to, aby promluvil.

„Věřte mi, slečno, na česť i na věčnou spásu mou," pravil k ní vážně a měkce, „že jen pouhá, čirá náhoda mne s vámi na tomto místě svádí. Spíše smrti bych se byl nadál, než že tady se sejdeme."

„Vím to, vím, a jak bych to nevěděla, vždyť . . ."

Hedvika se zajikla, jako by jí byl někdo další myšlénky pásmo u samých úst ustřihl. Byla sice vinou svou zkormoucena, leč tolik zbývalo v ní ještě samohrdosti, že neměla sil, aby před Ledvinou všecku vinu svou rázně vyslovila.

Mezi milenci nastala trapná pomlka.

„Mám odejíti?" přetrhl ji Ledvina otázkou.

„A proč se ptáte mne, Emane?"

„Protože, kdybych odešel na svůj vrub, dělal bych si z toho svědomí."

„Ne, ne, já shořím hanbou před vámi! Já vám tolik, tolik ublížila, a vy, když se náhodou se mnou setkáte, nejen že neodcházíte s opovržením mimo mne, vy zapláčete nade mnou a když jste na odchodu, ještě si z toho svědomí děláte, máte-li o své újmě odejíti čili nic!"

Slova ta doprovázena pláčem i vzlykáním hrnula se z úst Hedvičiných tak úchvatně na Ledvinu, že pojímaly mrákoty všecken jeho obmysl.

„Slečno Hedviko," vypravil pracně ze sebe, „od těch dob, co jsme se neviděli, stalo se ze mne muže ne dítě ale sketa . . . Oh! vy nemůžete nikdy myslí obsáhnouti, co jste mi učinila, co mi bylo pro vás vytrpěti."

„A kdybych to přece, aspoň poněkud v mysli své objala, kdybych před vámi sepjala tuhle ty ruce, Emane, vy byste mně odpustil?!“

Ledvina mlčel.

„Vy mlčíte?!“

„Vy jste mne nikdy, slečno, nemilovala; nebo kdybyste mne byla někdy opravdu milovala, pak byste ani vteřinu nepochybovala, že ten, kdo opravdu miluje, musí odpouštěti.“

„Pro živý bůh! Já jsem nevěděla, co je láska, já to vidím a poznávám teprve teď na vás. Ó Emane, vytáhněte mne z kalu nahoru k sobě. Já vidím, že láska, jakou vy máte, váží za tisíce životů lidských, ba že je kus samé věčnosti. Odkládám všecku tu nepřirozenou zdrženlivosť a domýšlivosť ženskou, odvrhuji od sebe všecky ty náuky o mužských, jež, jak vidím, zkušeností nejsou odůvodněny a jen k tomu jsou, by nezralým dívčím hlavám popletly kolečka, a člověk člověku chci se vám ze všeho vyzpovídati, co bylo příčinou, že jsem se na vás tak nespravedlivě a nevděčně prohřešila.“

Eman dal posunem ruky na jevo, že odmítá její nabídnutí.

„To všecko vám promíjím, Hedviko,“ pravil Ledvina klidně a srdečně. „Ten čistě lidský tón vašich slov a slzy lítosti, jež po lících vám kanou, jsou mi zpovědí více nežli dostatečnou.“

„A kdybych nepřijala prominutí vaše; kdybych na tom stála, byste mne od slova do slova vyslyšel . . .?“

„Pak bych jako vděčný divák díval se na děj, jenž odehrál se za oponou duše vaší.“

Hedvika utřela si uslzené oči a líce a dala se do vypravování.

Hned z předu přiznala se, že Ledvinu nikdy nemilovala. Šlo jí jako tisícům jiných děvčat víc o dobré zaopatření než o muže. I když zásnubné prsteny spolu

směnili, nevznítila se v ní pravá láska k němu. Čím více se přibližoval čas svatební, tím víc a vroucněji zalétala mysl její k Samcovi. Mladší, sličnější a vzletnější advokát lahodil více smyslům jejím. Ač přirovnávajíc oba nápadníky k sobě aspoň tolik připouštěla, že Samec proti Ledvinovi jest jako sladká rosolka proti dobrému vínu, chtělo se jí přece více lahodné rosolky než ohnivého vína, jež rozmařilému dívčímu jazýčku nezdálo se býti nápojem příliš vábným. V tom došel dopis Samcův. Do prachárny padla živá jiskra. Nerozmýšlela se příliš a zradila lásku Ledvinovu. Zdravý rozum její a svědomí vzpíraly se sice proti tomu činu, nedosti odváženému, leč uchlácholila je sofistickými klamy a mamy. Teprve když doktor Samec za ní na Polom přijel a když za rozhodné rozmluvy v zámecké zahradě pravou jeho barvu poznala, padaly jí šupiny z očí. Pocítila, že zabloudila na scestí, z něhož jest daleko na pravou cestu, vedoucí k životnímu blahu. Další průběh činohry, jež v jejím nitru, vinou rozrušeném a protknutém, se důsledně vyvíjel, jest nám aspoň z podstatných rysův znám. Připomínáme jen, že Ledvina poslouchaje ji nikterak nežasl. Slyšelť tu namnoze věci, jež znal již z úst doktora Sluky, a trnul jen podivením, jak důmyslně Sluka jádra povah Hedvičiných se dobral. Mráz i horko rozrazily jej, když na konec z Hedviky vyšlo, že pravou a nejzávažnější příčinou, proč mu košem dala, bylo, že lomcoval duší její jakýsi nevysvětlitelný strach před mužným a rázným jeho charakterem, jemuž by se podříditi ba i podrobiti musila, kdyby se stala ženou jeho. Všední, podajná povaha Samcova otvírala jí z té stránky průzor mnohem vábivější. Brala za jistotu, že si Samce ochočí a oblomí podle vůle a choutek svých a že bez těžkostí paní se stane v domě jeho.

Až potud byla Hedvika upřímna jako dítě. Leč aby míru své upřímnosti dovršila, k tomu se jí přece

náležitých sil nedostávalo. Věc nejožehavější, jak se domýšlela, podržela pro sebe. Buďme krátcí ve slovích: Hedvika se Ledvinovi ani písmenem nezmínila o rozmluvě, kterou s doktorem Slukou o něm měla u besídky v zahradě zámecké. A přece rozmluva ta jí tak dodala, že veškera její bytosť silou osudnou a překotnou hnala se v náručí Ledvinovo. Starohorský filosof nepočítal s neznámými veličinami. Výsledek vypadl na vlas podle jeho počtu. Bajka jeho o kletbě, jež spočívá od věkův na panském domě v Podboří, pronikla jí elektrickým ohněm mysl, vinou a pochybnostmi narušenou. Osoba Ledvinova stála nejednou před ní v záři téměř bohatýrské; Eman netrpěl pro to, že ona vzácnou jeho lásku zradila, ale že tak stálo v knize osudu, jehož železná ruka vládla nad rodinou majetníků Podbořských; ona neroztrhla milostný svůj svazek s Emanem pro to, že ženicha svého nemilovala, nýbrž pro to, by se osudná kletba naplnila. Síla tragické romantiky prochvátila dívku. Neviděla v sobě a Ledvinovi samovolné bytosti, nybrž hříčky, jež má na drátku tajuplně skrytý osud. Pomyšlení toto probudilo v duši její odpor, činnosť a sílu, a z mlhavé a mrákotné posavadní její tísně vynořila se myšlénka, které se chopila jako tonoucí plavec břevna, jež k němu vlny zanesly. Romanticky naladěná dívka najednou pochopila, čeho nedostávalo se posud jejímu poměru s Ledvinou. Chyběla mu vyšší, lesklá idea, a ta nyní předstoupila před ní světle, jasně, mohutně. Státi se ženou Emanovou jen pro to, že ji vroucně a obětovně miloval, jí nikterak nestačilo, poněvadž to byla věc všední, téměř každodenní; ale podati mu při oltáři ruku pro to, by vlastní silou, vlastním činem rozlomila pouto, jímž svírala od věkův kletba jej a jeho rod, toť byla idea velkolepá i velebná, jež stála za to, aby krev svou dala za ni a blaho života svého. V idei té se Hedvika takořka obrodila a tak obrozenou zastihl ji Ledvina v lesní

samotě Zástěrovského dolu. Nedivme se, že prosebně sepjala k němu ruce, by jí odpustil; vždyť viděla v něm nešťastného bohatýra, jenž svíjí se nezaslouženě pod olověnou pěstí osudu. Ledvina sám neměl ani potuchy o tom, co dělo se v Hedvice. Doktor se mu ani slovíčkem o svém plánu nezmínil, a Eman se domýšlel, že Hedvika proto obrátila, že teprve dnes poznala bezměrnou jeho k ní lásku. Hedvika posléze proto asi se svým nejsvětějším tajemstvím se mu nesvěřila, že se jí zdálo býti příliš delikátním a že by si snad Eman mohl pomysliti, že v pravdě neuchvátila ji tak jeho láska jako smutný osud Podbořských pánův. Zradil ji tedy z toho její jemný ženský takt.

Když dokončivši zpověď svou na chvilku se odmlčela, otázal se jí Ledvina bázní se zajíkaje: „A nyní?«

Hedvika hleděla chvilku mlčky do mechu. Pak přitlumivši hlas odpovídala: „Nyní jest na vás, abyste podle toho, co z mých výpovědí shledáváte, na mne vydal soud.“

„Ukládáte mi, Hedviko, úkol, s nějž nejsem,“ odvětil Ledvina. „Podniknouti soud u věci, jež duší jest duše mé a srdcem srdce mého, přemáhá všecky mé síly.“

„A přece musíte mne souditi.“

„Nuže, nedáte-li jinak, promlouvám k vám tak, jak by promluvil otec k zabloudilému dítěti, s nímž se po měsících trpkostí a těžkostí konečně šťastně shledal: Dítě! Připadl na mne zlý a tvrdý sen. Leč nyní probírám se z něho a zapomínám naň, jakoby země se po něm slehla. Vždyť vidím oči tvé, tisknu ruku tvou a tlukot srdce tvého ozývá se na srdci mém . . .“

Nedopověděl, city jsa překonán. Hedvice kapala z očí slza za slzou.

„A co řekne k tomu dítě mé?“ otazoval se Eman.

Hedvika rozpřáhla náručí a bleskem zavěsila se měkkými lokty svými na šíji Emanovu zrovna tak jako

tenkrát za bouře, když se jí ujal na šíré silnici před Polomí. Jen že tenkrát přitiskla se k němu ze smrtelné úzkosti, dnes však učinila tak z lásky a přesvědčení, že tlukot srdce jejího nemůže se ozývati na lepším srdci, než jest srdce Emanovo.

XXII.

Téhož dne, ráno k sedmé hodině, přiběhla Apolena, žena Pišvejcova, do Starých Hor k doktorovi Slukovi všecka udýchána, uplakána a poděšena. „Což pak tak z rána, Pišvejcová," oslovil ji doktor, jenž právě snídal. „Snad už Pišvejc neuhodil lžicí?"

Apolena hrnula se k doktorovi jako pět českých a celovala mu ruku.

„Ach! můj zlatý milostpantatínku," naříkala vzlykajíc. „Tak zle ještě není, ale kdo ví, není-li to k smrti. O já nešťastná osoba, jaké neštěstí shrnulo se na mou šedivou hlavu. Smiluj se nade mnou, svatá panno Maria! Co jsem to učinila!"

„Vy toho nahučíte a nadrčíte jako nebožka hluchá. Co se s Pišvejcem stalo?"

„Co se s ním stalo! Ach! kdybych věděla, jak jazykem do toho. Pišvejc měl včera svůj kvartál a to nedá si, milostpantatínku, pokoje, dokud s ním nestrká."

„Kdo?"

„Opice. Po celé boží ráno chodil od ničeho k ničemu a když jsem mu řekla: jdi po práci, koukal na mne jako sova z hrnce a chtěl pořád na mně peníze. Kde se jich nabrati, milostpantatínku, jak nějaké seženu, hned čert do nich zavětří! Já po dobrém, já po zlém, ale on byl zarytý jako kozel v kapustě a nehnul se mi. To by i trpělivého Joba dopálilo, na to mne ženu ustaranou, udřenou. Co by z něho bylo, kdybych se já pro

něj nelopotila! Vždyť je ten ochlasta, že to tak říci mám, jako ta velryba Jonášova, jak živ nemá dost. Já se o něj starám spravedlivě.“

„Vždyť jsem ho viděl včera dopoledne na pohřbu.“

„Byl na něm a hned po kostele šel s Podbořskými do hospody a přiživil se s nimi. Zámecký pán se po něm ptal. Jdu pro něj. Což pak ho mohu od žbánku dostati?! K třetí hodině se rozešli, když dopili, ale ti praví nedopitové stavěli se ještě v židovně. Pišvejc s nimi. Ale žid nechtěl dáti na křídu a Pišvejc neměl krejcaru, kdyby smrť přišla. Co neudělal? Šel domů pro peníze, všecko mi přehrabal a zobracel, až přišel na hrníček s hrachem, schovaný v příhrádce ve zdi. Já měla pod hrachem schovaných pět šestáků, krvavě vydělaných. Sebral je vrátil se do židovny a pil do alleluja. Já zatím mandlovala v zámku, a pořád mi něco říkalo, že mne dnes něco zlého čeká. Sotva že na večer odevzdala jsem nůši s prádlem, utíkám domů, co mi nohy stačí. V síňce šlápla jsem na něco kulatého, byl to hrách. Sáhnu po hrníčku, vysypu pozorně hrách na stůl, peníze ty tam. Šlak se o mne pokoušel. Popadl mne vztek, a hajdy za Pišvejcem do židovny . . .“

„Nemám kdy vaši litanii poslouchati, kterou jste se tam s Pišvejcem pomodlila. Je-li mu zle, přijdu se na něj podívat.“

„On má rány . . .“

„Vy jste ho ubila?!“

„Ježíš Maria, pantatínku, já nevím, kam jsem dala hlavu . . .“

„Nešťastnice, vlastního muže!?“

Pišvejcová vypukla v pláč.

„Milostpantatínku, já se musím vymluviti, sice se mi srdce utrhne. Vy jste dobrodinec chudých lidí. Když stůňou, kdyby neměli groše v kapse, vy se o ně staráte jako kvočna o kuřata. Já jsem takto krotká jako ta la-

šťovička pod krovem, ale když mne Pišvejc rozlobí, tu krev ve mně vzkypí a klokotá varem . . . Ó, kdyby Pišvejc umřel, kdybych měla na soud, o můj zlatý dobrodinečku, já se hořem a lítostí zalknu!“

„Povězte krátce, co jste mu udělala.“

„Jen až se bolesť trochu ve mně usadí. Když jsem přišla do židovny, měl Pišvejc oči červené jako bažant a nerozeznal už okna od kamen.“

„Vás ale přece poznal.“

„Jen tak podle řeči, milostpantatínku. Já pustila na něj hrůzu, ale on se jen smál a pořád se smál a co promluvil, nebylo ani česky ani německy, jazyk se mu již v ústech ani neobracel. Bylo už hezky pozdě, stmívalo se. Šestáky měl už do krejcaru propity. Jářku: Pišvejci, domů! Snadno se řekne, ale jak to vykonati? Vždyť jedva se na nohy postavil, neřku-li aby šel. Počkala jsem, až se více setmělo. Je tu o lidi, mají jedovaté jazyky, a Pišvejc je panský služebník. Konečně jsem ho dostala ze židovny. Ale byla to cesta domů, bůh ví, za deset let na ni nezapomenu. Pišvejc šel jako po vejcích, každou chvilku byl s matičkou dobře: bác a už byl v prachu jak široký tak dlouhý. Co jsem se ho nazdvíhala, že nebylo ani suché niti na mně. Pravda, strčila jsem mu jich cestou několik, ale který dobrý člověk by mně to bral za zlé? Sběhly se sousedky mi na pomoc. Přišla Houserka, Dovoralka, Pavlice. Jen mu jich načesejte, podpalovaly. Je to s hříchem podsazovati hada u rozlobené osoby, ale lidé mají z toho radosť. Konečně jsem dostala Pišvejce do světnice. Posadím ho na lavici, on mi spadl. Rozsvítila jsem, hrách se kotálel po stole. Vztek se mi v hlavě popudil. V koutě stál obušek. Dala jsem se do Pišvejce. Když jsem spatřila krev, vrátila se mi paměť. Běžela jsem honem pro vodu, stříkám na něj, umývám mu spánky, dávám mu rozříznutou cibuli pod nos, on je pořád bez sebe. Umírala jsem

úzkostí asi hodinu. Pro Krista pána, pomyslila jsem si, snad nemlátí z posledního! Konečně přišel k sobě, ale házel rukama, neznal živé duše a hlavu měl jeden oheň. Mluvil z cesty, že hrůza poslechnouti, po celou boží noc. K ránu jsem myslila, že se zblázním.“

„Dávala jste mu studené obklady?“

„Dávala. Nic naplat. Běžela jsem na faru. Pan farář mu dal poslední pomazání a poslal mne k milostpantatínkovi. Dovoralka mi Pišvejce zatím hlídá. Běžela jsem do Hor, že jsem po celé cestě ani huby nezavřela.“

„Pospěšte domů. Dejte mu několik kapek z této láhvičky, je-li posud živ. Ještě dopoledne přijdu k němu.“

Pišvejcova odkvapila. Ještě před polednem, okolo jedenácté vstoupil doktor Sluka do chudobného baráku Pišvejcova. Ubohý poklasný ležel na posteli jako Lazar. Tělo měl jednu modřinu a hlavu měl natlučenu jako rozvařený brambor. Když ho doktor prohledl, poslal Apolenu ven.

„Znáte-li mne, Pišvejci?“ otázal se lékař.

„Milostpán doktor z Hor,“ odvětil tiše Pišvejc.

„Co vás bolí?“

„Nic.“

Doktor se udiven na starce podíval.

„Ty rány trochu pálí, milostpane,“ pokračoval Pišvejc. „Ale což naplat, mám je na sobě, a nářkem se nic nespraví. Přebral jsem, přebral, a Apolena také přebrala. To je ta celá písnička.“

„Vy, Pišvejci, jste hodný člověk a rozumný k tomu. Škoda, že tu svou dušičku tolik zalejváte.“

„Když mi tolik vadne, milostpane.“

„A žena vaše myslí, že již doklepáváte.“

„To já jí jen tak nahnal strachu.“

„A přec to zle s vámi dopadá. Proč jste ji postrašil?“

„Aby nešla na mne žalovat k panu faráři, aby mne

neposlali k misionářům. Hrozí mně tím už bůh ví kdy, a je jí to podobno.“

„Čím to, že máte misionáře tak v žaludku?“

„Ó božínku, život je krušný, lidé v něm zkusí jako psi. Na štěstí dal pán bůh ten boží nápoj. Napiju-li se podle žízně, jsem jiný člověk a jiný člověk, jiný život, veselý, jasný. Apolena to myslí dobře, a život při ní je trpký. Leč to bych unesl, ale co tu byli pred pěti lety otcové misionáři, chytila se mne desperace. Musel jsem k nim k zpovědi a přišel jsem asi na toho nejhoršího. Vzal si mne do prádla, že piju, a dvě hodiny na mně ždímal, že jsem nevěděl, čí jsem. Povídal mi, že každý piják přijde do pekla, kde bude na věky jazyk žízní vyplazovati, a žíznivá jeho duše že se tam bude smažiti jako šiška na másle. To že mne nemine. nenechám-li pití, nebo bůh že tak tresce každého bratra z mokré čtvrti. Mne popadla taková bolesť srdce, že jsem slíbil, že o hospodu a židovnu více nezavadím.“

„Sliby jsou ve vodě ryby; uplavají.“

„Pět nedèl jsem to vydržel, milostpantatínku, ale po páté neděli propadl jsem peklu. Bohu poručíno, nešlo to jinak. Myslím si aspoň za živa peklo to zapiti. A teď mi Apolena hrozí, že mne pan farář pošle na cvik k misionářům. Všecko jsem vytrpěl a vytrpím, a tuhle to bych nesnesl. Raději bych si dal na krk oprátku, ač jsem starý, zachovalý voják. Bylo mi dost zle dnes v noci, ale dělal jsem, jako by bylo hůř, aby Apolena se nade mnou ustrnula.“

„Hrozba není ještě skutek. Postarám se o to, by nešla na vás žalovat na faru. Čeho by se vám tak chtělo, Pišvejci?“

„Piva, milostpantatínku.“

Doktor poslal si pro pivo do hospody. Apolena za chvíli je přinesla. Poslal ji opět ven a podržel sklenici Pišvejcovi. Stařec všecek okřál.

Doktor mu nařídil, jak se má na dále chovati, a slíbil, že zítra se přijde opět na něj podívat. Podobný návod dal Apoleně, jež jej z baráku až na silnici doprovázela, a přidal k tomu:

„Netuším Pišvejcovi nic dobrého, vy jste mu mnoho ublížila. Vybéře-li se z nemoci, starejte se o to, byste chybu napravila. Chcete-li si ho ještě nějaký rok udržeti, přejte mu, by se jednou na čas napil, a o misionářích se mu více nezmiňujte. To by mu dodalo. Vidíte, on je lepší nežli vy, on vás ještě přede mnou omlouval a nemá kyselosti k vám, ač má bolesť z vašich ran. Hubatostí a prchlivostí nepředěláte nikoho, tím méně toho, kdo rád se napije. Opilý člověk a dítě vyžadují trpělivosti andělské. Člověk má ovšem daleko k andělovi, ale čerticí proto nemusíte býti. To si, Pišvejcová, zapište za uši."

Apolena svatě slíbila, že tak učiní, a doktor zamířil k zámku. Kus od zámku spatřil Hedviku, ana všecka rozjařena ze strany od Podboří přichází. Počkal si na ni.

Hedvika šla právě ze Zástěrovského dolu, kdež s Ledvinou až k poledni se zdržela. Doktor nespustil z ní oka. I její oči smály se už z daleka na něj.

„Nuže jak je, slečno?" otázal se jí ruku jí podávaje.

„Dobře, pane doktore." odpovídala dívka srdečně mu ruku tisknouc. „Nemůže býti lépe. Břímě je šťastně odvlečeno se srdce mého, a dýchám zas tak volně jako skřivan v poli. Už jsme svoji."

„S Ledvinou!?"

„S Ledvinou, a ujišťuji vás, že nás ani deset doktorů Samců více nerozdvojí."

„Totě novina zrovna z nebe pro mne."

„Však kdyby nebylo vás, kdo ví, jestli byste ji kdy ode mne uslyšel. Oh! vy ani nevíte, že jste hlavním původou všeho. Leč prozatím jazyk za zuby, prosím

vás za to. Zkazil byste mně radost a možná že i sladkou pomstu.“

Právě zvonili poledne, doktor se slečnou Hedvikou odcházeli do zámku.

XXIII.

Po obědě odešel doktor za starou paní Slezanovskou nahoru do jejího pokoje. Ona si sedla do své historické lenošky při okně, doktor naproti ní. Byli sami.

„Jak to dopadá s Hedvikou, doktore?“ otázala se kvapně babička.

„Dobře.“

„Já nemyslím ani tak její zdraví jako ten mimořádný stav její duše.“

„Dobře.“

„Co si mám z vašeho dobře vybrati?“

„Samé dobro, milostpaní. Nedám ani groš za to, že trhlina mezi nimi jest již z dobré polovice zasypána a že než se nadějete, budete tu míti Ledvinu, by se vám poděkoval, že tak mateřsky laskavě o něm smýšlíte.“

„Včera po pohřbu podali si před kostelem ruce. Viděl jste to?“

„Viděl.“

„Co říkal tomu Ledvina?“

„Že mu slečna Hedvika stiskla ruku.“

„Z roztržitosti by to přece nebylo, a smutek jeho by ji také k tomu nepřiměl. Tedy z úmyslu. Což stiskl on jí dříve ruku?“

„Ne, ona jemu.“

„To je věc uvážení hodná. Ona mu stiskla ruku. A jak on si to vykládal?“

„Dobře.“

„Vy mne svým dobře usmrtíte. Kdo tak mlu-

vívá, ví obyčejně více nežli povídá. Doktore, měla jsem vás za upřímnějšího přítele.“

„Všecky jalové kombinace rovnají se mi k smrti, milostpaní.“

„Hedvika byla dnes celé dopoledne v Zásterovském dole. Kdyby se tam byla sešla s Ledvinou! Vy jste s ní přišel do zámku, tuším, že jste tak za oběda vypravoval?“

„Šel jsem zrovna od Pišvejce.“

„Jak jste ji shledal?“

„Zářila radostí, nebylo-li to od spěšnější chůze.“

„Vy máte oko jako ostříž, mně to také připadlo na mysl, že je všecka jinší než jindy bývá.“

„Možná, že to od mých pilulek?“

„Jděte, s vámi není nikdy pořádné řeči, hned jste tu a hned zas kdes. Věřte mi, oni se tam spolu sešli.“

Doktor pokrčil rameny.

V tom zaklepáno na dvéře. Do pokoje vrazila jemnostpaní Lípová a v patách za ní Krescinka. První pohled na ně věštil, že jsou mrzutě rozčileny, ano pobouřeny. Krescinka sama neměla daleko do pláče. Paní Lípová držela v ruce otevřené psaní. Papír se chvěl.

„Co pak máte,“ oslovila babička příchozí povstavši ze křesla.

Paní Lípová mrskla okem po doktorovi a podala matce list.

„Tu máš, matinko; čti sama, uvidíš,“ odvětila hlasem trpkým.

Doktor se zdvíhal k odchodu.

„Jen seďte, pane doktore,“ pravila Krescinka jaksi pichlavě; „uvidíte aspoň, jakým jste byl dobrým prorokem.“

Doktor zůstal. Stará paní vzala ze stolku před sebou brejle, posadila si je na nos a jala se čísti. Krescinka přistoupila k druhému oknu a dívala se ven. Milostpaní přemítala listy v Bazaru na prádelníku ležícím.

Obecná pomlka.

„Přišlo na mou,“ přetrhla babička trapné ticho list skládajíc, „a není to ani ponejprv ani naposledy.“

Vzavši si odtuchu pokračovala po kantorsku důkladně: „Jakou cenu doktor Samec u mne má, pověděla jsem ti, paní dcero, beze vší ohrádky. Mladý muž, jenž upřádá si známosť s dívkou z hodného domu, ale tak opatrně, aby nic si při tom nezadal; jenž, když táž dívka je nevěstou jiného muže zasnoubenou, znova o ni stojí a ruku svou jí nabízí, a když nebyl jak se sluší a patří odbyt, za ní k jejím příbuzným přijíždí; jenž poznav tam bohatší její sestřenici s bývalou svou milenkou podskočně se rozdvojí a sestřenici vdavek chtivé hory doly naději nadělá, že věčně ji z paměti nepustí a co nejdříve přijede, by ve vší počestnosti za ruku její žádal; takový mladý muž, pravím já, stará Slezanovská, nejen že nemá ani kusa charakteru v sobě, ale on ani za to nestojí, by jsi ty, dcero, s jeho psaním na mne chodila.“

Dlouhá tato perioda sebrala plíce babiččiny tak, že několikrát si musely oddechnouti, než stará paní dále mluviti mohla.

„Ty jsi mu, dcero, beztoho že návodem Krescinčiným psala a bez pochyby že velmi zdvořile, aby nás na svátek Lípův vzácnou svou návštěvou poctil. A co odpovídá k tomu pan zeť a ženich z Drážďan a Nadějkova? Odpisuje vám rovněz tak velmi zdvořile, že není rodem z Berouna; a že by mu sice velice lichotilo, kdyby svou nepatrnou osobou svátek papínkův spolu s vámi mohl oslavovati, leč bohužel, že není mu lze; že má nevěstu v Praze a že na ten čas se již zadal . . . Jděte mi k šípku s tím milým doktorem Samcem! Bez pochyby, že když odtud z Polomi odjížděl, zastavil se dole v městě v gruntovních knihách a třebas i u advokátův, a když to, co nalezl, nebylo mu dosti po chuti a vůli, že se po jiné peněžnější partii ohledl. A ty, paní dcero,

a panna Krescinka sedíte pěkně na holičkách, jakoby vás truhlář k nim přiklížil.“

Milostpaní Lípová zarděla se nevolí a hněvem. Tak peprného výkladu se do své matky nenadála. A k tomu ke všemu seděl tu ještě doktor Sluka, jenž, ač byl s ní a Krescinkou jaksi v komplottu, přece k rodině nenáležel, a jak známo bylo, rád se nehodám jiných lidí zasmál.

„Máš dnes, matinko,“ odpovídala kysele, „na mne a Krescinku příliš ostře nabroušeno. Ostatně nesedíme my dvě samy na holičkách; pan doktor tuto doplňuje náš trojlístek.“

„Pan doktor mne v Horách ke všemu navedl, babičko,“ vyjelo ze zlostné Krescinky. „Kdyby nebylo jeho, nebyla bych ani o doktora Samce stála.“

Babička spráskla samým udivením ruce a zvolala: „Vy, doktore, takový filosof, spolčujete se s hloupými ženskými za takovým účelem?“

„Co se týče té hlouposti, nezapomínej, matinko, že nejsi také mužským,“ ozvala se milostpaní Lípová.

„Cesty filosofův mnohdy různo a podivno běží,“ odpovídal rychle doktor babičce. „Což je o porážku na křídle, milostpaní, když jen hlavní voj obdrží pole. Ostatně řekl jsem slečně Krescince, že musí se ženským svým vtipem o to postarati, aby pan doktor Samec k ní se převážil. Což mohu za to odpovídati, že ten vtip byl asi o něco krátký; bylo nutno jej trochu nastaviti.“

„Pane doktore,“ rozhorlovala se milostpaní, „vy házíte obvyklými svými špičkami po mém dítěti!“

„On se mně ještě uštěpačně vysmívá!“ naříkala Krescinka.

„Ticho, ticho, pusťte mne k slovu,“ domáhala se vlády babička, „naposledy si vjedete ještě do vlasův. Kdo pak to zas klepá?“

Klepot ozval se po druhé a silněji.

„Dále,“ křikla babička.

Dvéře se otevřely, a do pokoje vstoupila Hedvika a za ní — Ledvina.

Do babičky, milostpaní Lípové a do Krescinky jakoby byl hrom udeřil. Jen doktor seděl pokojně ani brvou nepohnuv. I příchozí se oba zarazili; nevěděli, že Krescinka je s matkou u babičky. V oku Hedvičině zakmitl zvláštní démantový blesk asi jako u člověka bývá, když vidí, že si na někom schladiti může dlouho zdržovanou žáhu.

„Přivádím ti, babičko,“ ujala se slova Hedvika, „pana Ledvinu. Rád by s tebou promluvil.“

Babička se probrala zatím z úžasu a vyskočivši z lenošky pravila živě a chvatně: „Ty mi jej přivádíš!?“ — Na to obrátivši se k doktorovi rychle dodala: „Vy doktore, vy šibale! A on mně nic neřekne! To je tedy to vítězství na hlavním voji?“

Doktor přitakal. Krescinka zatahala matinku za sukni.

„Jak vidím,“ ozvala se milostpaní Lípová, „má to býti soukromná porada, při níž bychom byly nezvanými hostmi.“

„O nikoli, tetinko, jsem tomu od srdce ráda, že jsme vás tu u babičky zastihli,“ namítala Hedvika.

„Odložte již, ty dcero a ty Krescinko, všecku kyselosť,“ chlácholila babička dceru i vnučku. „Nevídáno, doktor Samec ani za to nestojí. Ať si již s pánem bohem vezme tu Pražanku, proto ti tvá rozmarína, Krescinko, ještě neuschla.“

Oko Hedvičino vzplanulo a utkvělo na vteřinu na zkormoucené Krescince, jež si zlostí hryzla pysky.

„Přicházíme,“ pravila Hedvika na každé slovo kladouc důraz, „abychom se tobě, babičko, vám tetinko, a tobě Krescinko a milému našemu panu doktorovi představili jakožto snoubenci, již ode dneška ráno tak jsou spolu

zajedno, že nic nás více neroztrhne. Není-li pravda, Emane?"

„Gratuluji k druhému zasnoubení," odsekla chladně milostpaní Lípová.

„Já rovněž tak," přidala Krescinka ještě pichlavěji.

„Jsem přesvědčena, Krescinko, že ti to přání jde od srdce," prohodila důrazně Hedvika.

Stará paní, jíž oči zmokvaly, přistoupila k snoubencům a vzala každého z nich za jednu ruku.

„Pane Ledvino, Hedviko," pravila k nim, „vy jste mi udělali rovněž takovou radosť, jako překvapení. Buďte jen jednou duší a jedním tělem a bůh vám dá štěstí, jež se vám tak snadno nezvrtne. Neboť štěstí vaše vám rychle nesvědčilo, bojem a útrapami musili jste si ho zasloužiti."

Milostpaní a Krescinka podaly snoubencům chladně ruku a poroučely se.

Babička jich ani slovem nezdržovala, a když odešli, zavedla snoubence na pohovku a posadila je vedle sebe, Ledvinu v pravo a Hedviku v levo. Držíc je za ruce vybízela je: „A teď mi, děti, rychle povídejte, jak se všecko sběhlo. Začněte od včerejška, jak jste si před kostelem podali ruce. A vy, pane doktore, přisedněte k nám ke stolu."

I nastalo povídání a vyptávání, jež trvalo až do samého večera a jež, kdybychom je vypisovali, nijakými novotami by nás nevábilo. Jen tu i onde za hovoru vyšlo mnohé zlaté zrno z úst staré paní Slezanovské. Tak prohodila jednou k Hedvice: „Vidíš, dítě, náhlá láska, jež rodí se z prvního pohledu, z prvního stisknutí ruky, z prvního vzdechu, nemá stálosti pro život. Ale láska, která jako tvoje začíná z uznávání hodnosti ženichovy, ta roste pak a sílí se vědomím, že přivinul nás k sobě šlechetný muž, a stane se posléze tak čistou

a svatou, že šťastne jí potíráme všecky ty lopoty a trampoty, kterých bůh na tom světě nikoho neušetří.

Bylo již hvězdno na obloze, když Ledvina s doktorem Šlukou odjížděli k Podboří.

XXIV.

Byl poslední den v roce. Ač byly teprva dvě hodiny s poledne, přece světlost denní nelišila se hrubě od šera večerního. Krajina, s jejížto vzácnějšími obyvateli čtenářstvo své jsem obeznámil, byla nudna a trudna jako duše mrzoutova. Husté mlhy zastíraly okolní horstvo a stahovaly obzor, nad nímž pnula se nízká klenba oblohy smutnošedé. Na zemi všude byla mrtvá bělost sněhová, a i černou zeleň smrčin, jež místy od ní se odrážejíc oku se vděčila, protrhovaly husté chumáče sněhové, pod nimiž větve se prohýbaly. Řezavý vítr fučel a hučel širou krajinou. Zima tuze nebylo.

Uprostřed mlh a závějí, mrazův a větrův rozkvítalo mladé štěstí rodinné v panském domě na Podboří. Jak málo třeba je ku štěstí! Dvě teplá, milující srdce postačí k němu. Vždyť je štěstí jen blahý cit, že máme libostí nad dostatek. A při srdci milujícím nedoběřeš se nikdy dna. Svatbu měli Eman a Hedvika ještě před adventem. Ledvina měl ovšem smutek po otci, leč ani babička Polomská nenamítala mnoho proti svatbě. Zesnulec byl sešlý věkem a stonal dlouhá léta. Úmrtí jeho bylo proň i pro děti více více dobroděním nežli žalostnou událostí. Jinak neměla v stálost Hedvičinu zcela pevné víry, a když si Ledvina mladou ženušku svou od oltáře odváděl, byla tomu z toho srdce ráda.

Mladí manželé stáli v jídelně u okna hovoříce a ob chvíli se líbajíce. Očekávali hosti na dnešní večer: doktora Šluku a setníka Královce. Věděli jistě, že při-

jedou před soumrakem; neb za tmy byly cesty na Podboří téměř nesjízdny. Zatím začal venku poletovati sníh, a za čtvrť hodinky padalo ho husto. Lotinka, jež do konce starého roku si vymínila vésti domácí hospodářství, vyběhla před dům a naslouchala, nepřináší-li vítr hlahol rolniček od Polomi. Z té strany měl Královec přijeti. Oko jí zazářilo radostí. Bylo slyšeti rolničky. Nedbajíc sněhu a chumelenice běžela setníkovi kus ze dvora naproti. Zapadané saně přijížděly. Tomeš spatřiv Lotinku vyvinul se z kožichu, vyskočil k nevěstě a sevřel ji do náručí. Když za saněmi vcházeli do dvora, vjížděl druhými vraty protějšími doktor Sluka. Eman a Hedvika čekali již na prahu domovním na něj.

„Hosté se scházejí," žertoval doktor se setníkem se objímaje; „jsou-li pak koláče v peci?"

„Jsou už dávno z pece," odvětila Lotinka.

„To jest jejich štěstí," připojil doktor; „neb jinak by se asi chudáci spálily, když tu má slečinka naše své drahé dvojí sukno."

„Váš humor žádná slota neumoří," přiznával mu setník barvu.

„Bohu díky," odvětil doktor. „Rtuť je proti němu hadr. On nezmrzne mi ani při třiceti pod nulou. Leč nestůjme v síni. Ideál mého humoru je pro tu chvíli dobře vytopený pokoj."

Celá společnosť vešla do Emanova pokoje v přízemí a bavila se hovorem, v němž jiskry z hlavy doktorovy a setníkovy sem a tam lítaly. První ztratila se Lotinka, aby se podívala na „nějakou tu boží svačinu" do kuchyně. Královec neměl dlouho stání, upláchl za ní. Za Královcem odešla mladá paní, by vyhnula se doktorovým vtipům, jež skládal dnes v „nevázané řeči". Na konec zbyl jen doktor s Ledvinou.

„Pro boha vás prosím, co pořád robíte, doktore?" tázal se Ledvina. „Od svatby vás Podboří nevidělo."

„Člověk je nevděčné zvíře," odvětil doktor; „a abyste vy z té pravdy se nevyjímal a díkami mne nenudil, zůstal jsem raději v tom svém zabedněném a zasypaném Tuskulum."

„Co vám náleží, to vás neujde," přejal mu Ledvina řeč. „U mne aspoň zásluhy kluzko nestojí, a třeba jste se mi z ruky vymykal jako úhoř."

Doktor nastrčil mlčky Ledvinovi pravici, kterou mu tento co nejsrdečněji stiskl.

„Jsme hotovi," doložil vesele doktor.

„Nejsme," namítal Ledvina. „Chci sice po vaší vůli klobouk nechati na hlavě a přes to mám hromadu otázek na jazyku, k nimž odpověď mi musíte dáti."

„Vyložte je na stůl; dám se do nich. Tedy: předkem a nejprve . . ."

„Všechen náš svět na dvě míle dokola, ani mne po mnoho let naší známosti nevyjímaje, má vás za rozhodného nepřítele krásné pleti a všeho, co s ní souvisí, jako: milostných pletek, snoubení, vdavek . . ."

„Klepů, ješitnosti, titěrností . . ."

„Nechte mne domluviti, doktore. Ač jste se mne ujal účinně a zřejmě se ke mně vyslovil, že z přátelství k mé osobě o to se postaráte, by Hedvika poznala chybu svou, by znova láskou ke mně se roznítila . . ."

„Vaše perioda si nevykračuje právě podle kopyta Veleslavínova."

„Nemohu si v rozumu svém srovnati, byste vy z pouhého ke mně přátelství se byl podjal té ožehavé úlohy. Přemýšlel jsem o tom dost a dost, abych se vám podíval do karet, než nedospěl jsem k žádnému jinému závěru, nežli k tomu, že popud zcela jiný vás k tomu povznítil, abyste pracoval za mne o věci, jež vašemu smýšlení o ženách nebyla nijak přístojna. Řekněte mi, doktore, pod svou duší, který byl ten pravý popud vašeho jednání pro mne?"

„Já filosofuji ze života pro život, příteli,“ vykládal doktor tak prostě, jako by mluvil o povětrnosti; „a kopnu-li o nějaký problem, nenechám ho ležeti, nýbrž zvednu jej a hledám opět jen ze skutečného života pro něj výklad a rozřešení. Jiný důkaz mne nenasytí; jsem právě doktor Sluka. Z problemův, jež se mi životem namanuly, vypadá jeden takto: Žena nezná sama od sebe nikdy to, co my rozumní muži láskou nazýváme. Ona toho také nikdy nepozná, a kdyby sto let pletla punčochy neb vyšívala novely, jestliže nenaběhne na pěsť upřímnému muži, který vytrvalostí a obětovností svou jí ukáže a o tom přesvědčí, co taková láska je. Pak ovšem dá se od něho přivésti k pravému štěstí, jemuž neublíží všecky ty dvacetiliberky vezdejší psoty. Ten problem živě mi zakmitl myslí, když jste mi vypravoval o koši, kterým vás bývalá nevěsta vaše tak nešťastně přiklopila. Když člověk mnohostranně vzdělaný, jenž právo, dobro, krásu za více má nežli za večerní oblaky zbrklých poetův, a k tomu třicetišestiletý jako vy, pro nešťastnou lásku revolverem si chce hlavu vyléčiti, pak zajisté má tu pravou lásku. Vy jste tedy pro důkaz mého problemu byl jako ušit. Hedvika mi byla ženou v obecnosti, a bylo jen třeba opatrně k vám ji přichylovati, byste na venek od sebe se neodtrhli. Já ovšem užil k tomu i prostředkův na pohled praobyčejných, ale což naplat: Rafael zpodobuje svůj ideál, potřeboval k tomu i štětin z vepře. Tak okypřoval jsem jen půdu v Hedvičině mysli, by za příhodné doby přijala z vás naučení a vzešla z ní pšenice pravé lásky. A konec koncorum byl, že jsem problem svůj vyhodil z pytle záhad a vepsal si nový paragraf v tobolku pravdy. Možná, že by se i beze mne bylo stalo, co se stalo, ale pak nebyl bych viděl na své oči, co jsem viděti musil, chtěl-li jsem to věděti. Proto jsem se vám nabídl, že vám k Hedvice pomohu.“

„A vy, doktore, žijete spokojen v tom zapomenutém, Starohorském zákoutí?"

„K službám, příteli Ledvino. A prost těch hloupých společenských pout dýchám tam tak hezky volně jako kyprá dívčí ňadra, když odhodila šněrovačku."

„Ještě něco, doktore. Za těch několik neděl, co jsme svoji, jest Hedvika ke mně učiněná upřímnosť. Leč v tom slunečním světle její duše vidím přece nějaký stín, nějaké tajemství, jež patrně ji chvílemi tísní a přikaluje ta lazurná zrcádka její duše. Bojím se skoro, po tom tajemství pátrati. Měl bych k tomu nějakou stopu, ale ta sama v sobě se mi tratí. Snad souvisí některak její tajemství s historií Podbořskou. Asi týden před vánočními svátky byl jsem za důležitým řízením v městě po celý den. Nechtěla se mnou tam jeti. Jak mi pak Lotinka vypravovala, hrabala se prý Hedvika ve starých škriptech a špargálích, jichž je v staré komoře dole kolik beden. Co byste myslil, doktore, po čem asi pátrá?"

„Snad hledala papíry pod koláče."

„Vy nevíte, doktore, nic o tom tajemství?"

„Vím."

„Že víte?! Prosím vás, povězte mi z přátelství, co o tom víte."

„To musí vám vaše milostpaní sama pověděti."

Ledvina vyskočil. V tom otevřely se dvéře, a setník s oběma dámami přicházel slavně ohlašovat, že svačina už netrpelivě stojí na stole.

Všichni odešli nahoru a pojedše dali se při lampě do řečí, jež neměly konce, leda když se rozléhal smích ze vtipů, jež si setník i doktor takořka v ruce podávali. Jen Ledvina byl poněkud zamlklý, a ženuška jeho kradí se po něm ohlížela zpytujíc asi, co toho příčinou. Jemný ženský domysl vedl ji ovšem ke pravé stopě, ale joviální tvář doktorova neposkytovala jí podnětu k dalšímu vý-

kladu. Za hovoru zatím ubíhaly besedníkům našim hodiny jako vlny po řece, a Lotince bylo opět do kuchyně poodjíti, by ohlédla se po večeři. Setník, jemuž dnes kuchařské umění nad obyčej vonělo, vykradl se po chvíli za ní, aby, jak doktor jej pomlouval, pomohl Lotince polévati pečeni. Tím nadešla Ledvinovi příhodná chvíle, by pomocí doktorovou tajemství Hedvičina se dopátral.

I vypravoval doktorovi za novinu, že Hedvika na Podboří se vrhá na studium historické, a připojil k tomu teplou otázku, co o tom soudí, zdali dáma vůbec jakožto „dějepiskyně“ může si natrhati vavřínu. Doktor odpověděl, že by si musil dříve na to dobře šňupnouti, než by na tu kulatou otázku mohl dáti stojatou odpověď; prozatím že si však myslí, když muž za okolností může býti dobrým, ba výborným kuchařem, že i dáma vyspěti by mohla v dobrou „dějepiskyni“, dokládaje, že závisí všecko na idei, již spanilá badatelka v historických svých studiích hledá. Je-li ta idea ženského pohlaví, že se historická dáma může dopracovati znamenitých výsledkův.

„Za jakou ideou naše Hedvika se obírá v labyrint badatelský, nevím,“ pokračoval Ledvina. „Zavděčila by se nám každým způsobem, kdyby nám ji světle projevila.“

Hedvika byla jako na trní. Chvíli se rozpakovala hledajíc žertovnou odpověď. Leč žert jí byl v té chvíli dalek. Protož odvětila zcela vážně: „Idea má je zcela ženská; zrovna tak dobrá jako pěkná. Ztajila jsem ji posud před tebou, Emane, protože se mi s ní nijak nechtělo do světla. Dlouho před tím, než jsme den po smrti otce tvého sešli se náhodou v Zástěrovském dole, kde jsem poprvé poznala velikou tvou mravní cenu, byla jsem už skoro zcela tvojí. A příčinou toho byla idea, o které nyní mluvíme a kterou v ztemnělé duši mé probudil pan doktor tuto. Jednou v neděli vypra-